

Holy Bible

Aionian **Edition**®

Ts'əxna miz

Tsakhur Azerbaijani Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Ts'əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 8/25/2024

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Institute for Bible Translation, 2022

Formatted by Speedata Publisher 4.19.20 (Pro) on 9/2/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ts'axna miz at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Ts'əxna miz at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 377 translations now available in 166 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ts'etta ixhaynbı	1
Qiğeeç'iy	24
Rut	41
1 Şamuelin	44
2-Şamuelin	69
Daniyal	90
Yunus	98
Malakiya	100

NEW TESTAMENT

Matta	105
Yəhye	131
Yaaq'ub	152

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Mang'vee Eden baġne ŧargilqa g'oramiŧa'an malaaikariy harine suralqa iliyk'aran ts'ayikan
g'ilinc giyxhe i'mrene yivelqa əəna yəq avqecənva.
Ts'etta ixhaynbı 3:24*

Ts'etta ıxhaynbı

1 Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'ıye itxhın. **2** Ç'ıye aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cıga miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. **3** Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn. **4** Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyın. **5** Allahee işiğis «yiğinyiğ», miç'axıyvalis «xəm» dobi huvu. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in ts'ettıyın yiğ ıxha. **6** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışıde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançıke cure'ecen». **7** Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançıke cura'anbı. **8** Allahee mane arkays «xəm» do huvu. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha. **9** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqqux cıga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. **10** Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'ıye», xhyan sadıyne cigayk'lemee «deryahbıva» dobi huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **11** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyn aq'va xhınək qıxhecen: toxumbınan ok'bi-alafbi, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyle'ecen, toxumbıd meyvabışıde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn. **12** Ç'ıyeyne aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bi-alafbi, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarıd alyadınbı, toxumbıd meyvabışıde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **13** Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha. **14** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəmə yiğıke cura'an işiğbı ixhecen. Mançın fəsılbı, yiğbı, senbı hagvecen. **15** Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha, ç'ıyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. **16** Allahee q'ölle xədin işartı ha'u: yiğınyığ vuk'lek ikkeecenva k'ınıyn işartı. Mang'vee xənebid ha'uyınbı. **17** Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'ınıynbı, ç'ıyeylqa işiğ gehcecenva, **18** yiğiy xəmə vuk'lek ikkeecenva, işiğıke miç'axvalla cure'ecenva. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **19** Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha. **20** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas iləşşene karbışikva gyats'ece, ç'ıyeyl oo xəə xəttə şit'yar alexdvecen». **21** Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harne curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançıka sacıgee harne curaylin gırgın xılibışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **22** Allahee mançıs xayır-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'ıyeyne aq'val geed qetxhecen». **23** Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha. **24**

Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'ıyeyne aq'vayn harne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar ıxhıncen». Həməxüdüd ıxhayn. **25** Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'ıyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüdüd yugda vod. **26** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yışde k'op'yelyna, Şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbışeeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaaşıs, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'ıyeyne aq'vays, ç'ıyeyl hadağvane gırgınçıs xəbvalla hee'ecen». **27** Allahee insan Cune k'op'yeyl ırxhın, Allahne k'op'yeyl ırxhın, Adamiyiy zəiyfa ıpxhın. **28** Allahee manbışıs xayır-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qeqxhe, ç'ıyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbışeeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaaşıs, ç'ıyeyl hadağvane gırgıne nafas helençıs xəbvalla he'e». **29** Allahee uvhuyn: «Haane, çıyeyne aq'val toxum hoolen ok'bid-alafbid, gırgıne yıvaaşın meyvabı şos helenbı, oxhıncenva. **30** Gırgıne ç'ıyeylne həyvanaaşıs, gırgıne xəəne şit'yaaşıs, gırgıne hadağvançıs – nençeeıyiy ı'mren nafas vod, gırgınçıscad – Zı oxhıncenva xhınakın ok'bi helenbı». Həməxüdüd ıxhayn. **31** Allahık'le g'ecen, itxhının gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedi y qıxha; in yixhıd'esın yiğ ıxha.

2 Inəxüdüd, xəybışınıy ç'ıyeyn, maane gırgıne karan itxhınıy ç'əvexhen. **2** Allahee yıghıd'esde yiğılqameen işbı ç'avə'ənbı, yıghıd'esde yiğıl, hı'yıne işbışiker curxha manzil haa'a. **3** Allahee yıghıd'esde yiğıs xayır-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'avüü manzil haa'a. **4** Xəybıyiy ç'ıye itxhınıyle qiyğıyına hekaye: Rəbb Allahee xəybıyiy ç'ıye itxhınıyle qiyğa, **5** ç'ıyeyne aq'val ok'biyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuva, sayıd ç'ıyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüdüd ıxha. **6** Xhyamid ç'ıyençeniy əlqəən. Mane xhyanıkd ç'ıyesın xhyanniy eyxhen. **7** Manke Rəbb Allahee ç'ıyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürur insan üç'ür qıxha. **8** Qiyğa Rəbb Allahee şarğılne Edenil sa bağ ezu, ırxhınna insanır maqa gıxhxhı. **9** Maa'ad Rəbb Allahee ç'ıyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'. Mang'vee q'öble mənne yıvaaşık ıdyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabışe ı'mır'ı hoolle, mansançined meyvabışe yuguniy pısın ats'axhya'asın ats'al hele. **10** Bağıs xhyan helena sa damaniy Edeneñçe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. **11** Mançine sançın do Pişon vod. Mana bıkırne Xavıla ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. **12** İne ölkayn g'izil yugun vod.

İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranna eke oniksib vooxhena. **13** Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıkırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniyy gyobatsts'e. **14** Xhebid'esde damayn do Daclə (Tıgır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat). **15** Rəbb Allahee insan Edenne baǵeeqa giyxhena, man ezu, çıqar ilekkecenva. **16** Rəbb Allahee insanıs əmi'r hav'u uvhuyn: «Baǵeene gırgıne yivaaşın meyvabı ikkanang'a oxhanas əxə. **17** Saccu yuguniy pısın ats'axha'ane yivena meyvva umooxhan, mana opxhunne yiǵıl qik'asda». **18** Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumağçıy ıxhanasda». **19** Rəbb Allahee gırgın çolun həyvvanarad, xəən şit'yarid nyuq'neke ha'a. Qiyǵa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyyı mançıs heles. İnsanee nene həyvvanıs nen doyyı gıxhxı, məxüdüd axvan. **20** İnsanee gırgıne çavra-vəq'ays, çolane həyvvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumağ ha'asda iveeke deş. **21** Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ıxele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une miǵlene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı. **22** Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne miǵlene t'eleyme xhunaşşe ırxhın. Yicir insanne k'anyaqa qarı. **23** İnsanee uvhuyn: «İlekke, inə yeqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob, çurud yizde çurununod. Do «xhunaşşe» ixhes, Mana adamiyke alyart'uva». **24** Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyy xhunaşşe sa vooxhe. **25** Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebniy vob, manbışıs mançile naş qexhe deşdiy.

3 Rəbb Allahee itxhınne çolune həyvvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeniyy vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – Hək'edane, Allahee şok'le baǵeene yivaaşına nənçınacab meyvva umooxhan uvhu? **2** Zəiyfee xoçeyk'le eyhen: – Baǵeene yivaaşın meyvabı oxhanas əxə. **3** Saccu baǵne yı'q'neene yivene meyvabışde hək'ee Allahee uvhu: «Mançıke umoyxhan, mançık sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!» **4** Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: – Deeş, nəxübcab hapt'as deş. **5** Allahık'le ats'an, mane yivena meyvva opxhuning'a vuşun ats'al geed qıxhes, yuguniy pısın ats'axhxha Allah xhinne qepxhes. **6** Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd karə vod, ulesqadid yugda vod qöö, ats'al ikkanəng'usud ikkanəhdid. Mançıl-allab mənğ'ee mana meyvva qopxu opxhanna. Qiyǵab k'ane ulyorzulıyne adamiys meyvva hoole, mang'veeyib ooxhanna. **7** Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüdüd ıxha manbışe incılıne t'eleyme cos tanalanqanbı

ha'u. **8** Manbışik'le yiǵıne serınne gahıl baǵee iykaran Rəbb Allahın niq' g'ıyxhe. Manbı heerpı baǵeene yivaaşına yı'q'nee dyuguleebaxhe. **9** Rəbb Allahee Aadamilqa onu'u, qiyghanan: – Ğu nyaane? **10** Mang'vee eyhen: – Baǵeead yiǵın niq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ın dyugulxhana. **11** Rəbb Allahee eyhen: – Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adaǵa hav'uıyne yivena meyvane opxhun deşxhee? **12** Adamee eyhen: – Zaka sacıgee yixhecenva, Ğu hiyvıyne xhunaşşe mane yivene meyvayke zas huvu, zinab opxhunna. **13** Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Ğu hı'ıyn hucoon? Zəiyfee eyhen: – Xoçeyn zı yəqqı'le qıǵeyhı, zinab opxhunna. **14** Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn: – Ğu in ha'ıyl-alla, gırgıne çavra-vəq'ayne, çolane həyvvanaaşına yı'q'nee lə'nat g'azanmışa'a: ı'mı'rvolle vuxhnel habǵı nyaq'v ooxhanas. **15** Zı yiǵniyy zəiyfayne əreeqa, vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmanıyvala abçes. Şeng'ıne kulyfatın yiǵne vuk'les ı'xhəs, ğunab mang'ıne mı'q'les üvxhəs. **16** Qiyǵa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen: – Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles, uşaxar k'ovaka vuxas. Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ikkiykanas, Meeb mang'veecab xəbvalla vas ha'a's. **17** Qiyǵa Rəbb Allahee Aadamık'leme uvhuyn: – Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxı umooxhan uvhuna meyvva opxhun. Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha. ı'mı'rvolle zəhmətıka ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'a's. **18** Mançın vas zazaayıy ğı'ç'ıy aleylya'as, ğunad, ğu ezıyne ç'ıyel hucooyıy alyaadı man oxhanas. **19** Ligayne şınıka hı'ıyn g'ık oxhanas nyuq'vneqa sak'alamsee, Mançıke alyart'uva. Ğu nyaq'v vorna, nyuq'vnelqar sak'alasda. **20** Adamee xhunaşşeyn do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'ıyeylne aq'val vuxhaynıbışda gırgıng'ına yed yeexhe. **21** Manke Rəbb Allahee Aadamilqayıy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı, aly'a'nı. **22** Qiyǵa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane, insanık'le yuguniy pısın hucoo ıxhay ats'axha, yışda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyvva qopxu umooxhancen, hammaşıysır imaxvaacen!» **23** Vuc alyart'ıyne nyuq'vnel işləmişxhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne baǵeeñçe g'eşşena. **24** Mang'vee Eden baǵne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harıne suralqa iliyk'aran ts'ayıkan g'ılnc giyxhe ı'mrene yivelqa əəna yəq avqecenva.

4 Aadam xhunaşşe Həvayka g'alırxha, mana vuxhne ayxu Gabilı uxu. Həvee eyhen: «Rəbbıke zı insan pay xhinne alyart'ı». **2** Qiyǵa mənğ'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilır ç'ıye ezana. **3** Sabara vaxt ilǵevç'uyle qiyǵa Gabilıe Rəbbıs ç'ıyeyl alyadıncıke nuǵbar adayle. **4** Habileyid ts'etta

syuruneexhayne nekke yugne vəq'əbişikə adayle. Rəbbe Habilir, Habile adıynbıd q'abil ha'anbı. **5** Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançil-alla Gabil it'umra qəllamişxha aq'va gyavaxana'a. **6** Rəbbe Gabilik'le uvhuyn: – Nya'a qəllamişxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? **7** Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan. **8** Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen: – Qora çoleeqa vıuqqəs. Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana. **9** Qiyğa Rəbbe Gabilike qıdğın hı'ıyn: – Çoc Habil nyaane? Mang'vee eyhen: – Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor? **10** Rəbbe eyhen: – Ğu hı'ıyn hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. **11** Mane nyuq'vnen yiğne xıleke k'yap'ınna çocuna eb hööğəs ghal aaqı. Mançil-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. **12** G'ıyniyke şaqa ğu nimee yugda ç'ıye ezeeyid, mançin vas ikkanəxüdin kar heles deş. Ğu cıga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes. **13** Gabilee Rəbbik'le eyhen: – Yızda caza ts'ıts'a'asınçıleb hexxaba vob. **14** Haane, Ğu zı g'ıyna ç'ıyeyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı cıga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qığəç'u, mang'veyir zı gik'asda. **15** Rəbbe mang'uk'le eyhen: – De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yıghille g'atna qəl qığəahas. Rəbbe Gabilılqa işara gıyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acenva. **16** Gabil Rəbbike ark'ın Eden bağne şargıl – Nod eyhene cigayl axva gıyğal.

5 Aadamne nasılın taarix inəxüid vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın. **2** Mang'vee adamiyiy zayıfa ipxhın. Manbışis xayirdüə huvu. İpxhınne yiğil manbışis «insan» do gıxhxı. **3** Aadamın vəşşe xhebts'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'ıyeylna sa dix ıxha. Doyud Şet gıyxhe. **4** Adam, Şet ıxhayle qiyğa molyud vəşşe senna axu. Mang'uka mebin dixbiyiy yışba vuxha. **5** Adam yüç'üd vəşşe xhebts'al senna axu q'ık'u.

6 İnsanar ç'ıyeyne aq'val geeb qəbaxheeng'a manbışis yışba vuxooxa, **2** manbışde yışbışda micagıyvalla malaikaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'ı'ke xhunaşşe hee'e. **3** Rəbbe eyhen: – Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbı hammaşıysnı deş vob. Manbışis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş. **4** Malaikaşşe insanaşın yışba haa'ane gahlıb, mançile qiyğıyne dövurbışılıb məxbın ç'ak'ın insanar ç'ıyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalıyne dövrun kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha. **5** Rəbbik'le g'ecen, ç'ıyeyne

aq'valıyne insanaşıne ək'eele, fikree pisvalla hav'uy vob. **6** Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gıyoxyhan ç'ıyeyne aq'valqa insanar ipxhınva. **7** Rəbbe eyhen: – İpxhınin insanar ç'ıyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaşıka sacıgee həyvanaşined, ç'ıyeyl hadağvançined, şit'yaaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana. **8** Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa. **9** Nühun taarix inəxüid vod: Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yaqqı'lniy vor. **10** Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs. **11** Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalın gyayts'e. **12** Gırğın insanar qorkune yaqqı'le qığəbç'ıynbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxa vod. **13** Allahee Nühuk'le uvhuyn: – Yızde ək'eele gırğınçıl q'omıd hitxhır. Dyunye manbışde pisvalıka gyats'ı. Mançil-allab Zı manbı ç'ıyeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as. **14** Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. **15** Gamı haynəxüid he'e: mançına xılıyvalla xhebıd vəş xılekkum, əq'valla xhots'al xılekkum, axtıvallab xhebts'al xılekkum vuxhecen. **16** Gamıyne ooğançe sa xılekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxhe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. **17** Zı ç'ıyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırğın kar hakkal ha'asın. Ç'ıyeyne aq'valın gırğın kar qık'asın. **18** Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışıka, xhunaşşeyka, sossaaşıka sacıgee gameeqa ılqəç'e. **19** Vaka üç'üddə axvecenva, gırğıne həyvanaaşıke nafas helenimeene karbışıke q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e. **20** Q'öblena gırğıne şit'yaaşıke, həyvanaaşıke, ç'ıyeyl hadağvançıke vasqa qales, üç'üddə axvecenva. **21** Vasqa oxhanas eyxhençıke vasımd, çısimıd se'e. **22** Nühee gırğın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7 Rəbbe Nühuk'le uvhuyn: – Xızanıka sacıgee gameeqa ılqəç'e. Yızde ögee, vale qorkuna ine nasıle deşor. **2** Dyunyeyne aq'vayle cins g'ıts'maq'vancenva məttıne həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e. **4** Yıghıne yıgıle ç'ıyeyne aq'valqa yoqts'al yığınayiy yoqts'al xəmnə gyoğıy gyoğ'a. İtxhınin nafasn gırğın kar ç'ıyeyne aq'vayle hakkal ha'asın. **5** Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırğın kar həməxdıd hı'ıyn. **6** Ç'ıyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhınen alyat'uyng'a, Nühuka yıxhıd vəş sen ıxha. **7** Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanıke g'attıvıxhanasdemee gameeqa ılqəbaç'enbı. **8**

Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, mättin, xhalin həyvanar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayiy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ılqedaç'enbı. **10** Ç'iyey yıghne yığile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an. **11** Nühune ı'mrene yıxhıd vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'iyıghıd'esde yığıl məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyooğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppı aaqı. Gırgımed k'oralıybışençe xhyan ı'xı'yxə giyğal. **12** Yoqts'al yığna, yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğu. **13** Mane yığıl Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa ılqebaç'ıynbı. **14** Manbışıka sacıgee gırgın həyvanar: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, şit'yar, gırgın ıleedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ılqedaç'enbı. **15** Gırgın nafas ıleşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ılqeeç'u. **16** Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynayiy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qılınə Rəbbeə gamıyn akka qa'an. **17** Q'ıfrım gıbgılıyn yoqts'al yığ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'iyeyle haly'etçuyın. **18** Xhyan geed ooqa ılqeç'e, gamıd xhinene aq'val ı'ğiykar giyğal. **19** Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtıın suvabıd çik avud g'alya'a. **20** Xhyan yits'ı xholle xılekumna suvabışıle axtı qexhe. **21** Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: **22** şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas ıleşşen gırgın qeek'an. **23** Rəbbeə ç'iyeyne aq'valın nafas ıleşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne şit'yaaşılqamee nafas ıleşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühiy gameebınbı üç'übbə axva. **24** Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yığna geed qıxhayle qiyğa,

8 Allahee Nühur, Nühuka gameedin gırgın çolun həyvanar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtısıka xhyanbı k'lıl qedaxhe giyğal. **2** Allahee k'oralıybıyiy xəən g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. **3** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'ıts'ıxhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yığile xhyan k'lıl qexhe. **4** Yıghıb'esde vuzane yits'ı yıghıd'esde yığıl gamı Araratne suvabışıllı ulyoyzaran. **5** Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'lıl qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettıyne yığıl suvabışın vuk'ulybı g'eece giyğal. **6** Nühee yoqts'alyne yığile vuce hı'ıyn gamıyn g'uly aaqı, **7** qən g'avku. Xhyan qeqqvəsmə qən ulyooxa, hapk'ın qavayle vuxha. **8** Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'ıts'ıxay ats'axhesdımeə, ıne yəqqe Nühee qı'nerke g'uxoole. **9** Qı'nerkeyk'le gıvxasın cıga ıveke deş, ç'iyey xhyanın aqqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa sıviyk'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. **10** Yıghıllı yığ ılgəç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayıb g'ookana. **11** Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'ıllıng'a, mançe k'uxhee

xhınakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'ıts'ıxha vod. **12** Yıghıllı yığ ılgəç'uyle qiyğa, mang'vee sayıb qı'nerke g'ookana, mane yəqqe mana mang'usqa sıviyk'al deş. **13** Ts'epıyne vuzane ts'ettıyne yığıl Nühune ı'mrene yıxhıd vəşşe ts'ettıyne sene ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun cıga qottuling'a, ç'iyey qeqqu g'eece. **14** Q'öb'esde vuzane g'ayı yıghıd'esde yığıs ç'iyey bıkırdə qeqqvan. **15** Allahee Nühuk'le uvhuyn: **16** – Ğu yığne xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qıgəç'e. **17** Vaka sacıgeedin gırgın nafas ıleşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyeyl hadağvanbı g'aqa qıgə'e. Həsre ç'iyeyne aq'valqa ayıkkecen, g'adı geed qətxhecen. **18** Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qıgəç'ena. **19** Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ıleşşen gırgın kar çıka sacıgeedinçıka gameençe qıgəç'e. **20** Nühee Rəbbıs q'urbanbı allya'an cıga aly'a'a. Mançıl mang'vee gırgıne mättıne həyvanaaşıke, şit'yaaşıke, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a. **21** Mançın yugun eva Rəbbıs ı'xı'mə, Mang'vee cune yik'ee ınexüüd uvhu: – K'ılybanançıle otçu insanaaşın fıkrıbyı yugunbı eyxhe deş. Manbışıllı-alla sayıd ç'iyey lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'ıyn xhinne, gırgın nafas ıleşşenbı hakkal ha'as deş. **22** Dyunye ıxhaylette, Ezuy-qıyşılıy, güməla-mık'ala, Gı'l-q'ı'dım, xəmə-yığ Ç'əvxhes deş.

9 Allahee Nühusıy Nühune dixbışış xayır-düə huvu, manbışik'le uvhuyn: – Vuxoxu geeb qəpxha ç'iyen aq'va gyatsts'e'e. **2** Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəadıın şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xıleqa quvu. **3** Nafas ıleşşen gırgınbı şos oxhanas ıxhecen. Nəxüüdiy Zı şos şenke ç'iyeyl alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hıle. **4** Saccu mançın çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun. **5** Şavaayıy vuşde eb k'yavhu, şu ı'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyıb, insan ıxheyır Zı hı'sab qeqqasın. **6** Şavaayıy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'ıyel ırxhımıl-alla. **7** G'abı geeb qəpxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxəpxhe. **8** Qıyğa Allahee Nühuk'leyıy cune dixbışik'le uvhuyn: **9** – Şokab, şole qıhınıyne vuşde nasılıkab, gameençe qıgəç'uyne gırgıne nafas ıleşşençıka, şit'yaaşıka, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşıka Zı mugaavıle haa'a. **11** Zı şoka həynəxbına mugaavıle haa'a: sayıd ıncıle qıyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacıgee nafas ıleşşenbı hakkal ha'as deş. **12** Allahee uvhuyn: – Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençıka hav'uyne hammaşıyste mugaavıleyına ışara ına vuxhes:

13 xəybişeeqa gyuvxhuna Yizda xənevur. 14 Zı xəybişeeqa buludı qalyauyng'a, bulıdika sacıgee xənevur g'avales, 15 manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavıleyına fıkır ooxhanas. Sayıd nafas ileşşenbi hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş. 16 Misayiy xənevur qıgevc'u, Zı mançıqa ılyakkı ç'iyene aq'val nafas helene gırgınçika hav'una hammaşıysda mugaavıle yik'el qavalıyaa'as. 17 Allahee Nühuk'le meed eyhen: – Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavıleyına işara haane. 18 Nüh cune dixbışıka Samıka, Yafasıka, Hamıka gameençe qıgeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). 19 Mana xhebırsana Nühun dixbıniy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhının gırgın insanar manbışıke g'abı.

11 Bıkırne dyunyel sa mızıy sa yuşe vuxha. 2 İnsanar şargılqa qöng'ə şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. 3 Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cıgee karpıç, battağne cıgeeyid g'rır alyat'u. 4 Qiyğad «Şas sa şaharıy q'om xəybişeeqa hıvıyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehvakasınbıva» uvhu. 5 İnsanaaşy alyav'una şaharıy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. 6 Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletinbı sa mızelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gıbıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ıkkın ha'as əxə. 7 Qudoora geepç'ı manbışın mızıy alıkk'a'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen». 8 İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehvka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. 9 Rəbbe insanaaşın mızıy alıkkı'il-alla mane cıgayk'le Baabil (alıkkı'iy) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehvkaa'a. 10 Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfrımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpaşad yedıke eyxhe. 11 Arpaşad ıxhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbıyiy yışba vuxha. 27 Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ıxha. Haranıka Lut donana sa dix ıxha. 28 Haran, vuc ıxhayne ölkee – Xaldeyaaşıne Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'üranıy vor. 29 İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ıxha (Milkayiy İska Haramn yışba vuxha). 30 Sarays uşaxar vooxhe deşdiy. 31 Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşıne Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. 32 Q'öd vəşşe xholle sennang'a Xarane Terah qek'ana.

12 Rəbbe İbramk'le eyhen: – Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebinbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora. 2 Vas xayır-düə hevles, vake xədıın millet g'ales, do axtı qa'as, yiğne doyuka xayır-düə hevles. 3 Zı vas xayır-düə huvuyınbış, xayır-düə, bed-düə hav'uyınbış, bed-düə g'axuvles. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe vales'ena xayır-düə alyapt'as. 4 İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qıgeç'uyng'a İbranıqa yights'ale xholle senniy vod. 5 İbramee Xarane hı'ıyn gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hıvıyxharanı. 6 İbram maa'ar More eyhene mı'qəşqa, Şkem eyhene cıgeene hıyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletiniy eyxhen. 7 Rəbb İbramısqı dyagu uvhuyn: – Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles. İbramee cus dyaguyn Rəbbıs, maa'ad q'urbanbı alyaa'an cıga alyaa'a. 8 Mançer Bet-Eline şargılyne suvabınane cıgeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadıır gıvıyxə. Çadıırne garbıl Bet-El, şargılıb Ğay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbıs q'urbanbı gyaat'an cıga alı'ı ı'bedətd ha'a. 9 İbram kırra-kırra mançer ayk'anna canubılqa, Negevine sahrayne suralqa. 10 İne ölkee it'umun mısvalyıbı xət qetxhava İbram sık'ınna gahıs Misırılqa ayk'ann. 11 Misıreeqa hıvıyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen: – Ğu geer uftanra yıxhay zak'le ats'an. 12 Misırıbışe ğu g'aycu eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbışe zı gık'u ğu üç'ürra g'alərçes. 13 Hucoone ıxhes ğu manbışik'le eyhe, ğu yızda yıçu vor, yiğneme zak sıdyoot'a, üç'ürra g'alyarəççe. 14 İbram Misırqa hırxhılymee, misırıbışik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yıxhay g'ecen. 15 Zəıyfa g'aycuyn Misırne paççahne, fıronne insanaaş məng'ı'ne mıcagıyvalına gaf fıronus haa'a. Manar qıykekkana fıronne sareeqa. 16 Fıron məng'ı'nımee İbramıkar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe. 17 İbramne xhunaşşe Saraynımee Rəbbe fıronneyiy fıronne xaabımbışılqa xəttı ık'arbı alyaa'a. 18 Fıronee İbram qort'ul eyhen: – İn hucoon ğu zak hı'ıyn?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yıxhay ittevhu? 19 Nişıl-allane «yızda yıçuva» uvhu, məng'ı'ka davatbı ha'as hassır? Alert'e yiğna xhunaşşer, hoora! 20 Fıronee İbranıy cuna xhunaşşe, cone vardatıka sacıgee ölkençe yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15 Sabara gahıle İbramıs dyaguyn Rəbbe inəxdun cuvab eyhe: – Qıməyq'an İbram. Ğu havacesda Zı vorna, Zı vas geed xədıın mukaafat heles. 2 İbramee uvhuyn: – Zas, yızda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşın, yızın

kar Damask şaharencene Eliezeris axvas. 3 Ğu zas uşax hidevul-alla, ina yizda xaana insan yizda varis ixhes. 4 Rəbbe mang'us inəxdun alidghniy qele: – Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adiyn uşax ixhes. 5 Qiyğa Rəbbe İbram g'aqa qığaşa eyhen: – Xəybışıqa illeke, xənebi qətqəs əxəxhee qətqe. Vake g'abına nasılıb hamaniməe xəbna vuxhes. 6 İbramee Rəbbe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a. 7 Rəbbe İbramık'le eyhen: – Vas in cigabı helesva, ğu Xaldeyaaşine Ur şaharencə qığavhuna Rəbb Zı vorna. 8 İbramee Rəbbike qidghın ha'an: – Yizda Xudaavanda Rəbb, nəncəne zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva? 9 Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Yizdemee sa vuç'e, sa ts'e, sayıb g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə sen ixhecen. Sayıb qı'nerkeyiy k'urk'uray able. 10 İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana sañçine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdıya'a. 11 Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı. 12 Veriğ k'yoocene gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axiyvalla t'yoose. 13 Rəbbe İbramık'le inəxüid eyhe: – İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleyiy nukariyvalee yoq'ud vəş senna vuxhes. 14 Manbışıke nukarar hav'uyne milletike Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe geed xəttə karaka qıgeepç'es. 15 Ğunab xılıyna i'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as. 16 Emorğançenbışın bınahbı inçe ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savd'alas. 17 Veriğ k'yoocu xəm quvxhayng'a, kuma q'iğəənə tanduriy ts'abı q'iğəənə yalav q'öna q'ı'iyne həyvanaaşine yı'q'neençe ilğooç'e. 18 Mane yiğıl Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüid eyhe: – Zı Misirne damayle xəne Fəratne damaysqameen ine milletbışın: 19 Genbışın, Genizbışın, Gadmonbışın, Q'etbışın, Perizbışın, Rafabışın, Emorbışın, Kana'anbışın, Girgaşbışın, Yevusbışın cigabı yiğne nasılıs heles.

16 İbramne xhunaşseys, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqa Haacar donana Misirğançəna nukarniy vor. 2 Saree İbramık'le eyhen: – Rəbbe zas uşax hele deşod. 3 Saree nukarika g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxhen. 3 Kana'anaaşine cigabişe yits'ille senna avxuyte qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. 4 İbram Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. 5 Saree İbramık'le eyhen: – İn val-alla yizde

vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğıl. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zı vale qorkura yixhay. 6 İbramee Sarayk'le uvhuyn: – Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ikkan he'e. Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana. 7 Rəbbine malaaişikqa mana qizeexana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga Şurqanne yəqqı's k'ane ıxha. 8 Malaaikee məng'ı'ke qidghın ha'an: – Sarayna nukar Haacar, nəncən qarı, nyaqane əlyhə? Haacaree eyhen: – Yizda xərna yeexhene Sarayne k'aneñçe heexva. 9 Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le eyhen: – Yiğne xəring'ısqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e. 10 Rəbbinecad malaaikee eyhen: – Yiğna nasıl hamaniməe xəp qaa'as, qəpəəs-ələpəəs vuxhes deş. 11 Qiyğa Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le meed eyhen: – Ğu həşde vuxhne vor, vas dix ixhes. Rəbbik'le ğu ts'its'ayın uts'ur g'ayxhiyn. Mang'un do l'smı'l'ı (Allahık'lee g'ayxhiyn) gıxhxhe. 12 Şavussecar mana saq'vana'as əxhəs deş. Mang'un xileppı gırgıng'ul, gırgıng'unbid mang'ul ixhes. Mana gırgıne çocaaşıkar qonda ixhes. 13 Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (zı g'eecena Allah) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniyde: – Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna! 14 Mane xhyan ı'lqəne cigays Beer-Laxay-Roi do mançıl-alla giyxhe. Man ciga Qadış eyhəneyiy Bered eyhene cigabişde yı'q'nee vod. 15 Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do l'smı'l'ı gıxhxı. 16 Haacaree l'smı'l'ı uxuyng'a, İbramıqa molyts'ale yixhıllə senni yod.

17 İbramıqa yüç'əle yüçüd sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn: – Girgin əxəna Allah (El-Şadday) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe. 2 Mugaavile Yizdeyiy yiğne yı'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as. 3 İbram aq'vahiyına ç'ıyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen: 4 – Yizde suralına mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes. 5 Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'iyiniyle yiğın do İbram (xərna dek) deş, İbrahim (xəppananbışda dek) ixhes. 6 Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı. 7 Zı vakayiy vale qihthane yiğne nasılıka hammaşıysda mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnayiy vale qihthane yiğne nasılıbışda Allah. 8 Vasiy vale qiyğiyne nasılıbış hammaşıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes. 9 Qiyğa Allahee İbrahimık'le uvhuyn: – Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbışe mugaavilee nəxüidi eyhe, həməxüid he'e. 10 Vakayiy vale qiyğiyne nasılıbışıka

hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Girgin adamer sunnat hav'u vuxhes. **11** Sunnatin çürütix g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. **12** Vuşde xaa yedike iŝhanar, menne milletbiŝiker aliŝŝunar adameeŝina insan molyulle yiğ iŝhamee sunnat he'e. **13** Yiğne xaa yedike vuxhaynbib, menne milletbişike alivŝuybnib sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanilin Yizde hammaŝiŝte mugaavileyn işaarat ixhes. **14** Sunnat hidi'ma adameeŝina insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yi'q'nee meexhecen. **15** Allahee İbrahimik'le meed eyhen: – Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iy Nike şaqa mæng'i'n do Sarra (printsesa) ixhes. **16** Zi mæng'i's xayir-düa hevles: mæng'i'ker vas dix heles. Qiyğa mæng'i's ŝayib xayir-düa hevles: mana milletbiŝıda yed yixhes, milletbişin paçcahar mæng'i'ne nasilençe qiğepç'es. **17** İbrahim aq'vahiyına gizerçu, aqəna ha'u, culed alqa uvhuyn: – Vəŝ sennane insanis uşax eyxheye? Yüç'al sennane Sarraŝŝe uxas əxəye? **18** Qiyğa İbrahim ee Allahik'le eyhen: – Hasre saccu l'smı'l' xheyir Yiğne xayir-düayka üç'ürra xhvecen! **19** Allaheme uvhuyn: – Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, doydul l'saq' (əqəna) gixhxhe. Zi mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyne nasilikab hammaşe havaacesda. **20** Ğu l'smı'l'il-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhıyn. Mang'usub Zi xayir-düa hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'iq'öyre paçcah g'avaales. Zi mang'uke xədn millet ha'as. **21** Mugaavilemee Zi qööne sen ine gahıl Sarree vas uxasde l'saq'ıka haa'as. **22** Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha. **23** Hamanicab yiğil İbrahim ee cune xaabin girgin adamer: dix l'smı'l', cune xaa yedike vuxhayn girgin nukarar, menne milletbişike alivŝuybnib sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. **24** İbrahim sunnat hi'iyng'a mang'uqa yüç'əle yüç'üd senniy vod. **25** l'smı'l' sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad senniy vod. **26** İbrahimiy l'smı'l' sa yiğil sunnat hav'u. **27** Cuka sa yiğil, cune xaabin girgin adamer, menne milletbişike alivŝuybnı, cune xaa yedike vuxhaynbı girginbı sunnat haa'anbı.

18 Rəbb İbrahimis yiğine pırane gahıl Mamreene mı'qəŝine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. **2** Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadırne ghaleençe manbışde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen: **3** – Yizda xərna, zi ulen aqqıxhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ilğeemeç'e. **4** Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. **5** Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub l'İğə, zi şos sık'inin

gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora. Manbışe eyhen: – Ğu eyhəxüd he'e. **6** Sark'ıl mana ekra Sarraŝŝe çadırneeqa ayk'an. Mæng'i'k'le eyhen: – Həŝdexhinee xhebnə xənnə vexhxheedın yugun urva alyaat'u xamır hı'ı, kokaybı qece. **7** Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a. **8** İbrahim ee qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışde ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar. **9** Manbışe qiyghıniyn: – Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha? Mang'vee eyhen: – İnya'ar çadırne vor. **10** Manbışde sang'vee meed eyhen: – Qööne ine gahıl zi vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşe Sarraŝŝe dix ixhes. Sarra mang'une yi'q'əl, çadırneeqa əkkəəne cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. **11** İbrahimiy Sarra q'əsniy qeepxha. Sarraŝŝe yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbıniy. **12** Mæng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen: – Zi g'art'una, məxbına xoŝbaxtıyvalla vooxheye? Yizda xərnar q'əs qıxha. **13** Rəbbe İbrahimike qiyghanan: – «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a mæng'ee əqəna hı'ı? **14** Nya'a, Rəbbisə ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zi vasqa sark'iling'a, Sarraŝŝe dix ıxha ixhes. **15** Sarree qərq'ı'niyvalin horbişika eyhen: – Zi əqəna hı'ı deşdiy. Rəbbe manke eyhen: – Deeş, ğu əqəna hı'ınniy. **16** Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimir ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as. **17** Rəbbe eyhen: – Ha'asın kar İbrahimilene dyugul ha'as? **18** Hək'edad, İbrahimike xədn, gucnan millet g'ales, mang'ulek'ena girgine milletbişe xayir-düa alyapt'as. **19** Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbişis, cune xaabınbiŝis, xət qe'ecənva Zi mana g'əyxi'. Manke Zi Rəbbeeyid İbrahimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın. **20** Rəbbe eyhen: – Sodomulqanayiy Homorulqana ŝıkayat geebib. Maane insanaşına bınah geeb yi'q'navub. **21** Mançil-allar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye, dişee. **22** İnsanar sark'ıl avayk'anabı Sodomne suralqa. İbrahimir axvana Rəbbine ögiyl. **23** İbrahim Mang'usqana qıxha eyhen: – Hək'ebane, bınahnanbiŝika qopkuynbub havaakal haa'as? **24** Eyhes, ine şaharee xhots'al qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahile ilyheç'es dişde? **25** Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahnana sacigee gidek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimen dyunne vuk'lek İkkekkana, qorkura ixhes İkkən! **26** Rəbbe eyhen: – Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbışdemee ine cigayne bıkırra bınaheençe

ilyheç'esda. **27** İbrahimée meed eyhen: – Zı Yiğnimee yi'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, **28** xhots'alya qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'as'dane? Rabbée eyhen: – Yoqts'ale xhoyre aveykeene, şahar havaakal haa'as deş. **29** İbrahimée meed qiyghanan: – Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as? Rabbée eyhen: – Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş. **30** İbrahimée eyhen: – Zı geer yuşani'il-alla Xudaavanda qəllamişmexhecen: maa'ar xhebts'al aveykeene, nəxiüdne ixhes? Rabbée uvhuyn: – Maa'ar xhebts'alir aveykeene, vuççud ha'as deş. **31** İbrahimée eyhen: – Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre aveykene, hucoone ha'as? Rabbée eyhen: – G'ang'unemeeyir havaakal haa'as deş. **32** İbrahimée eyhen: – Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamişmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as? Rabbée eyhen: – Yits'ing'unemeeyir havaakal haa'as deş. **33** Rabbée İbrahimika haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimır siyk'alna cune çadreeqa.

19 Exheeqa Sodoméeqa şena q'öyre malaaiik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul **2** eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəm g'eehe. Miç'eeb suğots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa. Manbışe alidghuniy qelen: – De'es, şı xəm kuçee g'aahas. **3** Lutee geed eyheva, malaaiikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne otxhuniyka qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan. **4** Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırgın adamer mek'ing'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla. **5** İnsanaaş Lut qort'ul eyhen: – G'iyna xəmdə vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as. **6** Lut manbışisqa g'aqa qiğeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. **7** Mang'vee eyhen: – Çocar, qəlasın hıma'a. **8** Zaq q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yizde xaabın mihmanar vob. **9** Adameeşe eyhen: – Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigeñçe qarı şas yuguniy pısın xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as. Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. **10** Manke xaane malaaiikaşe xil hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. **11** Akkayne şene sural ulyobzurne insanaaşına k'ınnar, xərnar manbışe bi'rq' qaa'a. Mançil-alla insanaaşik'le akka iveeke deş. **12** Malaaiikaşe Lutuk'le eyhen: – Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbi, yişba, yeznebi yiğne xızanın

gırgınbı ine şahareñçe qiğee'e. **13** Şi in ciga hakkal ha'asın. İne milletle geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançil-alla Rəbbée şı g'axuvuyınbı ina şahar havaakal haa'as. **14** Lutee hark'ın yişba haa'asde adameeşik'le eyhen: – Zaraba hudoora ine cigeñçe, Rəbbée ina şahar havaakal haa'as. Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle. **15** Miç'eed qexheng'a malaaiikaşe Lutuk'le eyhen: – Ekra ixhe! Xhunaşşeyiy yişba alyapt'ı ine cigeñçe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı. **16** Lut yı'q'ra ı'ğı'ykır. Rəbbına mang'ulqa rəhi'm qabıva, malaaiikaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareñçe qiğaa'anbı. **17** Manbı qiğaa'ane gahıl malaaiikaşine sang'vee eyhen: – Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabışeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda. **18** Lutee manbışik'le eyhen: – Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'yıka, zas haa'ana yugvalla geed qav'u. **19** Saccu hasre zı mane k'anene k'ınne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adid. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda. **21** Malaaiikaşine sang'vee Lutuk'le eyhen: – Yiğnimee mamid ha'a, ğu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. **22** Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş. Lutee mana şahar k'ınnavu ulhil-alla, mançin do Tsoar (k'inin) axva. **23** Lut Tsoarqa hirxhiling'a verig ilqevç'u vooxhe. **24** Rabbée Sodomılqayiy Homoralqa ts'ayikan xəñçe kukurt gyooğa'a. **25** İne Q'adaalilin şaharbi, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insanar deşaa'anbı. **26** Lutuna xhunaşşeyi'q'əlqa sark'il ileekimee q'evane g'ayelqa siyk'al. **27** Qinne yiğil miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cigeeqa hayk'an. **28** Mana mançe Sodomıqa, Homoriqa mançine hiqiy-allane Q'adaaliqu ilyakka. Mang'uk'le mane cigeñçe xənnə ts'ayike ı'lqən xhinnen sa kuma g'ecce. **29** İne Q'adaalilin şaharbi hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21 Rabbée ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqan. **2** Allahee uvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrahimıs dix uxu. **3** İbrahimée Sarrayke ıxhayne duxays I'saq' (əqəna) do giyxhe. **4** Allahee İbrahimik'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, I'saq' ıxhayne molyne yiğle sunnat ha'a. **5** I'saq' yedike ıxhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod. **6** Sarree uvhuyn: – Allahee yizde aq'veeqa əqəna qalı'ı! Man g'ayxhyne gırgıng've zaka sacigee əqəna ha'as! **7** Sarreecad meed eyhen: – Şavaa İbrahimik'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyooqa'as? Haane, yicid uxuyn! **8**

Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılına. I'saq' nikneke gyarğılıne yiğil, İbrahiməe xədin otxhun-ulyodğuy hele.

22 Sabara gahile Allahee İbrahim siliys i'xı'yxə.

Mang'vee «İbrahimva!» ona'an. İbrahiməe «Hooyva!» eyhe. **2** Allahee mang'uk'le eyhen: – Vas İkkanna, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e. **3** İbrahiməe çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı i'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayır dix I'saq' İkkeka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbid qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuayne cigeeqa. **4** Man ciga İbrahimik'le xhebıd'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uuyng'a, əq'ənançe g'ece. **5** Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen: – Şu əməleyka İnyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqəş. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas. **6** Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahiməe cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayıy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhang'ə, **7** I'saq'ee dekkik'le İbrahimik'le eyhen: – Dek! Mang'vee alıdğhıny qelen: – Dix, yızın k'ırı val vod. I'saq'ee qiyghanan: – Ts'ayıy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes? **8** İbrahiməe eyhen: – Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee haagvasda. İnbı sacıgee avayk'ananbı. **9** Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuayne cigeeqa. İbrahiməe maa'ad q'urbanbı allya'an ciga alı'ı, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbışılqa g'alya'a. **10** İbrahiməe dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a. **11** Mane gahıl Rəbbine malaaıkee xəybışeençe mang'ulqa ona'an: – İbrahim, İbrahim! Mang'vee eyhen: – Zı İnyaa vor! **12** Malaaıkee eyhen: – Gadeyk simet'al Mang'uk vuççud hıma'a! Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykkın deş. **13** İbrahiməe vuk'ul ooqa qav'ımeə, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahiməe hark'ın mana g'arg qabı, duxayne cigee q'urbanna ablyaa'a. **14** İbrahiməe mane cigayn do Yahve-İre (Rəbbeə hagvasın) giyxhe. Mançıl-allad həşdılqameə İnsanaaşə məxüdü eyhe: «Vucee Rəbbeə suval hagvasın». **15** Rəbbine malaaıkee xəybışeençe İbrahimılqa onu'u meed eyhen: **16** – Rəbbeə İnəxüdüdü eyhe: «Ğu İna İş hav'uva, vornacar sa dix qıdıykınva, Zı Yızde doylulen k'ın g'ıysar: **17** Zı vas hək'əbab xayır-düə hevles, yiğna nasıl xəədin xənebımeə, deryahne hıqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılınbı İxhes. **18** Çu Yızde cuvabil k'ırı alıxhxıyl-İlla, dyunyeyne gırgıne İlletbışə

yiğne nasılılek'e xayır-düə alyapt'as». **19** İbrahim sıyk'alna cuka abıyne mek'vunbışısqa. Mançe manbı sacıgee sıviyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25 **19** İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix İnəxüdü vod: I'saq' İbrahimıke g'arı. **20** I'saq'ee

Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al senniy vod. **21** I'saq'ee xhunaşşe vuxhne İdeexvava Rəbbıs düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşe Rivq'a vuxhne ayxu. **22** Yediyne vuxhnee uşaxar suç'ooka gıviyğal. Məng'eyıd «Nişıl-allane İn yızde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbıke qiyghanas hıyeek'an. **23** Rəbbeə məng'ı'k'le eyhen: – Yiğne vuxhne q'ölle İllet vod, Yiğne vuxhneçə q'ölle xalq' qığəç'es. Sa xalq' manısa xalq'İle gucuka İxhes, Xərne çöceə k'İning'us g'ullux haa'as. **24** Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhxhen məng'ı'ne vuxhne q'ömkalar vuxhay. **25** Ts'erree uxıyne uşaxın g'ekva ç'əradanıy sayır mana xhayıke hı'ıyn kar xhinne xhırıra İxha. Mançıl-allad mang'un do Esav (xhırıra) giyxhe. **26** Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (mıq'leyke at'ırq'ın) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al senniy vod. **27** Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa İhdöörəxəna İnsan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan mıq'denana xaana İnsan eyxhe. **28** I'saq'ıs Esavniyxhe geer İkkıykanna, mang'vee i'xı'yn həyvanar cus İkkənəxüdü eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe İkkıykanna. **29** Sa yiğıl Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul mısırqa qarayle. **30** Esavee Yaaq'ubık'le eyhen: – Mane ç'ərane karake sık'ının zas hele oxhanas, mıs qıxha. Mançıl-İlla mang'us q'öd'esın do Edom (çərarə) giyxhe. **31** Yaaq'ubee eyhen: – Manke ts'erriyna dıxvalla zas hevle. **32** Esavee eyhen: – Zı mısınçə qek'ang'a zas ts'erriyna dıxvalla nişİstannane? **33** Yaaq'ubee eyhen: – Ts'etta zas k'ın he'e! Esavee k'ın g'assır ts'eppiyna dıxvalla Yaaq'ubus qoole. **34** Yaaq'ubee Esavıs hüvəyna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğuy qığəç'u ayk'anna. İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dıxvalla kar xhinne qavayle deş.

27 I'saq' q'əsnıy qıxha, mang'une ulepıışık'le g'ece deşdıy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn: – Dix! Esavee mang'uk'le «Dek, zı İnyaa vor» uvhu. **2** I'saq'ee uvhuyn: – Zı haane q'əs qıxha, g'ıyna-g'ıyqa qik'asda. **3** Həşdıylee aleet'e yiğın yaraxıbd – vukiy ayhenıbd – hak'ne çoleeqa yızdemeə k'on üvxhe. **4** Qiyğaled zas İkkənən geed yugun otxhunıy hı', zas İlle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayır-düə hevles. **5** I'saq'

duxayka Esavika yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbişil k'ırınıy iliyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'ınmnee, 6 Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'ın inəxüdü eyhe: – Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavik'le hayınva uvhu: 7 «Yizdemeə sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhuniy he'e. Manid otxhun, zı vas qik'asse Rəbbine ögee xayir-düə hevles». 8 Dix, həşde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: 9 hak'ne syuruneençe zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançike zı dekkis ikkanəxdun otxhuniy ha'as. 10 Ğunad man dekkis oxhanas ikkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva. 11 Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen: – Yizda çoc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. 12 Sayid dekkeke zalqa xil hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'yı. Manke xayir-düəyine cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles. 13 Yedee mang'uk'le eyhen: – Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yizde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle. 14 Yaaq'ub hark'ın, mısvası yedisqa adayle. Yedeeyid dekkis ikkanəxdın yugun otxhuniy ha'a. 15 Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadin xərne duxayn Esavın gırgınçile yugun tanalınbı alyaat'ın, k'ınne duxaylqa Yaaq'ubulqa aly'a. 16 Xileppişin oodun cıga, gardanıñ nyaabiy xhırıvalla deş mənğ'ee mısvasışde g'ekvabişika iyt'alanbı. 17 Qiyğad hı'yın yugun otxhuniyiy gıney Yaaq'ubne xıleqa qele. 18 Yaaq'ub dekkisqa qarı eyhen: – Dek! Dekke mang'uk'le eyhen: – Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yizde dixbişda? 19 Yaaq'ubee dekkik'le eyhen: – Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zı ğu uvhuyn xhinne hı'yın. Həşder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva. 20 I'saq'ee duxayk'le eyhen: – Dix, nəxüdnə ıxha vasqa inəyüüb zaraba k'on gıpxhı? Mang'vee eyhen: – Yiğne Allahee, Rəbbeə zas kumag hı'ı. 21 I'saq'ee Yaaq'ubik'le eyhen: – Dix, zasqa qora. Valqa xil g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yizda dix Esavee, dişee? 22 Yaaq'ub dekkisqa qıxhamee, dekke I'saq'ee mang'ulqa xil g'adğı eyhen: – Niq' Yaaq'ubunod, xileppid Esavınbı vod. 23 Yaaq'ubunud xileppı cune çունbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə hoolena. 24 Mang'vee qiyghanan: – Hək'erar ğu yizda dix Esavne? Yaaq'ubee eyhen: – Ho'o. 25 I'saq'ee meed eyhen: – Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otxhun vas xayir-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otxhuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan. 26 Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen: – Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e. 27 Yaaq'ub dekkisqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalınçın eva i'xı'mee, xayir-düə huvu eyhen: – Yizde duxayken eva, Rəbbeə xayir-düə

huvuyne çolbişiken xhinnevud. 28 Hasre Allahee vas çıyeyna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva. 29 Havaasre milletbişe vas g'ullux hee'ecen, Ummatbişe yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen. Ğu yiğne çocaaşıs xəbvalla he'e, Havaasre yiğne yedyne dixbişdad yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen. Vas bed-düə ha'anbişılqa bed-düə vuxhecen, Vas xayir-düə ha'anbişıs xayir-düə vuxhecen. 30 Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'ınna çoc Esav sıyk'al. 31 Esavee sa yugun otxhuniy hı'ı, dekkis adı eyhen: – Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva. 32 Dekke I'saq'ee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşune? Mang'vee eyhen: – Zı yiğna ts'erriyna dix Esav vorna. 33 I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan: – Manke şena vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgine karıke otxhun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha. 34 Dekke eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a: – Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e! 35 I'saq'ee eyhen: – Çoc horbişika arı, yiğna xayir-düə g'avşuna. 36 Esavee eyhen: – Mang'un do həməxüüdca deşke Yaaq'ub ıxha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yizda ts'erriyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayir-düə. Qiyğa eyhen: – Zas xayir-düə havaacı dişde? 37 I'saq'ee mang'uk'le eyhen: – Mana yiğna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayiy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix? 38 Esavee dekkik'le eyhen: – Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek! Esav axtırı geşşuna. 39 Dekke Esavik'le inəxüdü eyhe: – Ğu eyxhen cıga, çıyeyne barakayle, Xəybişded çiyike əq'əna ixhes. 40 Ğu vasın g'ık g'ılincıka ha'as. Çocusub g'ullux haa'as. Ğu mang'uke g'attıxhanasda gah qabıyng'a, Mang'una xamut gardanıle qopxu g'uvooxharasda. 41 Dekke Yaaq'ubus xayir-düə huvuyı-alla, Esavis çoc g'ımece qexhe. Mang'vee culed alqa eyhen: – Dekkiqa gyaşesın yiğbı hiyxharid. Manke zı yizda çoc Yaaq'ub gek'a. 42 Xənnə duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, mənğ'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen: – Yiğne çocus Esavis ğu gıku, vake qəlıb qığaaahas vukkan. 43 Dix, həşde yizde cuvabil k'ırı alıxhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yizde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. 44 Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. 45 Valqana qəl apk'ınmnee, ğu cuk hı'yınbı yik'el hitxınmnee, zı valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yiğıl yixhes? 46 Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen: – Q'etbişda eyxhene Esavne xhunaşşeesine xılence zı i'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne

ıceğşına, manbı xhinnena, h m x rna Q'etbişda cus hey'ee, zı ı'mı'r nişiscabne haa'a?

28 I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-d a huvu, in x bna mı'sl h t g'ooce: – Kana'anğançene ıceğşike xhunaşşe himee'e. **2** Vaxt xiliy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedyne dekkine Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne  oçune Lavanne yişbişike vas xhunaşşe hee'e. **3** Gırgın  xanne Allahee vas xayir-d a hevlecen, ęu geer kuliyatnana hı'ı, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen. **4** İbrahimne xayir-d ayke vasiy vake g'adiyne nasılıbışisib vuxhecen: hasre Allahee İbrahimis helesva uvhuyn ciga – ęu menne cigeençe qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas helecen. **5** I'saq'ee Yaaq'ub y qqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne  ocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an. **6** Esavik'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-d a huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-d a hooleng'a «Kana'anğançene ıceğşike xhunaşşe hime'eva» mı'sl h t g'ooce. **7** Yaaq'ubneyid dekkiliy yedil k'ırı gyaqı Paddan-Arameeqa ayk'an. **8** Esavik'le g'ecen, kana'anğançen i er dekkıs vukkan deşubne. **9** Esav ayk'anna I'smı'l'lyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'l'lyna yiş Maxalat cune xhunaşşeeşine ooğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yi uniy vor. **10** Yaaq'ub Beer-Şevençe qığeç'u Xaranne suralqa ayk'an. **11** Sa cigeeqa hirxhilymee, veriğ k'yoçuva mang'vee x m maa g'aaha. Mang'vee  'iyele sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa gıvxhu, g'ılexhana. **12** Mang'uk'le nik'ek  'iyele x ybışeeqa hiyxharan q'tı'yar,  ilek'enad Allahın malaaikar ıq eç'u, gy   g'ece. **13** R bbee q'tı't'yaaşil ulyorzul eyheyiy: – Zı yiğne dekkine dekkına İbrahimna, sayır I'saq'na Allah R bb vorna.  u g'alirxhuyn  'iye vasiy vake g'abıynbışis heles. **14** Yiğna nasıl  'iyelin toz xhinne x ppa vuxhes, geeb qeepxa garbilqayiy şargılqa, şimalılqayiy canubulqa ookas.  'ıyeyne aq'valyne gırgıne milletbişe valeyiy vale g'abıynbışile k'ena xayir-d a alyapt'as. **15** Zı vaka vorna, Zı ęu, neneçana ark'ineeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ęu g'alerçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın. **16** Yaaq'ub nik'eençe muğur qıxha eyhen: – H k'erar, R bb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy. **17** Mang'vee q rq'iniyvalin eyhen: – Nimeeyiy ine cigayn q q' n ha'a. İn Allahne xaale ęayrı medın kar deşod, inbı x ybışın akkabıvud. **18** Yaaq'ub miç'eer  akra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaat xhinne gıviyxhe. Qiyğad Allahne doyule  ılqa zeytunun q'ış k'ya'a. **19** Mang'vee mane cigayn do Bet-El (Allahın xav) gıyxhe, mankilqamee mane

şaharın do Luz ıxha. **20** Qiyğa Yaaq'ubee k'ın g'assır eyhen: – Allah zaka ıxheene, hoyharme ine y qq  zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy alya'asın tanalinbid huveene, **21** yugvale zı dekkine xaaqa sark'ileene, manke R bb yızda Allah ıxhes. **22** İşaatat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ıxhes.  u helesde gırgınçike yits'ıb'esda pay Vas qıvles.

29 Yaaq'ub ayk'anna şargılyne milletbişde cigabişeeqa. **2**  oleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebill  v q' bışın syuru g'alitxhu eyxhe. V q' bışis mane kahrızeençe xhyan hele ıxha. Kahrızne ghalelib x bna g'aye vooxhe. **3** Gırgın v q' bı maqa sadiyng'a,  obanaaş kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u v q' bışis ats'esın xhyanbı huvu, g'aye gıviyxhe vuxhana  ine cigaylqa kahrızne ghalilyqa. **4** Yaaq'ubee manbışike qiyghanan: –  ocar, şu nençenbıme vob? Manbışe eyhen: – Şi Xaraneençenbı vob. **5** Yaaq'ubee manbışik'le eyhen: – Naxorna neva Lavan ats'anane? Manbışe eyhen: – Ats'ana. **6** Yaaq'ubee manbışike qiyghanan: – Mana yugrayee? Manbışe eyhen: – Ho'o, yugra vor. Haaşe, mang'una yiş Raahile cune v q' bışika q  vur. **7** Yaaq'ubee eyhen: – Veriğ axtıvaleevub, v q' bı sa'ana vaxt vuxha deşub. V q' bışis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee. **8** Manbışe eyhen: –  obanaaş gırgın v q' bı sacıgeeqa sidi'tı, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidıyav'u, man ha'as ıxhes deş. Man gırgın hı'iyle qiyğa şasse xhyan heles  x . **9** Yaaq'ub manbışika yuşana'anğ'a, Raahilee dekkın v q' bı qadayle. Raahileyib  obaniyvallaniy haa'a. **10** Yaaq'ubik'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con v q' bı g'acesse, mang'vee ark'ın g'aye qavaak'anav'u dayisiyne v q' bışis xhyan hele. **11** Qiyğa Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'ı atııra geşşe y ğal. **12** Mang'vee Raahileyk'le dekkine ebanbışikena Rivq'ayna dix ıxhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'ın man dekkıs yuşan ha'a. **13** Lavanık'le yiçeyna dix arıva g'ayxhımee, g'adayxvan  giylqa qığeç'e. Mana xhılıbışeeqa sı'ı ubba hı'ı cune xaaqa qıkkeka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanis yuşan ha'an. **14** Lavanee mang'uk'le eyhen: –  u h k'erar yızde ebanavur. Yaaq'ub manbış ng'  sa vazna axuyle qiyğa, **15** Lavanee mang'uk'le eyhen: – Nya'a, ęu yızda ebanava, ęu zas q' rabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna h k' hucoone vuxhes? **16** Lavanıqa q' yre yişniy vor: x ring'ı'n do Leaniy, k'ıning'ı'nıd Raahileniy vod. **17** Leayne ulepşik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul gıvxhasda, xhyan ittuna i iy yixha. **18** Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-alla eyhen: – K'ınne yiş Raahileynımee zı vas yighille senna iş g'ooce. **19** Lavanee eyhen: – Mana vas hiyvee,

merne insanis hiyvuye, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əcar axve. **20** Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle. **21** Yaaq'ubee Lavanik'le eyhen: – Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyeele, mæng'1'ka ixhes. **22** Lavanee mane cigabişın gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele. **23** Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkeehə Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub mæng'1'ka g'ilexhana. **24** (Lavaneə cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) **25** Yaaq'ubik'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe! Mang'vee Lavanik'le eyhen: – Nya'a ğu zak məxdun kar hı'1? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'1? **26** Lavaneə eyhen: – Yişde ine cigee k'ınna yiş xəring'1'le ögee adamiys heelen ədat deşin. **27** İn ülycüm bikire'e, Raahiler vas hiyles. Mæng'1'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan. **28** Yaaq'ubee həməxüdüd ha'an: man ülycüm bikıra'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecenva heelena. **29** (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvı.) **30** Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiyan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana. **31** Rəbbik'le Lea deykan g'aycumeə, mæng'1's uşaxar uxooxas vəvxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexas yeexə deşdiy. **32** Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (ilyaake, dix!) gıxhxı eyhen: – Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyın. Həşde zı yizde adamiys yikkiykanasda. **33** Mana meər vuxhne eexva. Sayır dix uxu eyhen: – Rəbbik'le zı deykan yixhay g'ayxhı, inar huvuna. Mang'unud do Şimon (Mang'uk'le g'ayxhiyn) giyxhe. **34** Lea xhebır'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen: – İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva. Mançil-allad mang'un do Levi (at'iq'anasda) giyxhe. **35** Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meər dix uxu, eyhen: – İne yəqqə zı Rəbb axtı qa'as. Mançil-allad mang'un do Yahud (axtı qa'as) giyxhe. Mançile qiyğa mæng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30 Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, mæng'ee yuceys paxılıvalla haa'a. Mæng'ee adamiylk'le eyhen: – Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda! **2** Yaaq'ub Raahileyıqa qəllamişxha eyhen: – Nya'a zıne vas uşax hidele, nya'a zı Allahne vor? **3** Raahilee eyhen: – Yizda nukar Bilyhan alert'e, mæng'1'ka g'alixhe. Mæng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvalla haa'as, zı uşaxdena imeexvacenva. **4** Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecenva heele. Yaaq'ubur mæng'1'ka g'ilexhana. **5** Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu. **6** Raahilee eyhen: – Allah

məhkameə yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxhı, zas dix huvu. Mançil-allad mæng'ee mang'un do Dani (Mang'vee məhkameə havacesda) giyxhe. **7** Raahileyna nukar Bilyhan meər vuxhne eexasva, mæng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. **8** Raahilee eyhen: – Zı yuceyka saç'iyku, Allahne kumağıka ğamiyxhana. Mæng'ee mançil-allad uşaxın do Naftalı (yızın saç'iykvuy) giyxhe. **9** Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vəvxı deş. Mæng'ee mançil-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. **10** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. **11** Leayee eyhen: – Nimeə xəbna xoşbaxtiyvallayı! Mæng'ee mang'un doydud Qad (xoşbaxtiyvalla) giyxhe. **12** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. **13** Leayee eyhen: – Zı baxtiyarır, yadaaşed zak'le baxtiyarva eyhes. Mæng'ee uşaxın do Aşer (baxtiyar) giyxhe. **14** Ruvenik'le suk qiviyşalne gahıl çolead mandragorun ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen: – Yiğne duxee adıyn mandragorbışike zasıd helelan. **15** Leayee mæng'1'k'le eyhen: – Adamiy xılənçe g'ayşuy ç'avxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ıkkın? Raahilee eyhen: – Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışil-alla ine xəmdiys yizda adamiy vaka g'alixhecen. **16** Yaaq'ub exheeqana çoleençe qööngə, mang'unee ögeeqa Lea qıgeyç'u eyhen: – Ğu g'iyına zaka g'alixhas, yizde duxee adıyne mandragorbışis zı ğu alişşu. Yaaq'ub mane xəmdə mæng'1'ka g'ilexha. **17** Allahık'le Leayna düə giviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. **18** Leayee eyhen: – Allahə zı yizda nukar yizde adamiys hiyvuy höötıxıva, yizda hək' quvuna. Mæng'ee uşaxın do İssaxar (Mang'vee hək' quvuna) giyxhe. **19** Leayee meər vuxhne eexasva, mæng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa. **20** Mæng'ee eyhen: – Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adameə zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhiyre dix uxuva. Mæng'ee uşaxın do Zevulun (hı'rmat) giyxhe. **21** Sabara gahile mæng'ee sa yiş yuxu, doydud Dına giyxhe. **22** Allahee Raahile yik'el qiyelee'e, mæng'1'na düə g'avxhı, uşax uxasın xhinne qee'e. **23** Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen: – Allahee zalin pısın do ak'ani'ıyn. **24** «Allahee zas sayır dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (Mang'vee sayır helecenva) giyxhe.

35 **9** Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayır-düə huvu, **10** eyhen: – Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyınyıke şaqa yiğın do İzrail ixhes. İnəxüdüd mang'un do İzrail eyxhe. **11** Qiyğa

Allahee mang'uk'le eyhen: – Girgin əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasil hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbi g'ales. Yiğne nasileab paççaħarib vuxhesinbi. 12 İbrahimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebi Zı vasid helesinbi. Valed qiyğa yiğne nasilis heles. 13 Allah Yaaq'ubne k'anençe – yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. 14 Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyule çilqa zeytunun q'işiy kya'an k'ı'ı. 15 Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe. 16 Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-Eleençe avayk'ananbi. Efratisqa hiviyxharang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'ı'n uxuy dağamda ilğeç'ee. 17 Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahil kumag ha'ane xhunaşşee eyhen: – Qimeeq'ən, vas meer dix ixha. 18 Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (yizde uts'urna dix) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (sağne xuleena dix) giyxhe. 19 Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı. 20 Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyxhe. Mana g'aye g'iyiniyne yiğilqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna. 21 İzrail mançe ark'in, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvü. 22 İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine nukarıka Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen. Yaaq'ubuqa yits'iq'vər dixniy vor. 23 Manbi Leaye vuxuynbiniy vob: Yaaq'ubna ts'errinya dix Ruven, qılınanbı Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha. 24 İnbib Raahilee vuxuynbiniy vob: Yusuf, Benyamin. 25 İnsabime Raahileyne nukaree Bilyhanev vuxuynbiniy vob: Dani, Naftali. 26 Leayeyne nukaree Zilypaneyib inbiniy vuxu: Qad, Aşer. Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbi inbi vuxha. 27 Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkine I'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy I'saq' Mamreab menne cigaynbi xhinne vuxha. 28 I'saq'ee vəşşe molts'al sen hı'ı. 29 Mana ine dıyuyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbişe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ixha. 2 Yaaq'ubuke g'abıynbişin tarix inəxüid vod: Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyighid sennana cehilinyiy vor. Mang'vee dekkine xhunaşşebişe Bilyhanneyiy Zilypanne dixbişika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusuf ee manbişe qotkuda hidya'an işbi dekkisniy hixhara'anbi. 3 Yusuf dekkine q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana girgine dixbişile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a. 4 Çocaşik'le dekkis Yusuf

manbişile geer ikkan g'acumee, mana manbişis g'imeece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş. 5 Yusufuk'le sa nyak' g'eece. Mang'vee man nyak' çocaşis yuşana'a. Mançile qiyğa çocaşis mana sık'ırrar g'imeece qıxha. 6 Yusuf ee manbişik'le eyhen: – Zak'le g'acuyne nyak'ıl k'ırı gyaqqe! 7 Şi çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızınçine hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u. 8 Çocaşee mang'uk'le eyhen: – Hək'erane, ğu şas paççaħne ixhes, xəbvallane haa'as? Cun nyak'ıbı məxüid yuşan hı'ıl-alla, mana sık'ırrar g'imeece qexhe. 9 Yusufuk'le sa medin nyak' g'eece, man çocaşis yuşan hı'ı eyhen: – Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable xəne yizde ögiyl k'yoyzariy. 10 Mang'vee nyak' dekkisiy çocaşis yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen: – Man vak'le g'acuyın nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras? 11 Dekkee Yusuf ee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaşemee man höödəxə deş. 12 Yiğbişde sa yiğil Yusufun çocur Şekem eyheş şaharne suralqa dekkin syuru uxhiyxhana'as hapk'ıning'a, 13 İzrailec cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen: – Çocaşee Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbişisqa yəqqıl ha'as. Yusuf ee dekkik'le eyhen: – Nya'a i'qda? 14 Dekke mang'uk'le meed eyhen: – Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able. Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqıl ha'ana. 15 Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan: – Hucoone t'abal ha'a? 16 Mang'vee eyhen: – Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbişe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a? 17 Mane insanee eyhen: – İneñçe apk'minbi. Zak'le manbişike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsəv» g'ayxhı. Yusuf ayk'anna çocaşiqar qılha. Mang'usqa manbi Dotanee gyabak'a. 18 Çocaşik'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaşee mana gik'asva q'arar hoole. 19 Manbişe sana-şang'uk'le eyhen: – Haane, nyak'ıbı g'ecena qöövur! 20 Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşə qoduva eyhes. Manked g'eece, nen eyhenbiyiy mang'un nyak'ıbı. 21 Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhımee, Yusuf manbişde xılənçe g'attixhana'asdemeey eyhen: – Qudoora mana gidek'as, 22 eb k'idyaas, vuşucar deşde cige sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a. Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaşine xılənçe g'attixhan hı'ı dekkisqa

qıkkes. **23** Yusuf çocaaşısqqa hirxhılıymee, çocaaş mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'i' g'eeşşen. **24** Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar. **25** Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cigeen qöön l'sm'i'lybişin karvan g'ece. Manbişe devabişilqa alixhıxı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəyiy man karbı Misirqa ikkees. **26** Yahudee çocaaşik'le eyhen: – Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas? **27** Qudoora mang'uk sidyoot'as l'sm'i'lybişis massa heles. Nəxürcar mana yişda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob. Çocaaş mang'une cuvabıl k'ırı iliyxhen. **28** Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhırmee, çocaaş Yusuf k'oraleençe alqavhu l'sm'i'lybişis g'ane nuk'rays massa hele. Manbişer Yusuf qıkkəkana Misirqa. **29** Ruven k'oraalisqa sark'ılıymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'idecesse mang'uk divan qitxhu cune tanalin qıt'axxa. **30** Qiyğa mana çocaaşısqqa sak'i eyhen: – Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as? **31** Manbişe Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyööqə. **32** Qiyğale çocaaş man rangbınan tanalin dekkisqa adı eyhen: – Şak'le in avayki, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene? **33** Dekik'le tanalinbı qıvats'i eyhen: – İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur! **34** Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, culqa palanbı aly'a. Mana duxayqa geer geşşu. **35** Gırgın dixbı, yişba mang'us yik'bi heles savayle. Mang'us manbişil k'ırı alixhes diykkın, eyhen: – Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs. Mana duxayqa geer məxiür geşşu. (Sheol h7585) **36** Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39 Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana l'sm'i'lybişikə ileşşena. **2** Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsiləxhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une xaaniy axvana. **3** Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud. **4** Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xıleqa quvu. **5** Mang'vee Yusufne xıleqa xaanayiy karana xəbvalla quvuyle qiyğa, Rəbbe Yusuful-alla Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgine karee Rəbbına barakat g'ooce gıviyğal. **6** Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xılyaqqa qele, mang'une vuk'ulee otxhun-ulyodğuyile ğayrı medın vuççud eyxhe deş. Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ıxha. **7** Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa,

xəring'une xhunaşşeyna Yusufulqa ul gıpxhı eyhen: – Qora zaka g'alixhe. **8** Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee mæng'ı'k'le eyhen: – Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xıleqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qıdeele. Zı nəxüdnə məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə bınahee k'eyxhas! **10** Mæng'ee man yiğis Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee mæng'ı'ka ixhesir, g'alixhasır ikkan deşdiy. **11** Yusuf sa yiğil cune işiqar qıhna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaşikə ar vuşucar ıxha deş. **12** Mæng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheval» eyhe. Yusufee tanalinbı mæng'ı'ne xile g'ali' g'aqa hexva. **13** Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xılevud g'ali' hixu, **14** mæng'ee xaane insanaşılqa onu'u eyhen: – İlyaaqe, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! **15** Yizda ts'ir g'avxhumee, mang'vee tanalinbı g'ali' g'aqa hixu! **16** Potifar xaaqa sak'alasmee, mæng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace. **17** Mæng'ee adamıysıd akaran karbı yušanı'ı, eyhen: – Çu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u, **18** zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'ı, g'aqa hixu. **19** Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. **20** Yusuf aqqı zıdaneeqa, paççahın avquvıynbı havaacene cıgeeqa qele. **21** Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbee yugvalla ha'a: zıdanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. **22** Zıdanne xəring'vee zıdane avquvıyn gırgınbı Yusufne xılyaqqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgıne işbişis Yusufeni y xəbvalla haa'a. **23** Yusufusqa quvuynə işbişde nənçikacar zıdanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Misirne paççahne insanaşee, ulyoğan helenbişde xəring'veyiy gıney qecenbişde xəring'vee paççah qəllamişxhesin kar ha'a. **3** Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zıdaneeqa qoole. **4** G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbişis k'ilvalla hee'ecenva. Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zıdane avxuyle qiyğa, **5** sa xəmdə manbişik'le curayncurayn mə'nabınan nyak'ı' g'ece. **6** Yusuf miç'eer manbişisqa qarımee, manbişe aq'vabı havaxanı'ı g'ece. **7** Yusufee cuka sacıgee xəring'une xaa, zıdaneə havaacene fironne insanaşikə qıdğhın ha'an: – Nya'a g'iyına aq'vabı havaxanı'ı? **8** Manbişe

qəlana zerb, şargine mitsee gyopxhunna yighible q'ərana sukuna git'yib, yighille sen eyhen vodun. Man yighille senna mısvalla vuxhes eyhen vodun. 28 Zas fironuk'le manvaniy eyhes ıkkın, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a. 29 Sık'ınne gahile Misir geed barakanan yighille sen g'iğalas. 30 Mançile qiyğa yighille senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylına baraka mançin yik'el hixxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as. 31 Mana mısvalla məxüb yı'q'ba ilğevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. 32 Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahile vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha. 33 Mançil-allar fironee Misirnee ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. 34 Fironee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbişe xhob'esda pay barakanane yighne senna see'ecen. 35 Hasre manbişe mane yugne senbişe alyabına mana suk şaharbişee, fironee əmr hav'uyn xhinne, see'ecen. 36 Man sı'iyın gırgın kar Misirilqa qalesde yighne mısıne seniys ixhecen, ögiyle qöone mane yighne mısıne senee ölkəebınbı xhal humabat'acenva. 37 Fironusiy cune insanaaşis mana fıkr yik'eençe vooxhe. 38 Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: – İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane? 39 Fironee Yusufuk'le eyhen: – Vak'le Allahee in karbı hıguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. 40 Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ixhes. 41 Fironee Yusufuk'le meed eyhen: – Həşdiyle ilekke, zı ğu bıkırne Misirna xərna giyxhe. 42 Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'iyın g'üvnan tanalınbı ali'ı, gardanıqab k'inəəğyke hı'iyın t'exa qalya'a. 43 Fironee mang'us cune daşk'abişin qöd'esın hele. Qiyğab manbişile hiib əlyhəəne cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen: – Yəq' hevlecenva ts'ırbı he'e. İnəxür fironee Yusufuke Misirınacar xərna ha'a. 44 Fironee Yusufuk'le eyhen: – Firon zı ixheyir, ğu ittevhu bıkırne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş. 45 Fironee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkırna Misirna ölkə alycaaxhvas. 46 Misirne paççahısnee, fironusnee işılqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al senniy vod. Mana fironusse qığeç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an. 47 Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xəttə kar aleylya'a. 48 Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadıyn

gırgın kar Yusufee şaharbişeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'l, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. 49 Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpçəs dyooxheva qəbəqqə deş. 50 Yusufus, mısın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. 51 Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşşe (yik'el hixana'as) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançil-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ı'ınbiyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva. 52 Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (barakatnana) gıxhxı eyhen: – Man do zı mançil-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'l. 53 Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yighille barakatnan sen g'attıtxın, yighille mısın sen giyğal. Mısvılla gırgıne cigabişee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. 55 Misirne cəmə'ətin oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətik'le eyhen: – Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e. 56 Ç'iyeyn aq'vavollete mısıvılla vuxha. Misir mısvılla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbışis suk massa hoole giyğal. 57 Gırgıne ölkabişee it'umna mısvılla gibğilil-alla, gırgınəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42 Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen: – Nya'a şı sana-sang'uqa ilyaaka avxu? 2 Zak'le g'ayxhıyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as. 3 Yusufna yits'iyre çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an. 4 Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşika g'ixele deş. Mana qəyq'əna Benyamınık sayid sa kar eyxheva. 5 Kana'anaaşine cigabişee mısvalybıva, suk ulyoosənbişika İzrailin dixbıb abı vuxha. 6 Yusuf bıkırne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı. 7 Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbişika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbişike qiyghanan: – Nençene şı abı? Manbişe eyhen: – Kana'ane ölkəençe, otxhanan kar alivşes. 8 Yusufuk'le cun çocar qıvats'abı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş. 9 Yusufus cehilyang'a çocaaşine hək'ee g'acuyın nyak'ı yik'el qadı, manbişik'le eyhen: – Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyın cigabı ats'axhxhesib abı! 10 Çocaaş mang'uk'le eyhen: – De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alivşes abı. 11 Yişin gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şı casusar

deş vob. **12** Yusufee manbişik'le eyhen: – De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cigabı! **13** Manbişe eyhen: – Şi yiğın g'ular yits'ıq'öyre çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'inna çoc dekkine k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ıxha. **14** Yusufee manbişik'le eyhen: – Gırın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb! **15** Zı şu inəxiüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'iysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəxəs deş. **16** Vuşda sa g'axile k'inna çoc ayrecen, avxuynbı inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesin şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şu casusarıbva! **17** Yusufee manbı xhebille yiğna zindane havaacı. **18** Xhebid'esde yiğıl Yusufee manbişik'le eyhen: – Zı Allahıle qəyq'ənnə: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übbə aaxvas. **19** Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbişemee xaa'ab missıba avxuynbişis suk vukkeecen. **20** Qiyğa vuşda k'inna çoc zasqa ayre. Məxiüd zak'le ats'axhxhesin, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişeeene. Mançika şunab hapt'iyke g'attıvghanasınbı. Mançis çocaəşe ho'ova eyhe. **21** Manbişe sana-sang'uk'le eyhen: – Hək'ebah şi çocus hi'inyçına cazaə vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qitxhuyn divan g'acu, şi mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançil-allad yişde vuk'lelqa in divan adı. **22** Ruvenee manbişik'le inəxiüd eyhe: – Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla hımaa'a, şumee zal k'ırı alıxhxhı deş. Həşdeb şi mang'une ebal-alla cazaə ts'its'aa'a. **23** Çocaəşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı ilıyxheva. Mana manbişika sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha. **24** Yusuf çocaəşisse şaqana ark'in, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'i, manbişika gaf haa'a. Çocaəşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbişik'le g'ece-g'ece iyt'alna. **25** Yusufee əmr haa'a manbişin balagbı sukun gyats'e'e, co adıyn nuk'rad conecad balagbişeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxiüdüd ha'an. **26** Çocaəşe suk əməleəşilqa alıvxhu, mançe avayk'ananbı. **27** Manbişde sang've xəmə g'aahane cigee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece. **28** Mang'vee çocaəşik'le eyhen: – Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yizde balageevud. Manbişin yik' aqqaqqa, qəpq'ın sana-sang'uk'le eyhen: – Şak Alləhee hucooyıy hı'ı? **29** Manbı dekkine k'anyaqa Kana'anne cigabişeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbı inəxiüd yuşan ha'a: **30** – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxiüd ats'axhxha, şi menne ölkayn casusarnıyxan. **31** Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şi qopkuyn insanar vob, casusar deş. **32** Şi

yits'ıq'öyre çoc sa dekkın dixbı vob. Sa yişda çoc xəəqa-ç'iyeeqa ıxha, k'inna yişda çocur Kana'anne cigabişee dekkine k'ane vor». **33** Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaəşinə sa yizde k'ane g'alərçe, şunab xızanbı missıvalike g'attıxhan haa'as suk alyapt'ı hudoora. **34** Mançile qiyğar k'inna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesin şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabişee iviykarasıy kar alişşes şosqa hassarasın». **35** Balagbı haç'a'ang'a çocaəşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. **36** Yaaq'ubee manbişik'le eyhen: – Şu zı dixbişena hı'ı! Yusufır deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkekka! Man eyxhen gırın zak eyxhe! **37** Ruvenee dekkık'le inəxiüd eyhe: – Ğu mana yizde xileqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e. **38** Yaaq'ubee eyhen: – Yızda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yizde xhunaşşeyke Raahıleyke sa hamana axu, mang'luna çoc qik'una. Sayıd mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs. (Sheol h7585)

43 Kana'anaşine cigabişee mısvalybı geedniy qeetxha. **2** Çocaəşe Misirğançe abına suk opxhu g'apt'imee, dekkee manbişik'le eyhen: – Havak'ne şas sık'ınin oxhanasın kar alişşe. **3** Yahudee mang'uk'le inəxiüd eyhe: – Şene insanee şas yugda g'ayxhı'ıyn, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. **4** Ğu çoc şaka g'axuvıynxhiy şi hapk'in vasın otxhunıy ileşşeyiy. **5** Ğu mana g'ıxdəvee, şi maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale. **6** Manbişde dekkee İzraılee eyhen: – Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava? **7** Manbişe eyhen: – Mane insanee yişdeyiy yişde xızanbişde hək'e geed qıdğhınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alidğhınıybişis cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay? **8** Yahudee dekkık'le İzraılik'le eyhen: – Gade g'aykke, şi əlyhəəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hıdyapt'ı manke üç'übbə aaxva. **9** Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, Ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qıdyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmev vuk'ul avqa ıxhes. **10** Şi vaxt ilğıdyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'in qabı vooxheyiy. **11** İzraılee eyhen: – Mennəxiüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oc'ebışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabişike, qiyğale xhinne balyzam, sık'ınin itv, əvdiyat, ətriyat, püste, badam

si'ı mane insanis pay xhinne ikkee. **12** Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbışeed yı'q'əlqa qadıyn nuk'rad ikki vuşde xileka sak'ale'e, sayib manbí balagbışeeqa yugba ilydyaakı vooxhe. **13** Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. **14** Girgin əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasə çociy Benyamin şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena ixhesxhee, hasre ixhecen. **15** Çocaaşə Benyaminır, paybıd, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gyabak'anbí yəqqı'lqa. Misırqa hipxhır manbí Yusufusqa qavayle. **16** Yusufuk'le Benyaminır manbışika sa cigee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen: – İn insanar yızde xaaqa quvku, həyvən gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka yı'q'ı'hıyn karbí oxhanas. **17** Mane insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar quvkekkanbí Yusufne xaaqa. **18** Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka qəp'q'ın eyhen: – Şene ögiyl balagbışee sak'al'i'ıyne nuk'ral-alla şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale ğamxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan. **19** Manbí xaaqa əkkəəne cigee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeəpxha inva eyhe: **20** – Yışda xərna, şı şene ögiylib otxhanar kar alişşes abıynbınıy. **21** Şı xəmdə aaxvane cigee balagbışın ghalybí aaqıyng'a, gırgıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'ıl qıdexha balagne ad iveeke. Həşde man şı yışde xileka yı'q'əlqa sak'ala'a. **22** G'ıynıysın otxhuniy alişşesınıd şı nuk'ra curayda adı. Şen nuk'rad şavaame yışde balagbışeeqa gıxhxhı, ats'a deş. **23** Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen: – Gırgın çine cıgal vod, qıməəq'ın. Vuşdeyiy vuşde dekımne Allahee man nuk'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxhı. Şu şene ögee adıyn nuk'ra zasne vod. Qıyğaler Şimon manbışisqa qığayhe. **24** Mane insanee çocar qavaylenbí Yusufne xaaqa. G'elyıb hoğalası manbışis xhyaniy əməleşşisın yemid helen. **25** Çocaaşik'le uvhuıng'a co Yusufuka yı'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybí qığa'anbí. **26** Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybí hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbí. **27** Yusufee manbışise qıdghın ha'a: – Co nəxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əsdə dek nəxürneva? Meernaneva həşde? **28** Manbışe eyhen: – Yığna g'ul, yışda dek meerna, yugra vor. Manıd uvhu Yusufne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaranbí. **29** Yusufee ul alıv'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen: – Şena şu zak'le eyhena k'inna çoc haynane? Qıyğa Benyaminik'le eyhen: – Dix, Allahee vas yugun helen. **30** Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığəç'u, cune gozeəqa ark'in yugra geşşena. **31** Yusuf aq'va hodğul qığəç'e.

Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a: – Otxhuniy qalle. **32** Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşis curayda, mang'uka kar otxhanne Misırbışis curayda qadayle. Misırğənçənбіsşe Cühüt'yaaşika sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misırğənçənбі həlyvəyq'ənanbınıy. **33** Yusufne ögiyl çocar senbışis sik'ı çıçıqab qıhna gyuv'araa'a. Manbí sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbí. **34** Yusufne ögiylyne otxhuniyбіşike manbışisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyyəqgee xəppa vuxha. Məxüdüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44 Yusufne cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a: – İne insanaaşın balagbí cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gıxhxhe. **2** Yızda nuk'rayna kasamee k'ıning'une balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacıgee gıvxhe. Şeng'vee gırgın Yusufne uvhuyn xhinne ha'a. **3** Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleşşika sacıgee yəqqı'l aa'anbí. **4** Manbí şaharilee geeb əq'əna qəpxha deşdiy, Yusufne xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a: – Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqa qıhna hoora, avarq'ılymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pısvalla hav'u? **5** Nişil-allane yızde xəring'una nuk'rayna kasa qəp'qü? Mang'vee mançe ulyoğan, falıka ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!» **6** Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hıxhara'an. **7** Çocaaşə mang'uk'le eyhen: – Nişil-allane yışde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşisse məxdun kar ha'as əxəye! **8** Şak'le balagbışee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cigabışənçe sak'al'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaənçe k'inəğəyiy nuk'ra qəqəs? **9** Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbíx xəring'us nukarar vuxhecen. **10** Mang'vee eyhen: – Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüdüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yızda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş. **11** Çocaaşə zarada balagbí gyaqqı çin ghalybí aqa. **12** Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule gırgıl k'ıning'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveeke. **13** Çocaaşə cok qıtxhuıne divanıke tanalınbı qıt'axxa'a. Qıyğa əməleşşılqa karıd alıxhxhı sıviyk'alanbí şahareeqa. **14** Yahud çocaaşıka sacıgee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbí Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbí. **15** Yusufne manbışik'le eyhen: – Şu hı'ıyn hucoone? Şok'le ats'a dışdiy, zına xhinne insan falıka ilyakkıme gırgın g'ecen? **16** Yahudee eyhen: – Şı xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübnə şı qəpkuynbí xhinne haagvas? Allahee şı hav'una bınah haagva. Həşde

şinab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe. **17** Yusufee eyhen: – Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveykı mana yızda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpqi'n dekkısqa savk'le. **18** Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen: – Yızda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. **19** Şenke xəring'vee g'ulaaşike qiyghunniy: «Şoka dek, çoc vornane?» **20** Şi manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalde ıxhana sa k'inna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbişike mana sa axu, dekkısır mana geer ikkan». **21** Manke ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». **22** Şinad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda». **23** Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynniy: «K'inna çoc ittyareene, sayib yızde ulesqa qımaale». **24** Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'ılın'g'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'ıyn. **25** Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ınin otxhunıy alışış alle». **26** Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəxəs deş. Saccu yızda k'inna çoc şaka i'qəxhe, şasseb maqa vüqqəs vəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəxəs deş, k'inna çoc şaka dexheene». **27** Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yızde xhunaşşee Raahilee zas q'öyre dix uxu. **28** Sa dix yızde k'anençe ark'in sak'l deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. **29** Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yızda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees». (Sheol h7585) **30** Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'ılas vəxəs deş. Mana mang'us geerxe ikkiykanna. **31** Mana gade şaka g'ıdecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşee dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees. (Sheol h7585) **32** Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes». **33** Hucoone ixhes, hasre gadeyne cıgee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşika sark'il hooracen. **34** Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45 Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə: – Girğınbı yızde k'anençe qıgeepç'e! Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemeə manbışde k'ane vuşucar deşdaniy. **2** Mana məxür axtırə geşşee giyğal, misirğançenbişik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a. **3** Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Zı Yusuf vorna! Yızda

dek meernane? Çocaaşisse mang'us alidghuniy qeles əxə deş, hucoone eyhesınbı manbı aaxvanbı. **4** Yusufee çocaaşik'le eyhen: – Zasqana qeepxhe. Manbı cusqana qeepxhamee, eyhen: – Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. **5** Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda i'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. **6** Q'ölle sen ıxha ine cigabişee misvalybı gidğılna, inçile qiyğə xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ixhes deş. **7** Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attıvxhanav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu. **8** Mançılallar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. **9** Zaraba dekkısqa apk'in mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. **10** Ğu Misir Goşen eyhene cıgee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatıb, yiğın nevbabı, çavra-vəq'əd, yiğın girğıncad kar zas k'ane ixhes. **11** Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, ğunayiy yiğna xızan, çavra-vəq'əd dağamıyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna misvalla vuxhes». **12** Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yızde çoc Benyamınık'led man g'ecen. **13** Misir zı nəxıry ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına girğınçına gaf yızde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre. **14** Yusufee cuna çoc Benyamin xhilibişeeqa sı'mee q'öyursana gyaaşee gıviyğal. **15** Qiyğə mang'vee avxuynne çocaaşisid ubbabı hı'ı, geşşee-geşşee manbı xhilibişeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşee mang'luka meeb gaf hav'u. **16** Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hıviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. **17** Fironnee Yusufuk'le eyhen: – Çocaaşik'le eyhe inəxüid he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alıxhxhı Kana'anne cigabişeeqa hudooracen. **18** Qiyğab dekkır, xızanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirin girğınçile yugun cıga heles. Şunad ma'ad alyadıyn girğınçile yugun kar oxhanas. **19** Sayıd manbişik'le eyhe: «İnəxüid he'e: dekkısınıy vuşde xhunaşşeesının, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, girğınbı inyaqa qudoora. **20** Maa'ad axuyn vuşun kar qımiykan, Misireedin girğınçile yugun kar vuşun ixhes». **21** İzrailıyne dixbişee həməxüidid ha'an. Yusufee fironnee əmr hav'uyın xhinne manbişısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhunıyid helen. **22** Manbişde girğın'us sa tanalınbı hele, Benyamınismee xholle tanalınbiyyı xhebıd vəş nuk'ra hele. **23** Yusufee dekkısıva Misirin girğınçile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alıxhxhına g'able əməle g'uxoole. **24** Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee

manbışik'le eyhen: – Yəqqı'l uğmooda. **25** Manbı Misirğañçe qığeepç'ı Kana'anne cigabişeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yusuf meerir, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnavur! Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş. **27** Yusufee uvhuyn girgin çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeeqa qaylen. **28** İzrailee eyhen: – Həşde zak'le ats'axhxayn yızda Yusuf meerir! Zak'le mançile yugun medin hucoone g'ayxhes! Hasre qik'asse sa hark'in mana g'aces!

46 İzrailee cuka vodun girgin s'ı'ı, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee l'saq'ee l'bədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a. **2** Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn: – Yaaq'ub! Yaaq'ub! Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe. **3** Allahee eyhen: – Zı Allah vor, yiğne dekkee l'bədat ha'ana Allah. Misirqa l'qqəs qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədin millet g'alya'as. **4** Vaka Misirqa Zınar l'qqəsda. Qıyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes. **5** Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbişe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironee Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abişeeqa gyav'u quvkekka. **6** Yaaq'ubeeyiy cune dixbişe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabişee co hı'ıyn girgin kar s'ı'ı Misirqa qavayle. **7** Mang'vee cuka Misirqa dixbı, yişba, nevabı, girgına cuna xızancab alıpt'ı ayk'an. **8** Misirqa İzrailika sacıgee cun dixbıyix dixbişike g'abıynbı qavayle. Misirqa qabıynbışın do bı inbı vod: Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven. **9** Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi. **10** Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakın, Tsoxar sayır Kana'anğañcene zə'ıfayke ıxhana Şaul. **11** Leviyn dixbı: G'erşon, Qohat, Merari. **12** Yahudun dixbı: Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı. Peresin dixbı: Xetsron, Xamul. **13** İssaxarın dixbı: Tola, Puvva, Yov, Şimron. **14** Zevulunun dixbı: Sered, Elon, Yaxle'el. **15** Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbıyiy yiş Dina Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre insan ıxha. **16** Qadıń dixbı: Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli. **17** Aşerin dixbı: İmna, İşvah, İşvi, Beria sayır manbışda yıçu Serax. Berianın dixbı: Xever, Malkiel. **18** Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yits'i'yixhalle insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhinneniy hiyvu. **19** Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahileyn dixbı: Yusufiy Benyamin. **20** Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu.

21 Benyaminın dixbı: Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppm, Ard. **22** İna yits'ıyoq'var insan Yaaq'ubuniy Raahileyn dixbı, nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhe vooxhe. **23** Daniyna dix: Xuşim. **24** Naftaliyn dixbı: Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem. **25** Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbıyiy nevabı girgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yighıyre insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Raahileys nukar xhinneniy hiyvu. **26** Yaaq'ubne dixbişde xhunaşşeeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhiyre insan qarı. **27** Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xızanee Misir yighıts'al insan eyxhe. **28** Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiya Yusufusqa Yahud g'ıxele. Manbı Goşenisqa hiviyxharmee, **29** Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkıne İzrailyne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhılıbışeeqa s'ı'ı xilece geşşena. **30** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Ğu yugra g'acu, həşde zasse qik'as əxə. **31** Yusufee çocaaşik'leiy dekkıne xızanık'le eyhen: – Hasre həşde fironusqa hark'in eyhes, Kana'anne cigabişee eyxhena yızda dek, çocar cone xızanbışika sacıgee zasqa abı. **32** Manbı cone çobanar vob. Mançıl-allab manbı cone girgıne karaka, çavra-vəq'əyika sacıgee qabı. **33** Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» **34** Şunad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'lıybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğañçenbı çobanaaşile həlyvəyq'əna, şos man ciga helesin.

47 Yusuf fironusqa hark'in mang'uk'le eyhen: – Yızda dek, çocar cone girgıne karaka, çavra-vəq'əyika Kana'anne ölkeençe inyaqa Goşenqa qabı. **2** Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fironusqa abı. **3** Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Hucoonexhe haa'an? Manbışe fironuk'le eyhen: – Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. **4** Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalyby gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şı həşde Goşen aaxvas havaasre. **5** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Yiğna dekkiy çocar vasqavub abı. **6** Misir vas ıkkanan ciga g'əyxhe: dekkısiy çocarşıs ine cigayne girgıncıle yugne cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yızde çavra-vəq'əyıqa ilyaakecen. **7** Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayır-düə hoole. **8** Fironee mang'uke qiyghanan: – Vaqa xhullele senne vod? **9** Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghıniy qele: – Yızde l'mı'ren vəşşe xhebts'al sen zı inyaa-şaa hı'ı. Yızda l'mı'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaaşə menəəng'ə hı'ıyn senbimeeyib

xiliyba vuxha deş. **10** Yaaq'ub fironus xayir-düa huvu ayk'anna. **11** Yusufee fironnee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdıy çocaaşısda cıga Misir qaa'a, manbışıs gırğınçile yugun Ramses eyhene cıgeenç cıga hele. **12** Sayıd Yusufee dekkısın, çocaaşısın otxhunıy xızanbışıs sikk'ı havace. **13** Mısvalla manımee geeb qooxhe, ç'ıyeyne aq'val otxhanan kar ivdeekı gıyğal. Mısırınıy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılənçe vuççud dena aaxva. **14** Yusufee Mısıreeneıy Kana'anne insanaaşıs suk massa huvu maadın gırğın pılbı fironus sa'a. **15** Mısırneıy Kana'anne insanaaşın gırğın pılbı g'att'uyng'a, gırğın mısırğançenbı Yusufusqa abı eyhen: – Şas gıney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuyınbı. **16** Yusufee eyhen: – Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cıgee gıney heles. **17** Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'a, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvanaaşıke gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüdü manbışde həyvanaaşıke gıney badal ha'a. **18** Man sen ilğeç'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen: – Vak'le ats'an, şaqa pıl deşın, yişin həyvanarıd vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cıgabışile ğayrı vuççud axu deş. **19** Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakımıd yişde cıgabışıkımıd ixhes? Şas, yişde cıgabışılıy şal-alla gıney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayıd toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cıgabıd sahrılqa sak'alas deş. **20** İnexüdü Yusufee gırğın Mısırın cıgabı fironus illeşe. Mısvalybışıl-alla gırğıne Mısırğançenbışe con cıgabı massa hele. Məxüdü Yusufee Mısırğan gırğın cıgabı fıronne doıylqa alğa'a. **21** Mısıreene gırğıne insanaaşıke Yusufee fironus g'ular haa'a. **22** Fıronee kaahınaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın cıgabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxhunıys g'ıviyxhar vuxha. Mançıl-allad kaahınaaş con cıgabı massa hele deş. **23** Yusufee milletik'le eyhen: – Həşde şınab, vuşun cıgabıd zı fironus alışşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. **24** Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fıronus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasıy ooxhanas, şosiy vuşde xızanbışıs vuxhecen. **25** Manbışe eyhen: – Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attıvxhan hav'u. G'ıynıyke şaqa şı fıronun g'ular vob. **26** Yusufee ezu alyadıncına xhonçuna sa pay fıronus qevleva Mısırne cəmə'ətıs q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahınaaş ezu alyadıncına xhob'esda pay fıronus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Mısır g'ıynab vobna. **27** İzrailyna nasıl Mısırne Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe. **28** Yaaq'ub Mısır yıts'ıyighalle senna axva. Mang'vee

vəşşe yoq'ts'ale yıghulle sen hı'ı. **29** İzrailyna qik'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen: – Vas zı ikkanxhee, xıl yızde bıdık avqa gıxhxı k'ın g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Mısır hımaa'a. **30** Zı qik'uyng'a Mısırğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe. Yusufee mang'us inəxüdü cuvab qele: – Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüdü ha'asın. **31** Mang'üne cuvabıs dekke eyhen: – Zas k'ın g'assre. Mang'veeyıd k'ın g'ıysaran. İzrail vuc g'alırxhuıne karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48 Sabara gahbı ilğeç'umee Yusufuk'le uvhuyn: – Dek ık'arır. Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayım cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqqı'lqa gexha. **2** Yaaq'ubus xabar g'uxoole: – Haane yiğna dix Yusuf vasqavur i'qqə. İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alırxhuıne tülee'ar gıy'ar. **3** Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen: – Gırğın əxəna Allah Kana'anne cıgeene Luzeə zas dyagu xayır-düə huvu, **4** inəxüdü uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədıx xalq' g'alya'as. Vale qıyğad vake g'abıynbışıs man cıgabı hammaşıys heles». **5** Həşdıyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Mısır yedıke vuxhayınbı yızınbı vuxhes. Efrayımıy Menaşşe, Ruveniy Şımın xhinne yızınbı vuxhes. **6** Manbışile qıyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cıgabımee Efrayımileyiy Menaşşeyle ilğeç'es. **7** Zı inəxüdü yızda Raahıle qıyk'ıva ha'a. Yızda Raahıle zı Paddan-Arameençe sıyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hıviyxharnı cıgee qıyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'ıynıyn do Bet-Lexem vodun. **8** İzrailik'le Yusufun dıxbı g'avcu qıyghanan: – İnbı vuşbune? **9** Yusufee dekkıs inəxüdü cuvab qele: – Allahee inyaa zas huvuyn dıxbı vob. İzraılee eyhen: – Manbı zasqa qavaale xayır-düə hevles. **10** İzrail q'əsnıy qıxha, mang'üne ulepşıik'le yugda g'eece deşdıy. Yusufee dıxbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyıb manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a. **11** Qıyğa İzraılee Yusufuk'le eyhen: – Yızde fıkreeqacadı qıdyayleyiy yiğın sayıd aq'va g'eeva, haane Allahee yiğın dıxbı zak'le haagıynbı. **12** Yusufee dıxbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'üne ögiyl çıyelqamee k'ıyozarna. **13** Qıyğa Yusufee Efrayım ulıyozara'ana cune sağne sural, İzraılımdı man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzraılyneer sağne sural ulıyozara'a. Qıyğa manbı dekkısqana qaa'a. **14** İzraıleemee sağın xıl hotku k'ınne nevayne Efrayımne, solun xılımee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa gıyxhe. **15** Qıyğa İzraılee Yusufus xayır-düə hoolıe: – Yızde dekkaaşşe İbrahımeeyiy I'saq'ee i'bəadət ha'ane Allahee, G'ıynıyne yiğılqamee zı havaacına

Allahee, **16** Zı gırgıne pisvalybişike g'attixhan hi'yine malaakee, Havaasre ine uşaxaasıb xayir-düa hevleceñ! Yızın doyud, yizde dekkıneyiy cune dekkın İbrahimıniy I'saq'ın dobud manbişile k'ena yik'el qale'ecen. Ç'iylene aq'val manbişide nasıl geeb quvxhecen. **17** Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayimne vuk'lelqa gıxhxıı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gıxhxhes ikkiykan. **18** Yusufıe dekkık'le eyhen: – Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'errıyna dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gıxhxhe. **19** Dekmee, mang'vee eyhençılqa qıdyarı, eyhen: – Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xadın millet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qıvaats'ana ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedin milletbi g'ales. **20** Mane yiğil Yaaq'ubee manbişis xayir-düa hoolle: – İzrailin vuşun dobu xayir-düa hooleng'a ağımiş ha'as: «Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenval!» eyhes. Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana haa'a. **21** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Yızın qik'asın yiğbi k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı. **22** Vas çocaaşılee hexxada zı Şekem axtın ciga hele. Zı mana Emorğançenbişide xılence yizde g'ılincıkayiy vukuka g'avşu.

49 Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen: – Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as. **2** Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alıxhxhe, Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe. **3** Ruven, ğu yızda ts'errıyna dix, ğu yızda guc. Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha. Ğu gırgıng'ule xərna, qıvaats'ana vor. **4** Ğu xhyanıı akar sa'as-qa'as əxə deş. Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yızde tyuleeqa k'iç'uva, yızde xhunaşşeesine sang'ıka g'alırxhuva, vake xərna ixhes deş! **5** Şimoniy Levi çocar vob, Manbişe qələsın ha'asva g'ılinc xıyaqa alyaata. **6** Manbı qələkanang'a adamer gyabat'a, Yik'es ikkanang'ad manbişin həyvanar kara idyaalesin xhinne qaa'a. Manbişe ək'elee aqqıyn karbı zı ha'as deş, Zı manbişika sarçes deş. **7** Fiğan haa'ane manbişde qələbişisiy Xıl ts'its'dya'ane bahalıyvalis bed-düa vuxhena. Zı manbişike g'abıynbı sacıgeeqa savaales havaasars deş, İzrailvolle oot'alasınbı. **8** Yahud, yiğne çocaaşee ğu axtı qa'as, Duşmanaşşına gardan yiğne xile vuxhes, dekkın dixbı vas k'yoozaras. **9** Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qöone mek'vne aslanık akar. Ğu manzil haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ılexha, Şavusse şir g'udokana'as əxəyee? **10** Paççahıyvala Yahudne xılence mısacab

əlyhəs deş. Gırgıne gahbişil vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbişisse mebinbişılqa ilğeeç'es deş. Nimeeletteyiy gırgın milletbı k'yoozarasda vake paççah g'ıdyarı. **11** Yahudıqa manimee xəttə t'ımilen tayangbı eyxhe, mang'us manbı qıdiykkın cuna əməleb çik avt'alas vəəxəna, Çike hi'yine çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı. **12** Mang'unee ulepıışın adın ciga çaxırılıe k'işşeyda, Silıbıd niknele cagvarada ixhes. **13** Zevulunun cigad deryahne mıglek ixhes, Maa'ad gamıbı ileezaras, Mang'un ciga Sidonnee şaharılqa hixharas. **14** Xurcunbı mıgal alıxhxıı manzil haa'ana İssaxar taq'atıkanə əməleyk akar. **15** Mang'us vuc manzilis ulyorzulın ciga yugda qadı, maana nyaq'v cus vukkanəxüb çik avt'alas vəəxəna, mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebbınbişis iş haa'ana. **16** Danir İzrailıyine nasılbişda sa vob, Mang'vee cune milletis məhkama haa'as. **17** Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes. Balkanne guvuyk üvxü Çilyna yı'q'hina g'ı'xə'ane. **18** Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısayıy zı duşmanaaşıke g'attixhan ha'as! **19** Mebinbı Qadın cigabı q'əra qa'as ables, Mang'veeyib manbı g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as. **20** Aşerne cigabişee otxhuniy barakayka ixhes, Mang'vee paççahaasısid otxhuniy alles. **21** Naftalı g'avkkune maralık akar, Mang'uke g'abıynbı geeb micagınbı vuxhes. **22** Yusufmee, xhyan i'lqəəne cigaysneene, bitəğbıd cabırılıe g'alyısıkkıyine tayangık akar. **23** Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaşşıka kyoohar, **24** Mang'un xılepıı gucuka vodva mang'vee vuk xile it'umda aqqaqqa. Mang'us guc hoolle vuxha Yaaq'ubee i'bəədat ha'ane Allahee. Allah İzrailııqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka. Mana manbişda Suva vobna. **25** Yiğne dekke i'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen, Hasre Mang'vee vas xayir-düa hevleceñ, Xəəne-ç'iyeyne xhyanbişike ğu g'its'mayk'vancen, Vas geeb uşaxarıy çavra-vəq'ə heleceñ. **26** Yiğne dekkına xayir-düa barakatnane çolbişileb geeb vob, Ğu manisa çocaaşılee qıvaats'anava, Hasre man gırgın xayir-düəbı yiğınbı ixhecen. **27** Benyamin bahalne ümulyuk akar, Miç'eeb k'on gıvku opxhan, Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyın bit'al ha'a. **28** İna ələpqı'na yits'ıq'öble nasıl İzrailıyına vobna. Dekkee dixbişde gırgıng'us, cus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu. **29** Qiyğa Yaaq'ubee dixbişılqa əmr haa'a: – Zı sık'ınne gahlile qik'asda, zas yızde xızanısqə, zale ögee hapt'ıynbişide k'anyaqa əlyhəs ikkan. Zı Q'etbişda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe. **30** Mana mağara Kana'anne ölkene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana mağara nyaq'v haa'asdeme Efronuse çoluka sacıgeeyniy alıvşu. **31** Maa'abniy İbrahimiy cuna xhunaşşee

Sarra, l'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar k'eyxhi. **32** Man çolud, maana mağarab Q'etbışisseniy alivşu. **33** Yaaq'ubee dixbışis əmr hav'u g'attirxhimmee, g'elybi tyuleeqa s'ı' qek'ana.

50 Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a. **2** Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayıt mumyelamişe'ecenva əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayıt mumyelamişa'an. **3** Mana iş doxturaaşe yoq'ts'al yiğna haa'a. Mumyelamişa'as manimena vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al yiğna misirğançenbı mang'uşa gyaaşe. **4** Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusufne fironne insanaaşik'le eyhen: – Zı vuşde ulen aqıqxheene fironuk'le eyhe, **5** dekke zasqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölkee zı zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironee zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'alas. **6** Fironee eyhen: – Dekke nəxdıy vasqa k'ın g'assaras alıkkı, həməxürür mana k'eyxhe. **7** Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacıgee fironun delesin insanar, Misirin ağsaqqalar, **8** Yusufneiy dekkine xaabın gırgınbı, çocar, havayk'an. Manbışe saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a. **9** Manbışika sacıgee balkanaaşıl alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abışe gyuv'uruyınbı yəqqı'lqa qığeebaç'e. Maa qərpqəs-ələpçəs devxhesinmeen insanar vooxhe. **10** Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cıgeene atteeqa (suk mettaa'an cıga) hipxhıring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşe gıviyğal. Ma'ab Yusufne dekkıs yıghılle yiğna ak'hoole. **11** Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anğançenbışik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misırbışıqa xədn geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çil-alla Avel-Mitsrayim (misırbışın geşşuy) do gıyxhe. **12** Yaaq'ubne dixbışe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a. **13** Mana manbışe Kana'ane ölkeeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa gıyxhe. Mana mağara İbrahımee çoluka sa cıgee cus nyaq'v haa'asın cıga ixhecenva Q'etbışıda eyxhene Efronukeni alivşu. **14** Dek k'eyxhıyle qiyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkine ak'ıs abıyne gırgınbışika sacıgee Misırqa sıyk'al. **15** Dek qik'ıyle qiyğa, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen: – Yusufne şi hı'ıynçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qığaaahas vukkiykıne, şi hucoone ha'as? **16** Mançıl-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu: – Dekkee qik'asse şak'le uvhuynniy: **17** «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pısvalla, yik'el hivxhane'e“». Həşded şi vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ane

Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen. Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımee, geşşe gıyğal. **18** Qiyğa çocar mang'usqa abı çıyelqamee k'yobzur, «Şi həşdıyle yuğun g'ular vobva» eyhe. **19** Yusufne manbışik'le eyhen: – Zı nya'a Allahne vor, şu zale qəvəəq'ənas? **20** İlyaaqe, şos zas pısvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'ıyna şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attıvıxhan he'ecenva Allahee məxüdü hı'ı. **21** Mançıl-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaaşıqar ilyakkasda. Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı manbışıs yik'ıbı hele. **22** Yusuf cuneiy dekkine xızanıka Misır axva. Yusufne vəşşe yıts'ılle sen ha'a. **23** Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbıb g'oocenbı. Menaşşeyne duxayne Maxırıyne uşaxaaşısıb mang'vee dekvalla haa'a. **24** Sabara gah ilğevç'ıyle qiyğa Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Yızda qik'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş. Allahee şu ine ölkeençe qığaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahımis, l'saq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cıgeeqa şu quvkees. **25** Qiyğa Yusufne İzrıylıbışısqa k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen: – Allahee şos huvuyn cıvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şınad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılyma'a, şoka qıkkee. **26** Yusuf vəşşe yıts'ılle sen hı'ı qek'a. Mana Misıree mumyelamış hı'ı tabuteeqa gıyxhe.

Qığeepç'iy

1 İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacıgee cuka Misirqa qabıyne dixbışın dobi inbı vod: **2** Ruven, Şimon, Levi, Yahud, **3** İssaxar, Zevulun, Benyamin, **4** Dan, Naftali, Qad, Aşer. **5** Yaaq'ubıke g'arına yights'al insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor. **6** Ooğançe geed gahbı ılğeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insanarıb habat'anbı. **7** İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxa bıkırna ölka gyavts'aa'ana. **8** Xılece gahbı ılğeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. **9** Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen: – İlyaakende, İzrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. **10** Qudoora ak'elikan sa kar ha'as,deşxheene manbı sık'ılab geeb qeepxhes. Dəv'ə gıbgılee, manbı yışde duşmanaşika sapçı şalqa ables. Qiyğale xhineyib yışde ölkeençe qığeepç'ı alyhəəsımbı. **11** Misirbışe İzrailybışda ı'mı'r dağam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar gıviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüid ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Ramses donan şaharbi ali'ı. Mane şaharbişee manbışın anbarbı eyxhe. **12** İzrailybı nımee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qərpq'ın İzrailybı **13** qıdvıykkın işlemışəpxhes ulyooka. **14** Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpiçbı ha'as, cigabı alyaa'as, çoleedin yı'q'ın işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışda ı'mı'r dağam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın gırgın yı'q'ın işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha. **15** Misirne paççahee cühüt'yaası ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) Şıfrayıy Pua donane yadaaşık'le eyhen: **16** – Cühüt'yaasıne xhunaşşeeşıs uşaxar vooxheng'a yugba ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe. **17** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übbə g'alyaa'a vuxha. **18** Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan: – Nya'a şu məxüid ha'a? Nya'a gadebı üç'übbə g'alyaa'a? **19** Ebaçerşe eyhen: – Cühüt'yaası yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkvub, şı hıvxharassedac uxoxa vod. **20** Mançil-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxüid millidet geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. **21** Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xızanınbı, uşaxınbı haa'a. **22** Fironnee cune milletılqa əmr haa'a: – Cühüt'yaası vuxuyın gırgın gadebı Nil eyhene dameeqa dağee! Vuxhayne içeeşıkme simoot'a, üç'übbə g'alee'e.

2 Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasılence cusda xhunaşşee hee'e. **2** Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. **3** Mançile hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışee hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çılqa g'ır qadğu, uşaxıd caqa gıxhxı Niline mıglek alyadiyne q'amışeeqa gıyxhe. **4** Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar. **5** Fironna yış əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne mıglek ı'ğviykar vooxhe. Məng'ık'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ıxeele. **6** Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ık'lee maa uşax gece. Gade geşşee g'acuys, məng'ınə rəhı'm qabı eyhen: – İn cühüt'yaasıın uşaxıd. **7** Manke uşaxne yuçee fironne yışşee qiyghanan: – Yiğnemee hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaasına sa zəiyfa ayrene? **8** Fironne yışşee məng'ık'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. **9** Fironne yışşee məng'ık'le eyhen: – İn uşax alyat'u yızdemee gyoqe'e. Mançil-alla zı vas hək' qevles. Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an. **10** Uşax xət qıxhamee, məng'ee mana qıkkəkəna fironne yışşesqa. Fironne yışşee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Misa (qığavhuna) gıxhxı eyhen: – Zı mana xhinençe qığavhu. **11** Misa xəv qıxha cune xımbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletin nımee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirğāncəng'vee geta g'ece. **12** Hiqiy-alla ilyakkı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirğāncəna gik'u g'umeeqa dyugulya'a. **13** Qınne yiğil mang'uk'le q'öyre sava-sang'uka aldaxhıvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan: – Nya'a şu yiğne milletna insan geta? **14** Mane insanee eyhen: – Şavaane vake yışda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şəna misirğāncəna gik'uyın xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ıkkən? Misa qərpq'ın culed-alqa eyhen: – Mits'an, zı hı'ıyn ats'axhıxa ixhes. **15** Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxhımee mana gik'as ıkkıykan. Misa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva. **16** Yiğbışde sa yiğil Midyanaaşine kaahınna yıghıyre yış dekkıne vəq'əbışıs xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızneçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. **17** Maqa qabıyne çobanaaşıs içer g'eheebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşıneme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı. **18** İçer cone dekkısqa Reuelisqa sapk'ılnee, mang'vee qiyghanan: – Nya'a şu g'iyına zaraba sapk'ıl? **19** Manbışe eyhen: – Misirğāncəna sang'vee yışdemee vuc ögiylqa huvu, şı çobanaaşine xılence g'attıvxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yışdemee yışın

vəq'əbı ats'esın xhyan kahrizeençe alqı'ı. **20** Mang'vee yişaaşıke qiyghanan: – Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnečen. **21** Manbişer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen: – Mısa, şing'əəcar axve. Misaysır ikkiykanna manbişəəng'ə axvas. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, mang'veeyir Mısays cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele. **22** Məng'ee Mısays dix uxu. Mısee eyhen: – Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (menne cigayna) giyxhe. **23** Ooğançe geed senbi ilğeeç'uyle qiyğa Misırna paççah qek'ana. İzrailiybişe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbişe ts'its'a'an nukariyvaledin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. **24** Allah manbişe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimika, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. **25** Allahık'le İzrailiybi nukarar vuxhay g'acu manbişilqa rəhı'm qavayle.

3 Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahinnı syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəlid İtron eyhe. Sayaqees mang'vee man syuru əq'ənane sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. **2** Sayir mang'us gyotxhane ğıç'eençe Rəbbına malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidyotxhan g'acumee, **3** mang'vee culed alqa eyhen: – Hinnalan hark'ın mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe. **4** Rəbbık'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an: – Mısa, Mısa! Mang'veeyir «Hoovya» alidghuniy qele. **5** Allahee eyhen: – K'anyaqa qımexhe. G'ellinbi g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. **6** Zı, yiğne dekkeyid, İbrahimıeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubıeyid i'bəədat hı'ına Allah vor. Man g'ayxhı Mısee aq'ıva aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'ənna. **7** Rəbbeeyhen: – Zak'le Yızde milletin Misir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbişil ooqa gıvxhiyne insanaaşine xıleke höödəxənid Zak'le ats'an, manbişe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. **8** Zı mançil-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbi Misirbişde xılençe g'attıvıxhan hav'u mane ölkeençe qığaa'asınbı. Qiyğaleb sa xənnə, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ıvbı, Yevusbı aaxva. **9** İzrailiybışın gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbişe manbişis hoolena əq'üba g'oocena. **10** Mançil-allar Zı ğu fironusqa Yızın millet İzrailiybı, Misirğançe qığ'eva g'ıxele. **11** Mısee Allahık'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'ın İzrailiybı Misirğançe qığaa'as? **12** Allahee eyhen: – Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axxhes: ğu millet Misirğançe

qığavhuyn'g'a ine suval şu Zas i'bəədat ha'as. **13** Mısee Allahık'le eyhen: – Zı İzrailiybışısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşee i'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu», manbişe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyıy?» Hucoovane zı manbişis alidghuniy qeles? **14** Allahee mang'us inəxüd cuvab qele: – Zı Vuşuyıy, Manar vorna. İzrailiybışik'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu. **15** Allahee Mısayk'le meed eyhen: – İzrailiybışik'le eyhe: «YAHVE (Rəbb), vuşde dekkaaşee, İbrahimıee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın gırgıme gahbişil do YAHVE ixhes. Nasılbı nımee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as. **16** Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbişik'le eyhe: «Rəbbeey, vuşde dekkaaşee, İbrahimıee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba. **17** Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attıvıxhan hav'u Kana'anbişde, Q'etbışde, Emorbışde, Perizbışde, Q'ıvbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees». **18** İzrailıne ağsaqqalaşee val k'ırı alıxhxhesin. Ğunar manbişika sacıgee Misirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebillə yiğna yəq apk'ın sahree yişde Allahı, Rəbbis q'urbanbı allya'as». **19** Zak'le ats'an Misırna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. **20** Mançil-Allah Zı Misırılqa xıl alıvka'as, həşdilqamee g'ıdiyxhiyn yiğbı manbişilqa allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasınbı. **21** Zı məxüd ha'as şu manbişde ulen avqenç, şu q'ərane xıleke əlyhəəs ğımabak'acen. **22** Cühüt'yaaşine yedaaş misirbişde yedaaşike, hasre k'ınəəğəykeiy nuk'rayke hı'ıyn karbiyiy tanalınbı heqqeyen. Man karbı şu vuşde dixbişilqayiy yişbişilqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4 Mısee inəxdun alidghuniy qele: – Sayid manbişis zal k'ırı alıxhxhes diykkıne, zal haydepxha uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»? **2** Manke Rəbbeeyhen: – Yiğne xıledin hucoone? Mısee eyhen: – Əsaa. **3** Rəbbeeyhen: – Man ç'ıyelqa dağəççe. Mısee ç'ıyelqa dağətçumee, əsaa xoçelqa sıyk'al. Mısar çısse hexvana. **4** Rəbbeey Mısayk'le eyhen: – Xıl hotku mana bı'ttike avqve. Mısee xıl hotku xoçe bı'ttike avquyn'g'a, mana xıle əsaalqa sıviyk'al. **5** Rəbbeeyhen: – Ğu man kar he'e, İzrailiybı hayepxhəcen Rəbb, manbişde dekkaaşee, İbrahimıee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat ha'ana Allah, vas dyaguva. **6** Qiyğa Rəbbeey meed eyhen: – Xıl eqanaqa k'eççe. Mısee xıl eqanaqa k'eççu qığavhumee, mang'un xıl ık'arıke yiz xhinne cagvara qexhe. **7** Qiyğa Rəbbeey eyhen: – Xıl meed eqanaqa k'eççe. Mısee q'öd'es xıl eqanaqa

k'eççu qığavhume, mang'un xıl yug qexhe. 8 Rəbbe eyhen: – Manbı yığne ts'eppiyne əlaamatlı haydeephxene, q'öb'esinçil vuxhesinbı. 9 Sayıd manbışe val k'ırı ilydiyxı q'öd'esde əlaamatlılib haydeephxene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas. 10 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşamı'yle qiyğar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'idiyğal yuşana'a. 11 Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanıs ulepıı huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbe, Zı dişde man gırgın ha'a? 12 Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesim xət qa'asın, yuşana'asid kumag ha'asın. 13 Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axile. 14 Rəbbe Mısalqa qəl hav'u eyhen: – Nya'a Leviyne nasileençena yığna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yığne ögiylqa ı'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. 15 Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ikkan mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ikkan vad xət qa'asın. 16 Vas eyhes ikkananbı, mang'veen insanaaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa Yızın cıvab hixhar ha'as, manar yığne cigee yuşan ha'as. 17 İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçika əlaamatbı hagvas. 18 Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'il eyhen: – Hasre zı Misireeqa ı'qqəs, ilyakkas yızın xımbı avxucabee? İtronee eyhen: – Yugna yəq vuxhena. 19 Midyanee Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Mısirqa sak'le, ğu gik'as ikkanan gırgımbı hapt'ıynbı. 20 Mısee dixbiyiy xhunaşşe əməlelqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayıd xilyaqa alyat'u Mısirqa yəqqıl gexha. 21 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Mısirqa sak'imee Zı vas xət qı'ıyn gırgın əlaamatbı fironusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. 22 Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. 23 Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bəədət he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykklı deş. Həşde Zı mançıl-allar yığna ts'erriyna dix gik'as'». 24 Yəqqə xəmə g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiykan. 25 Mane gahıl, Tsiporee ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat hı'ı çike g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışık set'u eyhen: – Ğu həşde yızdemee ebana adamiy eyxhe. 26 Məxüb Rəbbe mang'uke xıl ts'ts'a'ana. Dix sunnat hı'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe. 27 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğə, Rəbbe Harunuk'le eyhen: – Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne. Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxımee, mang'veen Mısays ubbabı ha'a. 28 Mısee Harunus Rəbbe cuk'le gırgın uvhiynbiyiy hagveva

uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. 29 Mıseeiy Harunee İzrailin ağsaqqalar sav'umee, 30 Rəbbe Mısayk'le uvhuyn gırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyğaled mang'veen insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva. 31 İzrailiybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbik'le manbışe opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxhımee, İzrailiybı gıgıyışıl gyuv'ur ı'bəədət bı ha'a.

5 Mançile qiyğə Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: – İzrailiyne Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!» 2 Fironee eyhen: – Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhıxı İzrailiybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailiybı g'ooka deş. 3 Manbışe eyhen: – Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yığna yəq apk'ın sahree, yişde Allahıs, Rəbbıs, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ı'n ık'ar bı g'ıxmelece, g'ılınçika gimabat'acen. 4 Mısirne paççahee manbışik'le eyhen: – Mısayiy Harun, nya'a şu millet işike ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! 5 Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidıyav'u vukkan. 6 Mane yığılycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışık'leyiy iş haa'as ulyokanbışık'le eyhen: 7 – G'ıyniyile saqa mane milletis karpıç ha'asın balybiy himele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. 8 Karpıçid manbışike şene ögiylinmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'ir bı ha'a: «Hapk'ın yişde Allahıs q'urbanbı alya'as». 9 Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilymiyxhecen. 10 Milletne vuk'lel ulyobzurinbiyiy, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qığeepç'ı İzrailiybışık'le eyhen: – Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş. 11 Havak'ne balybiy şos nençeyiy ikkan se'e. İşib vuşda k'ıl qaa'as deş». 12 Millet Mısirvolle ehəkki gıdyotxuyın balybiy sa'a eyxhe. 13 Vuk'lel oab ulyozrav'ıynbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenniy: – Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e. 14 Vuk'lelqa gyuvxhuyn İzrailiybışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşee gyoota-gyoota qiyghan ıxha: – Nya'a şu sanıxhayiy g'ıyna şene ögiylinmeen karpıç hıdı'ı? 15 İzrailiybışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı: – Nya'a ğu yığne g'ulaşılqa ina ver ooxa? 16 Balybiy yığne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yığın nukarar nəxübiy gyoota! Binah yığne milletil vob. 17 Fironee eyhen: – Şos işcab haa'as devkan! Mançıl-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbıs q'urban ablyaa'as». 18 Hudoora işlemişepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpıç ha'asıncad. 19 İzrailiybışiken ç'ak'ınbışık'le «Yığısiysın karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxhımee manbışis hayexhen, co dağamiyvaleeqa gyapk'ıva. 20 Fironusse qığeepç'imee manbışik'le Mısayiy Harun g'avcu,

21 eyhen: – Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda caza g'ats'ak'vnecen. Şu şi fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şi gyapt'ecenva, şucad vuşde xıleqa manbışısqa g'ılınc huvu. 22 Mısee Rəbbılqa aq'va aqqı eyhen: – Xudaavanda, nya'a Ğu milletılqa ina balyaa ablyav'u? Nişıl-allane Ğu zı g'axuvu? 23 Yiğne doyuile fironusqa hark'inne yiğile, mana milletika sık'ırar yugra dexhe giyğal. Ğumee vuççud hı'ı deş, Yiğın millet g'attixhan ha'asdeme.

6 Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yızde xənnə gucune ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeençe hudooracenva. 2 Qiyğa Allahee Mısayk'le eyhen: – Zı Rəbb vorna. 3 Zı İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışıs YAHVƏ xhinne qıvats'ı'ı deş. 4 Zı manbışika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynı xhinne aaxvan Kana'anğancənbişin cigabı cos helesva. 5 Zak'le İzrailıyışe, Mısırbışde xılənçe ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. 6 Mançıl-alla İzrailıyışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şöle Mısırbışda xamut g'avşesda. Zı Yızde xənnə gucuka Mısırbışıs yı'q'na caza huvu, şu manbışde nukariyvalike g'attıvixhan haa'asınbı. 7 Zı şöke Zasın millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesin, Zı şu Mısıreene əq'übençe g'attıvixhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor. 8 Zı şu İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuynə cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna». 9 Mısee man uvhuynbı İzrailıyışıs yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'uva, manbışe mang'ul k'ırı iliyxhe deş. 10 Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: 11 – Fironusqa, Mısırne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecen. 12 Mısee Rəbbik'le eyhen: – İzrailıyışe zal k'ırı ilydiyxhe, fironəe nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş. 13 Rəbb Mısaykayıy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Mısırne paççahısqa g'uxoole, İzrailıybı cune ölkeençe g'avkecenva. 14 İzrailıyışde nasılbişin ç'ak'ınbı inbı vob: İzrailıyne ts'errıyne duxayn Ruvenın dıxıbı: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xızanbı Ruvenıke g'adıynbı vod. 15 Şimonun dıxıbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayır Kana'anğancəne xhunaşşeykena dıx Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod. 16 Xəring'ule otçu k'ıning'ulqamene Leviyne dıxıbışın dobı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yıghılle sen ha'a. 17 G'erşonun dıxıbı: Livniyiy Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha. 18 Qohatın dıxıbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebillə sen ha'a. 19 Merariyn

dıxıbı: Maxlıyiy Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod. 20 Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yıghılle sen ha'a. 21 İtşarın dıxıbı: Qorax, Nefeg, Zıxri. 22 Uzzielin dıxıbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri. 23 Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yıçu yıxha. Məng'ee Harunus Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu. 24 Qoraxın dıxıbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnıbı Qoraxın xızanbı. 25 Harunne duxee Eliazaree Putielyne yişbışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pınxas uxu. Leviyne xızanbışın ç'ak'ınbı inbı vob. 26 İne nasılənbınıy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailıybı Mısırğance g'oşunbı xhinne qığee'ecenva. 27 Manbınıy fironuka Mısırne paççahıka İzrailıybı Mısırğance qığav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbin insanar vuxha Mısayiy Harun. 28 Rəbb Mısayka Mısır yuşana'ang'a 29 uvhuynniy: – Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Mısırne paççahık'le eyhe. 30 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdnə fironəe zal k'ırı alıxhxhes?

7 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yızın cuvab Harunule, yiğne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiğna peyğambar xhinne ixhes. 2 Zı vak'le uvhuyn gırgın kar yiğne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailıybı Mısırğance g'avkeva. 3 Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Mısır geed əlaamatbiyiy həşdılcamee g'ıdecuyn karbı he'eyid şol k'ırı alıxhxhes deş. Manke Zı Mısırılqa xıl alıvka'as, yı'q'ı'n əq'übabı g'axıles, Yızın millet, İzrailıybı, g'oşunbı xhinne Mısırğance qığaa'as. 5 Zı xıl alıvkav'u İzrailıybı manbışde yıq'nençe qığav'umee, Mısırbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes! 6 Mıseeıy Harunee Rəbbe nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. 7 Manbı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molıys'al, Harunukad molıys'ale xhebillə sen ıxha. 8 Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: 9 – Fironəe şok'le uvhuynğ'a: «əlaamat hagevea», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiğın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa dağətç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'ılas. 10 Mısayiy Harun fironusqa abı, Rəbbe uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşinə ögiylqa dağətçumee, man xoçelqa sıyk'al. 11 Manke fironəe k'oran ək'elynanbiyiy cadu ha'anbı cusqa qoot'al. Mısırne cadu ha'anbışısse cadubışika man kar ha'as əxən. 12 Gırging'vee cun əsaabı ç'iyelqqa dağ'a. Dağ'ıyn əsaabı xoçebışılqa sıyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öğənbı. 13 Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hı't'iyra ıxha, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş. 14 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas ıkkən

deşod. 15 G'iyqa miç'eer firon damaysqa i'qqamee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u ğu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıglek gozete'e. 16 G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühüt'yaəşine Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus i'bəədat he'ecen! Ğu həşdilqamee k'ırı alixhxı deş. 17 Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axhxhesin Mana Rəbb ıxhay. Yizde xilene əsaaka zı Niline xhyanus i'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. 18 Nileedin balığar hatt'asınbı, əq'ı'yn eva qales, Misirğançenbıssıe mançe xhyan ulyoğas əxəs deş». 19 Rəbbe meed Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, ğırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadin ğırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee ğırgınəng'ə Misir eb vuxhes. 20 Mıseyiy Harunee ğırgın Rəbbe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine öğiyıl əsaa ooqa q'ı Nileene xhines i'xı'mee, ğırgın xhyan ebalqa siyk'al. 21 Nileedin baluğar haat'anbı, mançe məxdun əq'ı'yn eva g'əə ğıyğal, Misirbıssıe mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Misir ğırgınəng'ə eb vuxha. 22 Misirne cadu ha'anbıssıed caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'ıyra ıxha, Rəbbe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısayıl Harunul k'ırı ilıyxhe deş. 23 Fironee man yik'eeqa ikkeka deş, sark'ıl cune sareeqa ayk'an. 24 Misirbışe Niline hiqiy-alla kahrızbı ilıykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Manbıssıe dameençe ulyoğas əxə deş. 25 Rəbbee damalqa ver ablyav'ıyn yığıllıe yığ eyxhe.

8 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas i'bəədat he'ecen! 2 Vas g'avkas divıyıkıneene, Zı yığna ölkavolle qı'rqı'mı't'er ğyoğa'as. 3 Nil qı'rqı'mı'teşıka ğyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qığeeç'u yığne sareeqa, g'ılexhane cigeeqa, tıyuleeqa, yığne insanaaşıneyiy yığne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. 4 Qı'rqı'mı't'er valqa, yığne insanaaşılqa, yığne milletılqa g'ee'valas“». 5 Rəbbe Mısayk'le meed eyhen: – Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadin qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen. 6 Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbışılqa hotkumee, xhınençe qı'rqı'mı't'er ilqeeç'u ç'ıyeyn aq'va aqqaqan. 7 Cadu ha'anbıssıed cadubışıka man kar ha'as əxən. Manbıssıed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxən. 8 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a'as millet g'aykkasın. 9 Mısee fironuk'le eyhen: – Eyhe

vas mısane ikkan, zı val, yığne insanaaşıl, yığne milletil-alla düə hav'u? Mançile qıyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yığne saraybıssıed əlyhəəsınbı. Manbı saccu Nilee axvas. 10 Fironee eyhen: – G'iyqa. Mısee alıdğınıy qele: – Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axhxhesin yışde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. 11 Qı'rqı'mı't'er vassed, yığne saraybıssıed, yığne insanaaşıssıed, yığne milletıssıed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas. 12 Mısayiy Harun fironusse avayk'anabı. Mısee Rəbbıke Vuçe salat'ı'ıyn qı'rqı'mı't'er ak'anı'y heqqa. 13 Rəbbe Mısee Cuke heqıyın ha'an. Xaybışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı. 14 Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'ıyeyke əq'ı'yn eva g'əə ğıyğal. 15 Fironuk'le işbı yəqqı'lqa ğyat'k'u sıbık qexhe g'acumee, mana meer hı't'ılqa siyk'al. Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısayiy Harunul k'ırı ilıyxhe deş. 16 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'ıyelyne toozus i'xecen. Misirvollete tooz huneəşılqa sak'alas. 17 Manbışe həməxüdüd haa'an. Harunee xıle aqıyın əsaa ulyot'ul ç'ıyeeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılqad həyvanaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollette ğırgın tooz huneəşılqa siyk'al. 18 Cadu ha'anbıssıed caduyka insanaaşılqa huneer g'axiles ikkiykan. Man manbıssıe ha'as əxə deş. İnsanarab həyvandarad huneəşe ğyats'enbı. 19 Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen: – İncıl Allahna xılib alıvku. Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ılqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı ilıyxhe deş. 20 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa i'qqamee mang'usqa hark'ın eyhe: «Rəbbe invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'as g'aykke! 21 Ğu manbı g'ıdıvkee, Zı yığne saraybışılqad, yığne insanaaşılqad, yığne milletılqad goganer veçebışılqa g'axiles. ğırgın ç'ıyed, Misirbışın xaybıd goganeəşıka ğyatts'es. 22 Zı həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene ğoşen eyhene cigee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesin Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. 23 Zı Yızın millet yığne milletlike cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes“». 24 Rəbbe həməxüdüd ha'an. Goganeəşın veçebı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybışeeqad. Goganeəşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u. 25 Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Şu vuşde Allahıs yışdecab öлке q'urban ablee'e. 26 Mıseemee eyhen: – Həməxüd ha'as ixhes deş, Misirbış həlyvətq'ınıy qales, şı yışde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a' g'avce. Manbışın həlyvətq'ınıy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles. 27 De'eş, şı Rəbbis, yışde Allahıs q'urban ably'a'asdemee xhebıllıe yığna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan.

Rəbbəe şək'le məxiid uvhu. **28** Fironəe eyhen: – Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa imaaq'an. Zal-allab düə hee'e. **29** Mısee eyhen: – Zı vasse qiğec'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu şü meed horbu hıma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva. **30** Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. **31** Rəbbəe Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeşike g'attivxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganıy aaxva deş. **32** Firon meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühiit'yaaşine Allahee, Rəbbəe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!“ **2** Vas manbı g'avkas divıykkın, avqeene, **3** Rəbbəe çoleene yiğne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleşılqa, devabışılqa, çavra-vəq'əlqa xıl alıvkav'u yı'q'ı'n ık'ar g'axiles. **4** Rəbbəe İzrailıyışınıy Misırbışın çavra-vəq'ə sana-sançike cura'asın. İzrailıyışıda sacab həyvnan qıvk'as deş». **5** Rəbbəe vaxt gıyvxhu eyhen: – Zı man g'iyqa ha'as. **6** Qınne yiğil Rəbbe haməxiidud ha'an. Misırbışın gırgın həyvnanar haat'anbı. İzrailıyışıdaməe sacab həyvnan qook'a deş. **7** Fironəe hucooyıy eyxheva cun insanar g'axuvumee, İzrailıyışıda sacab həyvnan qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axhxhen. Mana meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş. **8** Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə dağee'ecen. **9** Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misırvollette alıvxasda. Ölkavolle insanaaşılıd həyvnaaşılıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı qiğeeç'es. **10** Manbışe yı'q alyapt'ı fironne ögee uloozaranbı. Mısee mana yı'q xəəqə dağav'umee, insanaaşıkid həyvnaaşıkid maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı eyxhe. **11** Gırgıne Misırbışik xhinne, cadu haa'anbışikid maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı ıxhava, manbışisseb Mısayne ögiyl abı uloozaras vəəxə deş. **12** Rəbbəe meer firon hı't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinne cad eyxhe, fironəe manbışıl k'ırı alıxhxhı deş. **13** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'ın eyhe: «Cühiit'yaaşine Allahee, Rəbbəe, inəxiidud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke! **14** İne yəqqe Zı valqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesın, dyunyelycar Zak akarana deşda. **15** Zasse əxəyiy xıl hotku valqad, yiğne milletılqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu, ç'ıyeyne aq'vayle havaakala'as. **16** Zımee şü havacena, Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as. **17**

Ğumee, həşdılgamee Yızde milletın ögü aqqı, manbı g'avkku deş. **18** Həşde şü Zal yugda k'ırı alıxhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misırık'le ipxhınıyle qiyğa g'acu ixhes deş. **19** Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedın çavra-vəq'əd, yiğın gırgın karıd vüxənayk avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın cıga dena avxıyue insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırgın kar qik'asın“». **20** Rəbbəe uvhuynçile qəp'ı'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. **21** K'ırı ilydiyxhınbıšemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çolead g'alya'a. **22** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə k'yaqqe, Misırne gırgıne insanaaşılqa, həyvnaaşılqa, çolee alyadıyne alabışılqa dolu gyoğas. **23** Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbəe xəyby g'əhətqə'a, Misırılqa ts'ayılpınyıy dolu g'ıxele. **24** Gırgınəəng'ə ts'ayılpınyıy dolu gyoğa eyxhe. Misır vıxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ıxha deşdıy. **25** Misırvolle doluyın insanar, həyvnanar, çoleedın gırgın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırgın ok'ıbı, yıvar doluyın haq'vara'anbı. **26** Saccu Goşen İzrailıyby vooxhene cıgee dolu dexhe. **27** Fironəe Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: – Zı ine yəqqe bınah hav'u. Rəbbəe gırgıncad qotkuda ha'a, zınyay yızde milletın bınah hav'u. **28** Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəyby g'əhətqıyiy dolu ç'əv ıxhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş. **29** Mısee mang'uk'le eyhen: – Zı şahareençe qiğec'umee, xıleppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəyby g'əhətqıyid ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesın ine dyunyeyna xərna Rəbb ıxhay. **30** Zak'le ats'ancad, şunayiy yiğın insanar meeb Rəbbile Allahıle qıdəəq'anəs vıxhay. **31** Katanıy xhit'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhit'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vıxha. **32** Sukiyy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş. **33** Mısa fironne sarayeençe qiğec'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xıleppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəyby g'əhətqıy ulyozaran. **34** Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəyby g'əhətqıy ulyozzur g'acumee, manng'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eeşılqa sıviyk'al. **35** Rəbbəe Mısayk'le, milletık'le eyheva uvhuyn xhinne cad eyxhe, firon meer hı't'ilqa sıyk'al, mang'vee İzrailıyby g'ooka deş.

10 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironunıy cun insanar hı't'eeşılqa savaak'al hav'u. **2** Qiyğa şunad Zı nəxiıby Misır tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyiy hagu yiğne uşaxaasıyıy nevabışıs yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb ıxhay. **3** Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: – İnəxiid

Rəbbəe, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçil k'ırı ilydiyxnhes, Zı uvhuynçilqa qıdıyaales? Yızın millet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke! 4 Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. 5 Mançin ç'iyə məxüdə aqqas, çine xılənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyle axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbişee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. 6 Mançin yiğın, yiğne insanaaşın, Misirbışde gırgıng'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy». Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna. 7 Fironne insanaaşe mang'uk'le eyhen: – Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'ın cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna? 8 Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironne manbışik'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbiyiy vüqəş? 9 Mısee eyhen: – Şi maqa vüqəşınbı yişde uşaxaaşika, q'əşınbışika, dixbışika, yışbışika, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas. 10 Fironne manbışik'le eyhen: – Məxüdə ixhes deş! Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen: – Aay-haay, zı şu xhunaşşeeşika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa kara'dəən fikirbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e. Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı. 12 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbişee ələəniy dolu goyğüyle qiyğa axuyn gırgın kar alyatxhvasın. 13 Mısee əsaa Misirılqa hotkımee, Rəbbəe ç'iyelqa şargına mits g'uxoole. Mits bıkırın yiğnayıy xəmma aa'a. Miç'eediysid mitsın ts'irtyar adayle. 14 Ts'irtyar Misirılqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkırba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iyılqameeyid ıxha deş, g'iyınyke şaqad ıxhes deş. 15 Ts'irtyaşe ç'iyeyn oodun cığa gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'aarıba g'ooce. Mançin doluyle qiyğa axuyn, çolbişee ələən kar, yıvaaşilin meyvabı gırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yıvaaşıl xhınakın kar axva deş. 16 Fironne zaraba Mısayiy Harun qort'ul eyhen: – Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. 17 Hucoone ıxhes, hayne sayəqeesıb yizde bınahıle ılğeepç'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə hee'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attıxhan he'ecen. 18 Mısee fironusse qığec'umee Rəbbis düə haa'a. 19 Manke Rəbbəe deryahne suralqa it'umna mits g'uxoole. Mane mitsımd gırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüdə Misirvolle sacad ts'irt axva deş. 20 Rəbbemee firon meer hı't'ılqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailybı g'ooka deş.

21 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axıyvalla k'evxhecen, ulyaqa hıviyxəna t'ub g'umoocen. 22 Mısee xıl xəəqə qı'mee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. 23 Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe ı'ğviykır deş. İzrailybı vooxhene cigabişee mee işix ıxha. 24 Fironne Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen: – Havak'ne Rəbbis ı'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen. 25 Mısee eyhen: – Şi yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdeme, ğu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkkın! 26 Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkes ıkkın. Şi inyaa yişde həyvanaaşına xhınt'ayıb g'ələpces vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şi maqa ıkkıyabı şak'le ats'axhxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as. 27 Rəbbəe firon meer hı't'ılqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. 28 Mang'vee Mısayk'le eyhen: – Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ğu yizde ulesqa qareene, qik'asda. 29 Mısee eyhen: – Hasre ğu eyhəxüdə ıxhecen, sayir zı yiğne ulesqa qales deş.

11 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zı fironulqayıy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şı inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. 2 Milletik'le eyhe, adameeşeyiy yedaaşe hiqiy-allane Misirbışike nuk'raykeyiy k'inəəğəyke hı'ıyn karbı heqqecen. 3 Rəbbəe məxüdə ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşik'le, Misirne milletik'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe. 4 Mısee fironuk'le eyhen: – Rəbbe inəxüdə eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ılğec'əs. 5 Taxıl gyu'arasde fironne ts'errıyne duxayle gırğıl, suk gıviyxəne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, gırgıng'un ts'eppiyn dixbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınıd çıkana ts'ettıyn balabı hatt'asınbı. 6 Misirvolle xədn geşşuy ıxhes. Məxdın geşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ıxhes deş. 7 İzrailybışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gıhıvxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesın Rəbbəe İzrailybıy Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. 8 Yiğın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesin: «Ğunar hoora, vaqa qihna hoyharan gırgın milletid hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəəsda. Manıd uvhu, Mısa qəlin qek'a fironusse qığec'ena. 9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironne şol k'ırı alıxhxhes deş. 10 Mıseeiy Harunee man gırgın əlaamatbı fironuk'le

hagveyid, Rəbbeə fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailıy bı cune ölkeənçe g'avku deş.

12 Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu: **2** – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senid çile giğlece. **3** İzrailıy gırgıne cəmə'atik'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğil gırging'vee cune xızanısdaiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye vooxhe g'əvxə vukkan. **4** Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ilbaxheene, hasre manbişee cone xaas delesne xaybişeeene insanaaşis sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. **5** Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'ı'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəxə. **6** Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğilqamee havace. Exhalqana İzrailıy cəmə'ətın manbı gyatt'ecen. **7** Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybişde akkabışde çerçivabişılqa q'abğe. **8** Manecad xəmdə ç'eyç'eybişika, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilyadyadiy gıneyka oxhne. **9** Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbişika ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne. **10** Miç'eedilqamee vuççud g'ilymadaççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. **11** Çuru otxhanang'a inəxüid he'e: yı'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xiled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qidet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna. **12** G'iyına xəmdə Zı Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbı, həyvanaaşin ts'ettiy balabıd Zı g'iyına xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirine allahaaşisib cazaə hevles. **13** Şu q'abğına eb vuşde xaybişilin işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qidet'u ilğeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. **14** İn yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılışed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbişil in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna. **15** Yighille yiğna ilyadyadiy gıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiyn yiğilycab sav'u avak'ane'e. Şavaayiy ts'eetiyn yiğile yighid'esde yiğilqamee acıxamırnan gıney otxhun, İzrailıybişde yı'q'ne meexhecen. **16** Ts'ettiyneiy yighid'esde yiğil muq'addasna iclas see'e. Mane yiğbişil şos otxhuniy hı'iyile ğayrı nenacab iş hımaa'a. **17** İne ilyadyadiy gıneybişin bayram, Zı şu Misirğançe mane yiğil g'oşunbişikva qığav'ünçil-alla alğehe. İn bayram qööne nasılışed alğehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgıne gahbişisda vob. **18** İlyadyadiy gıney ts'eppiyn vuzane yits'ıyoq'ad'esde yiğine exhaliyle giğil g'ayı sad'esde yiğine exhaliqamee oxhne. **19** Yighne yiğna vuşde xaybişee acıxamır ixhes ikkan deş. Şavaayiy acıxamırnan gıney otxhun İzrailıybişde yı'q'ne meexhecen. Cona

ixheyir, menne cigeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda. **20** Acıxamırnan vuççud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilyadyadiy gıney oxhne. **21** Mısee İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen: – Hapk'ın vuşde xızanbişisın urgıbyee mısvabıyee g'əyxı'ı alle. Allah qidet'u ilğeç'uyne bayramıs q'urbanbı allee'e. **22** Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'yooq'u akkayne çerçivalqa q'abğe. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qığmeç'ecen. **23** Rəbb Misirbı gyapt'as ı'qqamee, çerçivalına eb g'avcu, mane xaabınbişik qidet'u ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaaiç vuşde xaybişeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. **24** İn ədat gırgıne gahbişis şosiy şole qiyğınbişis q'aanun xhinne havaace. **25** Rəbbeə şos helesva cuvab huvuyne cigeeqa qabı hipxırmeeyib, şu in ədat yik'el hıxan hıma'a. **26** Vuşde uşaxaəşe şoke qidghın hı'iyng'a: «Şu in nişisne ha'a?» **27** Manbişik'le eyhe: «Rəbbeə Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıybişde xaabınbişik qidet'u ilğeç'uva, şi g'attivxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna». Milletin q'aratsabişil gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a. **28** Mançile qiyğa İzrailıy apk'ın, Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. **29** Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbeə Misirbişin Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gırgın dixbı gyabat'anbı: fironne ts'erriyne taxtil gyu'arasde duxayle girğil, zindanee aqqıyng'une ts'erriyne duxalqamee. Həyvanaaşinbid çikana ts'ettiy balabı gyaat'anbı. **30** Mane xəmdə fironur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdin xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen. **31** Xəmdə fironnee Misıyiy Harun qopt'ul eyhen: – Sabı-qabı, hudoora! İzrailıybişika sacıgee yizde milletike əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhinneyid Rəbbis ı'bəədat he'e. **32** Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'ayki hudoora. Zasıb xayır-düə hevle. **33** Misirbişee İzrailıy mizel avqaqqa vuxha, manbı cone ölkeənçe ek'ba qığeepç'ı hudooracenva. Manbişee eyhe ıxha: – Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı. **34** Milletin acıxamır ünvx hənilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalıneeqa hitk'ır mıgabışılqa alyat'u ayk'an. **35** İzrailıybişee Mısee uvhuynçil k'ırı gyaqı, Misirbişisne tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəğə heqqa. **36** Rəbbeə həməxiid ha'a Misirbişde ulesqa İzrailıy yugba qavayle. Manbişed İzrailıybişis ikkanan helen. Məxiüb manbişee Misirbı ç'əra qaa'a. **37** İzrailıy Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaşileyiy uşaxaəşile hexxana, maa'ar yixhid vəş aazır meena adamıy ıxha. Mançee manbı gırgınbı iviykar apk'ın. **38** Manbişika sacıgee xəppa menne milletiken insanar, xəttə çavra-vəq'əd ayk'an. **39**

Misirğançe qıkkıyne ilydyadyne xamırıke manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba hıttıyavhuva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsiləepxha deşdiy. **40** İzrailıy Misir yöq'ud vəşşe xhebts'al senna avxu. **41** Yoq'ud vəşşe xhebts'al sen g'adiyne yiğil, Rabbın millet g'oşunbışıqı Misirğançe ayk'anın. **42** Misirğançe qığaahasde xəmdə Rəbbeə manbı coleb-alqa g'ilydyav'uva, İzrailıyışe mana xəmə Misirbışde xılənçe g'attıpxhınna xəmə xhinne yik'el avqu. Həmmeşee mana xəmə qabıyng'a İzrailıyışis Rəbbinemeə muğurbaniy aaxvas vukkiykananbı. **43** Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Qıdet'u ilğec'uyın bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ikkan: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cigeençe qarıyng'us hıdeles ikkan. **44** Saccu pılıke alişşuyne g'ulusse man otxhunıy, şu mana sunnat hı'ıyle qıyğa oxhanas əxə. **45** Sık'ınna gahna vuşde cigabışee axvasva menne ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otxhunıy heles ixhes deş. **46** Q'urban ablyav'uyng'une xaa man çuru oxhanas ikkan, mançe g'aqa qığahas ikkan deş. Sayid mançin nencad bark'vbı haq'var hıma'a. **47** İzrailıyışde gırgıng'veecad qıdet'u ilğec'ıva alğayhen bayram alğahas ikkan. **48** Menne cigeençe arı, şüing'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u ilğec'ıva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ikkanxhe, mang'ıne xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qıyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne ıxha man bayram alğahas əxə. Sunnat hidı'ıyne adameə mançike hı'ıyn otxhunıy umoyxhancen. **49** İzrailıyışisib, menne cigeençe qabı coka axvanbışisib q'aanun sa vobna. **50** İzrailıyışe, Rəbbeə Mısayk'leyiy Harunuk'le ulhuyın xhinne gırgın ha'a. **51** Mane yiğilycab Rəbbeə İzrailıy g'oşunbışıqı Misirğançe qığa'anbı.

13 Rəbbe Mısayk'le eyhen: **2** – İzraileə yedarşe ts'epa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbiyiy həyvanaşın ts'ettıyn balabı Yızde doyl qe'e. **3** Mısee milletik'le eyhen: – Rəbbeə Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uyın, nukariyvalike g'attıvıxan hav'uyın yiğ yik'el aqqe. Mane yiğil acıxamırnan gıney umoyxhan. **4** G'ıynıyn, şu inçe qığeepç'ı əlyhəən yiğ Avıv eyhene vuzan vod. **5** Rəbbeə vuşde dekkaaşis k'ınnıy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ıvbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbeə şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e: **6** yıghıllə yiğna ilydyadıyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Yıghıd'esde yiğilid Rəbbis bayram alğehə. **7** Mane yıghne yiğee ilydyadıyn, acıxamır deşin gıney oxhne. Şu vooxhenemeəne cigabışee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'ıyn karıd ixhes ikkan deş. **8** Mane yiğil şu vuşde dixbışik'le

eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbeə şı Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu». **9** Rəbbeə Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbına q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bişee axvecen. **10** Senbı atk'iniylette şu man yiğ yik'el aqqı alğehə. **11** Rəbbeə şosiy vuşde dekkaaşis k'ın g'assır helesva ulhuyne Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yiğilə, **12** ts'eppiyn dixbı Rəbbine doyl qe'e. Həyvanaaşınd ts'ettıyn vughulyun balabı Rəbbine doyl qe'e. **13** Ts'eppiyne əməleyne balayl-alla urg qevle. Çıl-alla vuçud qıdelexheəne, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'epa vuxhayne dixbışil-alla nuk'ra qele. **14** Mısaməcad duxee vake man hucooneva qıyghıneə, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ıxha, şı Misirğançe qığav'u, nukariyvalike g'attıvıxan hav'u. **15** Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ilqa sark'ılyne gahıl, Rəbbeə Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşınd ts'ettıyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettıyn vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiyne yızde dixbışil-allad nuk'ra qele». **16** Rəbb şal oğa it'umra ıxhay, şı Misirğançe qığav'uy, vuşdeməə xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen. **17** Fironeə millet g'ayqıyng'a, Allaheə manbı Fılıştınaaşine cigabışile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allaheə eyhen: – Maa'ab manbışıka muharıba hav'eəne, manbışe sayid fıkrıbı badal hı'ı Misırqacab siviyy'al. **18** Allaheə millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkəka. İzrailıy Mısireençe dəv'əysınbı xhinne siləhbı alyaat'u avayk'an. **19** Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokasana sı'ı qıkkəkanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailıyışısqa k'ın g'assaras alıkkı ulhuyınnıy: – Allaheə şos huvuyın cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılyma'a, şoka qıkkəe. **20** İzrailıy Sıkkotğançe qığeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cigəe çadırbı giyax. **21** Rəbb Vuc manbışde hırnıy əlyhəə. Mang'vee yiğniyiğın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqanıy işix hele haagva. Mang'vee məxüd manbışisse yiğniyiğınıb, xəmdəb əlyhəəs vəxəcənvaniy ha'a. **22** Sık'ınne gahıs xheyib buludna dirak yiğniyiğın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14 Rəbbeə Mısayk'le eyhen: **2** – İzrailıyışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'ıl Pi-Haxırot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögeə vuxhecen. **3** Fironusqa

həm xəüid qales: «İzrailıy bı nyaqame vuxhesınbı avxu, sahrayn manbışda yəq'ıb g'ats'apk'ın».

4 Zı firon meer hı't'ılqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna gıxhas. Məxüid Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misır bışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhesın. İzrailıy bışe həm xəüidud ha'an.

5 Fironuk'le İzrailıy bı heepxıva uvhuıng'a, mang'unayıy cune insanaşına fıkrı badal vooxhena. Manbışe eyhen: – Şı in hı'ıyn kar hucoone? Şı İzrailıy bı g'avkku nukarar dena avxu!

6 Fironnee dəv'əysın daşk'a balkanaaşık qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna.

7 Mang'vee cuka yıxhıd vəş g'əyxı'ıyne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misırın ğırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Ğırgıne daşk'abışıqa çın ç'ak'ınbı vooxhe.

8 Rəbbe firon, Misırna paççah hı't'ılqa sakal ha'a, manar Misır ğançe qığəəne İzrailıy bışqar qihna gexha. İzrailıy bımee yik'eka əlyhə vuxha.

9 Misır bı fironne ğırgıne dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxıynbışıka, ğırgıne g'oşunbışıka sacıgee İzrailıy bışıqa qihna gyabak'a. Misır bışısqı manbı deryahısne çadırbı gıxı'ıyne cıgee, Pi-Haxırotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hııb gyabak'a.

10 Firon İzrailıy bışıqa avayq'arnıy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ılyakıys g'ecen, manbı coqab qihna vor gyapk'ı. Manbı mançıle geeb qəp'q'ın Rəbbılqa ona'a gıvıyğal.

11 Manbışe Mısayk'le eyhen: – Nya'a Misır nyaq'vbınıy deş, ğu şı hapt'as sahrıeqa qabı? Karne ğu hı'ı şı Misır ğançe qığav'u?

12 Nya'a, şı vak'le Misır uvhu dışdıy: «Şı şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şı Misır bışda ış haa'as»? Misır nukarıyvılla hav'uy, sahrıe hapt'ıyle yugda eyxheyıy!

13 Mısee mılletıs ınaxdun alıdğhınıy qele: – Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'ıyna g'acesın, Rəbbe şı nəxüıby g'attıvxhan haa'a. Həşde g'oocen Misır bı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş.

14 Rəbbe şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'ı bı it'umda aqqe!

15 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Nışıl-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailıy bışik'le eyhe, öğıylqa hudooracen.

16 Ğımee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cıgeeqa qe'e, İzrailıy bışse mane xhyan deşde cıgeençe deryahıle k'ena ılğeepr'əs vəəxhıecen.

17 Zımee Misır bı hı't'eeşılqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abışıkınıy balkanaaşıl aleepxıyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as.

18 Zı mısayıy fıronukuniy cune dəv'əyne daşk'abışıkın, balkanaaşıl aleepxıynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misır bışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes.

19 İzrailıy bışle öğıyl əlyhəəna Allahna malaaik, cıga badal hav'u, manbışıqar qihna qöö ğıyğal. Buludne dırakımb çına cıga badal hav'u, yı'q'əle,

20 İzrailıy neyıy Misırne g'oşunbışde əree qöö gıvıyğal. Xəmvollete dırakın İzrailıy bış

ıxış gyavhu, Misır bışısme miç'axıyvılla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş.

21 Mısee xıl deryahılqa hodakke. Rəbbeyıb xəmvollete şargıle aa'ane mıtısıka deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüid mane cıgayn xhyan qəqqva'an. Xhyan q'öne cıgeeqa qexhe.

22 İzrailıy bıb deryahne xhyan deşde cıgayle k'ena ılğeepr'ı avayk'anabı. Xhyanbı çabırbı xhinne qetxha manbışde sağneyıy solne sural ulyoyzar.

23 Misır bı gyabak'anbı manbışde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl aleepxıynbıb manbışde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa.

24 Rəbb verığna ul üvxəsse buludneyıy ts'ayıne dırakeençe horzul Misır bışın g'oşunbı sana-sançıl alıkk'a'a.

25 Mang'vee dəv'əyne daşk'abışın tekarbı sacuraycad qa'a, mançısse yugda alik'aras məxəcenıva. Misır bışe eyhen: – Qudoora inçe heepxas! Rəbbe İzrailıy bışın sura aqqı, şakınıd ha'as ıkkın.

26 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çıne cıgeeqa satk'ıl, maabın Misır bı dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxıynbışıka sacıgee çık avub g'alee'ecen.

27 Mısee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çıne cıgeeqa sıyk'al. Misır bı xhıneenç heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a.

28 İzrailıy bışıqa qihna deryaheeqa k'eeç'ıyn dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl aleepxıynbı, ğırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışee hööğəna. Mançe şavussecar g'attıxhanas əxə deş.

29 Məxüid ıxha İzrailıy bı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cıgayle k'ena ılğeepr'ı avayk'an. Xhyan manbışde sağneyıy solne sural çabır xhinne ulyoyzar.

30 Mane yığıl İzrailıy bı Rəbbe Misır bışde xılençe g'attıvxhan haa'a. Qıyğı manbışik'le Misır bı deryahne mıgılek hapt'ı g'ooce.

31 İzrailıy bışik'le Misır bışik Rəbbe xənnıe gucuca hı'ıyn g'acumee, manbı Rəbbıle qəvəyq'ən gıvıyğal. Mang'ulqayıy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, ınyam ha'a gıvıyğal.

15 Mane ğahıl Mıseeıy İzrailıy bışe Rəbbıs ına mə'nıy haa'a: – Rəbbıs ına mə'nıy qəpəqə, Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı! Balkanıb, çıl alıxınar, Mang'vee deryaheeqa g'av'u!

2 Rəbb Yızda gucıy mə'nıy vorna, Mang'vee zı g'attıvxhan hı'ı. Mana Yızda Allah vorna, zı Mana qıvats'a'asda! Mana yızde dekkeeyıd ı'bəədat hı'ına Allah vorna, zı Mana axtı qa'as!

3 Ğırgıne duşmanaşle ğamxhesde Rəbbın do YAHEVE vodun!

4 Dəv'əyne daşk'abışıka fıronna g'oşun deryaheeqa dağav'u! Misırın nekke yugun ç'ak'ınbı Ç'ərane deryahın höbğü!

5 Xhyan manbışle g'alıysıkkı, k'oralıy bışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın!

6 Rəbb, Ğu Yığne gucuca qıvats'ı! Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a!

7 Ğu Yığne xənnıe

gucuka, Ğu qidvyaats'anbışikin ha'! Yiğne qalın, ts'ayin balybiy gyoqxan ha'an xhinne, manbı yoovvıxan hav'u! **8** Yiğne nafasın xhyanbı sacıgeeqa sa'a, Sacıgeeqa sadiyne xhineke cabırbı ha'a, ittehesu deryahne k'oralıybxeedin xhyanbı qiyğara'anbı! **9** Duşmanee eyhenıy: «Qihna girxhu, zı manbı avqas, Aqqıyn karid zı bit'al ha'as! Mançike yızın rı'hcad ats'es! Qiyğale xhineyid g'ilınc qığahas, yizde xilekacab zı manbı gyapt'as!» **10** Ğu manbıışis uf üvxü, deryahın manbı höbğül Gurğuşun xhineyib manbı k'oralıybxeeene xhinek avqa apk'ın! **11** Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda allahaaşine əree? Muq'addasvallee azamatıka, Vasse xhinne mö'ücubeı ha'as əxəna vornane? Yiğne xəbvalıle xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane? **12** Ğu sağın xil hotkumee, ç'iyeyn manbı höbğüynbı! **13** Vaqa badaldyooxhena yugvallava, Ğu xalq' g'attixhan hı'ı, Ğu manbıışis yəq haagu! Ğu eyxhene Yiğne muq'addasne cıgeeqa, Ğu Yiğne gucuka quvkees! **14** Milletbışik'le man g'ayxhı, tanbışeeqa zeze avxhas, Fılıştınar mançile geeb qəvəəq'ənas, **15** Edomun ç'ak'ınbı qəp'ı'niyn alyabat'a, Moav vuk'lek vukkeekanbışik zeze ooxha, Kana'anın milletid nıyaqame ixhesin axva! **16** Havaasre manbıışılqa zeze avkkecen, qəvəəq'necen! Rəbb, Yiğne xılene gucen, Yiğın millet ilğec'esmee manbı g'ayelqa savk'alas, nıq'ç'ı'q' dena aaxvas! Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'ıyn millet ilğec'esmee! **17** Ya Rəbb, Ğu Yiğın millet qalessın Yiğne suvalqa, Ğu Yiğne Xaasva g'əyxi'ıne cıgee, Ğu manbıışis cıga qaa'as, Ey Xudaavand, Ğu Yiğne xıleka itxhinne muq'addasne cıgee! **18** Rəbbee gırgıne gahbışil, hammaşe paçcahiyvalla haa'as! **19** Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşil alepxıynbı deryaheeqa k'epç'ımee, Rəbbee manbıışılqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailıybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepeç'ı avayk'ananbı. **20** Harunne yuçee, peyğambar Mayramee, xıleqa dyaf alyat'umee, gırgıne yedaaşed xıleqa dyafı alyat'ın, məng'ı'qab qihna mık'ar ha'a avayk'ananbı. **21** Mayramee manbıışis ina mə'niy qəp'ı': – Rəbbınemee qəp'qə, Mang'vee Vuc axtı qı'ı. Balkanıb, cil alixınar Mang'vee deryaheeqa g'av'u. **22** Mısee İzrailıybı Ç'ərane deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebillə yiğna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbıışısqa xhyan qızaxxa deş. **23** Manbı Mara eyhene cıgeeqa qabı hipxhiring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoğas əxə deş. Mançılallad mane cigayn do Mara (q'ap'ın) axva. **24** Milletin «Hucoone ulyoğasva?» Mısaylena haa'a gıviyğal. **25** Manke Mısee Rəbbılqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os xhineeqa dağadaççe, mançile qiyğa man xhyan uloğasın

xhinne qexhe. Rəbbee maa manbıışis g'ayda-q'aaunı huvu, maayib siliys üvxü. **26** Mang'vee eyhen: – Şu Yızde, Rəbbıne, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alıxhxheene, Yızde ögiyl qotkun işbı he'eene, Zı he'eava uvhuynçıl k'ırı gyaqqı q'aaunıbışee hagvan xhinne he'eene, Mısırbıışılqa g'axuvıyne ık'arbışın nencad şolqa g'axıles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna. **27** Manbı qavaylenbı Elim eyhene cıgeeqa. Mane cıgee yits'ıq'ölle xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al xurmayna yiv vooxhe. İzrailıybışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabıışde hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16 İzrailıybışın cəmə'ət Elimğançe ayk'anın. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene, Sin eyhene sahreeqa Mısırğançe qığepç'ıyne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde yiğıl qabı hıviyxhar. **2** Sahree milletin Mısaylenayiy Harunulena haa'a gıviyğal. **3** İzrailıybışe manbıışik'le eyhe ıxha: – Mısır çurunane k'umk'ıumbışde k'ane gyuv'ırne gahlı, avts'esınmeen gıney otxhanang'a, Rəbbıne xılence ma'ab hapt'ıynxhiy nımee yugda eyxheyiy. Şunad inımeen millet sahreeqa mıssıka gyapt'as qadı! **4** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – Zı şolqa xəənçe gıney gyoğ'aas. Hasre millet yiğıs qığec'ecen, çısın yiğısıysın gıney se'ecen. Zı manbı Yızde q'aaunıbışıl k'ırı ilıyxheyeva məxüb siliys üvxəs. **5** Yıxhıd'esde yiğıl q'öd şene yiğbışılınmeen sı'ı, ögiykecad otxhanan kar he'ecen. **6** Mıseeıy Harunee İzrailıybışik'le eyhen: – Exhal şok'le ats'axhxhesin Mısırğançe şu Rəbbee qığav'u vuxhay. **7** Miç'eedmee şok'le Mana inıyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Şı vuşbıne vooxhee, şu şalena haa'a? **8** Mısee manbıışik'le meed eyhen: – Şok'le inəxüd ats'axhxhes Mana Rəbb ıxhay: g'ıyna exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbıne vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbıləna ha'a. **9** Mısee Harunuk'le eyhen: – İzrailıyne cəmə'ətık'le eyhe: «Rəbbıne ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy». **10** Harun İzrailıyne cəmə'ətıka yuşan ha'ane gahlı, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayıd manbıışik'le buludne dirakee Rəbbın nur ıxhay g'ece. **11** Rəbbee Mısayk'le eyhen: **12** – Zak'le İzrailıybışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbıışik'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay». **13** Exheeqana bılydırçınar aletxu qadı çadırbı gı'ı'ıyn cıga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'ıxiyxə. **14** Ç'iy ts'ıts'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvan xırıp'xırıp' ha'an g'ıravuk akaran sa kar axva. **15** İxhyanbı g'acu İzrailıybışe sana-sang'uk'le

eyhen: - İn hucoone? Manbişik'le man hucoo ixhay ats'a deşdiy. Mısee manbişik'le eyhen: - İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyn gıney vod. **16** Rəbbee inva şok'le uvhu: «Sı'ıyle qiyğa, həməxüd he'e, xızaneene insanaaşis sik'ı ixhecen, gırğing'ulqa sa vexhxheedın hıxhrecen». **17** İzrailıybişe gırğın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbişe geed sa'a, mansanbişe k'ılda. **18** Vexhxhayka gyoobakka gibğılme, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş. Gırğing'vee q'aralıka sav'una xhınnecab haa'gva. **19** Mısee manbişik'le eyhen: - Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe. **20** Sassanbişe Mısayl k'ırı ilydiyxhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhuneeqa mı'qar a'a, mançike eva g'əə gıyğal. Mısee manbişik'le eyhen: - Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe. **20** Sassanbişe Mısayl k'ırı ilydiyxhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhuneeqa mı'qar a'a, mançike eva g'əə gıyğal. Mısee manbişik'le eyhen: - Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe. **21** Miç'eeb gırğing'vee cus vukkanameena q'aralıka sa'a vuxha. Qiyğa verığ pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyy'alna. **22** Yıxhıd'esde yığıl manbişe q'öd manimeen otxhunıy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətne ç'ak'ınbişe co nimeen kariy sı'ıva abı Mısays yuşan ha'an. **23** Mısee manbişik'le eyhen: - Rəbbe inəxüdüd eyhe: «G'iyqiyn ılıycümün yıghıd'esın, manzil haa'an yığ vod. Man muq'addasın Rəbbın yığ Şabbat vod. G'iyniykecad qecesın qece, qoxhxharasımıd qoxhre. Hexxada axuymıd g'iyqiys havace». **24** Manbişe otxhunıy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərd ı'ı deş, evad eyxhe deş. **25** Mısee eyhen: - G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbın yığ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. **26** Şu man kar yıxhne yığna se'e, Şabbatıl, yıghıd'esde yığıl, şok'le vuççud aveykes deş. **27** Milletıken sabara insanar yıghıd'esde yığılıb otxhunıy sa'asva qığepç'eyib manbişik'le vuççud iveeke deş. **28** Rəbbe Mısayk'le eyhen: - Şu mısılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-ozza qıdeepxhes? **29** İlyaaqe, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yığı huvu, mançıl-allad Zı yıxhıd'esde yığıl şos q'öd manimeen otxhunıy hele. Yıghıd'esde yığılıb gırğınbı cone xaybişee gyuv'urecen, əq'ənaqa imaak'anancen. **30** Məxüb milletın yıghıb'esde yığıl manzil haa'a. **31** Mane otxhunıyn do İzrailıybişe manna giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhunıysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob. **32** Mısee eyhen: - Rəbbee inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qıyğiyne nasılıbışis havaace. Hasre manbişik'led g'acecen, Zı şu Mısırgançe qığav'uyng'a şos sahree huvuyn gıney». **33** Mısee Harunuk'le eyhen: - Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qıyğad Rəbbine ögiylqa gıxhxhe qihniyne nasılıbışis havaces

ixhecen. **34** Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne hiqa giyxhe. **35** İnsanarnane cıgeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailıybişe yoq'ts'al senna manna ooxhan. **36** (Sa omer efana yits'ıb'esda pay vobna).

17 Gırğın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqı'lqa qığec'e. Rəbbe manbişik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cıgeeqa qabı çadırbı g'iyxə. Maa'ad milletın ulyoğasın xhyan eyxhe deş. **2** Mançıl-allar manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: - Şas ulyoğasın xhyan hele! Mısee manbişik'le eyhen: - Nya'a şu zak'le cuvabbı eyhe? Nişıl-allane şu Rəbb siliys ı'xı'yxə? **3** Milletis xhyan ıkkın eyxhe. Mançıl-allad manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen: - Nya'a ğu şı Mısırgançe qığav'u? İn ğu şak, şınab, yışın uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı? **4** Mısee Rəbbılqa onu'u eyhen: - İne milletık zı hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğ'a'asınqı qepxha vob. **5** Rəbbe Mısay inəxdun alidğınıy qele: - Vakasına sabara milletın ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays ı'xı'yn əsayid xılyaqə aleet'e. **6** Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yığne ögiyl ulyozaras. Mane yığne xilene əsaaka ganzile k'ena it'umda ı'xe, mançeençe milletis ulyoğasın xhyan qığec'es. Mısee İzrailıne ağsaqqalaaşine ögiyl həməxüd ha'a. **7** Mısee mane cigayınd do Massayıy Merıva (siliys ı'xı'y, cuvabbı uvhiy) giyxhe. Maa'ad İzrailıybişe cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbır şakaniyxan deşxhe, de'eşdanıyxanva» uvhu, Rəbbır siliys ı'xı'va man do giyxhe. **8** Mançile qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıybişika suç'ookanbı. **9** Mısee Yeşuayk'le eyhen: - Hark'ın milletıke insanar g'əvxə, yışdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyıqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda. **10** Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşika siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hapk'ın ilqeebaç'enbı tepayne q'omaqa. **11** Mısee xıleppı ooqa qı'imee İzrailıybişe gamebaxhenbınıy, mang'un xıleppı ozzur avqa qeetxhamee, gamebaxhe gıviyğalanbı Amalekar. **12** Mısayn xıleppı oyzaranbı, mang'usse xıleppı orzulıyvalıke ooqa qa'as daxəmee, Haruneeıy Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüd verığ k'yooçesmee, manbişe mang'un xıleppı xəə aqqaqqa. **13** Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ılncıke algəaa'a. **14** Rəbbe Mısayk'le eyhen: - İnsanaaşee yik'el aqqecənva kitabeeqa ok'ne. Qıyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın. **15** Mısee q'urban

Suvayne hiqiy-alla milletneme sarhad ts'its'av'u manbişik'le eyhe: «Suvalqa ilqımeebaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'lymaraççe, gik'e. 13 Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvən vuxheyib əq'ənanəcab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argine gaçençe xiliyna syuty hav'umee, manbişisse suvalqa ilqepç'es vəxə. 14 Mısa suvayle g'ic'u milletik'le gicəpxeva eyhe. Manbişed tanalinbı hoyğalanbı. 15 Mang'vee milletik'le eyhen: – Qıtsıqıys Rəbbe naxüdiy uvhu, həməxüübub vuxhe. Sayid yik'el aqqe yadaaşik xıl simet'a. 16 Xhebıd'esde yiğil miç'eed xəy g'əhədəqqə giyğal, ts'ayılpan eyxhe, k'işşeyn bulud suval ooaqə sadayle, g'argine gaçençənb it'umna syuty vooxhe. Çadırbışisneebın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı. 17 Mısee Allah qızaxecənva insanar cone çadırbışisse suvaysqa saa'a. 18 Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençən xhinne kuma i'lqəə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba i'ğviykarna, 19 ittehesu g'argine gaçençəna syutyub geeb qooxhe gıviyğal. Mısee eyhençis Allaahe alidghuniy xəybi g'əhədəqqəne sesika qele ixa. 20 Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa giç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ilqeq'umee, 21 Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Giç'e milletik'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ilğimebaç'ecen. Uvhuyn hide'eene con gellesinbı hapt'asınbı. 22 Rəbbisqa qeepxhesin kaahinaaşin ç'ak'ınbıb gicəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbe manbişikim d'ha'asın. 23 Mısee Rəbbik'le eyhen: – Nya'a Çu şak'le uvhu dişdiy «Suvayne hiqiy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançil-allad milletin Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş. 24 Rəbbe eyhen: – Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeesine ç'ak'ınbişeb, milletim d' suvalqa Rəbbisqa i'lqəəva sarhad ilğımooç'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbe cokun ha'asın. 25 Mısa suvayle giç'u man uvhuynbı milletilqa hixhar ha'a.

20 Allaahe inəxdun əmirbı huvu: 2 Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, ğu Misireençe qığavhuna, nukariyvalike g'attixhan hı'ına. 3 Hasre vaqa Zale ğayrı məbın allahar mooxhecen. 4 Ğu vasda byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hıma'a. 5 Məxdine byuttyaaşis k'yumoyzar, i'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqamee Zı mançis öörəxə deş. Zı g'ımece eyxhene dekkaaşine uşaxaşıqla xəhbne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as. 6 Zı ikkiyım, Zı uvhuynbı ha'anbişdemee aazır nasılbişis yugvalyı ha'as. 7 Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghaləlqa ilymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbe

yiğbı allıdyı'ı g'alərçes deş. 8 Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışikə curu'u, muq'addasın yiğ he'e. 9 Yıxhne yiğee yiğın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e. 10 Yıghıd'esın yiğid, Şabbatid hasre Rəbbis, yiğne Allaahe ixhəcen. Mane yiğil ğunab, dixbişeb, yişbişeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne ciğeençe qabı yiğne şaharbişee aaxvanbişeb nenacab iş hımaa'acen. 11 Yıxhne yiğee Rəbbe xəybiyiy ç'ıye, deryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yıghıd'esdemee yiğil Mang'vee manzil haa'a. Mançil-allab Rəbbe Şabbatne yiğis barakat hoole, man yiğ manisa yiğbışikə cura'an, muq'addasın yiğ ha'a. 12 Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançil-allab ğu, Rəbbe, yiğne Allaahe, vas huvuyne cigabişee xiliyna i'mı'r haa'as. 13 İnsan gimək'a. 14 Zina hıma'a. 15 Qümöqə. 16 Mering'vee hıdı'ıyn, karı'dəən kar gardanaqa gimiyxhe. 17 Mering'üne karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əmələlqa nişilqacab ul hımaa'a. 18 Milletik'le ts'ayılpan, xəybi g'əhədəqqə, suvayle i'lqəən kuma g'acumee, g'argine gaçeençəna syuty g'avxhume, manbı it'umba qəpq'ın suvayle əq'əna qeebaxhe. 19 Manbişe Mısayk'le eyhen: – Ğucar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı. 20 Mısee milletik'le eyhen: – Qıməəq'ən. Allah şu siliyis üvxəs arı. Mana sayid şu bınahbı hıma'acənva, şu qəvəəq'əna'ascar arı. 21 Millet əq'əna ulyozar. Mısar ayk'anna Allahnane k'arınne buludusqa.

24 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Aıhıuyiy sayir İzrailiyişde ağsaqqalaaşike yights'al insan Zasqa ilqepç'i, Zas əq'ənanəcab k'yoozre. 2 Qiyğaler, Zasqana saccu ğu qıxhe mansabı deş. Millet inyaqa ilqimeç'ecen. 3 Mısee Rəbbe uvhuynbiyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'mee, milletin d' mang'us cuvab qele: – Şı gırgın Rəbbe uvhuyn xhinne ha'as! 4 Mısee Rəbbe uvhuyn gırgın oyk'anan. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa i'lqəəne cigee q'urbanbı allya'an cıga aly'a. Qiyğale İzrailiyne yits'ıq'öne nasilis curayda curayda mang'vee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. 5 Mançile qiyğə mang'vee İzrailiyne mek'vunbişisqa Rəbbis mek'vun congariy medin-medin q'urbanba allya'as illeka. 6 Mısee həyvanaaşike gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cıgalqa k'yaa'a. 7 Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbı milletis qədəqqə. Milletin eyhen: – Şı Rəbbe uvhuynne gırgınçıl k'ırı gyaqı, gırgın Mang'vee eyhəxüd ha'as. 8 Qiyğa Mısee lyagameena eb alyapt'ı milletilqa hooçav'u eyhen: – Haane Rəbbe

şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob. **9** Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al İzrailiyne ağsaqqal suvalqa ilqeebaç'e. **10** Maa'ar manbişik'le İzrailiybişda Allah g'ece. Mang'une g'elybişik avud lagarane giranne g'ayeyke h'i'yn, mättin xəy xhinnen sa kariyne. **11** Allahee İzrailiyne ç'ak'ınbişikla xil g'oyt'al deş. Manbişe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena. **12** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Suvalqa Zasqa ilqeq'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebişil Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles. **13** Mısa Allahne suvalqa ilqeq'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an. **14** Mang'vee ağsaqqalaşik'le eyhen: – Şi şosqa savk'laamee inyaa ulyozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbişisqa hak'necen. **15** Man uvhu Mısa suvalqa ilqeq'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa. **16** Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yiğid'esde yiğil Rəbbe Mısa buludeençe qoyt'al. **17** İzrailiybişik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane girgin gyoxhhan ha'ane yalavne ad g'ece. **18** Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ilqeq'e. Mana suval yoq'ts'al yiğniyiy yoq'ts'al xəmnə axva.

32 Milletık'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen: – Şak'le şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadiyn ats'a deş. Mançil-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbişe şas yəq haagvecen. **2** Harunee manbişik'le eyhen: – Vuşde xhunaşşeeşe, yişbişee, dixbişe k'ırıyık q'in k'inəəğəyn tenebi zasqa alle. **3** Milletıncad k'inəəğəyke h'i'yn tenebi k'ırıbişile g'ayşu Harunusqa adayle. **4** Harunee manbişe adiy k'inəəğə alyaat'u, ts'ayil rışşı qı'ı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbişe eyhen: – İzrailiybi, şu Misirğançe qığav'uyın vuşun allahar haane! **5** Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'i eyhen: – G'iyqa Rəbbis bayram alğahas! **6** Qinne yiğil millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otxhun-ulyoğasva giy'ar, mançe suğots'umeeyib, mık'ar ha'a. **7** Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zaara ixhe suvayle giç'e. Ğu Misirğançe qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. **8** Nimee zaraba manbı Zı haagune yəqqı'le qıkkeç'iynbi. Manbişe cos k'inəəğəyke boğa hav'u, çıs ı'bəədatbı h'i'ı, q'urbanbı ali'i uvhuyn: «İzrailiybi, haane şu Misirğançe qığav'uyın allahar!» **9** Rəbbe Mısayk'le meed eyhen: – İne milletna hı't'iyvalla Zak'le g'avcuna. **10** Havaasre Zı ine milletılqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xədin millet

g'alya'as. **11** Mısee cune Rəbbis Allahus miz k'yaa'a: – Rəbb, Ğu Yiğne milletılqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy manbı Misireençe xəne q'uvvatıkaneyiy q'udratıkanə xıleka qığav'u? **12** Misirbişe eyhesin: «Rəbbe manbişikın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe qığav'u suvabişisqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbişe man cuvabcağ ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hıma'a, milletılqa yiğbi allıma'a. **13** Yiğın g'ular İbrahim, I'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbişis Valen k'in g'assır uvhunnıy «Zı şoke g'abıynbı xəədin xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, girgıne gahbişis şoke g'abıynbişis heles». **14** Man g'ayxhı Rəbb giüvəna qexhe, Cune milletılqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş. **15** Mısa suvayle xile q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebişde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ıxha. **16** Man g'ayebi Allahee hı'ı, çılqad man q'aanunbı Vuceed hets'u oyk'an. **17** Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen: – Millet ulyozzurne cigeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö. **18** Mısee mang'ıne cuvabis eyhen: – Zak'le g'ameebaxhenbişdiyiy avub aaxvanbişda ts'ir deş, mə'nıy qəbəqqə g'ıviyxhe. **19** Mısa çadırbı gi'xhı'ıne cigaysqa qarımee, maana boğayiy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa ı'lqəəne cigee mang'vee qəlin xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebi ç'iyes gyuvotxhur haq'vra'anbı. **20** Mang'vee manbişe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa man toozud xhinel alıku', İzrailiybişisqa ulyoğas ilekka. **21** Mısee Harunuk'le eyhen: – Mane milletın vak hucoone hı'ı, Ğu manbı məxbıne xəbne bınaheeqa av'u? **22** Harunee eyhen: – Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletis nimeeyiy qəlasın ha'as ikkiykanva. **23** Manbişe zak'le uvhuyn: «Şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoome qadı şak'le ats'a deş. Mançil-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». **24** Manke zinad uvhuyn: «Şavukayiy k'inəəğəyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletımd k'inəəğə zasqa adıyn. Zinad man k'inəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha». **25** Mısayk'le g'ecen, millet yəqqı'le qıgeç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'ıyn xhinne, millet yəqqı'le qıgeç'u eyxhe. Harunee mançis yəq huvu vuxha. Manbişe ha'ançile duşmanaşed əqənbıniy ha'as. **26** Mısa çadırbı gi'xhı'ıne cigaysqana qıxha eyhen: – Rəbbin sura aqqına zasqa qora. Man g'ayxhı Leviyne nasıleənçen girginbı mang'ıusqa savayle. **27** Mısee manbişik'le eyhen: – Rəbbe, İzrailiyne Allahee, inəxüdüd eyhe: «Vuşde girgıng'vee yıq'eeqa g'ılınq qe'ecen. Şu

çadırı bı gı'xhı'yne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vusun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, hãməxbıb yı'q'əlqa savk'le». **28** Leviyne nasilenbışe gırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yiğil milletna xhebid aazırılqa ələəna insan gik'u. **29** Mısee Leviyne nasilenbışik'le eyhen: – Şu g'iyına vuşde dixbışdayıy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır. Mançıl-allab Mang'vee şos g'iyına xayır-düə hevles. **30** Qinne yiğil Mısee milletik'le eyhen: – Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həşde Rəbbisqa ilqəç'es, şavuk'lene ats'a, sayid zasse hãməxüd ha'as əxə Rəbb vuşde bınahıle ilyheç'e. **31** Mısa Rəbbisqa sak'ı eyhen: – İne milletin cos kınəğəyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhu. **32** Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ilyheç'e. Vas manbışde bınahıle ilyheç'es dekkaxhe, manke yızınıd do Yiğne kitabeençe hakkal he'e. **33** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Zas bınahısın kar hı'ma insan Yizde kitabeençe hakkal ha'asda. **34** Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayıy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaaikid yəq Haagva, vale ögiyl əlyhəs. Mançına gah qəbımee, Zı manbışda cazaə hav'ıne bınahıl-alla qevlesda. **35** Sabara gah ilğevayle qiyğa, Rəbbe Harunee hav'uyne boğal-alla milletılqa it'umun ik'arbi salat'a'a.

33 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Çunar, ğu Misirğançe qıgavhuyn milletid ine cigeençe qığeepç'e. İbrahimis, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abiynbışis hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoora. **2** Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaik g'axıles. **4** Man qəlkan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyğal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş. **5** Rəbbe Mısayk'le uvhuynniy: – İzrailıyбіşik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy milletid. Zı şoka sık'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asınniy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyiy ha'asva». **6** Məxüd Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cıgee İzrailıyбіşe colyun uftanın karbı g'eşşenbı. **7** Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xılece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha. **8** Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırıbışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha. **9** Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar

vuxha. **10** Milletik'le buludna dirak çadırne ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırıbışde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. **11** Mısayıy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğa Mısa çadırı bı'xhı'yne cıgeeqa sıyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçiymee Nunna dix Yeşua mane çadırıke curexhe ıxha deş. **12** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuqa ats'a, ğu Yizde ulesqa yugra qarı». **13** Hək'erar Yiğne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq Haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axhxhes, Yiğne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ıxhay yik'el hıxan huma'a. **14** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Vas rəhətda ixhecenva, Zıcar vaka ı'qqəs. **15** Mısee Rəbbik'le eyhen: – Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı inçe qığmaa'a. **16** Ğu şaka hidyark'imee, nişikene ats'axhxhes Yiğın milletid, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikane menne, zınar, Yiğın milletid çıeyne aq'valıne milletbışike cura'as əxəs? **17** Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Ğu Yizde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuqa ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın. **18** Mısee eyhen: – Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le Haagve. **19** Rəbbe eyhen: – Zı Yızda gırgına yugvalla vak'le Haagvasda, Zı Yızın YAHVE doyud vak'le ats'axhya'asın. Zas ıkkang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhı'm haa'as. **20** Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürre axvas deş. **21** Qiyğa Rəbbe eyhen: – Haane Yizde k'anene ganzil cıga vobna, mançıl ulyozre. **22** Yızın Nur inençe ı'lğəəmee, Zı ğu ganzeene sacıgeeqa gıxhxhı, ooqad Zı ilğəç'esmee xıl aqqas. **23** Qiyğa Zı mançe xıl g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34 Rəbbe Mısayk'le eyhen: – Şene ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şenke haq'varı'ıyne g'ayebışıl otk'unınbı ok'vanas. **2** Miç'eer Sinayne suvalqa ilqəç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. **3** Vaka suvalqa vuşucar ilqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhımiyxhancen. **4** Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yıcbıd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ilqəç'e. **5** Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe. **6** Mısayne ögiyle ı'lğəəmee eyhen: – YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədıın sabır, badaldyooxhena yugvalla vobna. **7** Aazırıkane nasılbişis yugvalla Haagva. Hı'yın qələn karbıyiy qopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı yik'elıxan ha'a. Taxsırnang'uk'le vaqa

taxsir deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbinə dekkaaşinə uşaxaaşılqə xhebne-yoq'ne nasilee Zı yiğbı allya'as. **8** Mısa ek'ra aq'vakkena ç'iyelqə gizerçu Rəbbis i'bədat hı'ı, **9** eyhen: – Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şi hı't'iy milletid ixheene, şı hı'iyın qəlan karbiyiy binahbı Ğu yik'elıxan hı'ı, şı Vasqa Yiğın millet xhinne se'e. **10** Rəbbee eyhen: – Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletis həşdilqamee ç'iyelyne aq'valyne milletbışik'le g'idecuyn əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletik'le Rəbbee yiğnemee hı'iyın g'acu qəvəq'necen. **11** Həşde şü Zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı, Kana'anbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı g'ee'epşesınbı. **12** Şü əlyhəəsde cigabişeeene milletbışika mugaavile hımaa'a, mana vuşdemee guqu vuxhes. **13** Manbışın q'urbanbı alyaa'an cigabi hı'ğəkkar he'e, erın g'ayebi giyxvər he'e, Aşerayın yivarıd gıyatxe. **14** Mering'üne allahbışis i'bədat hıma'a, saccu YAHEVys i'bədat he'e, şü merna Zaka sa aqqaqamee Zı mançis öörəxə deş. **15** Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaaşika mugaavilebı hıma'a, manbışe Zas cone allahbışika xayaanat ha'amee, q'urbanbı gıyat'amee, şü qoot'ılas, man otıxhun bınaheeqa k'imabak'a. **16** Şü manbışde yişşasıke vuşde dixbışis yedar hımaa'a. Deşxheene, vuşde dixbışed manbışde içeeşe cone allahbışika Zas xayaanat ha'ang'a, manbışe ha'an ha'as. **17** Sayid şosun k'ınəğə ts'ayıl rışşı qı'ı byuttar hıma'a. **18** Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuayne gahıl Avivne vuza acıxamır deşın gıneybışın bayram alğehe. Mane vuza yıghıle yiğna ilydiyadın gıney oxhne. Yik'el aqqe mane vuzanıy şü Misirğançe qığav'u. **19** Gırgın şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vughulyın balabıd Yızınbı vod. **20** Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigee urg qevle. Çine cigee kar qıdelesxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbışde cigee nuk'ra qele. Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar ımmaylecen. **21** Vuşun ha'asın işbı yixhne yiğee he'e, yıghıd'esdemee yiğıl manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yıghıd'esın yiğ manzilis cure'e. **22** Sukbı qıyşalang'a ts'ettiyne nugbarıka Şavuot (Ülycümüşin) bayram alğehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıyn Kar Sı'iyın bayram alğehexhe. **23** Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalecen. **24** Zı vuşde hiqiy-alladın milletbı g'e'eşşu, vuşun cıga xət qa'as. Şü senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun cıga aqqas əxəs deş. **25** Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqə k'yoohar hımaa'a.

Peesaxıs (Allah qıdet'u ilğeç'uyne) bayramısıva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eedıys imaxvacen. **26** Yiğne cigabişee ts'etta alyadıynçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısa çine yedine niknee qumooxhar. **27** Rəbbee Mısayk'le eyhen: – İn cuvabbı ok'ne, inçıs sıklı Zı vakayiy İzrailika mugaavile haa'a. **28** Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayıy yoq'ts'al yiğna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyanıd, vuççucad ghalıyqa ıkkı deş. Mang'vee g'ayebışıl oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ıble əmr, opk'un. **29** Mısa xıly'a'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay. **30** Harunuk'leyiy İzrailiybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. **31** Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ımbıb Mısayısqə qabımee, mang'vee manbışika gaf haa'a. **32** Mançile qiyğə gırgın İzrailiybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbee cusqa Sinayne suvayle q'aaunbı milletısısqə qele. **33** Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqə şalavniyxhe alyadaççen. **34** Mısa Rəbbika yuşan ha'asva i'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'e'eşe ıxha. Qığeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqə şalav alyadaççe ıxha. Rəbbısse İzrailiybışısqa sak'ımee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbışılqə hıxhara'a ıxha. **35** Mane gahıl İzrailiybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışika yuşan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'e'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbısqa əlyhəəmeniy saccu g'e'eşşen.

40 **36** İzrailiybı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırlə buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, manbı yəqqı'lqanıyxhe gyabak'anbı. **37** Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe i'ğiykaran deşdiy. **38** Safariy ç'əvuxhesmee, Rəbbin bulud İzrailyne milletne ulene ögiyl, yiğniyiğın çadırlı oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gıyotxhan ıxha.

Rut

1 Haakimaşe xəbvala haa'ane yiğbişil İzrailil mısvalyby giyğal. Mane yiğbişil Yahudayne cigabişee Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşseyiy cuna q'öyre dixir alyapt'ı, sık'ınne gahısya ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. **2** Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşseyin Naomi, dixbişde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insinar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı. **3** Sabara gahile Naomiyına adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. **4** Məng'ı'ne dixbişe cos Moavbişin içeer haa'a. Manbişde sang'ın do Orpa, mansang'ınid Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, **5** Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbiden eexva. **6** Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbişis gıneyid huvu. Mana sossaaşika Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe. **7** Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qiğeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yaqqı'lqa geexha. **8** Naomee cene sossaaşik'le eyhen: – Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbişisiy zas hav'uyn yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. **9** Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen! Mamıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'mee, sossar axtiba gyaaşu, **10** eyhen: – De'eş, şı vaka sacıgee yiğne milletisqa vüqqəs. **11** Naomee eyhen: – Yizin yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebin dixbine vuxhes? **12** Yizin yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyına xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxasva. **13** Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheeye? De'eş, yizin yişşar! Rəbbe zalqa xıl g'ott'ulva, yizda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yizin uts'ur vuşun çiled geed vod. **14** Manbı meeb maa'ab axtiba gyaaş giyviğal. Orpa abays ubba hı'ı iyeek'anna. Rutmee, abayk at'ırq'ın eexvana. **15** Naomee Rutuk'le eyhen: – Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşe cene milletisqa, cene allahbişisqa siyk'al. Qeera, ğunar məng'ı'qa sayk'le. **16** Rutee eyhen: – Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, ğu ark'ınne cıgeeqa zınar əlyhəasda, ğu ulyorzulyne cıgee zınar ileezarəsda. Yiğın millet yizin millet ixhes, yiğna Allahır yizda Allah ixhes. **17** Ğu qiyk'uyne cıgee zınar qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'uyle ğayrı,

menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbee zakın he'ecen. **18** Naomilqa hitxhırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yıkkanva, məng'ee məng'ı'ke xıl tsı'tsı'aa'ana. **19** Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacıgee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhırmee, şaharın cəmə'ət q'omançe-k'anyaqqamee çıçıs ı'xı'yxə. Zəiyfabışe eyhen: – İna Naomi dişeeene? **20** Naomee manbişik'le eyhen: – Ğırgın əxəne Allahee yizda ı'mı'r q'ap'ı qav'uynçıl-alla zak'le Naomıva (ittuna) deş, Marava (q'ap'ına) eyhe. **21** Zı inençe gyayts'ı-giyxhı qiğeyç'vıeyir, Rəbbee zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomıva ona'a? Rəbbe zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Ğırgın əxəng'ı'vıe zalqa yiğbı alli'ı. **22** Məxür Naomi, Moavne cigabişeençe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacıgee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhıt'a qıviyşalne gahıl qabı hıviyxhar.

2 Naomiyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe. **2** Yiğbişde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomiyk'le eyhen: – Hayeesre zı çolbişeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'ı'qa qihna ark'ın, mang'ı'ke avxuna xhıt'a saa'as. Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe. **3** Rut hark'ın çolbişde sançee, xhıt'a qıviyşalanbişde qihna i'ğiykır avxuna xhıt'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qiyelee. **4** Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhıt'a qıviyşalanbişik'le eyhen: – Hasre Rəbb şoka ixhecen! Manbişed mang'us «Rəbbeeyib vas xayır-düə hevlecenva» alidğhıniy qele. **5** Boazee qıviyşalanbişde ooqa gıxhxıyng'ı'ke qiyghanan: – İna mek'vna zəiyfa şavunbişdane? **6** Mane insanee eyhen: – İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomiyka sacıgee qarı. **7** Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xhıt'a qıviyşalanbişisqa qihna i'ğiykır avxuna xhıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'ın deş. Mana vüxənyak avurur sık'ınna gahna giy'ır. **8** Boazee Rutuk'le eyhen: – Yiş, zal k'ırı alixhxhe! Avxuna xhıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeesika eexve. **9** İleeeke, yizde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xhıt'a qıviyşal, manbişisqa qihna i'ğiykır. Zı yizde içeesik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas mısıyiy xhyan ikkiykin, hark'ın yizde içeesee gyatsts'ı'ıyne parçbişeençe ulyoğe. **10** Rut mang'us ç'ıyelqamee k'yorzul eyhen: – Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cıgeençe qarıyng'ı'ka yugra eyxhe? **11** Boazee məng'ı's inəxdın alidğhıniy qele: – Adamiy qik'uyle qiyğa, ğu abayneme hı'ıyn ğırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan

eyxhene Elimelexin ciga vod massa hele. **4** İnyaa g'arayle. Boaziker Oved g'arayle. **22** Ovediker gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətne ağsaqqalaaşine Yessey g'arayle. Yesseyiker Davud peyğambar k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man ciga ğu alişşes g'arayle. İkkan. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane işee ts'errinya ğu eyxhe, qiyğiyinar zı. Mang'vee Boazık'le: «Zı man ciga ileşşenva» eyhe. **5** Boazee eyhen: – Ğu man ciga Naomiye ileşşemee, mang'une qik'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Rutur hee'es yikkan. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man ciga qik'uyng'une xızanı axvecenva. **6** Xınee eyhen: – Məxiüdxheene, zasse man ciga alişşes əxəs deş. Zı man ciga alişşevee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaəşis hixharas deş. Zasse man ciga alişşes əxə deşud, ğucad alişşevee yugda eyxhe. **7** Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'yinemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha. **8** Xınee Boazık'le eyhen: – Ğucab alivşe. Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. **9** Boazee ağsaqqalaaşik'leyiy gırgıne cəmə'ətik'le eyhen: – Şu g'iyına şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonike, Maxlonuke axuyın gırgın Naomiye ileşşen. **10** Qik'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xımbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qik'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyına şahadar vobınbı! **11** Akkabışısqa sabıyne insanaşeyiy ağsaqqalaaşe eyhen: – Şı şahadar vob. Hasre Rəbbee yiğne akkalqa qöona zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhxhecen. **12** Hasre Rəbbee mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamarıs Yahudaykeniy ıxha.) **13** Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alırxhume mana vuxhnee eexva. Rəbbee manbışıs uşax hele. Rutee dix uxooxa. **14** Yadaaşe Naomiyk'le eyhe ıxha: – Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyına vas, ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! **15** Mang'vee ğu mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ğu yikkanne sossee uxuva. **16** Naomee uşax xhılibışeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. **17** Maane hiqiyallane yadaaşe eyhe ıxha: – Naomiyemee dix ıxha. Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyına dek ıxha. **18** İna Peresna nasıl vob: Peresike Xetsron g'arayle. **19** Xetsronike Ram g'arayle. Ramike Amminadav g'arayle. **20** Amminadavıke Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **21** Salmoniker Boaz

1 Şamuelin

1 Efrayimne suvabınane cigee, Rama eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılne cigabişee aaxva vuxha. **2** Elkanıka Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbıniy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy. **3** Seniys mana insan cune şahareeñçe qıgeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbişde Rəbbis i'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyiy Pinxas Rəbbin kaahınarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. **4** Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'ı'ne dixbişdeyiy yişbişde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. **5** Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'ı's uşax hıdele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna. **6** Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'ı's uşax hıdeleva məng'ı'lqa cuvabbi ayhe, demalqa giyxhe yixha. **7** Senbı inəxüdü i'lgəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'ı'ne q'əyee məng'ı'lqa cuvabbi ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geəşe yixha, karid məng'ee otxhan ıxha deş. **8** Məng'ı'ne adamee, Elkanee, məng'ı'k'le eyhe ıxha: – Xanna, nya'a geəşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğneme yits'ne duxayle hexxana dişde vor? **9** Manbişe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyle qiyğə, Xanna g'elilqa sıgeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışısne gyu'ur eyxhe. **10** Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə düə haa'a vuxha. **11** Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüdü cuvab hele: – Xəəna G'oşunbişda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbişıs Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, məng'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş. **12** Xannee Rəbbis xiliyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'ı'ne ghalıka ilyakka ıxha. **13** Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'ı'n saccu ghalycad i'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. **14** Mançil-allad mang'vee eyhen: – Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkınea g'alepçe, və qılqa qeera! **15** Xannee eyhen: – Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxırıy p'iyva deş ulyodğu. **16** Vasqa məxüdü qımaylece, zı abır deşda zəyifaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxi'b hav'u. **17** Eliyee alidğhiniy qele: – Yugna yəq vuxhena.

İzrailıne Allahee, ğu heqqıyn vas helesin. **18** Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'ıl cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğə məng'ee aq'va qa'a deş. **19** Qınne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis i'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaq, sıviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ılexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an. **20** Sabara gah ilğevç'uyle qiyğə Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'tun do Şamuel (Allahık'le g'ayxhı) giyxhe. **21** Elkanayiy cuna xızan, Rəbbis senis ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. **22** Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen: – Nebeluğ gyarğılıyle qiyğə, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbişıs maa axvas. **23** Elkaneeyid eyhen: – Vas ikkanəxüdü he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen. Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. **24** Uşax gyarğılme, Xannee xhebbe seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyee xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha. **25** Conga gyuvk'ıyle qiyğə, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, **26** mang'uk'le eyhen: – Yızda xərna, yiğne canalqan k'ın ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəyifə, ziniy vor. **27** Zı ine uşaxnemeeniyy düə haa'a, Rəbbe zı heqqıyn, zas huvuyn. **28** Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollete mana Rəbbına ixheskan. Manbişe maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a.

2 Xannee inəxüdü düə haa'a: – Rəbbe yızın yik' şad hı'ı, Rəbbe zas xəbna guc huvu. Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attıyxhaney'il-alla. Zı həşde yızde duşmanaşşile əqna ha'a. **2** Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda, Ya Rəbb, Ğu sa vorna! Yişda Allah xhinnena şi havaacena merna deşda! **3** Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e! Hexxan cuvabbi ghaleençe g'imekka! Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor, Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı. **4** İgidıyaaşın vukbı hayq'var, Guç deşınbişısme guc qavayle. **5** Şenke avts'u iviykaranbişe Həşde gıneyneme iş t'abal haa'a, Mıssınbıb uxu, Geed uşaxaarnanar yıccar ayxu. **6** Rəbbe insanis i'mı'rib hoolena, Vuceyib alyabat'ana, Mang'veecarı nyuq'vneeqa k'yaraççena, Vucecarır alqayhena. (Sheol h7585) **7** Rəbbe insanis kar helenid, g'eşşenid. Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gyayhena. **8** Rəbbe mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana, Qıvaats'ıynbişika sacıgeeyir gya'ana. Mang'vee dyunyecad aqqı. **9** Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacənbi,

Pisınbıb miç'axiyvalee avgales, Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş. **10** Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbe oot'al-ooxal haa'asınbı, Manbışılqa xayı g'əhatqə'əs. Rəbbe dyunyeescad məhkama ağahas! Mang'vee Vucee g'əyxı'yne paççahıs guc hoole, Mana axtı qa'a. **11** Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa sıyk'al. K'ınna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva. **12** Eliyn dixbı geeb karai'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'axa deş, **13** kaahiniyvallab karaəəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xıle xhebne silinane yabayka hiyxhar ıxha. **14** Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə ıxha. Yabalqa qadiyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ıxha. Məxüdü manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailiybışe adiyne gırgıne q'urbanne çurunucad ha'a ıxha. **15** Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma'gyoxhxhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanik'le eyhe ıxha: – Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyın çuru alyaat'as deş, mang'us çigın çuru hele. **16** Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma'gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» – uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» – cuvab qelen. **17** Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adiyncıs hı'rmat haa'a vuxha deş. **18** K'ınne Şamueleemee katanıke hı'ıyn ileyliğ gıvatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. **19** Yedee seniysın Şamuelisin k'ınin p'laş iyxva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa i'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. **20** Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyıs xayirdüə huvu, eyhe ıxha: – Hasre Rəbbe vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevlece. Mançile qiyğa manbı cone xaaqa sıviyk'al vuxha. **21** Rəbbe Xannays yugvalla hav'u, məng'ı's Rəbbe mançile qiyğa xhebiyee dixiy q'öyrrer yiş heele. K'ınna Şamuelymee Rəbbine ögil xər qexhe eyxhe. **22** Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbışe İzrailiybışik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. **23** Eliyee manbışik'le eyhen: – Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karai'dəəne işbışdecad hək'ee g'iyxhe. **24** Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. **25** Sa insanee menne insanee ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla merıng'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee

Rəbbis pisın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə? Rəbbe manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş. **26** K'ınna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşisır geer ikkan ıxha. **27** Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen: – Rəbbe inəxüdüdü eyhe: «Yiğna dekkıy cuna nasıl Misirıng'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyagu dışdiy? **28** İzrailiyne gırgıne nasıl bışde yı'q'neençe yiğne dekkına nasıl Zı Zas kaahinar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirib gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib ileyliğ qı'ı iviykre. İzrailiybışe adiyın gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızamsniy huvu. **29** Nya'a şu nişıl-allane Yizde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbıyiy Zas ikkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişıl-allane şu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletin İzrailin, Zas adiyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.» **30** Mançıl-allad İzrailiyne Allahee Rəbbe invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbe eyhe vod: «De'eş, Zı məxüdü ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alişşes. **31** Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanikene şavaacabıb xılıyna i'mı'r haa'as deş. **32** Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ece ıxheeyid, yiğne xızanikene şavaacab xılıyna i'mı'r haa'as deş. **33** Zı yiğne xızanın Zas q'urbanbı allya'ane cigayse gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppı nağın gyatsts'ı, yik'bid ik'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cit'ana i'mı'r hav'u hapt'as. **34** Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesin yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. **35** Zımee, Zas ikkananbıyiy Yizde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahın g'əxəs. Zı mang'una xızan havaacesda, mang'veeyib Zı g'əyxı'yne paççahne ögil k'ilyvalla haa'as. **36** Yiğne xızanike üç'üba avxuyınbımee, sa sık'ınin nuk'rayiy gıney heqqasva mang'usqa abı, mang'üne ögil k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay kaahınaaşına iş hevleva“».

3 Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-zarada eyxhenbı deşdiy. **2** Sa xəmdə Eliy cune tyulee g'alırxhu ıxha. Mang'üne uleppışik'le yugda g'ece ıxha deş. **3** Şamuelymee Rəbbine xaa g'alırxhu eyxhe. Allahna q'utyeb mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb k'əpp'ı'

vuxha deş. 4 Rəbbəe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghniy qele. 5 Qiyğar Eliyne k'anyaqa g'adarxhun «Zalqa onu'iyne, zı inyaa vorva» uvhu. Eliyeeme «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'ın g'ilexhana. 6 Rəbbe «Şamueliyva» meed ona'an. Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa onu'iyne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliye «Zı onu'u deş. Dix, hoora g'alixheva» alidghniy qele. 7 Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqı deşdiy. 8 Rəbbe xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen: – Ğu zalqa onu'uva, zı inyaa vor. Manke Eliylq hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ixhava. 9 Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen: – Hooraa g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüid eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.» Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena. 10 Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamueliyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen: – Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod. 11 Rəbbe Şamuelik'le inəxüid eyhe: – Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. 12 Mane yiğil, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe k'anyaqqamee ha'asın. 13 Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane bınahbışıl-alla Zı cune xizanis gırgine gahbışısdı cazaa hevles. Mang'une dixbişe Zı g'eliqqa huvu. Eliyeeme manbışın ögü ı'xı' deş. 14 Zı mançıl-allad Eliyne xizanis k'inniy g'assır: Eliyne xizanne bınahıle q'urbanıyayı menne-menne ikekane karbışıka ilyheç'es deş. 15 Şamuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabi aaqı. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'ənnə. 16 Eliyeeme mang'ulqa onu'u eyhen: – Şamuel, yızda dix. Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghniy qele. 17 Eliye mang'uke qiyghanan: – Rəbbe vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hıma'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen. 18 Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen: – Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüidiy ıkkən həməxüid he'ecen. 19 Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ıxha, Rəbbe Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. 20 Rəbbe Şamuelike hək'erar peyğambar hı'yı, gırgine İzrailik'le cad Danile Beer-Şevalqamee ats'axhıxhen. 21 Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hıgva.

4 Şamuelin cuvab gırgine İzrailis ıxha. Mane gahıl İzrailiybı, Filiştinaaşıka saç'ivkasva qığeebaç'e.

İzrailiybişe con çadırı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə. 2 Filiştinarıb İzrailiybışıka saç'ivkasva gıviyk'anandı. Mane dəv'ee Filiştinar İzrailiyaaşile ğameebaxhenbı. Maa'ar İzrailiyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. 3 Millet çadırıbı gı'ı'ı'ne cıgeeqa sıyk'alme, İzrailiyne ağsaqqalaşe sana-sang'uke qiyghanan: – Nya'asdiyxan Rəbbe şı g'ı'ına Filiştinaaşıs avub avxav'u? Qudoora, Rəbbika mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhacen, şınab dışmanaaşine xılence g'attıvıxhan hee'ecen. 4 Milletin Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbişe Rəbbika mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyl oo keruar ıxha. Mane keruvaşe Xəəne G'oşunbişe Rəbbına taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyiy Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utyeine k'ane vooxhe. 5 Rəbbika mugaavilenana q'utye co çadırıbı g'ı'ı'ı'ne cıgeeqa qabı hipxhırmee, İzrailiybişe məxdın ç'ak'ın ts'irbı ha'a, mançike dyunye i'ğiykar. 6 Filiştinaaşik'le maana ts'ir g'avxhıme, eyhen: – Cühüt'ı'arnane cıgeena mana ts'ir nəxbımaniyxan? Manbınane çadırıbişeeqa Rəbbına q'utye qabıva ats'axhıxamee, 7 Filiştinar qəp'q'ın eyhen: – Çadırıbişeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdilqamee məxdın kar ıxhayncad deşdiy. 8 Şalqa ver ables! Şavaane şı Mane gucnane allahaaşine xılence g'attıvıxhanaa'as? Sahree, Misirbişde vuk'lelqa cos ıkkənən verbı exan allahar inbı vob. 9 Filiştinar, yik'eka vuxhe, q'məəq'ən! Deşxheene, cühüt'ı'ar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şınab manbışın həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'ıvke! 10 Filiştinar yugba saç'ıvku, İzrailiybı avub avxu, cone çadırıbişeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailiybışda maa'ar xhebt's'al aazır insan qik'u. 11 Allahna q'utye xıləqə ağlaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyiy Pinxasıb maa'ab habat'anbı. 12 Mane yiğilycar Benyaminne nasıləna sa insan dəv'eençe hıxu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalınbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. 13 Mana qöönə gahıl, Eliy yəqqı'ne mıgılek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynbı yuşan hı'ı'mee, şaharıke ts'ir g'oottal. 14 Eliyk'le man ses g'ayxhıme, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an. 15 Mane gahıl Eliyqa yüç'əle molyulle sen eyxhe, mang'un uleppıd aqqı ıxha, vuççud g'ee ıxha deş. 16 Mane insanee Eliyk'le eyhen: – Zı dəv'ənanə cıgeençe qöo vor. Dəv'eençe zı g'ı'ına hıxu. Eliye qiyghanan: – Dix, hucoon ıxha? 17 Mana xəbar abıyne insanee eyhen: – İzrailiybı Filiştinaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar

hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbıde xıyaqa ilğevç'u. **18** Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışısne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğəykar. Mana q'əsrayıy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al senna İzrailıyıbıda haakim ıxha. **19** Eliyına sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yıxha. Məng'ı'na uxasda gahıb qabı hıpxhırmıy vob. Allahna q'utyeb mebinbıde xıyaqa ilğevç'u, abbatteyyıy adamıybı hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhımee, məng'ı's sayangada ık'ar bı qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan. **20** Mana qeek'ang'a, məng'ı's kumag ha'ane zəıyfabişe eyhen: – Qı'meeq'ən, vas dix ıxha. Məng'ee şavuscad alıdgıhınyıd qele deş, nişikacarır sark'ıl ileeka deş. **21** Məng'ee «Nur İzrailike apk'ınna» uvhu, uşaxın do ıkavod (nur deşda) gıyxhe. Məxüdü məng'ee Allahna q'utyeb mering'ıne xıyaqa ilğevç'uva, abbatteyyıy adamıybı hapt'ıva ha'a. **22** Məng'ee cad meed eyhen: – Allahna q'utyeb mering'ıne xıyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5 Fılıştınaaş Allahna q'utyeb cone xıyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. **2** Allahna q'utyeb Dagonna byutyınane xaaqa quvku, mang'ıne byuttıyune k'anyaqa gıvıyxhe. **3** Qınne yiğıl mıç'eeb Aşdodğançen bı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbıne q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cıne cıgeeqa gıyxhe. **4** Qınne yiğıl mıç'eeb man bı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbıne q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'ulıy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gıxhxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. **5** Mançıl-allad g'ıynıyine yiğılqamee Dagonne kaahınaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqənbışed akkayne ghaleeqa g'el gıyxhe deş. **6** Rəbbın xıl Aşdodğançenbıde oo yı'q' qexhe. Manbışılqayıy hıqıy-allanbışılqa verbı allya'a, tanbışik fırar qığ'a'a. **7** Aşdodğançenbışik'le eyxhen bı g'acumee, eyhen: – İzrailıyine Allahna q'utyeb ınyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şalıy yışde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha. **8** Manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ın bı sav'u, manbışıke qıyghanan: – İzrailıyine Allahne q'utyeyk şı hucoona ha'as? Fılıştınaaşıne ç'ak'ınbışe eyhen: – Hasre İzrailıyine Allahna q'utyeb Gateeqa quvkeecen. Məxüdü ıxha İzrailıyine Allahna q'utyeb Gat eyhene şahareeqa quvkekka. **9** Manbışe q'utyeb Gatqa qabıyle qıyğ'a Rəbbına xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən gıvıyğal, manbışın yik' bı qodasıncıl

qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ınıng'ulqamee fıraaşıka gyavts'yaa'a. **10** Manbışe mançıle qıyğ'a Allahna q'utyeb Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utyeb Ekronqa qabı hıpxhırmee, maane insanaaş ts'ır bı ha'a: – Şıyiy yışın mılet gıypt'asdemee, manbışe İzrailıyine Allahna q'utyeb şasqa qabı! **11** Mançıl-allab manbışe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ın bı sav'u eyhen: – İzrailıyine Allahna q'utyeb yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakunıy yışde mıletkıın məxüb qəvəyq'ən gıvıyğal, manbışın yik' bı qodu-hapt'asıncıl qeebaxhe. Rəbbın xıl manbışıl oo geed yı'q'da ıxha. **12** Hıdyapt'ı üç'übbə avxuyınbışın tan bı fıraaşıka gyavts'e, mane şahareebınbışe haa'an ts'ırar ıd xayışeeqa hıyxar ıxha.

6 Rəbbına q'utyeb Fılıştınaaşıne cıgabışee yıghıble vazna avxu. **2** Fılıştınaaş kaahınarıy falıka ılyaaan bı qopt'ul eyhen: – İne Rəbbıne q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şı nəxübıy mana çıne cıgeeqa savaak'al haa'as? **3** Manbışe eyhen: – İzrailıyine Allahna q'utyeb yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhe, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. Şu mançınemee, taxsır şolyva Rəbbıs pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesın bı, Mang'ıvee şoke nya'asıy xıl ts'ıts'dyaa'avad, ats'axhxhesın. **4** Fılıştınaaş qıyghanan: – Şal taxsırva nena payne Rəbbıs haa'as vukkan? Kaahınaaşeyıy falıka ılyaaanbışe eyhen: – Fılıştınaaşıka xhuleyre xərnayıy, hamanımen k'ınəğəykenə fıryı q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbışde vuk'lelqa qabına. **5** Mançıl-alla fıraaşınıd, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşınıd k'opyebı he'e, İzrailıyine Allahıs bı hı'rmat gıvxhe. Sayıd manke, Mang'ıvee şokeb, vuşde allahaşıleb, vuşde cıgabışıleb xıl ts'ıts'aa'a. **6** Mısırbışeyıy fıronne q'ı't'y k'eçıuyın xhıne, şunad hıma'a. Allah manbışılqa rəhı'm dena qıxhamee, manbışe İzrailıy bı g'avkkuyın bı. **7** Həşdemee sa ts'edın daşk'a hı'ı, mançık mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançıke curı'u xaaqa qıkkee. **8** Rəbbına q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsır şolyva Mang'us allesın k'ınəğəyken karbıd mançıne k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qıyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. **9** Yı'q'əle saccu ılyaae. Man çıne cıgeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'ınee, mana ver şalqa ooxuna Rəbbı vırnava eyhen vodun. Maqa ıdyapk'ıneeme, şak'le ats'axhxhesın, şas ıxı'yın xıl Mang'un deşud. Man çıled-alqa ıxhayn kar vodun. **10** Nəxüdüy uvhu, insanaaş məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk ıvıyt'al, mançın q'ıkarıd xaa g'alya'a. **11** Daşk'eeqa Rəbbıne q'utyeyka sacıgee, manbışe k'ınəğəyke

hı'ıyn q'övərnaniy fırarnana yeşuk giviyxhe. **12** Mançile qiyğa zerbi qotkuda ayk'ananbi Bet-Şemeşne suralqa. Manbi sağılqa, solulqa siditk'ıl, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'ananbi. Filiştinaaşın ç'ak'ınbi mançıqab qihna Bet-Şemeş giviyyəlmə cigeəqamee avayk'ananbi. **13** Mane gahıl Bet-Şemeşgançenbi suk qiviyyəşal çolee vooxhe. Manbi q'utye g'avcu şadeebaxhenbi. **14** Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənnə g'ayeyne k'ane ulyoyzaran. İnsanaşe daşk'a haq'var hı'ı mançike osbi ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **15** Leviyne nasileençene insanaşe Rəbbina q'utye, k'ınəğəyke hı'ıyn q'övəriy firar sı'ına yeşuk'ub daşk'eençe gyaqbi, sa xənnə g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğil Bet-Şemeşgançenbişə Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanilə ğayrı, medin q'urbanıd gyaat'anbi. **16** Filiştinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğilycab Ekronqa siviyyk'al. **17** Filiştinaaşə taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyuile, Gəzza eyhene şaharne doyuile, Aşkelon eyhene şaharne doyuile, Gat eyhene şaharne doyuile, Ekron eyhene şaharne doyuile Rəbbis k'ınəğəyke hı'ıyn firar adayle. **18** K'ınəğəyke hı'ıyn q'övərmee, hiqiy-alla cabırbişikane şaharbişisiy çine hiqiy-allane xivaəşis sik'ı adayle. Mane şaharbişiqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşgane Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniynə yiğilqamee avxu vob. **19** Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşgançenbişə vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbeə manbişəda yigths'al insan gek'a. Milletid, Rəbbeə cone vuk'lelqa ooxne verır-alla geşşe ıxha. **20** Bet-Şemeşgançenbişə eyhen: – İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees? **21** Qiyğa manbişə Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletisqa xəbar ana insanar g'axuvu, eyhen: – Filiştinaaşə Rəbbina q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7 Kiryat-Yearimne milletin abı Rəbbina q'utye quvkekkanə. Manbişə mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a. **2** Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geəb vaxt ulğooç'e: g'alle sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbişə Rəbb t'abal ha'a ıxha. **3** Şamuelee İzrailıne milletik'lecad eyhen: – Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret donan byuttar dağ'e. Vuşun yik'ı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xılənçe g'attıvıxhan haa'asınıbı. **4** Mane gahıl İzrailıbişee, Ba'aliy Aştoret donan byuttar dağ'ı, saccu Rəbbis ı'bəədat ha'a giviyyəşal.

5 Şamuelee eyhen: – Gırgın İzrailıybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as. **6** Manbi Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbişə sivar aqqı eyhen: – Şi Rəbbine ögil binah hav'u. Şamuelee Mispee İzrailıybışis haakimiyvallaniy haa'a. **7** İzrailıybı Mispeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhımee, manbişin ç'ak'ınbi İzrailıybışılqa vüqqə giviyyəşal. Man g'ayxhıyn İzrailıybı qəvəyq'anənbı. **8** Mançil-allad manbişə Şamuelik'le eyhen: – Şi Filiştinaaşine xılənçe g'attıvıxhan haa'asdemee, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hınvə ehese, miz k'ee'e. **9** Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailıynemee Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghıniy qelen. **10** Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yooharasva k'ane qeəpxha vooxhe. Rəbbeə mane yiğil Filiştinaaşılqa məxiüd man xəybı xənnə sesika g'əhədaqqə'ə, manbi mançile curaybacab qəpq'ı'n İzrailıybışile avub aaxva. **11** İzrailıybı Mispeənçe qıgeəpç'ı, Bet-Qarne cigabişeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyaqk'ı, manbi gyabat'a vuxha. **12** Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yı'q'neeqa giviyyəşhe. Qiyğad «Rəbbeə şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (kumagna g'aye) giyxhe. **13** Maa'ab avub avxuyın Filiştinar sayıb İzrailıyne cigabişeeqa abayle deş. Şamuel ıxhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşıl oğa yı'q'da ıxha. **14** Filiştinaaşə, Ekronneyiy Gatıne yı'q'ne aqqıyn İzrailıybışın şaharbişiy çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xılənçe g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailıbişdeyiy Emorbişde aree sülyh eyxhe. **15** Şamuelee ı'mı'rvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. **16** Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa İzrailıybışis haakimiyvalla haa'a vuxha. **17** Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ıxha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cıgee, Rəbbis q'urbanı ally'a'an cigad ali'in.

8 Şamuel q'əs qıxhamee, dixbişikə İzrailis haakimar haa'a. **2** Mang'ıne ts'errıyne duxayn do Yoel, q'ör'esing'unud Aviya ıxha. Manbişə Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. **3** Dixbı dekkıne yəqqı'n avayk'an deş. Manbi haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşin q'aralybı hele ıxha. **4** Gırgın İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelıne k'anyaqa abı, **5** mang'uk'le eyhen: – Ğu q'əs qıxha, yiğın dixbımee yiğne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbişikə nəxürnayıy, şasdar həməxürna sa paçcah gıxhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen. **6** Manbişə: «Şasdar sa paçcah gıxhxhe, mang'vee

şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuynğ'a, Şamuelis manbişe uvhuyn ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. 7 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Milletin eyhene gırgınçil k'ırı alixhxhe. Manbişe ğu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbişis Zı cona Paçcah ıxha ıkkən deş. 8 Zı manbı Misirğançe qığav'uyne yiğile, g'iyiniye yiğılqamee manbişe menne allahaaşis i'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'ıyn kar, manbişe həşded vak ha'a. 9 Ğu manbişe eyhençil k'ırı alixhxhiyle qiyğa, ğu manbişilqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paçcahee xəbvalla nəxübiy haa'as. 10 Şamuelee cuke paçcah heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hixhar ha'a'n. 11 Mang'vee eyhen: – Şos xəbvalla haa'asde paçcahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı sav'u, quvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşil cus g'ullux haa'as alivkas. Manbıb mang'une daşk'abışde ögee g'adaaxvanas. 12 Manbişde sanbişike aazırınğ'us, sanbişikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuynbişisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesin karbı ha'as alikkas. 13 Mang'vee vuşun yişba atirbiyiy otxhuniybı ha'as, gıneybı qeçesva vukkees. 14 Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyiy t'ımılığbı, zeytunun bağbı xılənçe g'ayşu, cune insanaaşis heles. 15 Mang'vee vuşde sukukeyiy t'ımilike yits'ib'esda pay alyapt'ı, mamuraaşisiy cune insanaaşis hevles. 16 Vuşun g'ular – adamer, yadar – vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as. 17 Vuşde vəq'əbişda yits'ib'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. 18 Yiğ qalesin, şu g'əyxı'ıyne paçcahne xılənçe, Allahılqa şucad xileppi aaqas, Mang'vee şu g'attivxhan hee'ecenva. Rəbbeeme mane gahıl şos cuvab qeles deş. 19 Milletismee, Şamueelyne cuvabil k'ırı alixhxhes diykkin, eyhen: – De'eş, şal oğa paçcah ıxha şas ıkkən. 20 Havaasre menne milletbişis nəxübiy, şasıb paçcahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yişde ögee hooracen. 21 Milletin eyhen gırgın yik'el aqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a. 22 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Manbişe eyhençil k'ırı alixhxhi, manbişis sa paçcah gıxhxhe. Manke Şamuelee İzrailiybişik'le «Gırgınbı vuşde şaharbişeeqa savk'leva» eyhe.

9 Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoratır Afiahna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. 2 Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailiybişıqa mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune

millettınbişde gırgınğ'ule sa ç'ımna axtıra ıxha. 3 Yiğbişde sa yiğil Şaulyne dekkın Gişin əməler iyğval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen: – Oza qıxhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'ı, əməler t'abal ha'as hak'ne. 4 Manayıy cuna nukar Efrayimne suvabınane cigee iviykir, mançeb Şalışa eyhene cigeeqa ilğeebaç'e. Maa'd manbişik'le əməler iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. Mançile qiyğa manbı Benyaminaaşine cigabişeeqa qavayle, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. 5 Manbı Tsufne cigabişeeqa qabı hipxhiring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen: – Qora savk'alasac, dekkee əməler yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas. 6 Nukareeme mang'uk'le eyhen: – İne şaharee sa Allahna insan vornə. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manıd eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayiy vüqqəs vukkanva. 7 Şaulee nukarike qiyğhanan: – Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oc'ebışee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanıs ikkeesin karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod? 8 Nukaree mang'us inəxdın alidğhuniy qele: – Zaqa sık'ınin nuk'ra vod. Zı man Allahne insanıs heles, mang'veeyib şak'le yəq Haagvasda. 9 (Avaala İzrailee Allahee nenvayiy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxiid eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'ıne k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peyğambaraaşik'le ilyaakanbıvanyıxhe eyhen.) 10 Şauleeme nukarık'le eyhen: – Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs. Məxiid ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. 11 Manbı tepalyne şahareeqa i'lqəmee, yəqqə manbişisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbişe içeeşike qiyğhanan: – İnyaa ilyakkana vornane? 12 İçeeşe manbişik'le eyhen: – Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletin g'iyına q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as. 13 Şahareeqa ikkepç'ımee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqepç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletin kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayır-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan gıviyğal. Zaraba ilqepç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı. 14 Manbı şahareeqa ilqepç'ımee, manbişisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa i'qqə ıxha. 15 Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axhxhi'ı, uvhuynniy: 16 «G'iyıqa ine gahbişil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axiles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxiir ğu mang'ıke Yizde milletin İzrailıyna xərna ha'as. Mang'vee Yızın milletnə Filistinnaaşde xılənçe g'attixhan ha'as. Yizde milletnə vuk'lelqa qadıyn

Zak'le g'acuyn, manbışda ts'irib Zalqa hipxhurna». 17 Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le uvhuynə ine insanee, Yızın millet aqqas. 18 Şaulee şaharne akkabışsnee ulorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan: – Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ixhay zak'le hagvelan. 19 Şamuelee, Şauluk'le eyhen: – İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ılqec'e. Şu g'iyına zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zı vak'le ats'axhxhes ıkkanan uvhu, yəqq'ıl ha'asda. 20 Xhebillə yiğna ögee aguynə əməleesınab hımaa'a, manbı aveykı vod. İzrailynə milletincad yik'бі şavulqayıy sak'ı? Nya'a, valqayıy yiğne dekkine xızanılqa dişee? 21 Şaulee eyhen: – Nya'a, zı izrailynə nasılıbıde nekke k'ininçeeñçə, Benyaminnə nasileençena dişde vor? Nya'a, yızda xızanıb, mane nasıləne xızanıbıda nekke k'inna dişde vob? Nişisne ğu zak'le manva eyhe? 22 Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa ələne insanne q'oma gya'a. 23 Şamuelee otxhunıy ha'ang'uk'le eyhen: – Zı vasqa curayda gıxhxheva quvuyn çuru qale! 24 Otxhunıy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen: – İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeni qu'ru'u, qopt'ulne mihmanaşıka sacigee ğu oxh necənvə. Mane yiğıl Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan. 25 Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençə şahareeqa geepç'imee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a. 26 Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdadac, Şamuelee daxalynə Şaululqa onu'u eyhen: – Oza qıxhe, zı ğu yəqq'ıl arçes. Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançes g'aqa qığec'e. 27 Manbı şaharne mıgıleqqa geepç'imee, Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen. Nukarır ılğec'ena ögilqa. Şamueleecad meed eyhen: – Ğu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yı'ı, mang'us ubba hı'ı eyhen: – Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailynə, Cune milletnə, xərnə hı'ı. 2 G'iyına ğu zake curxhayle qiyğə, Benyamınaşinə cigabışee, Tselytsax eyhene şahareene Raahıleyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesin: «Ğu t'abala'asva hark'iniyn əmələr aveykıynbı. Yiğne dekkise əmələr yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğıl: „Yızde duxayk hucooniyan ixha?“» 3 Mançer ğu Tavoorene mı'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahıs'ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible ğıney,

xhebır'esing'usneeme sa tuluğ çaxiren ixhes. 4 Manbışe vas salam huvu, q'öble ğıney hevles. Ğınad alyaat'asınbı. 5 Mançile qiyğə ğu əlyhəəsda Allahne Gıvea ehene şahareeqa, maa'ab Fılıştınaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ıkkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençə ğəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambarıyvalı haa'as. 6 Manke Rəbbın Rı'h valqa ğıç'es, ğınab manbışıka sacigee peyğambarıyvalı haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes. 7 Man ğırgın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. 8 Zale ögee Gilgaleeqa ğıç'e. Zınar ğvoxhxhan ha'an q'urbanbıy medın q'urbanbı allya'asva maqa ğıç'es. Zı maqa qalesmee, yıghille yiğna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyıy ha'as ıkkənva eyhesmee, vuççud hıma'a. 9 Şaul Şamuelisə xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man ğırgın əlaamatbıd mane yiğılycad eyxhe. 10 Manbı Gıveayeeqa qabımee, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şauleeyib manbışıka sacigee peyğambarıyvalı haa'a ğıyğal. 11 Mana şenkecar ats'anbışık'le, mang'vee peyğambarıyvalı haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen: – Ğışinə duxayk hucooniyan ixha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınəne vor? 12 Maa eyxhene insanaşinə sang'vee eyhen: – İlyakənde, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanaə? Mankıyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ixha?» eyhen. 13 Şaulee peyğambarıyvalı hav'uyle qiyğə, q'urbanbı allya'ane cigeeqa ılqec'u. 14 Şaulne emisee, mang'ıkeyıy mang'ıne nukarke qiyghanan: – Nyaqanıy hapk'ın? Şaulee eyhen: – Əmələr t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke g'acumee, Şamuelynə k'anyaqa hapk'ın. 15 Şaulne emisee eyhen: – Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e. 16 Şaulee emisıyk'le eyhen: – Mang'vee şak'le əmələr aveykıynbıva uvhu. Paççahıyvalıne hək'ee Şamuelee hucoovayıy uvhuva, mang'vee emisıysne ağışcad ha'a deş. 17 Şamuelee İzrailybı Rəbbinə ögilqa, Mıspeeqa sav'u, 18 eyhen: – Rəbbe, İzrailynə Allahə, inva vod eyhe: «Zı İzrailybı Mısırğənçə qığav'u. Mısırbışdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'ıba hooləne paççahaaşinə xılənçə Zı şu g'attıvxhan hav'u. 19 Şu manimeene dağamıyvalybışike, əq'ıbabışike g'attıvxhan hav'une Allahılqa şu g'iyına yı'q'бі sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paççah gıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbinə ögee nasılıbış, xızanıbışıs sik'ı ulyoozre». 20 Şamuelee İzrailin ğırgın nasılıbı, sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyaminnə nasılılqa gitxhu. 21 Qiyğad Benyaminnə nasılən xızanıbı sassadna

ögeeqa qıǵı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xizanılqa gitxhu. Matriyne xizanınıbışik'led sassabna ögeeqa qıǵeerç'eva eyhe. Manbışiker Gışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibǵılme, mana iveeke deş. **22** Manke manbışe Rəbbike qiyghan: – Mana inyaqa qarı dıǵde? Rəbbe eyhen: – Hooşe, yukbışde yı'q'nee dyugulyxha. **23** Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenbı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana gırǵıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. **24** Şamuelee eyhen: – Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'eeceye? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda. Milletın ts'ırıka eyhen: – Paççah geer qa'ana! **25** Şamuelee milletis paççahee vuk'lek vukkekkan ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine öǵılqa gıyxhe. Mançile qıyǵa Şamuelee millet cone xaybışeeqa g'ekka. **26** Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igıdyar Şauluqab qihna avayk'an. **27** Sassa karai'dəeneme insanaaşe inəxüd eyhe ıxha: – İne insanee şı nəxüb g'attıvxhan haa'ayee? Manbışe mana qızarır ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şaulee mançis nıq' qıǵayhe deş.

11 Ammonǵançene Naxaşee, Gileadne cigabişeena Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqana. Yaveşne milletincad Naxaşik'le eyhen: – Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ǵu eyhenbı ha'as. **2** Ammonǵançene Naxaşee manbışik'le eyhen: – Vuşun gırǵıng'un saǵın ulepıı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyǵa, zı şı uvhuynçılqa qarayle. **3** Yaveşne aǵsaqqalaaş mang'uk'le eyhen: – Şas sa yıǵıllı yıǵı hele, xabar ana İzrailvolle insanar g'axuvles. Şı şavussecaab g'attıvxhan haa'as dəəxəşee, manke şıcaab şı yıǵıne xıyaqa qevles. **4** Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şauluqa abı, milletis hucooyı ıxhava yuşan ha'an. Milletid ts'ırıka geşşe gıyǵal. **5** Mane gahıl Şaul cune yastbışıqar qihna çoleençe qöö ıxha. Mang'vee qiyghanan: – Milletik hucoona ıxha, nya'a man geşşe? Manke Yaveşbışe cos yuşan hı'yınbı, manbışe mang'ulqa hixhar ha'anbı. **6** Man eyhenbı g'ayxhume, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlın qoxa gıyǵal. **7** Mang'vee cuna q'öble yats gıvk'u, san-sanna qaa'a. Qiyǵad xabar ana abıynbışısqa man sanbı quvu, İzrailvolle in eyhe iviykaras ulyooka: – Şaulneyiy Şamueelyne qihna qıdyabıynbışde gırǵıng'üne yatsbışılqab mana ver ooxasvude. Milletılqa Rəbbile qəpqr'niyna g'ic' gyooc'e, manbışın gırǵınbı sanab oza qeebaxhenbı. **8** Şaulee manbı Bezek' eyhene cıgee gıpk'ıming'a, İzrailbışıq xhebid vəş aazır, Yahudeşıqar xhebt's'al aazır adamıy ıxha. **9** Manbışe Yaveşǵançe xabar ana abıynbışik'le eyhen: – Gileadeene Yaveşbışik'le

inva eyhe: «G'iyqa verıǵ pıra quvxhesse, şı g'attıvxhanasınbı». Xabar ana abıynbışe mana xabar Yaveşbışılqa hıvxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. **10** Yaveşbışe Naxaşik'le eyhen: – G'iyqa şıcaab şı vuşde xıyaqa qevles, manke şos hucooyı ıkkın, şak he'e. **11** Qınne yıǵıl Şaulee cun insanar xhebn cıgeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qıxhesnang'a, manbı Ammonǵançenbışın g'oşunbınane cıgeeqa akk'yap'k'ı, yı'q'ı'hl'ıqasme, manbı gyabat'a vuxha. Üç'üba avxuyınbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacıgee axu deş. **12** Milletın Şamuelik'le eyhen: – Şaul yışda paççah ıxhes dəxəsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şı man insanar gyapt'as. **13** Şaulee eyhen: – G'iyna vuşucar gık'as deş. G'iyna Rəbbe İzrail g'attıvxhan hav'uyın yıǵı vod. **14** Şamuelee milletik'le eyhen: – Qudoora Gilgaleeqa sapk'ıl, paççah vuşuyıvva sayıd eyhes. **15** Gırǵın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Rəbbine öǵıl Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbışe, Rəbbine öǵıl q'urbanbı gyaat'a. Gırǵıne İzrailbışe Şauluka sacıgee mane yıǵıl yugda otıxhun-ulyoǵan.

12 Şamuelee İzrailbışde gırǵıng'uk'le eyhen: – Haane, zı şı eyhençil k'ırı alıxhxhı şos paççah gıxhxhına. **2** Həşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'as qıxha, ç'ərbi cagvara qeetxha. Yızın dıxbımee şoka vob. Zı cehilyranang'ançile g'iyıniye yıǵılqamee vuşde ögee ark'ın. **3** G'iyına zı vuşde öǵıl ulyorzuling'a, şı zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, əməlene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyı zı azırda hı'ı? Şavuke pıl alyaat'ıye, mang'üne pısdı işılqa ul gyapxı? Rəbbıneyiy Mang'vee g'əyxı'ne paççahnə ögee, yızde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'ıyn sak'al ha'as. **4** Manbışe mang'us inəxüd alıdǵhıniy qele: – Ǵu şı mısacab hopç'un deş, azırbab g'alyav'ıynbı deş, şavnecad xılənçe vuççudud g'ayıyn deş. **5** Şamuelee manbışik'le eyhen: – Şok'le g'iyına yızde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ıxhay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'ne paççahı'led g'acıyn. Manbışed «Ho'o, şaqa yıǵıne aq'vee aqqasın kar deşınva» eyhe. **6** Şamueleecad meed milletik'le eyhen: – Mane Rəbbe Harunıy Mısa g'əvxü, vuşun dekkarıb Misırǵançe Mang'veecab qıǵav'u. **7** Həşde Rəbbıne öǵıl ulyoozre. Zı şok'le Rəbbe şosıy vuşde dekkaaşın hav'ına yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas. **8** Yaaq'ub Misıreeqa qarayle. Qiyǵa mang'uke g'abıynbışılqa Misırbışe yıǵı examee, manbışe Rəbbılqa xılepıı aqa. Rəbbeeyıb, Harunıy Mısa vuşun dekkar Misırǵançe qıǵav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole. **9** Manbışemee Rəbb, cona Allah, yik'el hıxan ha'a. Rəbbeeyıb manbı Xatsorne

g'oşunne xəring'üne Sisrayne, Moavne paççahne sayib Fılıştinaaşde xıyaqa qoole. Manbişe vuşde dekkaaşıka dəv'ə haa'a. **10** Manke milletın gyaaşegyaaş Rəbbilqa xıleppi aaqı, eyhen: «Rəbb, şi Ğu yik'el hıxan hı'ı, Ba'aliy Aştoret donane byuttıyaşıs ı'bədat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şi həşde duşmanaaşine xılənçe g'attıvxhan hav'uynxhiy, şi Vas ı'bədat ha'ayiy». **11** Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşine xılənçe g'attıvxhan haa'a. **12** Şok'le Ammonbişda paççah, Naxaş, şolqa ı'qəə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakki, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yışda paççah ıxha ıkkən». **13** Haane şos ıkkıykin, şu g'əyxı'na paççah. İlyaake Rəbbe şos paççah gıxhxhına. **14** Rəbbile qəp'ı'n Mang'us ı'bədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbi alıxhxhı, Mang'üne əmrbişeençe qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxhına paççahir vuşde Allahee, Rəbbe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! **15** De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxhı, Rəbbine əmreençe qıgeepç'eene, nəxdıy Rəbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'il, həməxdid şolqad sak'ılas. **16** Həşdemee ulıyobzur, Rəbbe vuşde ulene ögil haa'asde xənnə işıqa ilyaake! **17** G'ıyna suk qıviyşalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xıleppi aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətq'e'eva, gyoğiy g'axıleva eyhes. Manke şok'ılecad ats'axhxhesin, şos paççah heqqıyqa, şu Rəbbine ögil nimeena bınahiy hav'uva. **18** Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğil xəybı g'əhətqı'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqı'niyn. **19** Milletıncad Şamuelik'le eyhen: – Yişdemee, yiğne g'ulaaşineme, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şi gimabat'acen. Şi yişde manisa bınahbişılqa, paççah heqqıyqa sayıb hexxav'una. **20** Şamuelemee milletik'le eyhen: – Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sıvmiyk'al, Rəbbis ı'bədat yik'eençe he'e. **21** Nişiscad kara'dəəne byutyaaşineme, Rəbbile sıvmiyk'al. Manbı nişiscad kara'dəən karbı ıxhayke, mançısse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişikəcabıb g'attıvxhan haa'as deş. **22** Rəbbe Cune xənnə doyuneme, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ıkkıykin, şoke Cun millet hı'ı. **23** Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qəpkuna yəq Haagvas. **24** Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us gırgıne gahbişil yik'eençe ı'bədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbe vuşdemee nəxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ıxhay. **25** Şu pisvalybişike xıl ts'its'dyav'eene, şunab, vuşda paççahir ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınbı.

13 Şaul paççah ıxhamee, mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mana yoq'ts'ale q'olle senna İzrailyna paççah ıxha. **2** Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebdi aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbişda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyamınna nasıl vooxhene Gıvea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybişeeqa yəqqı'l ha'a. **3** Yonatanee Gıveayeene Fılıştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Fılıştinaaşik'le ats'axhxhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyoocka. **4** İzrailybişde gırgıng'uk'le Şaulee, Fılıştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıyid, Fılıştinaaşik'le İzrailybi g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecenva Gilgaleeqa qoyt'al. **5** Fılıştınarıb İzrailybişika səvxəsva savayle. Manbişe xhebts'al aazır dəv'əyn daşk'a, yixhud aazırır balkanıyna sa'a. Manbişda g'oşun deryahne mıgılekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırbı gıyxə. **6** İzrailybişik'le cok ixhesin g'acumee, co ooşaa'a g'avcumee, manbı mağarabişee, axtime ok'bişee, suvabişee, k'oralybişee, kahrızbişee dyuguleebaxhenbı. **7** Manbişikən sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıleneeyiy Gıleadne cigabişeeqa ilğeebaç'e. Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletımd qəp'ı'niyvalın yik'ıbı qoda eyxhe. **8** Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yıghıllə yiğna gozet ha'ən. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa gıviyğal. **9** Şaulee eyhen: – Gyoxhxhan ha'asiniy medin q'urbanbı zasqa qale. Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **10** Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'üne ögilqa qığeç'e. **11** Şamuelee eyhen: – Ğu in hı'iyın kar hucoone? Şaulee mang'us cuvab qele: – Zak'le g'acuyın yizde hiqiy-alladın millet hexva vod, Ğunar Ğu eyhene yiğil arı hirxhıl deş, Fılıştınarıb Mikmasqa vob sabı. **12** Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Fılıştınar Gilgalıqa zalqa k'yooharas, zımee Rəbbına xayırdüə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı. **13** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Ğu ək'el deşin kar hı'ı. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş. Ğu məxiüd hidi'iyınxhiy, Rəbbe yığna paççahıyvalı İzrailil oğa gırgıne gahbişıs havaacesdanıy. **14** Həşdemee yiğna paççahıyvalı xıliyba ts'its'ıvuxhes deş. Rəbbe Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hidi'iyınçıl-

alla, Rəbbəe mana insan Cune milletna xərna gixhxi. **15** Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qığeç'u, Benyaminaaşine Givea eyhene şahareeqa ilqeç'e. Şaulee cun insanar qəpqi'mee, yixhid vəşilqa ələəna insan eyxhe. **16** Şauliy cuna dix Yonatan, cone insanaaşika Benyaminaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştinarmee mane gahıl, Mikmasee çadırı bı gı'xı', ulyobzur vuxha. **17** Filiştinaaşin g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişee Ofra eyhene şaharne suralqa siviyl'al. **18** Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob. **19** Filiştinaaşe uvhuynni: «Hasre cühüt'yaaşe g'ilinciy nize hıma'acen». Mançil-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. **20** Gırgın İzrailıy bı kyotanbı, toxabi, yak'vbi, ərabbi ek'a'asva Filiştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha. **21** Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim nuk'raynaniy hooqqa. **22** Mançil-allad dəv'ənanğ'a Şaulneyiy Yonatanne milletqa g'ilinciyiy nizebı ıxha deş. G'ilinciy nize saccu Şauluqayıy cune duxayqa Yonatanıqa ıxha. **23** Filiştinaaşda deste Mikmasısneene i'lğəəne cigeeqa qavayle.

14 Sa yiğil Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora derayne şene suralıne Filiştinaaşine desteysqə ilğeepç'es. Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. **2** Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narine yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhid vəşilqa ələəna insan eyxhe. **3** Manbışıka sacigee kaahinaaşin ileylğ gıvatxına kaahin Axiyar eyxhena. Mana ikavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe. Yonatanın ark'iniy şavuk'lecad ats'a ıxha deş. **4** Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa i'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeeñçe ilğeç'e. Mane ganzbışin sançin do Botsets, mansançinid Sene ıxha. **5** Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqa, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ıxha. **6** Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen: – Qora ine sunnat hıdyav'uyınbışde desteysqə ilğeepç'es. Sayid Rəbbəe yişin sura aqqaqqa. Rəbbis ikkanang'a, geebnanbı ğamaa'a, ikkanang'ab, k'ilybananbı ğamaa'a. **7** Mang'une nukaree eyhen: – Yiğne yik'es nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'e. Hoorə he'e, ğu nyaqa ark'inee, zı vaka vor. **8** Yonatanee eyhen: – Qora şene insanaaşısqa ilğeepç'es, manbışik'le şıcab şı Haagvas. **9** Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne

cigeeñçe i'ğdiviykar, cosqab ilqdebaç'e. **10** De'eş, cone k'anyaqa ilqeepç'eva uvhee, şınab ilqeebaç'e. Man yişdemee, Rəbbəe man insanar yişde xılyaqə quvuva işaara eyxhe. **11** Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avcesde cigee ulyoozar. Filiştinaaşeyhen: – İlyaakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeeñçe qığəə vob. **12** Eskeraaşe Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen: – Şasqa ilqeepç'e, vuşun darsbı qeles. Yonatanee cune nukarık'le eyhen: – Zaqr qihna qora, Rəbbəe manbı İzrailıne xılyaqə quvu. **13** Yonatan g'elybışıkayıy xileppışıka ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ilqeç'e. Cuqr qihnar cuna nukar ilqeç'e. Yonatan ooqa ilqeç'u, Filiştinar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqr qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı. **14** Ts'eppa aldaaxhvan gibğılme, Yonataneeıy cune silah haqqane nukaree g'ane insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatısse sa yiğee ezas əxəde çolun surameene cigee aldaaxhvan vuxha. **15** Zastaveeneıy çolbışeeñne milletne yik'eeqa qəpqi'niy eç'e. Zastaveene eskeraaşineıy ts'eppa ögeeqə aldaaxhvanə avayk'anənbı deşde yı'q'nee məxdın alıkkıy-gıkkıy gexha, mançıne ç'ıyead i'ğıykar. Man qəpqi'niy Alləhee g'axuvə eyxhe. **16** Benyaminaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşik'le, Filiştinaaşin eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce. **17** Şaulee cune hiqiy-alla sadiyne milletık'le, eyhen: – Qəpə, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş. Qəpqi'mee, manbışik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhhen. **18** Şaulee Axiyayk'le eyhen: – Allahna q'utye inyaqa qavaale. (Şene gahbışıl Allahna q'utye İzrailıy bışıqa vuxha.) **19** Şaulee kaahinık'le manva eyhemee, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alıkkı-gıkkıy sık'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahinık'le «Qımaaleva!» eyhe. **20** Şaulıy mang'una hiqiy-alla sadiyn gırgın millet, dəv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışik'le Filiştinar alıvku-gıvku, sana-sanbı g'ilincbışıka gyabat'a g'ooce. **21** Ts'eppıykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa ilğeepç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailıne milletne suralqa ilğeebaç'e. **22** Efrayımaaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailıy bışık'led, Filiştinaaşin heepxıy g'ayxhımee, manbıb conbışıka sacigee Filiştinaaşıqa qihna gyabak'a. **23** Məxüb mane yiğil Rəbbəe İzrail g'attıvxhanaa'ana. Dəv'əb Bet-Avenısqa hıviyxhar. **24** İzrailıy bı mane yiğil geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asme, şavaayıy gıney otxhun bed-düə vuxhəna!» uvhu, g'oşunusqa k'in g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik

vuçqud set'a deş. 25 G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbişik'le ç'iyel itv g'ee. 26 G'oşunuk'le ç'alagee g'acuynə p'et'aybişikə itv gyodats'ts'e ixheeyid, şavaacad xıl ghalyaqa ikkekka deş. Manbı co g'assırnə k'inile qəvəyq'an vuxha. 27 Yonatanı k'le, dekkee g'oşunusqa k'in g'assaras alıkkıy ats'a deşdıy. Mang'vee xiledın t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qıyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu, ghalyaqa ikkekka. Manke mang'une uleppişeeqa işix qayle. 28 G'oşuneene sang'vee eyhen: – «G'iyna şavaayıy kar otxhun mang'us bed-düv vuxhena!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'in g'assarasnıy alıkkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xileke g'a'apk'ı. 29 Yonatanee eyhen: – Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane ittvue sık'ınıncad otxhun, uleppişeeqa işix qadı! 30 G'iyna eskeraaşə duşmanaşıkə g'aıyşuynə otxhunıybişikə avts'esınmeen otxhun ıxhaynxhiy, hucoo dexheyyı? Nya'a, Fılıştınaaşıkə sık'ıl bab yugba ğamdeebaxheyyı? 31 Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee Fılıştınaaşıkə ğameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. 32 Eskeraaşə cone xılyaqə ayt'ıuyın Fılıştınaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. 33 Man Şaululqa hixhar ha'a: – İlyaakende, eskeraaşə çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil binah haa'a. Şaulee eyhen: – Şu Rəbb yik'el hixanı'ı, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an he'e. 34 Meed Şaulecad eyhen: – G'oşunne yı'q'neence ilğeeç'ı, manbişik'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əba yızde k'ane, mane g'ayel gıvk'u ooxhnecen. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil binah hıma'a». Mane xəmdə gırgıng'vee, con yatsbişiy vəq'əbı maqa adı, cone xileka gyaat'a. 35 Məxüdü Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an cıga ali'ı. 36 Şaulee eyhen: – Qudoora, Fılıştınaaşıkə qihna xəmdəcab gyapk'as, miç'eediy qıxhesse, manbişın vodun-deşın g'aışu, con gırgınbı gyapt'as. Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. 37 Şaulee Allahıke qiyghanan: – Zı Fılıştınaaşıkə qihna gıxhene? Ğu manbı İzrailıyışdə xılyaqə qevlesınbine? Mane yiğil Allahee mang'us alidğhınıy qele deş. 38 Şaulee eyhen: – G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırgınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena binahıy hav'uva, ats'axhxhes. 39 İzrail g'attıvıxhan hav'uyne, Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, ine işee yızde duxayn, Yonatanımd, xıl ixheene, mana gik'as ikkan. Milletike şavaacad nıq' qığavhu deş. 40 Şaulee İzrailıyne gırgınbişik'le eyhen: – Şu sa sural, zınar yızde duxayka manesa sural ulyozaras. Eskeraaşə Şauluk'le: «Yiğne yik'es ikkanəxüdü he'eva» eyhe.

41 Şaulee İzrailıyne Allahı k'le, Rəbbik'le, eyhen: – Zas qotkuyn alidğhınıy qele! K'eçcuynə çöpün Şaulıy Yonatan haagva. Binah milletıl aaxva deş. 42 Şaulee eyhen: – Yızdeyyı duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe. Çöpün Yonatan haqva. 43 Şaulee Yonatanı k'le eyhen: – Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe! Yonatanee mang'uk'le eyhen: – Xılene t'at'aane sivelin sık'ınin itv otxhun. Zı mançıl-alla qik'asda. 44 Şaulee eyhen: – Yonatan, ğu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pısın he'ecen! 45 Milletınmee Şauluk'le eyhen: – İzrail məxüb uftanba ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərib ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahee kumaagaq iş g'avcu. Məxür Yonatan milletın qik'uyke g'attıxhan ha'a, gik'as haysar deş. 46 Şaulur Fılıştınaaşıkə qihna gexha deş. Fılıştınarıb cone cigabişeeqa sivişk'al. 47 Şaul İzrailıyına paççah ıxhayle qiyğə, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaşıkə: Moavaaşıkə, Ammonaşıkə, Edomaaşıkə, Tsovayne paççahaaşıkə, Fılıştınaaşıkə dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaaşıne vuk'lelqa ver ooxa vuxha. 48 Mana yik'eka sacıkkı Amalekaaşıkə ğamxha, İzrail q'ara qaa'anbişikə g'attıvıxhanaa'ana. 49 Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dıxbı vuxha. Mang'une xənnə yişşen do Merav, k'ining'ı'ımd Mikal ıxha. 50 Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yıxha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisiyına, Nerna dix ıxha. 51 Şaulna dek Gışiy Avnerna dek Ner Evelin dıxbı vuxha. 52 Şaulna i'ı'ırcab Fılıştınaaşıkəne yı'q'ne dəv'ee ilğevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaarıy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletıs İzrailıs paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbe eyhençıl k'ırı alıxhxhe. 2 Xəəne G'oşunbışdə Rəbbe, inid eyhe: «İzrailıyı Misireençə əlyhəəmeə, Amalekaaşə manbışda yəq avqu. Zı mançıl-alla manbışılqa yiğbı allya'as. 3 Hoora, hark'ın Amalekaar gyapxe. Manbışıqə vodunmeen gırgın kar gıyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qıvmiykkan, manbışın adamerib, yedarıb, uşaxarıb, gyoqanbı gyapt'e. Manbışın yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e». 4 Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəş aazır İzrailıyne eskerle hexxana, Yahudeşına yits'id aazır eskerı eyxhena. 5 Şaul Amalekaaşıne şaharısqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. 6 Mang'vee Genbişik'le eyhen: – Amalekaaşısse hudoora, manbışıkə cureepxhe.

Şunab manbışika sacigee gidyapt'as. Şu, İzrailıy bı Misirğançe qığəmee, manbışis yugvallaniy hav'u. Genbı Amalekaaşıke cureepxha avayk'ananbı. **7** Şaul Xavila eyhene şahareençe girğil, Misirne şargilyne Şur eyhene şaharılqamee Amalek bı gyabat'a ıxha. **8** Mang'vee Amalekaaşına paççaş Agag üç'ırıra aqqaqqa, mang'un milletmee, girğıda g'ılincike ağayhe. **9** Amalekaaşına paççaş Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbi, yatsbı, kokuiyn q'ıkarıy urğbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın gıranın, yugun karbıd manbışis qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiyan deş. Nimeeniy Amalekaaşıqa karai'dəən, pisin kar vod İzrailıy bışe giyxvər hı'ı ak'an ha'an. **10** Mane gahıl Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe: **11** – Zı Şauluke paççaş hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'açcu. Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. **12** Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen: – Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an. **13** Şamuel Şauluca avarq'ilymee, Şaulee eyhen: – Hasre Rəbbe vas xayır-düə hevlecen! Zı Rəbbe eyhen hı'ıyn. **14** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nya'a manke yizde k'irıysqa vəq'əbışiniy yatsbışın heghan sesbı qöö? **15** Şaulee eyhen: – Manbı Amalekaaşıke adı. Milletis vəq'əbıyiy yatsbı qiykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı. **16** Şamuele Şaulik'le eyhen: – Ç'əv, g'iyına xəmdə Rəbbee zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes. Şaulee, «Eyheva» cuvab qele. **17** Şamuelee eyhen: – Ğucar vasqa k'ırıra qööng'ə, nya'a vake İzrailıy ne nasılıbışda xərna ıxha dişde? Rəbbee, q'ış qadğı, vake İzrailıy paççaş hı'ı dişde? **18** Rəbbee ğu g'ıxelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahıka gyavts'uyne milletıkın Amalekaaşıkın he'e, manbı girğıba gyapt'e. Manbışde girğınbışıkın ha'asdesmee, dəv'ə hee'e». **19** Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxhı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbee ilydyaat'asın kar hı'ı? **20** Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı Rəbbee eyhençil k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'ınna. Manbışda paççaş Agag aqqı inyaqa qarı, girğın Amalek bı gyapt'ıynbı. **21** Saccu eskeraşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asinçike, nekke yugun yatsbıyiy vəq'əbi g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı. **22** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed, Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alıxhxhıy ıkkın. Rəbbine cuvabil k'ırı alıxhxhiy, q'urbanbışileeyiy nekke kokun

g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod. **23** Rəbbee eyhen hidi'iyına bınah, cadubı hı'iyına xhineecab vob. Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttyaaşıs ı'bəədət ha'an xhineecad vod. Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı, Mang'veeyir ğu paççaşiyvalike hı'ı. **24** Şaulee Şamuelik'le eyhen: – Zı bınah hav'u, Rəbbine əmrılıy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərq'ı'nna, dişe manbışıl k'ırı alıxhxhı. **25** Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahile ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis ı'bəədət ha'as. **26** Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Zı vaka sak'ılas deş. Ğu Rəbbee uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailıy paççaşiyvalla g'avşuna. **27** Şamuel mançe əlyhəsva sak'ımee, Şaulee mana plaşıke aqqaqqa, manıd qoxan. **28** Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nəxdıy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyına Rəbbee yiğne xılənçe İzrailıy paççaşiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılyaq qevles. **29** İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkrı badal haa'as. **30** Şaulee eyhen: – Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ıne ağsaqqalaşineyiy İzrailıyne ögil zas hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, ı'bəədət ha'as. **31** Şamuel Şauluqar qıhna qaraylena, Şauleeyid Rəbbis ı'bəədət ha'a. **32** Şamuelee eyhen: – Amalekaaşına paççaş Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale. Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ıxha: – Mıts'an, zı qik'uyke g'attırxhınna. **33** Şamuelee eyhen: – Yiğne g'ılıncın nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğne yedir həməxür kulyfat dena exvas. Şamuelee Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana. **34** Mançile qiyğə Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Gıveyeene, cune xaaqa sıyk'al. **35** Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rəbbir Şauluke İzrailıy paççaş hı'ıva paşman eyxhena.

16 Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailıy paççaşiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışıka gyavts'av'u, yəqqı'lqa gıxhe. Zı ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ıxele. Zı mang'une dıxışıke Yızdemee paççaş g'əyxı'. **2** Şamuelee eyhen: – Zı nəxürna ı'qəqs? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda. Rəbbee eyhen: – Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. **3** Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğə hucooyiy ha'as ıkkınva Zı vak'le eyhesin. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yızdemee paççaş ha'as. **4** Şamuelee Rəbbee eyhəxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'une ögilqa qəvəyq'ən-

qəvəyq'ən qığeepç'i, eyhen: – Ğu yugvalisne arı? **5** Mang'vee eyhen: – Ho'o, yugvalis arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able. Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbişik'led mətteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. **6** Manbı vüqqəmee, Şamuel Eliavıqa ilyakki culed-alqa eyhen: «İna Rəbbe paççah ixhes g'əyxı'na vor!» **7** Rəbbeeme Şamuelik'le inəxüd eyhe: – Mang'une micagiyvaliqayiy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana əq'əna q'ı'. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka. **8** Mane gahıl Yesseye Avinadav qort'ul, mana Şamueelne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen: – Rəbbe inar g'əyxı' deş. **9** Manke Yesseye Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamueelne ögeençe. Şamuelee eyhen: – Rəbbe inar g'əyxı' deş. **10** Yesseye dixbişda yighırsana qort'ul, manbı Şamueelne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Rəbbe inbı g'əvxü deş. **11** Şamuelee Yesseyke qiyghanan: – İnbı yiğne dixbişin gırgınbıne? Yesseye eyhen: – Nekke k'ınnar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan. Şamuelee Yesseyk'le eyhen: – Mang'uqar qihna insan g'axile, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şi sufranlıqa savaales deş. **12** Yesseye mang'uqar qihna insan g'axıvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərxən xhinnen danbı, micagın uleppı, uftanımd aq'va eyxhe. Rəbbe Şamuelik'le eyhen: – Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor. **13** Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al. **14** Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ınmee, Rəbbe mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ıxele ixha. Mançimb Şaulus əq'üba hoole vuxha. **15** Şaulne insanaaş mang'uk'le eyhen: – Allahee g'axıvuıne pısd rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. **16** Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axıvuıyn pısın rı'h valqa qadimee, mang'vee lira əlivxee, vasid yugda ixhes. **17** Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre. **18** Mang'une insanaaşine sang'vee alidghıniy qele: – Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbişde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'əvcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy. **19** Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axıvuı, eyhen: – Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axile. **20** Yesseye əmələlqa gıney, çaxıren tuluğ, mısva əlivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus

g'uxoole. **21** Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. **22** Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axıvuı, eyhen: – Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı. **23** Allahee g'axıvuıyn pısın rı'h Şaululqa qadiıne gahbişil, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ixha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ixha.

17 Filiştinaaş dəv'ə haa'asdemee g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişe g'oşun ulyoozarasın cıga ha'a. **2** Şauluy İzrailıy bı sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın cıga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. **3** Filiştinar sa tepal, İzrailıybı manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ixha. **4** Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qiğeç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayıd sa ç'umne axtıvalee ixha. **5** Mang'une vuk'lel tuncıke hı'ıyn dəbilga ixha, tanaqlad xhəne aazır şəkelyne yı'q'valeedın zıreh alı'ı ixha. **6** Mang'une g'elybişiled tuncıke hı'ıyn zıreh gıvatxın, mang'un yı'q'əlid mızrag ixha. **7** Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ixha, mançın yıvayke hı'ıyn sıvıd yixhid vəş şəkelyne yı'qvalee ixha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ixha. **8** Golyat gıpk'ınne İzrailıybışde ögilqa qiğeç'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen: – Nişisne şu qiğeepç'i, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. **9** Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şi vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı gımxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şi eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes. **10** Filiştinğançeng'vee meed eyhen: – G'ıyna zı İzrailıybışılqa cuvab ayhe! Zaka qiğeç'u saç'ikkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə. **11** Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxı, Şaulur cukan İzrailıybı çıçıs üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən. **12** Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyne dix ixha. Yessey Efratbişda sa ixha. Mang'uqa molyuyre dix ixha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ixha. **13** Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqanıy apk'in. Mang'une dəv'eeqa apk'inne dixbişin dobi inbiniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebir'esdar Şamma. **14** Davud Yesseyne nekke k'ınna dix ixha. Dixbişin çak'ınbı, xhebırsana Şauluqa qihna avayk'an. **15** Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle

ixha. **16** Filiştinğançena Golyat, yoqts'al yiğna exhalyi-miç'eer İzrailıybişisqa qiğec'u, manbişilqa cuvab ayhe ixha. **17** Yiğbişde sa yiğıl Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen: – Həşde yits'ible kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt', g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşisqa zaara hoora. **18** Manbişde xəring'usub yits'ible guru missenna alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbi naxübiyva zas xabar able. **19** Yiğın çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika däv'ə haa'a vob. **20** Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbi menne çobanılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbi alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun däv'ə haa'asde cigeeqa axtime seseka giviyyk'an g'ooce. **21** İzrailıybiyyi Filiştinar sanasanbişde ögee ulyozar haa'a. **22** Davudee, vucee adıyn karbi g'oşuneene g'aravulyçilqa g'ali'i, g'oşun gipk'inne cigeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan. **23** Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qiğec'u, meed ögiylin xhinne cuvabı ayhe. Mang'vee eyhenbi Davuduk'le g'iyxhenbi. **24** Gırgın İzrailıybıca mana insan g'acumee it'umba qəpq'ı'n heebaxa vuxha. **25** Manbişe eyhe ixha: – Şok'le mana ögilqa qiğec'una insan g'eceye? Mana İzrailılqa cuvab ahas qiğec'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanib İzrailıyne nalok'bişike g'attıvxhan haa'asda. **26** Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan: – İna Filiştinğançena gik'uyne, İzrail tesseriyalike g'attıvxhan hav'uyne insanis hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ina Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbişilqa cuvab ayhe? **27** Milletın, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen. **28** Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbi xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan: – Nişisne ğu İnyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepcı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərra İkkeka İxhayke, yiğne yik'eençed yugun karbi İlğı'də İxhayke, ğu İnyaqa däv'əyqa İlyakkas arı. **29** Davudee eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes? **30** Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançınacab gaf haa'a giyğal, milletımđ ögiylin xhinne mang'us alidghniy qele. **31** Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al. **32** Davudee Şauluk'le eyhen: – Hasre mane insanil-alla şavaacad aq'va havaxan hima'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'in mang'uka səyxəsda. **33** Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse mane

Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas xəəs deş, ğu uşax vod, manamee k'ırranang'ançile otç'u däv'əbişee siç'ekkvana vor. **34** Davudee Şauluk'le eyhen: – Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəeme, **35** zı mançıqar qılınna gyurxhu mançileğana kar'ı'ı' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvanaaşına sa zalqa g'opk'uluynğ'amee, zı mana həyvın gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy. **36** Zı, yiğne g'ulee, şırđ, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ina Filiştinğançenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. **37** Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attıxhan hı'ıyne Rəbbe, Filiştinğançeng'uner xılence g'attıxhan ha'asda. Şaulee Davuduk'le eyhen: – Hak'ne, Rəbb Vuc vaka İxhecen! **38** Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dəbilga giviyyxhe, tanalqad zirehbı aly'a. **39** Davudee mane zirehıl ooğançe g'lılnc qı'ı İykar. Mankılqamee mang'vee silah İykar hı'ıyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen: – Zasse man karbi ali'ı İykaras xəə deş. Zı həşdilqamee məxdın karbi ali'ıynıbcad deşdiy. Davudee manbı tanale g'eşşenbi. **40** Qiyğa xılyaqe əsaae alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oc'eeqa k'ı'ı xılene sapandıka mana Filiştinğançeng'usqa qexhe. **41** Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahlı Davudne suralqa q'öo eyxhe. **42** Filiştinğançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbişika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa İlyakka. **43** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka i'qqə? Filiştinğançeng'vee cone allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen: **44** – Zasqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaasısiy, çolane həyvanaaşis heles. **45** Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen: – Ğu zalqa g'lılncıka, nizeyka, mizragıka qöo, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıyne g'oşunbişde Allahne, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyuka q'öo. **46** G'ıyna Rəbbe ğu yizde xılyaqe qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'ıyna Filiştinaaşde g'oşunbişın leşbi, zı xəəne şit'yaasısiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesin İzrailee Allah vorna. **47** İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhxhesin, Rəbbe g'lılncıkayiy nizeyka deş g'attıvxhan haa'a, İna Rəbbına däv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xılyaqe qevles. **48** Filiştinğançena Davudne ögeeqa qiğec'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara i'ğiykır Filiştinaaşde g'oşunbişde suralqana g'adayxhvan. **49** Davudee q'oc'eeqa xil k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'una ligaylek'ena İvxüyxə.

G'aye qipxhurmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkyoyk'al. **50** Davud Filiştinğançeng'ule sapandikayiy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xilee g'ılıncıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena i'xı' gek'ana. **51** Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ılıncı qıǵayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a. Filiştinaaşik'le cona yugra sıç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı heebaxanbı. **52** İzrailiniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştınar Gateeqa ikkəəne cıgeeqamee, Ekronne akkabışısqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayiy Ekronqa əlyhəəna Şaarayimna yəqvolle Filiştınaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. **53** İzrailıy bı Filiştınaaşıqab qihna gyapk'l, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışın g'oşunbı ulyozzurıyn cıgabı q'əra qa'a. **54** Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalımqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ılıncımee adı, Davudne çadıreeqa gıyxhe. **55** Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qıǵəə g'acumee, mang'vee g'oşunbıde xəring'uke, Avnerıke, qiyghanan: – Avner, ina cehil şavna dıxne? Avnerıe eyhen: – Paçcah, geer qa'ana, ats'a deş. **56** Paçcaheeyhen: – Ats'axxhelan, mana cehil şavna dixiy. **57** Davud Golyat gik'u qöömee, Avnerıe mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xıleeceb vooxhe. **58** Şaulee mang'uke qiyghanan: – Cehil, ğu şavna dıxne? Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyna dix vornava» alidğhiniy qele.

18 Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal. **2** Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkıne xaaqa əlyhəəs haysar deş. **3** Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. **4** Yonatanee tanalınbı g'ayşu, g'ılıncıka, vukuka, zirehıka sacıgeey ts'irab Davudusqa qoole. **5** Şaulee Davud nene işıqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbıda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle. **6** Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa sıyk'almeey, İzrailıy ne girgıne şaharbışeencen yedar dyafbiyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybiyiy mık'ar ha'a paçcah Şaulne ögeeqa qıǵeebaç'e. **7** Yedaşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybi qədəqqə ixha: – Şaulee aazırbışıka, Davudemee, yits'id aazırbışıka gyapt'l. **8** Şaulus mançıke geeb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen: – Davudee yits'id aazırıka, zımee aazırıkava manbışe eyhe.

Sık'inne gahıle manbışıs mang'uke paçcahcar ha'as ikkiykanas. **9** Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxılıyvalla haa'a. **10** Qınne yiğil Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqı lıra alyapt'l mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. **11** Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusse q'öne yəqqee mançıke hıxvas əxəna. **12** Rəbbeey Davudun sura aqquva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. **13** Mançıl-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'l, mang'uke aazırınğ'una xəna hı'l. Mançıle qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ixha. **14** Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılence girgın işbı qöə ixha. **15** Davudne xılence girgın qöə g'acu, Şaul qəyq'əna. **16** Girgıne İzrailıy bışısiy Yahudabışıs Davudee co dəv'eeqa vukku qavayle, mana geer ikkan ixha. **17** Şaulee Davuduk'le eyhen: – İna yızda xəna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbınab dəv'ə vukkee. Şaulne fikreence «Hasre mana yızde deş, Filiştınaaşde xile qik'ecenava» ilğec'e. **18** Davudee Şauluk'le eyhen: – Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yızda xızan hucoo eyhen karne, dekkına xızanıb İzraılee şavunbışdane vob, zake paçcahıs yezne ixhes? **19** Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mexolğançene Adrielis heele. **20** Davudmee, Şaulne manisa yişşıs Mikalıs ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hıvxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe. **21** Şaulne fikreence «Davudus Mikal hiyvı, mang'us ugu haa'as, Davud Filiştınaaşde xıleka gik'asva» ilğec'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen: – Vasse g'iyna meer yızda yezne ixhes əxə. **22** Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inaxüd eyheva: – İleke paçcahıs ğu nımeeyiy ikkan, mang'une hiqiy-allanbışısır ğu ikkana. Qora ğu həşde mang'us yezne ixhe. **23** Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbışik'le eyhen: – Paçcahna yezne ixhay, vuşdemee nəxdın ixhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor. **24** Şaulne hiqiy-allanbışe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hıxhar ha'a. **25** Şaulee eyhen: – Davuduk'le eyhe: «Paçcaheey vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cıgee, cuna qəl qıǵaahasva, cune duşmanaaşın vəşne Filiştinğançeng'un sunnat hı'ıyn ç'ürüx heqqa». Manıd Şaulee, Davud Filiştınaaşde xıleka gik'asva ha'a. **26** Şaulne hiqiy-allanbışe man eyhenbı Davudulqa hıxhar ha'anbı. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, **27**

Davud cune g'oşunika hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş adamiy gek'a. Paçcahna yezne ixhesdeme, Davudee manbı sunnat hav'u ıxhayn ç'ürüxbı paçcahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena. **28** Şaululqa hitxhirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ikkanırva, **29** mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe. **30** Filiştinaaşde g'oşunbışde ç'ak'ınbışde däv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbışe däv'ə hav'uylette, Davud mane däv'əbışee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ıxha. Mançile qiyğa milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19 Şaulee cune duxayk'le Yonatanik'leiyi cune hiqiy-allanbışik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanismee, Davud geer ikkan ıxha. **2** Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole: – Yizde dekkis Şaulus ğu gik'asır ikkan. Həşdiylə, hucoon ixhes, ğucar ğu g'iyqa miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı', çolee dyugulyxhe. **3** Zınar dekkikasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa hixhar ha'asın. **4** Yonatanee dekkis Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı', eyhen: – Paçcahe, cune nukarıs Davudus pisvalla hımaa'acen. Mang'vee vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'iyın gırgın işbıd, yiğne yugvalineme ıxha. **5** Mang'vee, qik'uyle qı'dərq'ın Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib izrail g'attıvxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vada bınah haa'as? **6** Şaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alixxhı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'iyсар. **7** Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hı'iyın gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekkə. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusne axva. **8** Meeb däv'ə gıviyğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı. **9** Yiğbışde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyın pisın rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira ı'lyviyxə vooxhe. **10** Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiyına. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hıxu g'ittıyxhanna. **11** Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ıxoole, mana nyaariyva ats'axhxa, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen: – G'iyına xəmdə vasse, hıxu dyugulyxhes daxee, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda. **12** Qiyğa Mikalee Davud g'uleençə gyaqqa, manar hıxu g'ittıyxhanna. **13** Mikalee

xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa gıviyxhe, vuk'lelqad ç'arnan ts'e'ın g'ekva qalı', oqaq tanalınbı adaççe. **14** Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyın insanar abımee, Mikalee «Mana ik'ar vorva» eyhe. **15** Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen: – Mana tyulıyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as. **16** Man insanar aqa ikkeepç'ımee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'ın g'ekva qalı'ıyın byutud hotku. **17** Şaulee Mikalık'le eyhen: – Nya'a zas horbı hı'ı? Yızda duşman g'aykıkı, manar hıxu g'attırxhınna. Mikalee Şaulus alidghniy qele: – Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as! **18** Davud hıxu g'attırxhınmee, Ramayeeqa Şamuelıne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'iyın gırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'ın, maa aaxva. **19** Şaulus «Davud Ramayeeene Nayoturva» xabar qabayle. **20** Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ıxoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma ulyorzulıne peyğambaraaşine desteyn peyğambarıyvalıa haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h gec'e. Manbışeb peyğambarıyvalıa haa'a gıviyğal. **21** Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee mebin insanar g'ıxoole. Manbışeb peyğambarıyvalıa haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'ıxoole, manbışeb peyğambarıyvalıa haa'a. **22** Nekke qiyğa vucar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan: – Şamueliy Davud nyaane vob? Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeeene Nayotee vobva» eyhe. **23** Şaul Ramayeeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'h'ın aqqaqqa. Qiyğar insanaaşee Şaul Ramayeeene Nayotulqa qikkeka. Mang'veeyib peyğambarıyvalıa haa'a vuxha. **24** Qiyğa mang'vee tanalınbı qakki', Şamuelıne ögil peyğambarıyvalıa haa'a. Mana bıkırne yiğnayiy xəmma ts'eler qukyork'ul axva. Mançıl-alla insanaaşee eyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20 Davud Ramayeeene Nayoteençə hıxu, Yonatanne k'anyaqa qarı eyhen: – Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkis nəxbına pisvallane hav'u, mang'us zı gik'as ikkan? **2** Yonatanee mang'us alidghniy qele: – Məxdın kar mısacab ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yizde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyxan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş! **3** Davudee mang'us k'ın g'assır, eyhen: – Zı vasqa yugra qarıyınçına, yiğne dekkik'le ats'a vod. Mançıl-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxa ikkan. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'ın ixhen, yızde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu. **4** Yonatanee

Davuduk'le eyhen: – Yiğne yik'es hucooyiy ikkan, zı vas ha'asın. **5** Davudee Yonatanik'le eyhen: – G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zı paçcahıka sa sufranıl gyu'ur kar oxhanas ikkan. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhahlıqamee, hark'in çolee dyugulyxhes. **6** Yiğne dekke zı qırğın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas ı'qqəseeva zake geed qiyğın». Maa'ab, həşde cone xızanın seniysda q'urban gyook'a. **7** Mang'vee uvheene: «Yugdavid», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fıkrıbı deşud. **8** Zas yugvalla hee'e, ğu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ikkees ikkan? **9** Yonatanee eyhen: – Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa kara'dəən fıkrıbı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy? **10** Davudee Yonatanik'le eyhen: – Dek vaqa qələka yušan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as? **11** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Qora çoleeqa qiğeepç'as. Manbışda q'öyursana g'aqa qiğeepç'ı, çoleeqa avabk'an. **12** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – İzrailyne Allahılqan, Rəbbılqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fıkrı vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fıkrıbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. **13** De'eş, yizde dekkine fıkreənçe kara'dəən karbı ilğəə ixheene, zınad man valqa hixhar hide'eene, ğunar yəqq'ıl iderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxıriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. **14** Zı nımeeletteyyıy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'ıdyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar, **15** Rəbbe Davudun gırgın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xızanile g'its'maak'vance. **16** Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen: – Hasre Rəbbe vucee, Davudne duşmanaşıkın he'ecen! **17** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Vas zı ikkanxhee, sayıd k'in g'aysre. Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ıxha. **18** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: – G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna cıga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. **19** Qıtsıq ğu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeyısne gyu're. **20** Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeənçe xhebillə ox ahas. **21** Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axıles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasıqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, manke ğu g'attırxım ixhes, vak vuççud ixhes deş. **22** De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qiğeç'u, yiğne yəqq'ın hoorə. Man Rəbbe ğu əq'ənaqa g'ıxelevə eyhen vodun. **23** Zınay ğu, həşde yušan hı'yınçılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayıy yiğna gırgıne gahbışısar Şahad vorna. **24** Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giyğalang'a paçcah otxhunıy oxhanasva sufranılqa giy'ar. **25** Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanne ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. **26** Mane yiğıl Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxıüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un gıcərxıy atk'in ixhes». **27** Qınne, vuzane q'öd'esde yiğıl Davudna cıga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyğhanan: – Nya'asdıyxan Yesseyına dix Davud sanıxhar, g'ıynar kar oxhanas sufranılqa qıdyarı? **28** Yonatanee alidğhınıy qele: – Davudee Bet-Lexemqa ı'qqəsva, zake geed qiyğın. **29** Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı ı'qqəs. Yışde xızanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocəe zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqıqxheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançıl-alla mang'usse paçcahne sufranıl arı, gyu'aras dəxı'. **30** Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen: – İykarne zaiyfayna dix, ğu eyhenniyxan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambazıyvalla haa'ava ats'a dışdıyxhan. Yiğne yedisıd, vasıd naş qıxhecen. **31** Nımeeletteyyıy Yesseyına mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiğna paçcahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa qihna insan g'axıle, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qidek'u ixhes deş. **32** Yonatanee dekkıs Şaulus alidğhınıy qele: – Mana nişil allane qik'as ikkan? Mang'vee hucoona hı'ı? **33** Şaulee Yonatan gik'asva nıze ayhe. Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud gik'asır ikkan. **34** Yonatan qəlin qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğıl Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee aq'va gıvaxana'a. **35** Yonatan qınne yiğıl miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'vne k'aner sa k'inna gade eyxhe. **36** Mang'vee gadeyk'le eyhen: – G'adaxhvne, hark'in zı ayhen oxbı t'abal he'e. Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe. **37** Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'ələ onu'u eyhen: – Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod! **38** Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen: – Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne! Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa sıyk'al. **39** Gadeys nişıkecab xəbar vuxha deş. Man saccu Yonatanı'leyiy Davuduk'le ats'a ıxha. **40** Yonatanee cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen: –

Hooraa, inbı şahareeqa qıkkee. **41** Gade ark'niyle qiyğã, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabişil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee ç'iyelqamee k'yoyszarna. Manbişe sana-sang'us ubbabi h'ı, gyaaşenbi. Davud Yonatanile geer geşşe. **42** Yonatanee Davuduk'le eyhen: – Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyuile sana-sang'us k'in g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yı'q'neenar gırgine gahbişidsa Şahad vorna. Mançile qiyğã Davud oza qıxha, cune yaqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa sıyk'al.

21 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximeleknə k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qarq'ı'n, qiyghanan: – Nya'a ğucar ıxha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş? **2** Davudee Aximelek'le eyhen: – Paççahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhxhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuynə cigabişee yizde ögilqa qiğeeç'eva uvhu. **3** Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba gıneyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele. **4** Kaahinee Davuduk'le eyhen: – Zaqa məxdıncad gıney deşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxaxheene, muq'addasın gıney vod. **5** Davudee kaahinis inəxdın cuvab dey: – Mısacab, şı nenemee işiqab qılhna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qılhna vüqqəmeeyib, manbişe tanbı məttıda havace. G'iyına manbı manisa yiğbişileb məttıba vob. **6** Rəbbis adıyne gıneyle ğayrı maa'ad medın gıney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın gıney hele. Man gıney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ıxha, çine cigee manecad yiğil g'ümən gik'anasva. **7** Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a ıxha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ıxha. **8** Davudee Aximelek'le eyhen: – Deşinne vaqa inyaa nize, g'ılinc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ılincıd, silahbıd alyaat'as axı' deş. **9** Kaahinee eyhen: – Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ılinc vod. Man tanalınçeeqa hitk'ır kaahinne ileyliğne yı'q'əl vod. Vas man ıkkanxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin. Davudee eyhen: – Mançile yugın deşin, qale man zasqa. **10** Mane yiğil Davud Şauluke hıxu, Gatne paççahe Akışne k'anyaqa ayk'an. **11** Akışne insanaaşee mang'uk'le eyhen: – İna şene ölkayna paççaah Davud dişee? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədaqq: «Şaulee aazırışıka, Davudeeme, yits'ne aazırışıka gyapt'ı?» **12** Davuduk'le man eyhenbi

g'ayxhumeə, mana Gatne paççahele, Akışile qayq'an giyğal. **13** Davudee vucecar-vuc manbişde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı h'ı, rixhybı saqqalıqla gekka. **14** Akışee cune insanaaşik'le eyhen: – Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şu mana zasqa arı? **15** Zaqa bəç'ərarne k'ılıba, şı inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22 Davud mançe qiğeeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkıne xizaneene mansabişik'le man g'ayxhumeə, gırgınbı sabı, mang'usqa abayle. **2** İ'mı'r yı'q'bananbı, borcbınanbı, hooç'an-g'ooç'ananbı, gırgınbı Davudusqa savayle. Mana manbişda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vışılqa ələəna insan eyxhe. **3** Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççaahik'le eyhen: – Hucoona ıxhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen. **4** Davudee manbı Moavne paççahe k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xil hidixharasde cigeeñçe qiğeeç'esmee, aaxva. **5** Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen: – Ğu ine dyugulyxhayne cigee imaxva, Yahudayne cigabişeeqa hooraa. Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e. **6** Şauluk'le g'iyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Gıveeyeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxü. Şaul maa xıled nize aqqı, gyu'ur ıxha. Mang'un gırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. **7** Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen: – Benyaminaaşenbı, həşde zal k'ır ı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırging'us çolbiyiy t'ımıllığbı helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun gırgınbı – vəşı'ng'un, aazırıng'un k'omandırar haa'asınbıne? **8** Dişene, vuşun gırgınbı zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hıxhar h'ı deş. Vuşde neg'veecab yızda hav'ı deş. G'iyıniyn xhinne yizde duxee, yizde nukarıs dyugulxhayne cigeeñçe zalqa g'ok'alas xəx qa'a. Man şu zalqa hıxhar h'ı'ıynne? **9** Şaulne insanaaşine k'ane ulorzulıyne Edomğançene Doegee Şauluk'le eyhen: – Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximeleknə, k'anyaqa arıyng'a g'acu. **10** Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyğhın. Sayıd mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatın g'ılinc huvu. **11** Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahinaaşine qılhna insan g'ıxele. Manbişin gırgınbı paççaahısqa abaylenbı. **12** Şaulee eyhen: – Axituvna dix, həşde

zal k'ırı alixhxhe. Aximelekee eyhen: – Yızda xərna, k'ırı iliyxhe vod. **13** Şaulee mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyıniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duyayne xılyaaqa gıneyiy g'ılinc huvu, nya'a zas gugu hav'u? **14** Aximelekee paççahık'le eyhen: – Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qizarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayir mana geer hı'rmatnana insan vor. **15** Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xızanıla bınah gıvmıyxhecen. Mançıke zas k'ınna vuxheeyib xabar vuxha deş. **16** Paççahee eyhen: – Aximelek, ğunar, yiğne xızanın gırgınbı hapt'as vukkan. **17** Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen: – Hapk'ın Rəbbin kaahınar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ı deş. Paççahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahınaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş. **18** Paççahee Edomğançene Doegik'le eyhen: – Hoor, man kaahınar gyapt'e. Edomğançena Doegir hark'ın, man kaahınar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileyliğ ali'ma molyts'ale xhoıre kaahın gek'a. **19** Qiyğa mang'vee kaahınaaşına şaharıb, Novıb, g'ılincıke alğaašana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ılincıke alğaa'a. **20** Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hıxu, Davudusqa qarayle. **21** Evyatarıe, Şaulee Rəbbin kaahınar gyapt'ıva Davudus xabar abayle. **22** Davudee Evyatarık'le eyhen: – Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee, ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xızan gyapt'ıyna bınah zal vobna. **23** Yızde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alışşes ıkkınanang'us yiğmıd can alışşes ıkkın. Yızde k'ane axvee, vak vuççud ıxhes deş.

23 Davudus xabar abayle: – Fılıştınar Qeilalqa k'ıyoptul, maadın attabı vod q'ara qa'a. **2** Davudee Rəbbıke qiyghanan: – Hark'ın Fılıştınaaşıka səyxene? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Hudoora k'yootle, Fılıştınaaşıke Qeila g'attıvxhan hee'e. **3** Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen: – Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabışeeceb q'əvəyq'ən. Fılıştınaaşde Qeilayeene g'oşunbışde ögeeqa şi nəxübne qıgeepç'es? **4** Davudee meed Rəbbıke qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen: – Oza qıxha Qeilayeeqa hak'ne. Zı Fılıştınar yiğne xılyaaqa qevles. **5** Davudun insanar Qeilayeeqa hapk'ın, maane Fılıştınaaşılqa k'ıyoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkekan.

Davudee Fılıştınbışılqa ver ablyav'u, Qeilayn millet g'attıxhan ha'an. **6** (Mançile öğıylid Aximelekne dixee Evyatarıe Qeilayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöömee, kaahınaaşın ileyliğ adayle.) **7** Davud Qeilayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen: – Allaheecar mana yızde xılyaaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbinane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun öğü ı'xı'. **8** Şaulee Qeilayee Davudıy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a. **9** Davuduk'le Şaulee cuk qelasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahın Evyatarık'le eyhen: – Kaahınaaşın ileyliğ inyaaqa qale. **10** Davudeecad meed sak'ı, eyhen: – İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeilayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. **11** Qeilayne milletın zı mang'une xılyaaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe. Rəbbe «Mana ayresdava» alidghıniy qele. **12** Mane gahıl Davudee meed qiyghanan: – Qeilayne milletın, zıniyiy yızın insanar mang'une xılyaaqa qevlesınbıniyxan? Rəbbe «Qevlesınbıva» eyhe. **13** Davud yixhid vəşılqa ələne insanıke Qeilayeençe qığeç'u, inyaa-şa axva yiğyal. Davud Qeilayeençe hıxu ark'ınna, Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş. **14** Davud xılyaaqa gidexhasde xhinene cigabışee, Zif eyhene sahrayne tepabışee axva eyxhe. Şaulee mana yiğısar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une xılyaaqa gıxhas haysar deş. **15** Davud Zifne saharene Xoreşang'a mang'uk'le g'ıyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. **16** Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doıyle yik'bı hele. **17** Davuduk'le mang'vee eyhen: – Qı'məyq'ən, yızde dekkına Şaulne xılyaaqa ğu gıxhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğıyna q'ör'esda insan. Man yızde dekkık'le Şauluk'led çıkana ats'an. **18** Qiyğa manbışde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva. **19** Zifğançenbı Gıveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen: – Davud yışde k'anene, Yeşimonne canubılyne Xakılayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabışee dyugulyxha vor. **20** Paççah, vas mısaiyiy ıkkın, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xılyaaqa qelesda. **21** Şaulee eyhen: – Zas yugvalla hav'uynçıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. **22** Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayiy gıxhxhı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinena insan vorva g'ayxhı. **23** Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka ı'qqəsda. Mana nimeletteyiy ine

ölkee Yahudee, zı mana gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. **24** Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudiy cun insanar Yeşimonne canubılyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. **25** Şauliy cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'imee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. **26** Şaul cune insanaaşika suvane ine surale, Davudur cune insanaaşika suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü i'xı', mana aqqas ikkiykan. **27** Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen: – Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yışde ölkalqa Fılıştınar k'yoptul. **28** Şaulee, Davuduqa qihna girxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Fılıştınaaşika səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (Curepxhayn Ganz) do gıyxhe. **29** Davud mançe En-Gedi eyhene cigeeene xıl hidixharasde cigabışeeqa ayk'an.

24 Şaul Fılıştınaaşıkar qihna girxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen: – Davud En-Gedi eyhene sahree vor. **2** Şaulee İzrailğançe xhebid aazır yugra sıc'ekvana insan cuka qort'ul, Davudiy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxiyxhane suvabışeeqa hayk'an. **3** Mana qaraylena yəqqı'ne mıglekne vəq'əbı akky'a'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudiy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. **4** Davudne insanaaşee mang'uk'le eyhen: – Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xılyaq qeles, vas hucooyiy ikkan he'e». Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalınçın siv gyadaxa. **5** Şaulne tanalınçın siv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan. **6** Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Rəbbe g'əyxıyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxı'na dişde vor? **7** Məxüid uvhu Davudee cune insanaaşın ögü i'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qiğec'u cune yəqqı'n ayk'an. **8** Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qiğec'u, mang'ulqa onu'u eyhen: – Yızda xərna, paççah! Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'ıyek qet'asmee k'yoyzarna. **9** Mang'vee Şauluk'le eyhen: – «Davudus yiğın yugun ikkan deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ğu k'ırı ılıyxhe? **10** G'iyına vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xılyaq quvu. Zı ittunçiliy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yızdamee valqa rəhı'm

qabı. Zı mənbişik'le uvhuyn «Zı yızde xəring'ulqa xıl g'ot'ulas deş, mana Rəbbe g'əyxı'na paççah vorna». **11** Dek, haane ilekke, yızde xılene yiğne tanalınçine siveqa. Yiğne tanalınçın siv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asid, valqa insanar g'elil qaa'asib yızde xılence qöö deş. Zı yiğne ögil binah hav'u deş, vas meer zı gik'as ikkan. **12** Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'ulas deş. **13** Avaala inəxiüdnıyxhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançıl-allad zı valqa xıl g'ot'ulas deş. **14** Şavulqayıy İzrailyna paççah i'qqə? Ğu şavuqa qihname girxhu? Qıvk'una xvaane g'ohooşə, deşxhe, genane? **15** Zasiy vas haakimiyavalla havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkecen yızde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xıleence g'attixhan hı', zı qorkurava hagvecen. **16** Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan: – Yızda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor? Manıd qiyğın, Şaul axtra geşşe giyğal. **17** Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen: – Zı ğu xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u. **18** Ğu g'iyınar zaka yugra ıxha, Rəbbe, zı yiğne xılyaq quvuynğ'ar, ğu zı gik'u deş. **19** Şavaa cuna duşman aveykımee, vuççud hidyı', g'ekkiyiy? Hasre ğu g'iyına zak hı'iyınçıl-alla, Rəbbe vas yugun heleen. **20** Zak'le ats'an, vake İzrailyna paççah ixhes. İzrailyna paççahıyavalla yiğne xılyaq ilğevç'umee, ğu mana xıly'a'ab it'umba avqas. **21** Zale qiyğa yızda nasıl g'itsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gıdyapt'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'in g'assre. **22** Davudee, Şaulus k'in g'ıysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudiy cun insanarıb xıl hidixharasde cigeeqa ilqeebaç'e.

25 Samuel qik'umee gırgın İzrailyıbı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an. **2** Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ıxha. Mang'uqa xhebid aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoyşar ıxha. **3** Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeymıd Avigail ıxha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasıleençena cena adamıymee geed yı'q'ı'n xasyatnana, qı'çına sa ıxha. **4** Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoyşarva g'ıyxhe. **5** Mang'vee cuna yits'iyre mek'vna insan g'axuvu, mənbişik'le eyhen: – Karmelqa, Navalsıqa ilqeepç'ı, zalena salam hivxhar hee'e. **6** Mang'uk'le eyhe: «Xılıyına i'mı'r haa'ana! Yugra ixhena! Ğunayıy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybişeeceb vuxhenbı! **7** Zak'le g'ayxhiyn ğu

vəq'əbi'e qoşsar. Yiğın çobanar yişde k'änenang'a, şı manbışık soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş. **8** Man vasse yiğne nukaraaşiked qıdghın ha'as əxə, manbışe cocad vas gırğın yuşan ha'asin. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele». **9** Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırğın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayıy eyhesva, k'ane ulyoozar. **10** Navalee manbışis inəxdun alidghınıy qele: – Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyna dix? Həşde cone ç'ak'imbışisse heebaxan nukarar geeb qeepxha. **11** Vuşde uvhiyn, zı həşde geeyke, xhineke, vəq'əbi qoşşaranbışisva gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nənce vuxhaycad ats'a deş. **12** Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırğın Davudus yuşan ha'an. **13** Davudee cune insanaaşik'le «Gırğingvee yı'qəqqa g'ılıncbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırğınbışed yı'qəqqa g'ılıncbı qa'anbı. Yoq'ud vəş insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir coqa vonne karaka axva. **14** Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşey, Avigailis, hivxhar haa'a: – Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqa qadıyn uvhuyn. **15** Mane insanaaşe şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbı deş. Şı çolee sacigee vuxhayletteb, yişin vuççud aguyın deş. **16** Şı manbışde k'ane vəq'əbi uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğmıb suvayne yı'q'əl xhinne vuxha. **17** Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırğing'uned vuk'lel yiğ hōö vod. Mana Naval geer karai'dəna, şavusse cad cuvab eyhes dəxəna insan vor. **18** Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş ğıney, q'ölle çaxiren tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, xa xəbna qootsulne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imilena, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incileeşin sı', əməleeşilqa iliyxhe. **19** Qiyğad nukaraaşik'le eyhen: – Şu ögee hudoora, zınar yı'q'əle qiyeelesda. Cene adamiyk'le, Navalık'lemee, mæng'ee vuççud eyhe deş. **20** Avigail əməlelqa alıyxı, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Mæng'ı's Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa. **21** Davudee eyhe ıxha: – Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiyğvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalis pivsalla hav'u. **22** Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zı üç'ırıra g'alərçev, hasre Allahee Davuduk mançile pısın

he'ecen. **23** Avigailik'le, Davud g'acıykum, mana zaara əməleyle g'iyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene ciğeeqa k'eezarna. **24** Qiyğar mang'une g'elybışeeqa qukkYork'ul eyhen: – Yızda xərna, havaasre mançına binah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençıl k'ırı gyaqqe. **25** Mane karai'dəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ikmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş. **26** Yızda xərna, Rəbbine dooyuleyiy yiğne canalen zı k'ın g'ıysar: ğu Rəbbee qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşıkıd, valqa yiğbi allya'as ikkananbışıkıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen. **27** Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşısqa qeles. **28** Hucoona ixhes, yizde binahıle ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbee yugna nasıl hevles, ğu Rəbbına dav'ə vukkekka. Hasre i'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen. **29** Şavusmee ğu g'ehəşşes, gik'as ikkiykınee, yiğna i'mı'r Rəbb Allaahe Cune yut'elee havaaces. Yiğne duşmanaaşına i'mı'rmee, Mang'vee sapandənçe aahana g'aye xhinne aahas. **30** Rəbbee vas Vucee eyhen gırğın yugvalybı ha'amee, ğu İzrailyna paççahna alğayhemee, **31** ğu eyhes deş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbee vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'elıyxan himee'e. **32** Davudee, Avigailik'le eyhen: – İzrailyne Allahıs, Rəbbis, g'ıyna ğu yizde ögilqa qiğeyhıva, şukur vuxhena. **33** Ək'elitkana iş g'avcuvu, hasre Rəbbee vas xayır-düə hevleceñ! G'ıyna ğu, zı eb k'yav'uyke, yizde xilekacab qəl qiğavhuyke g'attıxan hı'ı. **34** Rəbbee zı şoke qəl qiğavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen: ğu zaara i'ğiykır, yizde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameeşına sacar axvas deşdiy. **35** Davudee, mæng'ee adıyn karbı xılyaqa alyaat'u, eyhen: – Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabıl k'ırı alıxhxhı, ğu uvhuyn hı'ıyn. **36** Mançe Avigail Navalısqa sıyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinne otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuççud eyhe deş. **37** Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırğın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ik'ar qayle, mang'un tan ittesesu g'ayelqa sıyk'al. **38** Ooğançe yits'ille yiğ kara ilğec'umee, Rəbbee Navalıkın ha'an, mana gek'ana. **39** Davuduk'le Naval qik'uva g'ayxhımee, eyhen: – Zı tesser hı'ıyne Navalıke, yızda qəl qiğavhuyne Rəbbis

şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukaris, Navalike qəl qığaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbe Navalike cuke qığavhu. Qiyğa Davudee cun insanar Avigailisqa gaxuvu, cus xhunaşşe yixheva eyhe. **40** Davudun insanar Karmelqa, Avigailyne k'anyaqa abı eyhen: – Davudee, ğu cus hee'esva, şi inyaqa g'axuvu. **41** Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen: – Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elybid hoğalasınbı. **42** Mana zaara oza qiyxha emələlqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşıqa qihna iyeeek'an, mang'us xhunaşşe yixhe. **43** Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. **44** Şauleeeme, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dıxes Paltıys hiyvu yixha.

26 Zifğançenbı Gıveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen: – Davud Yeşimonne şene aq'valyine Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe. **2** Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebır aazır g'əyxı'na İzrailyğançena insan qort'ul, manbışıka sacıgee Zifne sahreeqa geç'e. **3** Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyine Xakila eyhene tepal yaqqı'ne mıglek zastava gıviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena. **4** Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axlxha. **5** Mana Şaulee zastava gyuvxiyine cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alırxhu eyxhe. Eskeraaşe cosun cigabi mang'une hiqiy-alla qa'a. **6** Davudee Q'etbışda eyxhene Aximelekikeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne duxayke Avişayke qiyghanan: – Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa i'qqə? Avişayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe. **7** Davudiy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hiviyxhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alırxhu g'ece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe. **8** Avişayee Davuduk'le eyhen: – G'iyına Allaahee yiğna duşman yiğne xilyaqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka i'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es i'xəsıd ikkiykanas deş. **9** Davudee Avişayk'le eyhen: – Mana gimek'a! Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'uluyn'g'ukun Rəbbeecad ha'asın. **10** Davudeecad meed eyhen: – Vorne Rəbbılqa k'ın ixhen, Rəbbe mang'ukun hidıy'ı g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. **11** Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'uluyle, Rəbbee Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedın nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs. **12** Davudee Şaulne

vuk'lene k'anedın nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbı. Manbı şavuk'lecad g'avcu deş. Manbışe ha'amıd şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbe manbışılqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe. **13** Davud şene suralqa ilğec'u, aq'anane tepayne q'omaqa ilqec'e. Manbışde yı'q'nee xilece yəq vuxha. **14** Davudee, milletılqayiy Nerne duxalqa Avnerılqa ts'ir haa'a: – Avner, zas alidghıniy qele! Avnerree alidghıniy qele: – Ğu vuşune eyxhe, paçcah muğur qa'a? **15** Davudee Avnerik'le eyhen: – Ğu adamiy dişe vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'ıuqa paçcahıqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paçcah gik'asvayiy arı. **16** Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, vuşun girginbı hapt'asın karbı vob, Rəbbee g'əyxı'ng'ıuqa ilyaaka deşub. İlekkende, paçcahne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç həşde nyaadiy? **17** Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen: – Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor? Davudee eyhen: – Ho'o, zı vorna, yızda xərna paçcah. **18** Qiyğa vuceecad meed eyhen: – Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hi'ı? Yızda bınah hucoone? **19** Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alıxhxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşe hi'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlecan! Manbışe Rəbbıke gexhan zı ilymat'acenva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs i'bəədat ha'as əxə deş. **20** Himaasar yızda eb Rəbbıke əq'anane cigabişee k'yavaak'anas. Suvabişee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paçcahır həməxür zı gena xhinne i'xəsva qıgeç'u. **21** Şaulee eyhen: – Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyına yızda i'mı'r yiğne ulesqa giranba qabıyñıl-alla, zı vas sayıd pısın ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u. **22** Davudee eyhen: – Paçcah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. **23** Rəbbe, girgıng'uscad cune qopkuvalıys sik'ı hele. G'iyına Rəbbee ğu yızde xilyaqa quvuyng'ar, zı Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'ul deş. **24** G'iyına nəxübiy yiğna i'mı'r yızde ulesqa giranba qabı, havaasre yızda i'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüib giranba quvooracen. Mang'vee zı girgıne dağamiyvalybişıke g'attıxhan he'ecen. **25** Şaulee Davuduk'le eyhen: – Yızda dix Davud, ğu yugvalybişeeecar ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, girgın işbıd ha'as həsilyxhesda. Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa sıyk'al.

27 Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle: – Sa yiğıl zı Şaulne xılənçe qik'asda.

Yizdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkeeqa qoot'alan gırğınbı ge'eepşı vuxha. 4 Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib gırğın İzrailıybı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe. 5 Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qərq'ıniyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. 6 Mang'vee Rəbbıke qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eeyid, kaahimile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nəxüdcad qele deş. 7 Şaulee cune insanaaşik'le eyhen: – Yizdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zaiyfa t'abal hee'e. Zı məng'ı'kexheeyid hark'ın qiyghanas. Mang'une insanaaşee eyhen: – En-Doree sa məxürna zaiyfa vorna. 8 Şaulee cune tanalin paçcahaaşın karbı g'ayşu, medınbı alı'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zaiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'ı'k'le eyhen: – Yizdemee, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le. 9 Zaiyfee eyhen: – Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'ıyn. Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbiyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırğınbı ge'eepşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a? 10 Şaulee zaiyfa'k'le eyhen: – Vorne Rəbbilkan k'ın ixhenna eyhe, ine işil-alla vak vuçud ixhes deş. 11 Zaiyfee eyhen: – Yiğnemee vuşune qot'le? Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe. 12 Zaiyfa'k'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen: – Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı? 13 Paçcahee məng'ı'k'le eyhen: – Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'eece? Zaiyfee eyhen: – Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'eece. 14 Şaulee qiyghanan: – Mana şavukiy akar? Zaiyfee eyhen: – P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qığəə. Şauluk'le mana Şamuel ixhay ats'axhxa, mang'us ç'iyelqamee k'ıyoyzarna. 15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Nişisne ğu zı 'ı'gıykar ha'a? Nişisne qoyt'al? Şaulee eyhen: – Zı xəmnə dağamiyvaleeqa gırxhu vor. Filiştinar zalqa k'yopnur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peyğambaraaşile ğanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançil-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ikkan. 16 Şamuelee eyhen: – Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? 17 Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyın, həşde hı'ıyn. Mang'vee paçcahiyvalla yiğne xılence g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. 18 Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışıke qığavhu deş. G'ıyna dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u. 19 Rəbbe vaka sacıgee İzrailib Filiştinaaşde xıyaqa qevles. G'ıyqa ğunar yiğın dixbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailına g'oşunub çıkana Filiştinaaşde xıyaqa qevles. 20 Şamuelee eyhenbı g'ayxhı, Şaul qərq'ıniyvalin ç'iyelqa qukyoyk'al. Mang'vee bıkırne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ixhayke, mang'ua taq'at axva deş. 21 Zaiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana

28 Mane gahbışıl İzrailıybışıka səvxəsva, Filiştinaaşee con g'oşunbı sacıgeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen: – İn vak'le ats'axhxe, ğunayiy yiğın insanır yizde sural, yişde g'oşunee vuxhes. 2 Davudee Akişik'le eyhen: – Geed yugdäl Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesın. Akişee Davuduk'le eyhen: – Geed yugda, zı vake, zı qik'asmee, yizda can gyuden ha'as. 3 Şamuel qik'uyng'a, gırğıne İzrailıyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl Şaulee ölkeençe cadubı ha'anbiyiy hapt'ıynbışın rı'hbı

sacuray qıxha g'acu, eyhen: – Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxhyn. Zı qiyk'uyle qiyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'yincad. **22** Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledin gıney gixhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəeme, taq'at ixhecen. **23** Şaulee «Deş ikkanva» eyhe. Cune insanaaşde zəyifayka sacıgee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'ıya'ar. **24** Zəyifayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba gıvk'u, urvad alyaat'u balatıy deşin gıney ha'a. **25** Qiyğə məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqə giyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'anabı.

29 Filiştinaaşe girgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailıyışemee cos zastava izre'elyne xhyan i'lqəəne cigaysne gıviyxhe. **2** Filiştinaaşde g'oşunbışika ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbışika əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanarıb Akişikə sacıgee yı'q'əle qöö vuxha. **3** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe qiyghanan: – İne cühüt'yaaşın inyaa'ad hucoone axu? Akişee manbışis inəxdın alidghiniy qele: – İna İzrailıne paççahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hıxu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyın deş. **4** Filiştinaaşde ç'ak'ınbışe Akişılqə qəl hav'u, eyhen: – Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'le, hasre ğu cuk'le uvhuıyne cıgee axvecen. Mana dəv'eeqa immaylecen, deşxheene, conbışika sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşın vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees. **5** Çeeşe mık'ar ha'amee, «Şaulee aazırbışika, Davudeeme yits'ne aazırbışika gyapt'ıva», mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor. **6** Akişee Davud qort'ul, eyhen: – Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacıgee ark'iniy zas ikkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'ıyniıyne yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyın deş. Ç'ak'ınbışik'lemee, ğu yugracar g'eece deşur. **7** Həşdiyle ğu, yugraxhınee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışde ulesqa yugda qıdyalesın kar hıma'a. **8** Davudee Akişik'le eyhen: – Zı vasqa qarıyne yiğile, g'ıyniıyne yiğılqamee zı vasqa yugda qıdyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yızde paççahne duşmanaaşika sak'ıkkvas dəxə? **9** Akişee Davudus inəxdın alidghiniy qele: – Zak'le ats'an, ğu yızde ulesqa Allahın malaaiik xhinne yugra qöö vor. Filiştinaaşde ç'ak'ınbışemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa immaylecen». **10** Həşde vaka qööne, yiğne xəring'ıne, Şaulne, nukaraaşika miç'er çakra oza qıxha, hoora. **11** Davudiy cun insanar

Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30 Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğıs qabı hıviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayıy Tsiklagılqə k'yoohar. Manbışe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. **2** Manbışe, maane zəyifabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ıning'ulqamee manbışın girgınbı avqu, cokasana quvkekka. **3** Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dıxbı, yişba, yedar şenbışe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. **4** Man g'acu, Davudiy cun insanar uledin nəğbı qeqvasmee gyaaşenbı. **5** Şenbışe avqu quvkiynbışde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşse: İzre'elyğənçena Axinoamiy Karmelyğənçene Navalna sip'ıriy Avigailir yeexhena. **6** Davudun yik' qoxa eyxhe, millətin mana g'ayeqqə heləsva uvhuva. Mane insanaaşın cone uşaxaaşıqa yik' gyotxhan ixhayke, məxüid eyhe ıxha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqə Rəbbılqə qıyzar. **7** Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuyn: – Hucoona ixhes, yızdemee kaahınaaşın ileyliğ inyaqa alle. Evyatareyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. **8** Davudee Rəbbıke qiyghan: – Zı ine şaharılqə kyophuriynbışıqa qihna gyurxheene, avayq'aree? Rəbbe mang'uk'le eyhen: – Gıxhe qihna. Ğu manbışıqa avaq'arasdar, manbışe avquynbıb g'attıvxhan haa'asınbı. **9** Davud cukane yixhid vəş insanıka Amalekbışıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxhırmee, q'öd vəş insan maacab aaxva. **10** Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse ilğeep'çes vəxə deş. **11** Çolee manbışısqa sa Misirğənçena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyid xhyanıd helen. **12** Qiyğə manbışe mang'us qooqqav'una inciliyiy q'öble ts'ets'y t'ımıləna hoole. Mang'vee man karbı otxhuniyle qiyğə culqa qarayle. Xhebillə yiğnayiy xheyible xəmma mang'vee mankilqasse gıneyid otxhun ıxha deş, xhyanıd ulyodğı eyxhe deş. **13** Davudee mang'uke qiyghanan: – Ğu vuşıne vor, nənçəna arı? Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbışda eyxhe. Hıyyığna zı ik'iyk'ırna, yızde xəring'veeyir zı g'alerçuna. **14** Şi canubulyng'a, Keretbışde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a i'xı', gyooxhan hav'una. **15** Davudee mang'uk'le eyhen: – Vasse zı, mane şaharbışılqə k'yophuriynbışısqa ikkees əxəyee? Mane insanee eyhen: – Ğu zı

gidek'asvayiy yizde xærng'une xılyaq qıdelesva Allahılqan k'in g'assireene, zınar ğu maqa ıkkeesda. **16** Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbişılqa k'yophuriynı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Fılıştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ikkananı ha'a vuxha. **17** Davud verğ k'yoocıyule qiyğ, qinne yiğıl exhalilyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabişılqa aleepxı, hepıyine yoq'ud vəş mek'vung'ule ğayrı, mançe şavussecar hıxu g'attixhanas əxi' deş. **18** Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa sıyeek'al hee'ena. **19** Ç'ak'ınbı, k'ininbı, gırgın dixbiyiy yişba, şenbışe cone xilelqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaaç-şaqı ıxha deş. **20** Davudee manbışısse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «ınbıd Davudee g'aysunbı vodva» eyhe ıxha. **21** Davud, obzurva coqab qıhna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş insanısqa sıyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşıne ögilqa ğıgeebaç'e. Davudee cosqana qabıyine insanaaşıs salam hoole. **22** Davuduka sacıgee hapk'ınne qüvçüneyiy kararı'dəne insanaaşee eyhen: – Manbı şaka hıdyapk'ıninçıl-alla, şı Amalekbışike g'ayşuyne karan manbışıs vuççud heles deş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen. **23** Davudeeme manbışik'le eyhen: – De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yişın cigabı q'əra qı'ıynbıb yişde xılyaqı quvu. **24** Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı iliyxheyee? Dav'eeqa hark'ıning'ıuqab, yişde karane k'ane axuyng'ıuqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan. **25** Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkrıne İzrailnemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'ıynıyine yiğılqameeyib avxuna. **26** Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışike g'ayşuyne karbışın sık'ıninbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşıs g'axuvu, eyhen: – Hayna Rəbbine duşmanaaşıke g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna. **27** Mang'vee man paybı g'ıxelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattıree, **28** Aroeree, Sıfmootee, Eştemoayee, **29** Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışısde şaharbişee, **30** Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, **31** Xevronee vooxhenbışısıy vuciy cun insanar nyaabıy vuxha mane cigaynbışıs.

31 Mane gahıl Fılıştınariy İzrailıy sıviyxənbı. İzrailıy, mane Fılıştınaaşıka sıviyxəne ciğeençe heepxı avayk'ananbı. İzrailıyşın xəppanabı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. **2**

Fılıştınar Şaulneyiy mang'ıne dixbışde qıhna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avınadav, Malki-Şua gyabat'anbı. **3** Şaulne hıqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qık'asde yiğıl araççe. **4** Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen: – G'ılnc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbışe con g'ılncbı zak eta'a, zı demalqa gıxhxhes. Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ılnc alyaat'u, vuc çılqa hı'ğəkkar ha'a. **5** Şaul qık'u g'acumee, mang'ıne silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ılncılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacıgee qek'ana. **6** Mane yiğıl Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarıb habat'anbı. **7** Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene İzrailıybişik'le İzrailıy g'oşun hooxa, Şaulıy cun dixbıb hapt'ı g'avcumee, con şaharbi g'ali'ı, heebaxa gıviyğal. Fılıştınar qabı, manbışde cigabışee aaxva. **8** Qınne yiğıl Fılıştınar hapt'ıynbışılın karbı g'ayşesva abıyng'a, manbışik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtıbı ıveeke. **9** Manbışe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttıyaaşıs ı'bədat ha'ane xaybışeeqayiy milletılqa mana xabar hıvxhar haa'asdemee, manbışe Fılıştınne ölkayne gırgıne surabişılqa insanar g'uxoole. **10** Şaulun silahbı manbışe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne xaaqa gıyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışıs g'adaxbışıka ı'xıyxə. **11** Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletik'le Fılıştınaaşee Şauluk hı'ıyn g'ıyxhe. **12** Man g'ayxhımee şaharın gırgın cehilyar g'elil qəpxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'ıne dixbışın mayıtıbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbışe man mayıtıbı gyoxhxhan ha'a. **13** Qiyğale xhinnee manbışe, mane mayıtıbışike axuyın bark'vbı sı'ı, Yaveşee tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yıghıle yiğna sivar aqqaqqa.

2-Şamuelin

1 Şaul qik'uyile qiyğa, Davud Amalekbişile ğamxha siyk'alme, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. **2** Xhebid'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyszarna. **3** Davudee mang'uke qiyghanan: – Neñçene qöð? Mane insanee eyhen: – İzrailyne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı. **4** Davudee mang'uk'le eyhen: – Maa'ad hucoona ıxha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe. Mane insanee eyhen: – Eskerar däv'ə əlyhəəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesnıbı hapt'ıynbı. Şauliy cuna dix Yonatanı hapt'ıynbı. **5** Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan: – Şauliy Yonatan hapt'ıva vak'le neñçene ats'a? **6** Mang'vee Davuduk'le eyhen: – Mane gahıl nəxüdüme ıxha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzıl Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbıyiy däv'əyn daşk'abıd mang'usqayıy hiyxhar. **7** Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkıme, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu. **8** Mang'vee zake qiyghiniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbişda vorva» uvhu. **9** Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkkın». **10** Zı mançıl-alla mang'usqa qıxha, mana gik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, i'mı'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin tacyı xılelin lexa g'ayşu, ınyaqa yızde xəring'unemee, vasqa adı. **11** Man g'ayxhıme, Davudeeyiy cune k'anenbişe ts'its'ı'ı colyun tanalinbı qıt'axxa'a. **12** Manbişe Şaulneme, mang'une duxayne Yonatanneme, ğırgıne Rəbbine milletneme exhalılqamee ak' avqu. Manbişe gyaaşe-gyaaşe sivar aqqaqqa, geebınbı g'ilincike alğav'u gyapt'ıva. **13** Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen: – Ğu neñçenane vor? Mang'vee alidghıniy qele: – Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbişde sang'una dix vor. **14** Davudee mang'uk'le eyhen: – Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul? **15** Ğu gik'uyına bınah val vob! Ğıcad, yiğne ghalek, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paçcah gik'ıva». Davudee cune insanaşına sa qort'ul eyhen: – Hoor, mana gik'e. Mang'veeyir ı'xı' mana g'ek'ana. **17** Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatane ak'ee ina mə'nıy qəpqı'. **18** Qiyğab mana «Vukuna mə'nıy» Yahudabişik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'nıy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna): **19** İzrail, yiğna xəbvalla, yiğnecab axıne

cıgabışee güvk'una. Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! **20** Fılıştınaaşın içeer şadmeebaxhecenva, Sunnat hıdyav'uyınbışde içeeşe bayrambı hıma'acenva. İn Gatee ats'axxhıma'a, Aşkelonne şahrabişee mançına hımaa'a. **21** Gilboayn suvabı, Şolqa çiyiy gyoğıy hasre mexhecen, Vuşde q'adaalybişee hasre şağavıd ilymaylece. Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu, maa'ad çılqa q'ış qıdyadğu. **22** Gyapt'ıynbışde ebake, gucnanbışde tanıke, Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy, Şaulunıd g'ılinc idyats'ı qadaaylen deşdiy. **23** Şauliy Yonatan, şu üç'übnang'a manımee vukkananı, yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş. Şu q'aacırıleb ek'ınbı, Aslanaaşıleb guccanı vuxha. **24** İzrailin içeer, Şaulneme gyaaş! Mang'vee şolqa ç'ərxən, ğıranın tanalinbıniyxhe aly'a'nbı. Tanalinçılqad k'ınəğəyken karbıniyxhe qa'nbı. **25** Siç'ookkane cıgee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı! Yonatan şene axtıne tepabişıl qik'u. **26** Yızda çoc Yonatan, yiğneme yızın yik' gıyotxhan. Ğu yızdeme, geer ğıranra ıxha. Yiğın zı ikkiykinıy, yedar vukkiykinıyile zı ooqanıy aqqaqqa. **27** Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı! Däv'əyn silahıbd aguynbı!

2 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene? Rəbbe eyhen: – Hak'ne. Davudee qiyghanan: – Nyaqane hak'ne? Rəbbe eyhen: – Xevroneeqa. **2** Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'ıriy Avigailer. **3** Davudee cukan insanarıb cone xızanbişika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbişee manbişis aaxvasın cıgabı hele. **4** Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılına paçcah ha'a. Maa'ad Davuduk'le uvhıme, Şaul Gileadeene Yaveşne milletin k'eyxhıva, **5** Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: – Maane milletılqa in yızın cuvab hıxhar he'e: «Rəbbe şos xayır-düə hevlece, vuşda xərna eyxhene Şauls, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. **6** Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos Haagvece. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. **7** Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xılepı avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasılen, cosda paçcah zake hı'ı». **8** Şaulne g'oşunbışde q'oma ulorzuling'vee Nerne duxee Avneree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanıyimeeqa qıkı ıxha. **9** Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayımne, Benyaminne cıgabışee vooxhene insanaaşde – ğırgıne İzrailına paçcah ha'a. **10** Şaulne duxayqa, işboşetıqa, İzrailına paçcah ıxhayng'a yoq'ts'al

senniy vod. Mang'una paççahiyvalla q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ıxha. **11** Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahiyvalla yighille sennayiy yixhible vazna hav'u. **12** Yiğışde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne işboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an. **13** Tseruya donane zayıfayna dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qiğec'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerır cune insanaaşika – manisa aq'val giy'ar. **14** Avnerree Yoavik'le eyhen: – Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ıvkvecen. Yoaveeyid eyhen: – Havaasre saç'ıvkvecen. **15** Şaulne duxayne işboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqı'mee, yits'ıq'vayre insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. **16** Manbışe sana-sanarbı vuk'ulbışike avqu, g'ilıncbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançil-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurımva (G'ilıncbışın çol) eyhe. **17** Mane yiğil ma'ad geed it'umın saç'ıkkvuy ıxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşın maa'ab avub avxu. **18** Tseruya donane zayıfayna xhebirsana dix: Yoav, Avışay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ıxha. **19** Mana neng'uqacar ilydyakkı, Avnerıqa qihna gırxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, **20** Avner yı'q'ələqa ilyakki, eyhen: – Asahel, ğune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, zı vorna. **21** Avnerree mang'uk'le eyhen: – Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe. Asahelmeee Avnerike xil ts'its'a'a vuxha deş. **22** Avnerree, Asahelik'le meed eyhen: – Zaqar qihna gimexha, zake xil ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyğa zı yiğne çöcune Yoavne aq'veeqa nəxiırna ilyakkas? **23** Asahelnee meeb mang'uke xil ts'its'aa'a deş. Manke Avnerree cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxiid i'ixyxə, cık'rı mang'une yı'q'ək ciga hı'ı qiğec'e. Asahel qukyorkul cigeacar qek'ana. Mançile qiğya Asahel qik'ıyne cigaysre i'lğən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğebac'ç'e vuxha deş. **24** Yoaviy Avışay Avnerıqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbı qabı hıviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne ögiliyne Ammava eyhene tepalqa. **25** Benyaminaaşınbı Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğab apk'in, sa tepayne q'omaqa ilqeepç'i, maayib ulyoozaranbı. **26** Avnerree ts'irika Yoavik'le eyhen: – Şi mısılqameene g'ilıncıke hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad ixhes deş? Çu yiğne insanaaşik'le misane eyhes, cone çocaaşıqab qihna gimabak'va? **27** Yoavee eyhen: – Vorne Allahılqa k'in ixhen,

ğı manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbını. **28** Qiyğa Yoavee şeypur əlüvıxımeee, manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailybışıqa qihna gyapk'ıy ç'əvə'an, manbışıka sayib sıç'ookka deş. **29** Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeepç'i, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hıviyxhar. **30** Yoavee, Avnerıqa qihna gırxhuy ç'əv hı'ı sark'ılymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşike yits'ıyıç'ər insan hıyxhar deşiy. **31** Davudne insanaaşemee, Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebıd vəşşe yixhts'al insan gek'a. **32** Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşe xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hıviyxhar.

3 Şaulneyiy Davudne nasilen səvıxı'y xılıyda ts'its'exhe. Vaxt apk'miylette, Davudne nasilena guc hexxooxhe, Şaulneme nasilena k'il qooxhe vuxha. **2** Xevronee Davudus dixbı vooxhe. Ts'errıyna dix İzre'elyğançene Axinoamee uxuna Amnon ıxha. **3** Q'ör'esda Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigailee uxuna Kilav ıxha. Xhebır'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom ıxha. **4** Yoq'ur'esda Haggıtee uxuna Adoniya, xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya, **5** yixhır'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream ıxha. Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha. **6** Şaulnayıy Davudna nasil siviyxəmee, Avnerree Şaulne sural guc saa'a vuxha. **7** Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen: – Nya'a ğu, yizde dekkıne caariyeyka g'ilexha? **8** İşboşetne mane cuvabıke Avneris geeb qəl vuxha, eyhen: – Nya'a zı vas, Yahudaabışın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'ıyna yiğniyi yiğne dekkıne Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xilyaqa quvu deş. Çu həşde mane zayıfal-alla yizde gardanaqa bınah gıviyxhe! **9** Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'in g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen! **10** Zı paççahiyvalla Şaulne nasılke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailynayıy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee, paççah ixhes. **11** İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Avnerile qəyq'ən ixhayke, mang'us alidğhınıycaq qeles dəxə axva. **12** Qiyğa Avnerree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – İn ciga şavunne vod? Qora, zinayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın. **13** Davudee eyhen: – Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa i'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa

immayle. **14** Davudee, İşbošetisqa Şaulne dicesqa cun insanar g'axuvu, eyhen: – Zı vaş sunnat hıdı'ına Fılıştınğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yızda xhunaşse Mikal zasqa seek'al hee'e. **15** İşboşetee, insan g'axuvu, zäiyfa adamıysse Layişne dixesse Paltıelsee g'ayşes ileeka. **16** Məng'ı'na adamıy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşseyqa qılhna ayk'an. Maa'ad Avnerree mang'uk'le eyhen: – Yı'q'əlqa sak'le. Manar sıyk'alna. **17** Avner İzrailıyne ağsaqqalaasıka yuşanxha, eyhen: – Şos misa ikkannaniy vor, Davuduke şos paçcah ha'as! **18** Həşde vuşde yik'eençe ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dıdıy uvhu: «Zı Yızde nukarne Davudne xileka, İzrail Fılıştınaaşdeyiy gırgıne duşmanaşsıne xılence g'attıvxhan haa'as». **19** Avnerree man, hark'ın, Benyamınaaşik'led eyhen. Qıyğə İzrailıyneyiy Benyamınaaşde yik'eençe ı'lğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. **20** Xevroneeqa, Avnerıka sacıgee Davudusqa g'ayre insan arayle. Davudee, Avnerısiy cune insanaaşis otxhun-ulyodğiy hele. **21** Avnerree Davuduk'le eyhen: – Hasre zı həşde hark'ın, gırgına İzrail yızde xəring'usqa, paçcahısqa, saa'as. Ğunar manbışıka cuvab g'ats'ak'vne. Qıyğəb vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e. Məxüdü ıxha Davudee Avner vuçud hıdı'ı g'ekkana. **22** Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'il eyxhe. Manbışe mebinbışıke g'ayşuyın geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'ın eyxhe. Davudee, Avner vuçud hıdı'ı, g'aykkı ıxha. **23** Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen: – Nerna dix Avneriy arı. Paçcahee mang'uk'vuçud hıdı'ı, g'aykına. **24** Yoav, paçcahne k'anyaqa qarı, eyhen: – Ğu hı'yın kar hucoone? Yığne k'anyaqa Avnerniy'e arı? Ğu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana ark'ınna. **25** Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yığın hark'ın-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axhxhesvacar arı ıxha. **26** Yoav Davudusse qığec'umee, mang'vee Avnerıqa qılhna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sıra eyhene kahrızisse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. **27** Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyile aqa akkyayhe. Qıyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ılncııqa ı'xı', gek'ana. **28** Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen: – Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zaliy yızde ölkal bınah aaxvas deş. **29** Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xızanııqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşıka gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ılncııke qek'ana insan deşda, mısınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen.

30 Yoaveeyiy cune çocce Avışayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne dəv'ee gik'uyñıl-alla gek'a. **31** Qıyğə Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşik'le eyhen: – Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnernemee gyaaş. Avner qıkkek'ane mıghırıqa qılhna vuc paçcah Davud ayk'an. **32** Avner Xevronee k'eyxha. Paçcah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacıgee milletid geşşen. **33** Paçcah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu: Avner məxür, g'eliqqə huvu, gik'as dexheyyı. **34** Yığın xılepı ay'tıl ıxha deş, G'elybışısıb zıncır üvxü vuxha deş. Ğu sixnareeşine ögil qukyoyk'alan xhinne qukyork'ul. Manva uvhumee, millet meed Avnernemee geşşen. **35** Qıyğə manbışın gırgınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhneconva mana ittuncıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'ın g'assır, eyhen: – Verığ k'yooçesse, yızde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen! **36** Milletk'le paçcahee ha'an g'acu, man gırgın manbışde yik'eençe eyxhe. Paçcahee ha'an gırgıncad milletis ikkiykanan. **37** Mane yığıl gırgıne milletik'leyiy gırgıne İzrailik'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paçcahee gıdek'u ıxha. **38** Paçcahee cune insanaaşik'le eyhen: – G'ıyna İzraılee xərna, qıvaats'ına insan qik'uva ats'a dışe? **39** G'ıyna zı g'əyxi'na paçcahır ıxheene, zaqa guc k'ilyba vob. Tseruyayn dıxı, Yoavıy Avışay, zale nımee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbee pısvalla haa'ang'us, haa'ane pısvallays sik'ı helecen!

4 Şaulne duxayk'le İşboşetik'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxhamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhı qəyq'ən giyğal. **2** Şaulne duxayqa İşboşetıqa q'öyre cune destebışda xərna ıxha. Manbı Benyamınaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dıxı vuxha. Manbışe sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyamınaaşınacab vuxha. **3** Beerotbı Gıttayımeeqa heepxı qabı vuxha, g'ıynıyne yığılqameeyib manbı maa'ab menne cigaynı xhinne aaxva. **4** (Şaulne duxayqa Yonatamıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğənçe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ıning'ıyq ileekang'ıvne mana mançe alıyart'u, zaara heexvava, gade xılence g'a'araçce mang'un g'elybı hayq'var.) **5** İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dıxı Rexavıy Baana yəqqıl' gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hıviyxhar. **6** İşboşet cune gozee tyulee g'alırxhu eyxhe. Rexavıy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı,

mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'in, vucub alyapt'i, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqq'le k'ena avayk'ananbı. **8** İşbošetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paçcahık'le eyhen: – İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşbošetna vuk'ul vob. Mane Şaulisniy ğu gik'as ıkkən. G'iyına Rəbbe, yişde xəring'ul – paçcahıl-alla Şaulukeyiy cune nasılıke in h'ı, qəl qığavhu. **9** Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbişis Rexavisiy cune çocus Baanays inaxdın alidghiniy qele: – Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançıl-allar mana aqqı gik'as alıkkı. Mang'veen zas abiyne xabarin mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karai'dəən insanar çopkune insanne xaaqa ikkeepç'i, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'i g'alyaa'aye? Zı gırgınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'in ixhen məxdın kar ixhes deş! **12** Davudee cune insanaaşılqə əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbışın g'elybiyyı xileppı gyatxi, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşbošetna vuk'ulyub alyapt'i, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5 İzrailin gırgın nasılı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe: – Şi vaka sa milletınbı, sa ebanbı vob. **2** Şenke yişda paçcah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailybı dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes. **3** İzrailin gırgın ağsaqqalar Xevronqa paçcah Davudne k'anyaqa abayle. Paçcahee maa'ad Rəbbine ögil manbışika cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaşe Davud İzrailyna paçcah ixhecenava mang'ulqa q'ış qadağva. **4** Davud paçcah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mang'veen İzrailis yoq'ts'al senna paçcahiyvalla haa'a. **5** Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennayiy yixhıble vazna paçcahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'veen bıkrne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebbıle senna paçcahiyvalla hav'u. **6** Paçcahiy cun insanar İyerusalımqa hapk'in, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen: – Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Çu inyaqa areene yişde bı'rq'tı'nbişisser, k'aanbişisser ğu inençe g'e'eşşes əxəsda. Manbışısqa məxüd qöö ıxha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. **7** Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. **8** Davudee mane yiğil eyhen: – Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ilğeç'u

qoracen. Məxüb şu Davud g'imeece eyxhene «bı'rq'tı'nbişileyiy k'aanbişile» ğameepxhes. Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'tı'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş». **9** Davud mane g'aleecar axva, mançıl-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'veen g'alayn hiqiy-alladın cigad Mıllı eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. **10** Xəəna G'oşunbışda Rəbb Davuduka ıxhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha. **11** Sur eyhene şaharne paçcahee Xıramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanayiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbışe Davudus saray alyaa'a. **12** Manke Davuduk'le ats'axhhen, Rəbbe vuc İzrailyna paçcah h'ı, cuna paçcahiyvallab axtı qav'u. **13** Davud Xevronğançe İyerusalımqa qarılı qiyğa, mang'veen cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebı haa'a. Manbışeb Davudus dixbiyyı yişba vuxooxa. **14** Mang'us İyerusalım vuxhayne dixbişın dobi inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, **15** İvxar, Elışua, Nefeg, Yafia, **16** Elışama, Elyada, Elifelet. **17** Fılıştınaaşık'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paçcah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğı. Manke manbışın gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxhamee, yı'q'ələqa g'aleeqa sıyk'al. **18** Fılıştınarıb Refaimne q'adaalılqa qabı, maa'ab aaxva. **19** Davudee Rəbbıke qiyghanan: – Zı Fılıştınaaşıka səyxene? Çu manbı yizde xılyaqə qevlesınbıne? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yiğne xılyaqə qıdevu g'alepçes deş. **20** Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Fılıştınar gyarxı-gyapt'i, eyhen: – Selin çine ögeedın kar haq'var hiyxvən ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Mançıl-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyesis) giyxhe. **21** Fılıştınar heerxı əlyhəəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkəkkanbı. **22** Fılıştınar meeb Refaimne q'adaalılqa abı, maa'ad çadırı giyxə. **23** Mançinemee Davudee Rəbbıke qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: – Ts'erriykecar manbışde ögilqa qığmeç'e. Yı'q'ələ apk'in, totan yıvarnane surale manbışılqa k'yooher. **24** Totane yıvaaşine q'ombışile g'elybişın sesbı qöö gidğılmeə, ğu zaara ı'ğiykre. Fılıştınaaşde g'oşunukun ha'asva, mane ğahlı Rəbb yiğne ögil əlyhəs. **25** Davudee gırgın, Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'veen Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Fılıştınar gyabat'a ıxha.

6 Davudee İzrailyğançe meer yugna, sıyxəə xhebts'al aazır insan g'əyxi', saa'a. **2** Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye qavaalesva, cune insanaaşıka sacige maqa

ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyl vuxha. Mane q'utyel oo keruvar ıxha. Xəəne G'oşunbişde Rəbbina taxt mane keruvaşıl oo vuxha. 3 Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne tepalyne xaañçe qıǵaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbişe Uzzayeyiy Axioyee he'ekka ıxha. 4 Manbişe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qıǵaaha. Q'utyeyne ögiylir Axio ayk'an. 5 Davudur, gırgın İzrailin milletid gıranne osake h'i'yn t'ampirı, lirabı, dafbı, medın aalyatbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hı'ı. 6 Naxonne attayle i'lǵəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xil hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa. 7 Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva mana maacar i'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeyne k'ane qek'a. 8 Davudus, Rəbbe Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'iyiniyne yiǵilid Perets-Uzza (Uzzayn qik'uy) vod. 9 Mane yiǵıl Davud Rəbbile qarq'ı'n, eyhen: – Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye? 10 Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiyan deş. Mang'vee mana Gatǵançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyoocka. 11 Rəbbina q'utye xheyble vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbe Oved-Edomsub, mang'une xizanısıb yugna barakat hoole. 12 Paççaħ Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xizanıb, mang'une gırgıne karasıb Allahne q'utyel-alla barakat huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. 13 Rəbbina q'utye haaqqanbişe yixhnəqqees g'el qittumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ıka gyook'a. 14 Davudee katanıen ileyliǵ alı', Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. 15 Davuduka sacıgee gırgıne İzrailıne milletın şadvalın ts'ırbı ha'a-ha'a, şeypur i'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha. 16 Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkekamee, Şaulna yiş Mikal g'uleñçe ileeka yixha. Məng'ı'k'le paççaħ Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a. 17 Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançınemee g'üvxıyne çadrene ab, çısva qav'uyne cigeeqa gıviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. 18 Davudee q'urbanbı allı'ıyle qiyǵa, milletis, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyle xayır-düə hoole. 19 Qiyǵa mang'vee İzrailıne milletne adameeşısıb, yadaaşısıb gırgıng'uscab sa gıney, sık'ınin çuru, sa ts'ets'ıb qooqqune t'imilena hoole. Mançeb gırgınbı xaybışeeqa sıviyk'al. 20 Davud cune xaabınbişıs xayır-düə hevlesva xaaqa sak'ımee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qıǵeyç'u, eyhen: – İzrailıne paççahee g'iyına vuceecar-vuc nəxıyr

haguna! Mana cune insanaaşıneyiy cune g'ulluxçiy içeəşıne ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha. 21 Davudee Mikalık'le eyhen: – Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiǵne dekkıneyiy mang'une bıkrıne nasılene cigee g'əyxı', Cune milletis, İzrailıybişıs, xərna hı'ı. Zı inçile qiyǵar Rəbbine ögil şadxhesda. 22 Zı yizde ulene ögil sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeəşınee zı axtı qa'as. 23 Şaulne yişşeeqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiǵılqamee uşax eyxhe deş.

7 Paççaħ cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaaşıke macal hele. 2 Mane gahıl paççahee Natan donane peyǵambarık'le eyhen: – İleke, zı sıdırne gıranne yiveke ali'ıyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadiree vob. 3 Natane paççaħık'le eyhen: – Rəbb vaka vor, hoora yiǵne yik'eedın he'e. 4 Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe: 5 – Hark'ın yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inid eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zasın xav alya'as? 6 İzrailıy Misirǵançe qıǵav'uyne yiǵıle, g'iyiniyne yiǵılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'ınee, Yizde çadiree axu. 7 Zı gırgıne gahbışılcar İzrailıne milletika sacıgee i'ǵıykr. Zı mısacad İzrailıne milletna haa'ane ç'ak'ınbışik'le uvhu deş: „Zas sıdırke xav ale'e“. 8 Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbişde Rəbbe inid eyhe: «Zı ğu vəq'əbı uxhıyxhane cigabişeençe qarı, vake İzrailis xərna hı'ı. 9 Ğu hark'ınne gırgıne cigabişee, Zı vaka ıxha. Yiǵne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiǵın do menne qıvaats'ıyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın. 10 G'iyiniyke şaqa cone cigabişee gyuv'recenva, şavaacabı manbı mançe i'ǵıykar hımaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailınemee sa cıga qa'as. Zı haakımar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuynğ'a, qəlnane insanaaşe manbı hooç'an-g'ooç'ananbiniy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşıne xılənçe rəhətiyvalla hevles. Vake g'abıynbı paççaħar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. 12 Yiǵna i'mı'r ç'əvıvuxhamee, ğunar yiǵne dekkaaşısqa ark'ınmee, yiǵne cigeeqana yiǵna dix ha'as. Zı mang'una paççaħıyvalı it'umba haa'as. 13 Mang'vee Yizde doyluyun xav alya'as. Zınab mang'una paççaħıyvalı gırgıne gahbışıs it'umaa'asda. 14 Zı mang'unemee dix ixhes, manar Yızdemeə dix ixhes. Mang'vee bınah hav'ımee, Zı mang'us, insanaaşe cone uşaxaaşıs caza hoolena xhinnena, caza hevles. 15 Zı mang'uke Yızda badal dyooxhena yugvalı, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. 16 Zı məxüdə ha'as yiǵna nasılıb, yiǵna paççaħıyvalılab gırgıne gahbışıs vuxhes. Yiǵna paççaħıyvalına taxtıb gırgıne gahbışısca vake g'abıynbışısne vuxhes». 17 Natane gırgın Allahee

haguyn Davudus yuşan ha'an. **18** Paççah Davud Allahne çadireeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen: – Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yizda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? **19** Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manid k'ilda qadı, Ğu zake g'abiyınbışde vuk'lelqa qalesimid uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaaşinemee ı'brat ixhes. **20** Davudusse medin Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! **21** Ğu in gırgın ç'ak'ın işbi, Yiğne cuvabnemee, Vas ikkanəxüid zak'le hagvasdemee hı'ı. **22** Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışika g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahı deşda. **23** Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iylene aq'val, medin millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattıvıxhan hav'u. Yiğın do ats'axhxhecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbi g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbiyiy manbışin allahbı g'e'epşı. **24** Gırgıne gahbışıs Ğu İzrailike Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha. **25** Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abiyınbışıs huvuyın cuvab həməxüid he'e, gırgıne gahbışıs axvecen. Gırgınid hasre Ğu eyhəxüid ixhecen. **26** Hasre insanaaşe «Xəəna G'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do gırgıne gahbışıs axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen. **27** Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxübna düə hav'u. **28** Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. **29** Gırgıne gahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayır-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne xayır-düəyka gırgıne gahbışısdə xayır-düə alept'ecen!

8 Mançile qiyğa Davud Filiştinaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xılənçe Meteg-Ammahıb g'ooşena. **2** Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyap'as alivku, baağıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bi qele gıviyğal. **3** Tsovayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın ciga meed cune xıyaqa ağahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. **4** Davudee Hadadezerna aaziriy yığıd vəş balkanıyna, g'ad aazırır hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'üne

balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk qı'iyne balkanaaşınd g'elin damarbi gyatxas ilekka. **5** Damask vooxhen Arambı Tsovayne paççahıs Hadadezerıs kumagıs abimee, Davudee manbışda g'ayeğvəd aazır insan gek'a. **6** Davudee Damask vooxhene Arambışde ölkce cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bi qele gıviyğal. Davud nyaqa hark'ineeyir, Rəbbeə mana ğama'ananiy. **7** Mang'vee Hadadezerıne insanaaşın k'inəəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalımqa qadayle. **8** Paççah Davudee, Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbişeençe geed yez adayle. **9** Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne gırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. **10** Hadadezereə hammaşee Toika dəv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas, sayır mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'üne k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'inəəğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle. **11** Paççah Davudee in cus adıyn k'inəəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbışike g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. **12** Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike, Filiştinaaşike, Amalekbışike g'ayşuyın karbı Rəbbis g'iyşar. Davudee Tsovayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerıssed g'ayşuyın karbıd Rəbbis g'iyşar. **13** Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'imoled aazır insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almeə, mana gırging'uk'le ats'axhxhena. **14** Edomne gırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hı'iyile qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ineeyir Rəbbeə mana ğama'ananiy. **15** Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, gırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha. **16** Tseruya donane zəiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axıludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **17** Axıtıvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahınar vuxha. Seraya mirza ıxha. **18** Yehodayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ıxha. Davudun dixbı kaahınar vuxha.

9 Davudee eyhen: – Şaulne nasıləna üç'ürra axuna vornane? Yonatannemee, zı mang'us yugvalla haa'as. **2** Şaulne nasılıs g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan: – Tsiva ğune vor? Mang'vee eyhen: – Ho'o, yizda xərna, zı vorna. **3** Paççahee eyhen: – Şaulne nasıləençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy? Tsivee paççahıs alidğhniy qele: – Ho'o, Yonatanaqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor. **4** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Həşde mana nyaane vor?

Tsivee paççahük'le eyhen: – Mana haşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna. **5** Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a. **6** Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyszarna. Davudee ona'an: – Mefiboşet! Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghiniy qele. **7** Davudee mang'uk'le eyhen: – Qı'məyq'ən, yiğne dekkine Yonatanneme, zı vas yugvalla hidyav'u g'alərçes deş. Yiğne q'əsdə dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbişil yizde sufranile otxhunıy oxhanas. **8** Mefiboşet Davudus k'orzul, eyhen: – Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qıvk'üne xvaana haa'a? **9** Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen: – Şaulınıy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xəring'üne nevaysqa quvu. **10** Yiğne xəring'üne nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaş mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'üne nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbişil yizde sufranile kar oxhanas. (Tsıvayqa yitsıxhvayre dixiy g'ayrer nukar vor.) **11** Tsıvee paççahük'le eyhen: – Yızda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın. Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhunıy oyxhan ixha. **12** Mefiboşetiqa sa k'ınna Mika donana dix ixha. Tsıvayne xaabın gırgınbı Mefiboşetın nukarar vuxha. **13** Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ixhayke, mana mançile qiyğa İyerusalımee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ixha.

10 Sabara gahile Ammonbişda paççah qek'a. Mang'une cigee paççah mang'una dix Xanun eyxhe. **2** Davudee eyhen: – Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dixes Xanunus yugvalla haa'as. Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkis baş-sağlığiyvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxhırmee, **3** Ammonbişde ç'ak'ınbişe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen: – Vak'le həməxiüdmədə ats'a, Davudee baş-sağlığiyvalla hevles insanar yiğne dekkis hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəkar haa'as g'axuvul! **4** Xanunee Davudun insanar avqu, manbişın saqqalrı suralqamee, tanalqa ali'ıyn karbıd avğançe gıvıy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manbı cone xaybişeeqa yəqqı'l haa'a. **5** Man kar Davudus yuşan hı'ımee, manbı naşvalın habat'ava, Davudee manbişde ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen: – Saqqalrı aleelesmee

Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le. **6** Ammonbişik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbişe Bet-Rexoveeneiy Tsova eyhene cigeeene Arambışıke cos g'ad aazır hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbişe Maaka eyhene cigayna paççah aazırne insanika, sayır Tov eyhene cigeeençe yits'iq'vəd aazır insan qoyt'al. **7** Davuduk'le man ats'axhxamee, Yoavıka gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. **8** Ammonbı qığeepç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasınbı xhinne gıvıy'k'an. Tsovayniy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşika qığeepç'ı, g'ab curayba ulyoozar. **9** Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleyiy yı'q'əle duşmanar gıpk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailıyne gırgıne g'oşunuke yugun gəvxiyn cehilyar curav'u, Arambışıde ögilqa gıvıy'k'an. **10** Avxuıyne insanaaşılqar cuna çoc Avışay xərna gıxhxı, manbı Ammonbişde ögiyl gıvıy'k'an. **11** Yoavee Avışayık'le eyhen: – Arambı zale gucuka vuxheene, ğu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonbı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. **12** Yik'eka ixhe. Qora, yişde milletneme, yişde Allahne şaharbişdeeme, yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa yeniı yugda qöö, man he'ecen. **13** Yoavıy mang'una g'oşun Arambışıka sıç'ookka gibğılme, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbı. **14** Ammonbişik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avışayne ögiyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbişikan saç'ıvkıy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalımqa sıy'k'al. **15** Arambışık'le co İzrailıbişile avub aaxva g'avcumee, manbı sacıgeeqa savayle. **16** Manbişde paççahee, Hadadezere, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valın Arambı dəv'eeqa qığaa'a. Manbıb Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacıgee Xelam eyhene şahareeqa abayle. **17** Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailıbı sav'u, İordanne damayle ılğeeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'ıvkasva gıvıy'k'an. **18** Arambı İzrailıbişde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışıda yıghıd vəş dəv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır balkanılı alıxı arına esker gek'a. Manbişda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'ıxı maacar gek'ana. **19** Hadadezerne xilek avubne paççaahaşık'le con gırgınbı İzrailıbişis avub avxu g'avcumee, manbişe İzrailıbişikana dəv'ə ç'əv hav'u, manbişis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbişis kumagbı ha'as.

11 Yuxhxhan qadımee, paççahar dəv'əys qığeebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşıkayiy gırgıne İzrailıyne g'oşunuka dəv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbişe Ammonbişikın hı'ı,

manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyusalimcar axva. **2** Sa yiğil exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaaşine sarayne daxalqa ilqeq'u maa'ar iykar ziyğal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zäiyfa äyeexär g'eece. Mana zäiyfa geer uftanna yixha. **3** Zäiyfayne häk'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvıyne insanee eyhen: – Mana zäiyfa Q'etbışda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor. **4** Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zäiyfa Davudusqa arımee, mæng'in yadaaşik eyxhenbı manke ç'äveetxha ixha. Davud mæng'ı'ka g'ılexhana. Mançile qiyğa zäiyfa cene xaaqa sıyk'al. **5** Zäiyfa vuxhne eexva. Mæng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes. **6** Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen: – Q'etbışda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axıle. Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. **7** Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoavıy g'oşun naxübne, däv'ä naxübne älyhävva qiyghan. **8** Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen: – Xaaqa hoora, sık'ırıra g'alixhe. Uriy paççahne sarayeençe qığeq'ımee, paççahee yı'q'äle mang'us pay g'uxoole. **9** Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paççahne manesa nukaraaşika sacıgee sarayne akkayne ghalee g'ılexha. **10** Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'in deşva» uvhımee, mang'vee Uriyke qiyghanan: – Nya'a, ğu yäqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın? **11** Uriyee Davuduk'le eyhen: – Allahıka mugavılenana q'ıtye, İzrailıybı, Yahuder çadırıbışee aaxvamee, yızda xärna eyxhena Yoavıy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'in otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqanıy yiğne canılqan k'in ixhen, zı mæxdın kar mısacad ha'as deş. **12** Davudee Uriyk'le eyhen: – Ğu g'ıynar inyaa axve, zı ğu g'ıyqa yäqqı'l ha'asda. Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyusalim axva. **13** Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy paççahısse exheeqana qığeq'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilıy necar cıgeeqa, paççahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş. **14** Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavısqa hıxhar he'ecenva Uriysqa qele. **15** Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ä äene cıgeeqa yäqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'älqa ts'ıts'eepxhe, hasre mana ı'xı' gik'ecen». **16** Yoavee şahar hiqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbışın yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'annıy. Mançıl-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. **17** Şaharın insanar Yoavıka sævxsäva, şaharıke g'aqa qığeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı,

habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer ıxhana. **18** Yoavee Davudne k'anyaqa däv'ä naxübıy ilğevç'uva xabar ana insan g'ixele. **19** Mang'vee xabar ana g'ixelene insanıs xät qa'an: – Ğu däv'äy ne mançıke qäl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şu sævxsäva şaharısqa manımee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dişdiy, manbışe cabırbışile vukbı ahas ıxhay? **21** Şavaane Yerubbeşetna dix Avımelek gik'u? Nya'a, cabırle dişdiy mang'ulqa sa zäiyfee yöxxäyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manımee cabırbışısqa k'ane qeepxha?» Manva paççahnee vak'le uvheene, ğu mang'uk'le eyhe: «Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una». **22** Xabar ana ı'qqana insan yäqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hırxıl, Yoavee cuk'le uvhuyn ğırın mang'us yuşan ha'an. **23** Xabar ana arıyne insanee Davuduk'le eyhen: – Şen insanar şalqa k'ıyoptul, şaka saç'ıvksava şaharıke g'aqa qığeepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışısqamee yı'q'älqa g'ee'epşıynbı. **24** Vukbı ayhenbışee cabırbışile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğu'u, paççahne eskeraaşıke habat'anbıb vuxhaynbı. Yiğna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una. **25** Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen: – Yoavık'le eyhe: «Mançıl-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılıncın ina-şena geer gik'u. Hæşdiy le guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'ıyoohre, mana hı'ğækar hee'e». Mæxüd ğu Yoavıs yik'ıbı hele. **26** Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxımee, mang'us ak' avqaaqqa. **27** Ak' ç'ävuvxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qıyzele'e. Mæng'ı'ke cune xhunaşşe hee'e. Qiyğa mæng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Ræbbıne yik'eençe vooxhe deş.

12 Ræbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inæxüd eyhe: – Sa şahare q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. **2** Karnane insanıqa geed çavra-væq'ä eyxhe. **3** Kar deşdang'ıuqamee alıvşu xæp qaa'ane vughılyne bederle ğayrı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacıgee xæp qaa'a vuxha. Mançın mang'une xılence kar oyxhan ıxha. Mang'une k'oleençed xıyan ulyoğa ıxha. G'alyıvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişşene cıgee vuxha. **4** Sayæqees karnane insanısqa menne cigabışeençe mihman arayle. Karnane insanıs cong'äo arıyne mihmannemee otxhunıy ha'asva cune çavra-væq'äyke häyvan avqu gıvk'as qıviykkanna. Mang'vee hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'äo arıyne mihmanıs otxhunıy ha'a. **5** Davudna

mane insanlıq qəl avqu, Nataniq'le eyhen: – Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, man h'i'ayne insanis qik'uyud avaa'k'a. **6** Rəh'i'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bediril-alla yoq'nəqees geed kar qeles. **7** Natanee Davuduk'le eyhen: – Mana insan ğu vorna! İzrailnye Allahee Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zi ğu İzrailyna paçcah xhinne g'əyxı', Zı ğu Şaulne xılence g'attixhan hı'. **8** Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibıseeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ılda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanid helesinniy. **9** Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qöona iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşse hee'esva, ğu mana g'ılınıcıqqa huvu. Ğu mana Ammonbışde xileka gik'u. **10** G'iyniyke şaqa yiğne xaake mısacad g'ılınıc əq'əna qıxhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşseyke vas xhunaşse hey'ı». **11** Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışısacad qaqqs alıkkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşıka g'alixhas. **12** Ğu man kar dyugulenda hı', Zimee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl ğırgıne İzrailybışde ulene ögil ha'as alıkkas». **13** Davudee Nataniq'le eyhen: – Zı Rəbbine ögil bınah hav'u. Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen: – Rəbbe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. **14** Ğu məxdın kar hı'iyle qiyğa, Rəbbine duşmanaasısser Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. **15** Allar-ballar vake ıxhana dix qik'asda, axvas deş. **16** Mançile qiyğa Natan cune xaaqa sıyk'al. Rəbbe, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşseyken ıxha. **16** Davudee uşaxnemeə Allahıs düə haa'a. Mana sıvacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğ'a'a. **17** Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karid oyxhan deş. **18** Yıghıd'esde yiğıl uşax qek'an. Davudun nukar uşax qik'ıva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışısqa məxüdü qayle: – Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçıl aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alıxhxı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdüne eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a. **19** Davuduk'le cune nukaraşse ğud-ğud haa'a g'avxhumeə, uşax qik'uva ats'axxhen. Mang'vee manbışıke «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe. **20** Man g'ayxı, Davud ç'iyele oza qıxha, əyxı'r-şəyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğı, tanalınbıd badal hı', Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhunıy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan. **21**

Nukaraşse mang'uke qiyghanan: – Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sıvacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otxhan ğırğıl? **22** Davudee manbışıs inəxdın alidğhınıy qele: – Uşax üç'ürnang'a, zı sıvacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ıxhee, Rəbbis zı qiyğkın, uşax gidek'avaniy eyhe. **23** Həşde uşax qik'ıyn, zı nişısne sıv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'ılas deş, zı mang'usqa əlyhəəs. **24** Qiyğa Davudee xhunaşşey Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u mæng'ı'ka g'ılexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman ğıyxhe. Rəbbis man uşax ikkiykanan. **25** Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ıxəle, mang'veeyid uşaxın do Yedidiyah (Rəbbis ikkana) ğıyxhe. **26** Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paçcahna g'ala avqaaqqa. **27** Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole: – Şı Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbışe xhyan havacen cigabı aqqı. **28** Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxhene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles. **29** Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rəbbeqa arı, dəv'ayka mana avqaaqqana. **30** Mang'vee manbışde paçcahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa ğıyxhe. Man tac k'inəğəyke hı'ı ıxha, çına yı'q'vaalab sa talant vuxha. Mançine hiqiy-allançed ğıranın g'ayebiyiy gitk'ın. Davudee mane şaharencə geed ğıranın kar qığ'a. **31** Mane şahareedın millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yıvayne kılınğıkayiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbışısqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbışde ğırgıne şaharbışik man hı'iyle qiyğa, qığəç'u cune g'oşunuka İyerusalımqa ayk'an.

13 Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yıçu yixha. Davudne menne dıxes Amnonus mana Tamar yikkiykan. **2** Amnonus cuna duvuxna yıçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançıke ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus mæng'ı'k hucoomecad ha'as dağamda qöö ıxha. **3** Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şımayna dix ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha. **4** Yonadavee Amnonuk'le eyhen: – Ay paçcahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen: – Zas yızde çocuna Avşalomna yıçu Tamar yikkan. **5** Yonadavee mang'uk'le eyhen: – Tyuleeqa k'ıç'u, ğucar ğu ik'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arimee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ıxhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yızde ulene ögil zas otxhunıy

he'ecen, zak'ler mana g'ayces, mæng'ı'ne xılence kar oxhanas». **6** Amnon tyuleeqa k'ıç'u, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paçcah mana g'acesva arımee, mang'vee paçcahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, yızda yıcu Tamar ayrecen, yızde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zinad manbı cene xılence oxhanas. **7** Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen: – Həşde yıgne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e. **8** Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alırxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. **9** Qıyğa mæng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar gıyxhe. Mang'us oxhanas ikkiyhan deş. Amnonee eyhen: – Hasre gırgınbı zasse qıgeepç'ecen. Gırgınbı mang'usse qıgeebaç'enbı. **10** Amnonee Tamarık'le eyhen: – Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yıgne xılence alyaat'u oxhanasın. Tamare çocusva hı'ıyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka. **11** Kokaybı Amnonee oxhneceva cusqana qıkkekamee, Amnon Tamarık at'ırq'ın eyhen: – Yıcu, qeera zaka g'alıyxhe. **12** Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş çoc, yızın do qıgmayhel İzraile mæxdın karbı ha'anbı deşxhe. Mæxbına beynyavavalla hımaa'a. **13** Mæxdıne doyuka zı nyaqana yixhes? Yıgım d İzraile beynyavava do qıgeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paçcahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş. **14** Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydixhu, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, mæng'ı'ka g'ılexhana. **15** Mançile qıyğa Amnonuk'le Tamar g'ımeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yıkkanañçiler geer g'ımeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qıyxha ğadarıyxheva» eyhe. **16** Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalıleb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a. Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydıyxhu, **17** cuna nukar qort'ul eyhen: – İna zasse g'e'eyşu, akka qa'an. **18** Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Mæxdın gurtbı paçcahne adamiys hıdyap'ınne yışbışe aly'a ıxha. **19** Tamaree vuk'lelqa yıq k'ıyaa'a. Qıyğad tanalin gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülööræxə geşe-geşe iyeek'anna. **20** Çoce Avşalomee mæng'ı'kle eyhen: – Vaka, yıgna çoc Amnonne g'alırxhu? Yıcu, həşde nıq' qıgmayhe, mana yıgna çoc vorna. Man ıxhayn yik'eeqa ıkmekka. Mæxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'ıvee dağercuna xhınne eexva. **21** Paçcah Davuduk'le mana gaf g'avxhımee, mana qalın əq'əna. **22** Avşalomee Amnonuk'le yugunud pısınud cuvab eyhe deş. Mang'vee yıcu mıc hey'ı, mæng'ı'ka g'alırxhuñçıl-alla Avşalomuk'le

Amnon g'ımeece ıxha. **23** Ooğançe q'ölle sen ilğevç'ıyle qıyğa, Efrayım eyhene şaharıs k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbı qoyşar eyxhe. Avşalomus paçcahın gırgın dıxbı maqa otxhun-ulyoğas qoot'alas vukkiykan. **24** Mana paçcahısqa arı, eyhen: – G'ıyna zı, yıgne nukaree, vəq'əbı qoyşar. Hucoona ixhes, g'ıyna paçcahıy cun insanar zasqa savaale. **25** Paçcahe Avşalomuk'le eyhen: – De'eş dıx, yışın gırgınbı abee, vas yı'q'da yıuaras. Avşalomee mana nımee ittunçıl aqeyir, paçcah maqa arayle deş. Paçcahe Avşalomus xayır-düayıbı huvu, mana yəqqı'l araççe. **26** Avşalomee meed eyhen: – Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle. Paçcahe mang'uke qıyghanan: – Nişısne mana şoka ikkekka? **27** Avşalomee xıl ts'ıts'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dıxbı mang'uka g'uxoolenbı. **28** Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a: – İlyaae Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhınne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeval!» eyhes. Manke şu mana gık'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe! **29** Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus ı'ıyxən. Paçcahne dıxbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atıraaşılqa aleepxı, mançe heebaxanbı. **30** Manbı yəqqənanğ'a Davudulqa inəxübna gaf hıvıyxhar: – Avşalomee paçcahın gırgın dıxbı gıyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ırna g'alerçu deş. **31** Paçcah oza qıxha, tanalin qıt'axxı'ı, ç'ıyelqa gızyaraççe. Mang'ı'ne k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı. **32** Davudne çocune Şımayne dıxee Yonadaveeme inəxüd eyhe: – Yızde xəring'ıusqa həməxüd qımayleen, cune dıxbışın gırgınbınyıxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qık'u. Avşalomuqa məxbına fıkr cuna yıcu Tamar Amnonee cuka g'alıyxhas alıykkıyne yıgıle vuxha. **33** Hasre yızde xəring'un paçcahın gırgın cun dıxbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qık'u. **34** Avşalomnee hıxu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooaqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. **35** Yonadavee paçcahık'le eyhen: – Haane paçcahın dıxbı qöövub! Zı, yıgne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen. **36** Mang'vee cuvab uvhu g'attırxhınee, axtıba gıyaaş-gıyaaş maqa paçcahın dıxbı ikkeebaç'e. Paçcahır gırgın cun insanarıbı hülöübəxə gıyaaş gıvıyğal. **37** Davudee yıgıs-yıgıs dıxes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomee hıxu Geşırne paçcahne Talımayne k'anıyaqa ayk'an. Talımay Ammıhudna dıx ıxha. Geşureeqa hıxuna Avşalom maa'ar xhebble senna axva. **39** Amnon qık'u, ooğançe sabara gah ilğevç'ıle qıyğa, paçcah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qıhna gexha deş.

14 Tseruyayne duxayk'le Yoavik'le ats'anniy, g'attivxhan haa'a. Məxüb şi Allahne milletne paççaħın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay. 17 Mançil-alla zı məxüdü uvhu: «Yızda xərna paççaħ, sa cuvab ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen: – Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarın tanalınbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. 3 Paççaħne k'anyaqa hark'ın, inəxüdü eyhe. Yoavee, paççaħık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an. 4 Teqoyeençena zəiyfa paççaħısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen: – Ay paççaħ, kumag he'e! 5 Paççaħee mang'uk'le eyhen: – Vak hucoona ıxha? Zəiyfee eyhen: – Zalqa yiğ adı, yızda adamiy qik'u. Zı sip'iriy vorna. 6 Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğil manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhınbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una. 7 Həşde girğınacab xızan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şaşqa qale, şi mana çoc gik'yunçil-alla gik'as. Dekkin kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbışe məxüdü zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətq'as. Məxüb manbışe çiyeyne aqval yızde adamıyke g'abıynbı g'alepçes deş. 8 Paççaħee zəiyfayk'le eyhen: – Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda. 9 Teqoyeençene xhunaşşee paççaħık'le eyhen: – Yızda xərna paççaħ, hasre mançına bınah zalqayiy yızde xızanılqa vuxhecen! Paççaħılqayiy cune taxtılqa bınah gyumooxhacen! 10 Paççaħee eyhen: – Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğə mana vak sayır set'as deş. 11 Zəiyfee eyhen: – Hucoona ixhes, paççaħee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yızde dixıke qəl qığaaħas havaasaras deşva. Deşxhee, manbışe yızda dix gik'as. Davudee eyhen: – Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərib g'a'avxhas deş. 12 Zəiyfee Davuduk'le eyhen: – Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre. Paççaħee «Eyheva» eyhe. 13 Zəiyfee eyhen: – Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüdü uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cıgeeqa hıxu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş. 14 Yişin girğınbı hapt'asınbı, şi ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanıkar. Allaheeyid insanıke ts'ıts'ı'ı can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'anaqa girxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fıkrı ooxhan. 15 Zı milletin qı'yeeq'an hey'ı, çil-allar zı həşde vasqa, yızde xəring'usqa paççaħısqa arı. Yızde fıkreeqa qadıyn: «Hark'ın paççaħıka gaf haa'as, şayıd mang'vee zı uvhuyın ha'a. 16 Paççaħee, zı uvhünçil k'ırı alıxhı, zınaayiy yızda dix, şi gyapt'as vukkanang'une xıleñçe g'attivxhan haa'a. Məxüb şi Allahne milletne yı'q'neñçe hakkal hıdyaa'a». 17 Mançil-alla zı məxüdü uvhu: «Yızda xərna paççaħ, sa cuvab eyhe, yızın yik' cıgeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaiķısse xhinne yugun pısinçıke cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen! 18 Paççaħee zəiyfayk'le eyhen: – Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançın alidğhınıy zake dyugul hıma'a. Zəiyfee eyhen: – Yızda xərna paççaħ, hucoona ixhes qiyğhne. 19 Paççaħee qiyghanan: – İne yiğne işee Yoavna xılyne alıvku vob? Zəiyfee alidğhınıy qele: – Yızda xərna paççaħ, valqan k'ın ixhen, şavussecad val k'ırı ilydiyxı t'ub cıgeençe ı'ğviykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ikkanvad, mang'vee xət qı'ı. 20 Məxüdü yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yızde xəring'una paççaħna ək'el, Allahne malaaiķna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen girğın ats'an. 21 Paççaħee Yoavik'le eyhen: – Ho'o, zı man kar ha'asın. Hoorə, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e. 22 Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paççaħ geer qa'anava» uvhu. Qiyğə Yoavee meed eyhen: – G'ıyna paççaħee, cune nukaree uvhuyın hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhıhayn, vasqa zı yugra qarı ıxhay. 23 Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalımeeqa sak'al ha'a. 24 Paççaħeeme eyhen: – Hasre mana cune xaaqa sak'leceen, yızde ulesqa qımayleceen. Avşalom cune xaaqa sıyk'al, mana paççaħne ulesqa qarayle deş. 25 İzrailıvolle Avşalom xhinne micagna adameeşına insan ıxha deş. Girğing'us mana ikkan ıxha. Vuk'lele kıts'alqamee mang'uqa qələn cıga ıxha deş. 26 Senis, ç'ərbışe mang'us yı'q'ıvalla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş şekel qadayle ıxha. (Şekel paççaħee gıxhıyın standart ıxha.) 27 Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yıxha. Tamar geer micagna içiy yıxha. 28 Avşalom q'ölle senna İyerusalım axveeyir, mang'uk'le paççaħın aq'va g'ece deş. 29 Avşalomee Yoavıyır qıhna insan g'ıxele. Avşalomus ikkananiy, Yoavee vuc paççaħısqa ikkı. Yoavıs mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ıxele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. 30 Avşalomee manke cune nukaraaşık'le eyhen: – İlyaake, Yoavın xhit'anan çol yızde çoluk at'ıtq'ın vod. Hapk'ın, maqa ts'a ı'xe. Avşalomne nukaraaşed hapk'ın, maqa ts'a ı'xiyxən. 31 Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan: – Nya'a yiğne nukaraaşee abi, yızde çolus ts'a ı'xı'ı? 32 Avşalomee Yoavik'le eyhen: – Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureençe nişisniy qarı?

Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen. **33** Yoavee hark'in, man gırgın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee cus däv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. **2** Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışısqa əlyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone y'i'q'nee gırxhına gaf paççahee məhkama älgehecenva vüqqən insanar i'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qiyghan ixha: – Ğu nene şahareençene? Mane insaneeyid alidghniy qele ixha, vuc sa neneme İzrailıne nasileençena vorna. **3** Avşalomee mane insanik'le inəxüid eyhe ixha: – Yiğna iş yugrab, qopkunab vuxheyib, paççahısnee val k'ırı alixhhesda insan deşda. **4** Avşalomee meed eyhe ixha: – İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuranıy ilyakkas. **5** Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexheme, mang'vee xil hotku, mana insan cusqa ts'its'ı'ı, ubba ha'a ixha. **6** Avşalomee məxüid paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailıybişikcad ha'a ixha. Məxüib mang'vee İzrailıybi culqa saa'a vuxha. **7** Yoq'ulle sen ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee paççahik'le eyhen: – Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'in, Rəbbis cuvab huvuyın kar ha'as. **8** Zı, yiğna nukar, Aramne cigabişeeəne Geşurne şaharee axvamee, k'ınniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us i'bədat ha'as Xevronqa i'qqəs». **9** Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe. Avşalomur Xevronqa ayk'an. **10** Avşalomee dyugulenba gırgıne İzrailıne nasılbişeeqa cun insanar g'axuvu, maabınbişik'le eyhen: – Gaçeençe qı'ğəəne süttıyın ses g'ayxhımee, «Avşalom Xevron paççah ixhava» eyhe. **11** İyerusalımğançe Avşalomuka sacıgee q'öd vəş insan ayk'an. Manbı məttıne yik'eka mang'ıqab qihna əlyhəə vuxha. Manbışis nişikcab xabar vuxha deş. **12** Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee Davudna muşaaıvır Gıloonçena Axitofel cune şahareençe, Gıloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa i'lğəənbı yiğ-yiğle geeb qeebxhe vuxha. Manbışis Davudne y'i'q'ale qeeqxhes vukkan vuxha. **13** Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – İzrailıybişın yik'bı Avşalomulqa vod satk'ıl. **14** Davudee İyerusalımeene cune gırgıne insanaşik'le eyhen: – İnçe heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılənçe yişde neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene,

mana şaka avarq'ıl, yişde vuk'lelqa yiğbı exas, şaharıb g'ılıncıke alğaaahas. **15** Paççahne insanaaşe eyhen: – Şi yiğın nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen. **16** Paççahıqab qihna mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. **17** Paççahıqad qihna gırgın milletcad qığevç'u, şahareençe qığəəne xaasqamee qadı, ulyoyzaran. **18** Gırgın mang'un insanar Keretbışıka, Peletbışıka, yixhid vəş Gateençe cuqab qihna qabıyne Gatbışıka sacıgee, cune ögiyle ilğeebaç'e. **19** Paççahee Gatğançene İttayk'le eyhen: – Ğu nya'a şaka i'qqə? Sak'le, ixhesde paççahıka Avşalomuka axve. Ğu menne cıgeençe g'e'eşşu qarına vor. **20** Ğu inyaqa həşdebişee qarı. G'iyına zı ğu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le haagvecen! **21** İttayee paççahıs alidghniy qele: – Vorne Rəbbilqaniy yizde xəring'ıne paççahne canılqan k'in ixhen, ğu, yizda paççah, nyaa'ar ixhee, zınar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes. **22** Davudee İttayk'le eyhen: – Qora manke ögilqa ilğevç'e, ögee hoora. Gatğançene İttaykan gırgın mang'un insanar, cone k'anebın gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı. **23** Paççahın insanar əlyhəəmee, ölkeebın gırgın insanar okur aletçu gvaaşenbı. Paççahee Qıdronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an. **24** Maa'ar Tsadokır ixhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abıynbı vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbışe ç'iyelqa gıviyixhe. Evyataree gırgın millet şahareençe qığevç'esmee q'urbanbı allya'a. **25** Paççahee Tsadokuk'le eyhen: – Allahna q'utye şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zı y'i'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utıyeyiy Cuna çadır zak'le hagvasın. **26** De'eş, «Ğu Zas ikkana deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ikkan he'ecen. Zı Mang'une xile vorna. **27** Paççahee kaahın Tsadokuk'le eyhen: – İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayıy yiğna dix Axıma'ats, Evyatarne duxayka Yonatanıka sacıgee hexxan hıd'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareeyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. **28** Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cıgee, sahrıe ixhes. **29** Tsadokeeyiy Evyataree Allahna q'utye İyerusalımeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalımeeqa axva. **30** Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqevç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar alı'ı ixha deş. Mang'uka sacıgee suvalqa i'lqəənbı vuk'lelqa kar atçu gvaaşe-gvaaşe ilqeebaç'e. **31** Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil

qeepxhaynbişde suralırva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a: – Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'sləhətbı nişcad karai'dənbı he'e. **32** Davud milletın Allahıs ı'bədat ha'ane suvane q'omaqa hırhxılımee, Arkibişda Xuşay mana g'acəa arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalınbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. **33** Davudee mang'uk'le eyhen: – Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ğu zas dağamra ixhes. **34** İnekke yugun, ğu şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paççah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxiyyəi yiğne dekkis nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxiüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mı'sləhətbı alyt'ik'al ha'as əxə. **35** Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaka vuxhes. Paççahne sarayee g'ayxhiyn girgin kar, ğu kaahinaaşılqa Tsadokılqayıy Evyatarılqa hixhar ha'as. **36** Manbişda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarna dix Yonatan – manbişde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn girgin manbişde xileka zalqa hixhar he'e. **37** Avşalom İyerusalimeeqa ı'kkəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16 Davud suvayle gəə girğilmee, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş gıney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ çaxıren alyaat'u, manbid q'öne əmələlqa alixxhı, Davudne ögilqa arayle. **2** Paççahne Tsivayk'le eyhen: – İnbı nyaqane ikkekka? Tsivee eyhen: – Əmələr paççahın xaabınbı alepxecəna, gıneyiy incilerid yiğne nukaraaşə oxhəcəna, in çaxırtd sahreene obzuruynbışe ulyoğecəna adı. **3** Paççahne Tsivayk'le eyhen: – Yiğne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor? Tsivee paççahik'le eyhen: – Mana «G'iyna İzrailiybışe yizde q'əşde dekkına paççahiyvalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalimee axu. **4** Paççahne Tsivayk'le eyhen: – Manke Mefiboşetin girgin kar yiğın eyxhe. Tsiva paççahıs k'yorzul, alidghıniy qele: – Saccu zı yiğne ulesqa yugra qoracən. **5** Paççah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qığəç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qığəç'e. **6** Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudılqayıy Davudne insanaaşılqa g'ayebı ayhe. **7** Şimeyee Davudılqa inəxübna bed-düə haa'a: – Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, karai'dəna insan! **8** Ğu Şaulne cigəe paççah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yapk'imne ebal-alla hı'ı. Həşde Rəbbe paççahiyvalla yiğne dıxəsqə Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı. **9** Tseruya donane zaiyfayne duxee Avişayee

paççahik'le eyhen: – Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paççahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'ın mang'una vuk'ul qooxas. **10** Paççahne eyhen: – Tseruyayn Dixubı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxiüd hıma'ava» eyhes əxəyee? **11** Davudee Avişayk'leyiy girgine cune insanaaşik'le eyhen: – Zake g'ariyne yizde dıxə zı gik'as ıkkən. Mane Benyaminyaaşikeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alərçə, hasre heecən bed-düə. Mang'uk'le məxiüd Rəbbe uvhu. **12** Həməxiüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uyne bed-düə-alla, zas yugun ha'a. **13** Davudıy cun insanar cone yaqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeə suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbişılqa g'aye, toz dağ'a. **14** Paççahiy cukan girgin insanar İordanne damaysqa hipxhır, obzurva maa'ad manziyby ha'a. **15** Avşalomiy girgına İzrailiybışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka sacigee ıxha. **16** Davudna hambaz, Arkibişda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paççah geer qa'anal Paççah geer qa'anava!» eyhe. **17** Avşaloməe Xuşayk'le eyhen: – Manane yiğne hambazılqana, Davudılqana, yiğna badal dyooxhəna yugvalla? Nya'a hambazıka sacigee idyark'ın? **18** Xuşayee Avşalomuk'le eyhen: – De'eş, zı saccu Rəbbe, inə milletın, girgine İzrailincar, g'əyxı'ıne insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas. **19** Ğu zak'le eyhelən zı şavusne nukariyvalla haa'as? Hambazne dıxə dışde? Yiğne dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasib həməxübna nukariyvalla haa'as. **20** Avşaloməe Axitofelik'le eyhen: – Şi hucooyiy ha'as ıkkənva mı'sləhət g'avcələn! **21** Axitofeleə Avşalomuk'le eyhen: – Yiğne dekkee xaaqa ilyaakəsva g'alyav'uyne cune caariyeeşika g'alixhe. Manke girgine İzrailik'lecad ğu dekkis g'iməce qıxhava ats'axhxhesin. Yiğne suralyne girginbişeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas. **22** Avşaloməe dekkıne sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar girgine İzrailnye uləne ögil dekkine caariyeeşika g'ilexha. **23** Mane gəhbışıl Axitofeleə g'avcuna mı'sləhət, Allahiken cuvab xhinne ıxha. Axitofeleə g'avcuna mı'sləhət Davudnəmeeyib Avşalomnəmeeyib həməxiüb vuxha.

17 Axitofeleə Avşalomuk'le eyhen: – Hasre zı yits'iqvəd aazır insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qihna gixhas. **2** Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şı manbişılqa k'yophur mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebın girginbı heepxasınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as. **3** Qiyğəle girgin millet zı vasqa

sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alerçes ikkan deş. Manke milletıkıd vıçud ixhes deş. **4** Man cıvab Avşalomusud gırgıne İzrailıne ağsaqqalaasıd yugda qadayle. **5** Avşalomee eyhen: – Qudoora, həşde Arkıbışda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyhemıçılıd k'ırı alıxhhes. **6** Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen: – Axitofelee şas inəxübna mı'sləhət g'avcu. Şi mang'vee eyhəxüid ha'asee? De'eş, hıdy'a'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe? **7** Xuşayee eyhen: – Axitofelee həşde huvuna mı'sləhət yugna deşub. **8** Vak'lecad ats'an, yığna dekkıy mang'ukan insanar ıgıder vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyın syobı xhinne vob. Yığna dek ək'elıka sıç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alıxhas deş. **9** Mana həşde mağarabışde sançeeve, deşxhee, menne cıgeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yığne eskeraşıqla ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbışe eyhesın: «Avşalomuqa qıhna apk'ınınbı avub avxu». **10** Manke aslanaaşın xhınne yik'ınan ıgıderıb qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne İzrailıybışik'lecad ats'an, yığna dek nəxrına g'oçax ıxhay, cukanbıb nəxbın ıgıder vuxhay. **11** Zı vas inəxübna mı'sləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee gırgın İzrailıybı deryahne mığlena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğınab yığne xılen manbı dəv'eeqa vukkee. **12** Mana axvane cıgıbışde sançee şı mang'ulqa xəənçə ç'ıyelqa g'e'exhhan şeh xhinne k'yooharas. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürre g'ılydyaarəçce. **13** Mana menne şahareeqa ark'in ıxheene, gırgıne İzrailıybışe mane şaharısqat t'ü'ar adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharıke sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş. **14** Avşalomeeyıy cukane gırgıne İzrailıybışe eyhen: – Arkıbışda Xuşayına mı'sləhət, Axitofelyne mı'sləhətıle yugba vob. Məxüid Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdemee, Axitofelyna yugna mı'sləhət havaakal haa'a. **15** Xuşayee kaahınaaşık'le Tsadokık'leyıy Evyatarık'le eyhen: – Axitofelee Avşalomusıy İzrailıne ağsaqqalaası inəxübna mı'sləhət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. **16** Həşde şı ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axıle. Şu mang'uk'le eyhe: «G'ıyna xəm İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ılgəepç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı». **17** Yonatanıy Axıma'ats En-Rogelee aaxva vuxha. Sa nukar ıçee manbışıs xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hıvxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdıy. **18** Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyıd man hark'ın Avşalomulqa hıxhar

ha'a. Mançıl-allab manbı mançe zaraba qıgəepç'ı Baxurımee eyxhene sa adamıyne xaaqa qavayle. Mane adamıyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. **19** Mang'une xhunaşşee örtıyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çılqab xhıt'a gyooka, şavuk'lecad vıçud g'ımececenva. **20** Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəıyfaıyke qıyghanan: – Axıma'atsıy Yonatan nyaane vob? Zəıyfee manbışik'le eyhen: – Damayke ılgəepç'ı. Mane insanaaşee manbı t'abal haa'a. Vuşucar ıvdeykımee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. **21** Avşalomun insanar apk'ınıyle qıyğa, Yonatanıy Axıma'ats kahrızeeñçə qıgəepç'ı, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen: – Oza qəepxhe, damayke zaraba ılgəepç'e. Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf'ha'a. **22** Davudıy cun insanar İordanne damayle ılgəebaç'enbı. Mıç'eerılqasse damayle ılgıdeç'una sa insan axva deş. **23** Axitofelik'le iş cune mı'sləhətıka hıdyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'ıx' cune şahareeqa, xaaqa sıyk'al. Mang'vee cune karak hucooyıy ha'as ıkkınavd uvhu, ark'in vuceecar vuc gıvayxanna. Mana, cuna dek k'eyııyne mağaree k'eyxha. **24** Davud Maxanayımeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailıybışıka İordanne damayle ılgəç'e. **25** Avşalomee, Amasa Yoavne cıgeeqa g'oşunbışda xərna gıyxhe. Amasa, Yıtra donane İzrailıyğançeng'una dıx ıxha. Mang'una yed Naxaşna yış Avıgailıy yıxha. Yoavna yed Tseruya Avıgailıynar yıçu yeexhe. **26** Avşalomee İzrailıybışıka Gılead eyhene cıgee çadırbı gıyxə. **27** Davud Maxanayımeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareeñçene Naxaşna dıx Şovı, Lo-Devareeñç Ammielyne dıx Makır, Rogelim eyhene şahareeñç Gıleadğançena Barzılay abayle. **28** Manbışe Davudusıy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'ıyn g'abbı, ooxhanas suk, xhıt'a, urva, qoots'una suk, hüvä, **29** itv, şor, zerane nıkkeke hı'ıyn nısse, vəq'əbı adayle. Manbışısqa məxüid qayle, g'oşun çolee mısısbanıyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18 Davud cune hıqıy-allane g'oşunuqa ılyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı gıvıyxhe. **2** Davud ee g'oşun xhebne cıgeeqa bit'al haa'a. Ts'eppıyne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dıx Avışay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna gıyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen: – Zı şoka dav'eeqa hıdyark'ın gyuaras deş. **3** Eskeraaşee mang'uk'le eyhen: – Hımayk'an, şı heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ılyaakas deş. Yışınbışın surabı hapt'eeıyb, manbı şaqa meeb sapk'ıl ılyaakas deş. Ğu yışde yıts'ne aazırng'ule ooqana vor.

Mançilesa, ğu şas şahareençe kumag he'e. 4 xabar hevles. 20 Yoavee mang'uk'le eyhen: – Ğu Paççahee manbişik'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zı həməxüdüd ha'asın. Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qığevç'esmee, paçcah şaharne akkabışisne ulyooyzar. 5 Paççahee Yoavılqa, Avişayalqa, İttayalqa əmr haa'a: – Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe! Paççahee g'oşunbişde vuk'lel ulyobzuriynbişis Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgine eskeraaşik'le g'avxhuna. 6 Davudna g'oşun, İzrailıbişka dav'a haa'asva qığooç'e. Dav'a Efrayimne ç'alagee vooxhe. 7 Maa'ab İzrailıyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğil maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır insan qik'u. 8 Maana dav'a hiqiy-allane gırgine cigabişeeqab hiviyxharna. Mane yiğil ç'alagin g'ılncile geeb insanar gyabat'a. 9 Avşalom Davudne insanaaşisqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənnə mı'qəne yivek avğançe l'lgəeme, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbinane cigayk açayxar. Məxür mana xə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qığevç'u avayit'anna. 10 Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a: – Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xi' g'acu. 11 Yoavee cus man yuşan hi'yine insanik'le eyhen: – Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ğu mana mankecar i'xi' gidek'u? Zı vas mançil-alla yits'ille şekel nuk'rainiy sayib ts'iraniy hevles. 12 Mane insanee Yoavik'le eyhen: – Yizde xılyaqa aazır şekelib huvunaxhiy, zı paçcahne duxaylqa xıl g'udyoit'aly. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. 13 Zı paçcahne cuvabike qığevç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuçdüd nəxüdcad paçcahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yızın sura aqqas deşdiy. 14 Yoavee mang'uk'le eyhen: – Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda. Avşalom mı'qəne yivele qı'xi'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xılyaqa xhebillə mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. 15 Yoavin silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana i'xi' gek'ana. 16 Qiyğə, g'oşunun İzrailıbişiqə qihna gyapk'iy ç'av he'ecenva, Yoavee şeypur i'lyviyxə. 17 Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənnə g'yueeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebişda anbar saa'a. Manke gırgın İzrailıybı cone xaybişeeqa heebaxa. 18 Avşalomee üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paçcahaaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'uee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix İxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniyne yiğilid mançik'le Avşalomna haykalva eyhe. 19 Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen: – Hasre zı g'adayxvan paçcahisqa hark'ın, Rəbbe vuc duşmanaaşine xılənçe g'attixhan hı'ıva xabar hevles. 20 Yoavee mang'uk'le eyhen: – Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mēbna yugna gaf paçcahis hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u. 21 Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen: – Hoorə, paçcahisqa hak'ne, g'iyna g'acuyınbı mang'us yuşan he'e. Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. 22 Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavik'le eyhen: – Hucooyiy eyxhe ixhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas. Yoavee eyhen: – Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ikkan? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş. 23 Mang'uee eyhen: – Hasre hucooyiy eyxhe ixhecen, zı g'adaxvanasda. Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adaxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. 24 Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ilqevç'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöö g'ee. 25 Mang'uee paçcahilqa onu'u, cuk'le g'acuyın paçcahis yuşan ha'a. Paççahee eyhen: – İnsan saxhee mang'uee, xabar vukkekka vuxhes. Mana insan hiyxar İxha. 26 G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qööna sa merna insanır g'ee. Mang'uee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen: – Meer sa merna insanır g'adayxvan qöö. Paççahee eyhen: – Manar xabar vukkekkanə vor. 27 G'aravulyçee eyhen: – Ts'erriyng'un g'adaxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adaxhuniykid akar. Paççahee eyhen: – Mana yugna insan vor, mana yugne xabarika i'qqa. 28 Axima'atsee paçcahik'le it'umda eyhen: – Gırgın yugda vod! Qiyğə mana paçcahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbe valqa, yizde paçcahilqa, xıl g'ott'uluyınbı yuğnecab xılyaqa quvuyınbı. 29 Paççahee eyhen: – Yizda dix Avşalom yugrane vor? Axima'atsee eyhen: – Yoavee zınar sa merna paçcahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-gıkkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome İxhay, nenme İxhay ats'a deş. 30 Paççahee eyhen: – Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre. Manar sa suralqana qıxha ulyooyzarna. 31 Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen: – Yizde xəring'us, paçcahis zaqa yugna xabar vobna! Rəbbe g'iyna valqa g'elil qeepxhaynbişde xılənçe ğu g'attixhan hı'ıma. 32 Paççahee mang'uk'le eyhen: – Yizda dix Avşalom yugrane vor? Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen: – Hasre yizde xəring'üne paçcahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne gırgıng'uk Avşalomuk İxhayn İxhecen. 33 Paçcah securaycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa ilqevç'u, geşşena. Mang'uee ooqa ilqə-ılqə eyhe İxha: – Yizda dix,

yizda dix Avşalom! Dix, yiğne cigee zıcarxhiy qik'una! Yizda dix Avşalom!

19 Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'lb avquva» hixhar ha'a. **2** Mane yiğliyn duşmanaşaile ğamepxhay ak'ılqa siyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. **3** G'oşun mane yiğil şahareeqa, däv'eençe hixu qöona, naş qexhe dyugulenra şahareeqa ı'kkæna xhinne ikkyooç'e. **4** Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a: – Yizda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yizda, ay dix! **5** Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen: – G'iyına yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan hı'iyın yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u. **6** Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ikkananbı vukkan deş. G'iyına ğu yişde gırgıng'uk'le haguyın, g'oşunbışın ç'ak'ınbiyyı manbışın insanar yiğnemee vuççud deşin kar vodun. G'iyına zalqa hitxhır, Avşalom axu yişin gırgınbı g'iyına hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. **7** Hæşde milletisqa qığec'e, manbışıs yik'ıbı hele. Ræbbılqan k'ın ixhen, ğu g'iyına milletisqa qığdec'vee, vaka exhaliqlasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyiniyne yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pisin kar ixhes. **8** Paççah oza qıxha, şaharne akkabışısda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışısne gyu'urva» uvhume, g'oşun paççahısqa savayle. Gırgın İzrailiyime cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe. **9** İzrailıyne gırgıne naslıbışe sana-sang'uka xiliyn ha'a, eyhe ixha: – Paççahee şı yişde duşmanaşısne xılence g'attıvxhan hav'ul Fılıştınaaşde xılenceb mang'vee şı g'attıvxhan hav'u. Hæşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkençe hixu. **10** Şas xəbvala hee'ecenva şı g'ayxı'na Avşalomur däv'ee qik'una. Hæşde paççah Davud yı'q'elqa sak'al hı'iyınemee, şı nya'a vuççud itteyhe? **11** Paççah Davudee kaahın Tsadokusqayıy kaahın Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ıxele: – Yahudayne ağsaqqalaaşik'le inæxüd eyhe: «Paççah yı'q'elqa sak'al ha'amee, şı nya'a nekke qiyğiyınbı vooxhe? İzrailıyca yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. **12** Yızın çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şı nekke qiyğiyınbı vooxhe?» **13** Amasayk'led eyhe: «Nya'a şı sa ebanbı dişde vob? Yızde k'ane gırgıne gahbışıs Yoavne cigee g'oşunbışıda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançıleb pısa der ablee'ecen». **14** Mang'vee məxüd gırgıne Yahudeeşin yik'ıbı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen: – Paççah, ğunar, yiğın gırgın insanarıb savk'le. **15** Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke ağahasva Gilgal eyhene cigeeqa abayle. **16** Baxurımğançene Benyaminne

nasıleençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacıgee zaara paççah Davudne ögeeqava geç'e. **17** Mang'uka Benyaminaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsıva, yits'uxhvayre mang'una dix, g'ayrer nukar arayle. Manbı zaraba-azaraba İordanne suralqa paççahısqaava avayk'an. **18** Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xızan damayle ağaahas, damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ilğec'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gızyaraççe. **19** Mang'vee paççahık'le eyhen: – Hasre yızde xəring'uk'le zal bınah g'umoocecen. Ğu, yızda paççah, İyusalımğançe qığec'uyne yiğil zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a. **20** Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyına paççahne ögilqa gırgıne İzrailıyışile ögee arı. **21** Tseruyayne duxee Avışayee eyhen: – Şimeyee Ræbbe g'ayxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ikkan. **22** Davudee eyhen: – Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailıyna paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançıl-allar g'iyına İzraılee vuşucar gik'as deş. **23** Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen: – Ğu gik'as deş. Paççahee mang'us k'ın g'ıysar. **24** Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'ınne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'ılasde yiğılqamee, mang'vee g'elybiyyı tanalınbı hodğul deş, muç'ru gyapxlı deş. **25** Mana paççahne ögilqa İyusalımeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan: – Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı? **26** Mefiboşetee eyhen: – Yızda xərna paççah! Zı, yiğna nukar, k'aarava, zas ömæleysı palanbı ı'xı', vaka sacıgee ælyhæsnıy ikkan. Yızde nukaree, Tsıveeme, zas horbı hı'ı. **27** Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zı hıdı'ıyınca karbı qı'ı. Yızda xərna paççah, ğu Allahna malaaik xhinnena insan vor. Hæşde vas hucooyıy ikkan manıd he'e. **28** Yızde q'æsdde dekkıne nasılen gırgınbı ğu gyapt'askannıy. Çumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranı gi'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ghal deşin. **29** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Nya'a xiliy qa'a? Zı vak'leyıy Tsıvayk'le çolbı ç'öna qe'eva eyhe. **30** Mefiboşetee paççahık'le eyhen: – Yızda paççah xaaqa salamatra sak'ıyle qiyğa, hasre gırgın vuceed aleet'ecen. **31** Gıleaddğançena Barzılayır Rogelımğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke ağahasva, manar paççahıqa İordanne damaysqamee qarayılena. **32** Barzılay geer q'æsdde, molyts'alyne seneeqa hırxılıyna sa adamıy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayım eyhene cigee avxamee, paççahısın gırgın kar Barzılayee adayle ıxha. **33** Paççahee Barzılayk'le eyhen: – Zaka sacıgee damayke ilğec'e, vasın

gırgın kar zı İyerasalimee helesın. **34** Barzilayee paççahık'le eyhen: – Zaqa nimeena i'mı'rne avxu zı vaka İyerasalimeeqa i'qqaş? **35** Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişınar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxançın evad qöönne? Zak'le mə'nıy qədəqqəne adameeşınıy zəiyfabışın sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişısne hexxara yızde xəring'us paççahıs yuk ixhes? **36** Zas paççahıka İordanne damayle İlğec'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişısınne zas məxdın mukaafat? **37** Hasre zı sak'ı, yızde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qık'as. Yiğna nukar, yızda dix Kimham hasre vaka damayle İlğec'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayıy qöö mang'us manab hee'e. **38** Paççahee eyhen: – Kimham zaka sacıgee damayne şene aq'valqa İlğec'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ikkan, vas ikkanan gırgın zı ha'asın. **39** Gırgın millet İordanne damayle İlğec'uyile qiyğa, paççahır damayle İlğec'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba h'ı, mang'us xayır-düə hoole. Manar cune xaaqa sıyk'al. **40** Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacıgeeyir Kimham hayk'na. Yahudeeşına goşunna gırgına, İzrailıyışdeme goşunna sura paççahıka avayk'an. **41** Gırgın İzrailıy b paççahısa abı, eyhen: – Nya'a yişde çocaəşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbışe ğu, yiğna xızan, yiğne k'anebın insanar İordanne damayle lğav'u? **42** Gırgıne Yahudeeşe alidghınıy qele: – Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançıke şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranıle otxhunıy otxhunınne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadee alyaat'u? **43** İzrailıyışe Yahudeeşıs alidghınıy quvu, eyhen: – Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dışdıy ts'etta uvhu? Yahudeeşın cuvab İzrailıyışde cuvabile qetan eyxhe.

20 Mane yiğbışıl Benyamınaaşına Bikriyna dix Şeva donana sa karai'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen: – Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacıgeedin kar deşın! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailıy bı, gırgın bı xaybışeeqa savk'le! **2** Gırgıne İzrailıyışe Davud g'alerçu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paççahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerasalımqamee Davuduqa qihna avayk'an. **3** Davud cune İyerasalimeene sareeqa sıyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyın caariyebı sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer gıviyxhe. Mang'vee manbışıs gırgıncad helen. Mana saccu manbışıka g'ilexha deş. Manbı sip'ırer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qığeebaç'e deş. **4**

Paççahee Amasayk'le eyhen: – Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe. **5** Amasa, Yahuder sacıgeeqa qoot'alasva ark'ıneeıyır, cus gyuvxhuıne gahıl yı'q'əlqa sıyk'al deş. **6** Davudee Avişayk'le eyhen: – Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanar b alyapt'ı, ğu mang'ıuqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabır bışıka it'um hı'ıyn şahar bı t'abal hı'ı, yişde uleke aygval. **7** Yoavın insanar, Keretbı, Peletbı, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerasalimeençe mang'ıuqa qihna gyabak'a. Manbışıl ooyur Avişay ıxha. **8** Manbı Gıveoneene xənnə g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbışıde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalın bı ıxha, yı'q'eeqab ts'ıra qav'u vuxha. Mane ts'ıraylıd g'ılınç gıvatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ılınç gıvatxınne cıgeençe qakkıtıxhu, g'e'elxhhan. **9** Yoavee Amasayk'le eyhen: – Yızda çoc, ğu yugrane vor? Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xıleka muç'ruyke aqqaqqa. **10** Amasee, Yoavne solne xılene g'ılınçılıqa fıkrı hoole deş. Yoavee xılən g'ılınç Amasayne vuxhnyaqı hı'xı' mang'un iç'alatbı ç'ıyelqa ehekka'a. Q'öd'es g'ılınç hı'xəsdı şı aaxva deş, mana mankecar qek'ana. Yoavıy cuna çoc Avişay bı Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an. **11** Yoavne insanaaşına sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen: – Şavusıy Yoav ikkan, vuşuyıy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracen. **12** Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkı, ooqad tanalın kar adaççe. **13** Amasa yəqqı'le alyart'uyile qiyğa, gırgın bı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an. **14** Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılıqasse gırgıne İzrailıyne nasıl bışde yı'q'neençe İlğec'e. Maane cigabışeençeb g'oşun sabı, mang'ıuqab qihna avayk'an. Sayıb mang'ıuqab qihna Berim eyhene cıgeençen bı avayk'an. **15** Yoavna g'oşun k'ıyoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaqqaqana. Manbışe şaharne cabır bışde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtın cıga hı'ı, cabır bı kukkyok'al ha'as havayk'an. **16** Mane gahıl sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ır hav'u, eyhen: – K'ır bı alıxhxhe! K'ır bı alıxhxhe! Hucoona ixhes, Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesın cuvab vodun. **17** Yoav məng'ısqana qarımee, məng'ee qiyghanan: – Yoav ğune vor? Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe. Zəiyfee meed eyhen: – K'ır bı alıxhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes. Mang'vee «Yızın k'ır bı val vodva» alidghınıy qele. **18** Zəiyfee eyhen: – Şenke «Mı'slähət Avel

eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişe məxüb g'ooce vuxha. **19** Mana İzrailayna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailayne xəbne şaharbişda same hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbişda sa hı'ğəəkar ha'as vukkan? **20** Yoavee alidghıniy qelen: – Hı'ğəəkaraa'asdayıy avaak'an haa'asda fıkır zake əq'əna quvxhəcen! **21** Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabımane cigeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qiğə'cu, əlyhəəsda. Zəiyfee Yoavik'le eyhen: – Mang'una vuk'ul şaharne cabırılı valqa dağepçes. **22** Zəiyfa ək'elika i'ğiykır milletne k'anyaqa iyee'k'an. Milletinib Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'in, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybişeeqa siviyl'al. Yoavır İyerusalmıqa paçcahne k'anyaqa siyk'al. **23** Yoav gırgine İzrailayne g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayıy Peletbişda xərna ıxha. **24** Adoram həmbalaaşına xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. **25** Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha. **26** Yair eyhene şahareençena İra Davudusne kaahin ıxha.

21 Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahlı, xhebillə sen çiçiqad qılma q'ittin ıxha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Man Şauleeyiy cune nasilen k'yav'uyne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbiniy gyapt'ı. **2** Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbişika yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailıy bı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletike avxuynı vuxha. İzrailıybişe manbı üçübbə g'alya'asva k'in g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykin. Mang'us mane cigabişee saccu İzrailıybiyiy Yahuder avxu vukkan vuxha. **3** Davudee Giveonaaşike qiyghanan: – Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbe g'əyxi'yne milletis xayır-düə huvuynemee, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəxəyee? **4** Giveonbişe mang'uk'le eyhen: – Şas Şaulıniy cune nasilen k'inəğəyiy nuk'ra ıkkən deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkən deş. Davudee manbişik'le eyhen: – Şos hucooyiy ıkkən, zi manid ha'asın. **5** Manbişe paçcahik'le eyhen: – Şi İzrailil imaaxvacena Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı. **6** Mang'uke g'arına yıghıyre adamıy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbe g'əyxi'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas. Paçcahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe. **7** Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanına dix Mefiboşet qiykanna. Mang'us mana qiykanna Rəbbine ögil

Yonatanı k'in g'assırva. **8** Paçcahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişşee Ritspee Şauluke vuxuyın dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişşee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyın xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbı Giveonbişısqa qoole. Giveonbişe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbı bı duxayke Adrielike vuxuyın xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbı Giveonbişısqa qoole. Giveonbişe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbı xhıt'a qivişşalne ts'eppiye yiğbişil givaaxan. **10** Ayyayne yişşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzil gyadaççe. Ritspa xhıt'abı qiyşal gibğılne yiğbişile, givapxininbişılqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbişde mayıtbişısqa yiğniyiğın xəybişin şit'yar, xəmded çolan hayvanar qeetxhes hasır deş. **11** Şaulne caariyee, Ayyayne yişşee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana. **12** Davudee hark'ın, Şaulıniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbişike g'eşşenbı. (Filiştinaaşee Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğil manbişin mayıt bı Bet-Şeane maydama givayxananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbişin mayıt bı qöqənbı.) **13** Davudee Şaulıniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene givapxinne yıghing'unud bark'vbı sa'anbı. **14** Davudne insanaaşee Şaulıniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyaminaaşine cigabişee Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkine, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paçcahee manbişik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşee ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkaynemee ha'ane gırgine düəbiş alidghıniy qelen. **15** Meeb Filiştinaaşda İzrailıybişika dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyxemee Davud oyzarna. **16** Rafayke g'arıyne işbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebid vəş şekel yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edin g'ilinc qı'ı eyxhe. **17** Tseruyayna dix Avişay Davudusqa kumagıs qarı, Filiştinğançena mang'vee i'xı', gek'ana. Mane gahlı Davudne insanaaşee mang'us k'in g'assır, eyhen: – İzrailin işix k'imədəqqəcənvə, sayır ğu şaka dəv'eeqa ayres deş. **18** Mançile qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cıgee meed səvxiy gexha. Mane gahlı Xuşa eyhene cigeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana. **19** Filiştinaaşika Gov eyhene cıgee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxanane Gəğğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'ır qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha. **20** Gat eyhene şaharne k'ane sa mənne yəqqees gitxhuyne səxtee, Rafayke g'arına sa axtna canakana insan ıxha. Mane insanne xileppişiləb, g'elybişiləb yixhıblə

t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab t'ub vuxha. 21 İzrailiybışik'le mang'vee nen qadiy eyheme, Davudne çocune Şımayne duxee Yonatanee mana gek'ana. 22 Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaşine xileke hapt'ı.

22 Rəbbe Davud gırgıne cune duşmanaşineyiy Şaulne xılence g'attixhan hı'mee, Davudee Rəbbis ina mə'nıy qəbəqqə: 2 Rəbb yızda suva vobna, yızda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna. 3 Allah yızın ganz vodun, Mang'usne zı dyugul ixhes. Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva, it'umun cıga Mana vor. Allahee zı g'attixhan ha'a. Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xılence g'attixhan ha'a! 4 Şukur gyooxhane Rəbbılqa ona'as, yızde duşmanaşine xılence g'attixhanasda. 5 Yızde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha, zı gek'ane damabışile zı çəyq'ən ıxha. 6 Ahalın t'ü'bı zalqa alıtk'ır ıxha, gyapt'asde gugubışeqar zı gırxhu ıxha. (Sheol h7585) 7 Dağamiyvalee zı Rəbbılqa onu'ıyn, Allah kumagıs qort'ul. Mang'uk'le yızın ses Cune xaa g'ayxhiyn, yızın uts'ur Mang'une k'ırıysqa hitxhırıyn. 8 Mang'us qəl vuxhal-alla ç'ıye oyt'al, i'ğiykaran, xəən xhebbı i'ğiykar, manbı hoyharanbı. 9 Mang'une quşeençe kuma qığec'u, ghalençe gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə. Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar. 10 Mang'vee xəybı qaxı, ç'ıyelqamee geç'ena. Miç'axıyvalla Mang'une g'elybışik avub vuxha. 11 Sa keruvulıl alıxı, mıtıne xılıbışıl ilexa. 12 Hiqiy-allan cıga xəmdılqa sak'al ha'a, xhineka gyatsts'ıyne k'aarine buludbışıke Culqa aççesın kar ha'a. 13 Mang'une nuruke gyotxhanan ts'a qı'ğəx ıxha. 14 Rəbbe xəybı g'əhətdqə'ə, Haq'-Ta'aalee ses gyayhe. 15 Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı, ts'ayılan ı'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı. 16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke, quşeençene qı'ğəne it'umne nafasıke, deryahın k'oralıy bı'gece giyğal, dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal. 17 Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı, zı k'orane xhyanbışeençe qığavhu. 18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı, zı g'ımece eyxhenbışıke, yızdemee geeb gucnanbışıke g'attixhan hı'ı. 19 Yızde pıse yığıl manbı yızde ögilqa qığeepp'ı, Rəbbeeme zı aqqı. 20 Mang'vee zı dağamiyvalıke hıxu'u, zı ıkkıykın, zı g'attixhan hı'ı. 21 Yızde qopkuvalıs sık'ı Rəbbee zas huvu, yızde xılene məttıvalıs sık'ı huvu. 22 Mang'vee məxüdü hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva, pısa ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hıdı'ıva. 23 Mang'un gırgın q'aanunbı yızde ögil vod, Mang'une g'aydabışiler hıxu deş. 24 Zı Mang'une ögil məttıne yik'eka ıxha, zıcar zı bınahıke havacına. 25 Rəbbee yızde qopkuvalıs sık'ı huvu, Cune ulene ögil yızde

məttıvalıs sık'ı huvu. 26 Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe, kaamilınbışıka kaamilyra vor. 27 Məttınbışıka məttıra, quç'opkuriynbışıka, cone quç'opkuriys sık'ı eyxhe. 28 Hooç'an-g'ooç'anınbı Ğu g'attıvxhan haa'a, cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul gıviyxhe, manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a. 29 Rəbb, Ğu yızın işığ vod, Ğu yızda miç'axıyvalla nurulqa savaak'al haa'a. 30 Zı Vakasana duşmanaşıkın ha'a, yızde Allahıka şaharbı aqqaqqa. 31 Allahna yəq kaamilyba vob, Rəbbın cuvab mətdıda vod! Mang'ulqa yı'q' qızzırna gırgına, Mang'vee g'attixhan ha'ana. 32 Rəbbıle ğayrı, Allah vuşune vor? Yışde Allahıle ğayrı, medın ganz nenne vod? 33 Allah yızda it'umna g'ala vobna, Mang'vee yızda yəq qopku qaa'a. 34 Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a, Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa. 35 Mang'vee yızın xıleppı dəv'əysın xhinne qa'a, zasse tuncıke hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən. 36 Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu, Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı. 37 Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə, zı məxür qaçayxarır deş. 38 Zı duşmanar g'ee'epşıynbı, manbı gyapxıynbı, manbışıkın ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş. 39 Zı manbı hööq'av'u ç'avxhana, manbışıse suğoots'asıb vəvxü deş, yızde g'elybışık avqa manbı qukk'yopk'ul. 40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alıpk'ır, zalqa g'elıl qeepxhaynbı Ğu yızde g'eliqqa huvu. 41 Duşmanar zalqa yı'q'ı'hına qav'u, zı g'ımeceanbışıkımd zı hı'ıyn. 42 Manbışe uleppı ooqa qe'eeyid, manbı g'attıvxhan haa'anbı vuxha deş, Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alıdğınıy quvu deş. 43 Zı manbı k'öök'ü, toz xhinne qav'u, şahrabışeedın battağ xhıneeıyb k'öök'üynbı. 44 Ğu zı, yızde mıletne g'elıl qepxhayke g'attıvxhan hı'ı, zake mıletbışda xərna hı'ı, zak'le dyats'ancad mıletbı yızde xılyaq quvu. 45 Menne cıgeençenbı yızde ögil k'yozarav'uyınbı, yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a. 46 Menne cıgeençenbı yızde ögil hapq'ırıynbı. Qəpp'ı'n zezebı atk'u, dyuguleepxhayne cıgeençe qığeepp'ıynbı. 47 Rəbb vorna! Yızde Ganzs şukur vuxhena! Zı g'attıvxhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e! 48 Allahee zal-alla qəl qığaaha, mıletbı yızde xılyaq qele. 49 Mang'vee zı yızde duşmanaşine xılence g'attıvxhan ha'a, Mang'vee zı yızde duşmanaşile ooqana ha'a, Zı eb ulyooğanbışde xılence g'attıvxhan hı'ı. 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne mıletbışde yı'q'nee axtı qa'as, zı Yığne doıys şukur haa'as! 51 Allahee Cune paççahıs xədıñ ğamxhaybı heles, g'əyxı'ıyne Davudne nasıles gırgıne gahbışılıcab yugvalla haagvas.

23 Davudee nekke qiyğa inva uvhu: – Yesseyne duxee Davudee, Allahee axtı qı'ıne insanee,

Yaaq'ubne Allaahee g'əyxi'ng'vee, ittune miznane mə'niyb İzrailee qədaqqəng'vee inəxüdüd eyhe: 2 Rəbbine Rı'hı'n zale ǵana uvhu, Mang'un cuvab yizde mizel vod. 3 İzrailyne Allaahee inəxüdüd uvhu, İzrailyne Ganzın zak'le inəxüdüd uvhu: «Allahile qəyq'ənanğ'vee insanaašis qopkuba xəbvalla haa'a. 4 Mana buludbı deşde miç'eeb ıqəəne, gyoğiyile qiyğa hits'aagharne, ok' aleylyaa'ane veriğne ulek akar». 5 Hək'ebab, Allaahee yizda xizan g'əvxüna! Mang'vee zaka gırgıne gahbıšısın cuvab dişde g'ats'atk'un? Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha. Mang'vee zas ikkananbı hele, Mang'vee zı g'attixhan ha'a. 6 Gırgın karai'dəənıbı zazabı xhinne daǵaa'as. Manbıšılqa şavaacud xil hotkas deş. 7 Manbıšik soot'asınbışe, nizeyl, g'ılincıl alyapt'as vukkan. Manbıšın gırgınbı cıgeecab gyooxhan haa'asınbı. 8 Davudne igıdeəşın doıbı inbı vod: Taxmonne şaharencəna Yoşev-Başşevet xhebne igıdna xərna ıxha. Sa dəv'ee mana molyud vəş insanılqa nizeyka hark'ın, manbı gyapt'ıynbı. 9 Mang'ule qiyğa Axoxiyna neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha. Mana xhebne igıdna sa ıxha. Fılıştınaaşine g'oşunulqa cuvab ayhemeə, mana Davuduka ıxha. İzrailybı yı'q'əlqa ts'its'eepxhamee, 10 saccu sa Eleazar cune cıgeəncə i'ğdiykar. Mang'vee g'ılincıd alyaat'u, xileppı rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Fılıştınar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle qiyğa, mang'usse xil aaqı, g'ılincı dağecçes əxə deş. Mane yiğil Rəbbe İzrailybıšıs xədnı ǵameepxhay hele. İzrailybı mane yiğil Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab sıviyk'al. 11 Mang'ule qiyğiyına Harar eyhene şaharencəna Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yaqee Fılıştınar Lexi eyhene cıgee sabayle. Maad hüvə ooziyn çol ıxha. İzrailybıšın millet Fılıştınaaşile q'ətq'ı'n, mançe hexvan. 12 Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Fılıştınaaşısqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğil Rəbbe İzrailybıšıs xədnı ǵameepxhay hele. 13 Suk qivişalne gahıl xhebts'alyne xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahıl Fılıştınaaşına g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle. 14 Davudmee xil hidixharasde cıgee ıxha. Fılıştınaaşikene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. 15 Davud xhyanika gyorxhan ıxhayke eyhen: – Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeəncə xhyan ikkekanaxhyı ıxhana! 16 Manke mane xhebne igıdee Fılıştınar sabıyne cigayne yı'q'neəncə g'ılincıbıška cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabişısneene kahrizeəncə xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkın, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. 17 Mang'vee

eyhen: – Rəbb, Ǵu zı mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəpp'ı'n xhyan gyatsts'es hapk'ınınbışda zı eb ulyoğayee? Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igıdee hı'ı. 18 Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne igıdna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebid vəş insanıka saçıkkı, manbıšın gırgınbıb mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igıdin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. 19 Mana xhebts'alyne igıdiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igıdika avayq'ar deş. 20 Yehoyadayna dıxır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şaharencə qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğil k'orane cıgeeqa giç'u, şır gik'u. 21 Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'ın, Misirğançeng'une xılənçe ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana. 22 Man gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançıl-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha. 23 Mana xhebts'alyne igıdiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igıdika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe. 24 Mane xhebts'alyne igıdne yı'q'nee inbıb vuxhaynı: Yoavna çoc Asahel, Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan, 25 Xarodğançena Şammaiy Eliqa, 26 Peletğançena Xelets, Teqoağançena İqəşna dix İra, 27 Anatotğançena Aviezer, Xuşabışda Mevunnay, 28 Axoxibışda Tsalmon, Netofğançena Maharay, 29 Netofğançena Baana dix Xele, Benyaminne nasılana Gıveağançene Rivayna dix İttay, 30 Piratongğançena Benaya, Gaaşne q'adaalile Hıdday, 31 Aravğançena Avi-Alvon, Barxumğançena Azmavet, 32 Şaalvonğançena Eliaxba, Yaşenin dıxıbı, Hararğançene Şammayna dix Yonatan, Ararğançene Şararna dix Axiam, 34 Maakağançene Axasbayna dix Elifelet, Giloğançene Axitofelyna dix Eliam, 35 Karmelyğançena Xetsray, Aravğançena Paaray, 36 Tsovağançene Natanna dix İgal, Gadne nasılana Bani, 37 Ammonğançena Tseleq, Tseruyayne duxayn Yoavın silah i'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray, 38 Yeterğançena İrayiy Garev, 39 Q'etbışda Uriy. Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yigihyre insan ıxha.

24 Rəbbına qəl meeb İzrailılqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hooraa, İzrailybıyiy Yahuder qəppə». Məxiür Mang'vee Davud İzrailybıšılqa g'elil qı'ı. 2 Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavk'le eyhen: – Həşde Danile Beer-Şevalqamee, gırgıne İzrailyne nasılbışde yı'q'nee iviykre, manbı qəppə. Zak'le

manbı nımeenbı vuxhay ats'axhxes ikkan. **3** Yoavee paççahık'le eyhen: – Yiğın millet nımeeniy, hasre Rəbbe, yiğne Allahee, manbı vəş nəqpees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan? **4** Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabile ooqan ıxha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətgəs vüqəva paççahısse qiğeebaç'enbı. **5** Manbışe İordanne damayle ilğeeç'i, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırı bı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadine nasilene cigabişile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. **6** Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilğevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. **7** Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivıbışdeyiy Kana'anbışde gırgıne şaharbişeeqa manbı hapk'in, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. **8** Yüç'ne vuzeyiy g'ane yiğee manbışe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyyk'al. **9** Yoavee nımeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ılincıka səyxəs əxəsda molyud vəş aazır, Yahudeeyir xhod vəş aazır igid ıxha. **10** Davudee millet qətgəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen: – Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirike ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u. **11** Davud qınne yiğil miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen: **12** – Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillə kar gıxhxhes. Mançin sa g'əyxə, Zı vak ha'as». **13** Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: – G'əyxə, yighıllə senna yiğne ölkee mısvalyby ıxhane vas ikkan? Xheyible vazna hıxı yiğne duşmanaşine xılənçe iykarasne ikkan? Deşxheene, xhebillə yiğna yiğne ölkee yı'q'ı'n ık'arby ıxhane ikkan? Həşde yugba fıkrı opxhun, ğu yiğın cuvab eyhe. Zı hark'in zı G'axuvuyng'uk'le eyhes. **14** Davudee Qadık'le eyhen: – Yizdemee geed dağamda vod. İnsanne xılyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xılyaqa gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhı'm geeb vob. **15** Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvuvxhesmee, Rəbbe İzraililqa yı'q'ı'n ık'arby g'ıxele. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır insan qek'a. **16** İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemee, Rəbbis maabın insanar qıviyykın, malaaikık'le eyhen: – Ç'əv, xıl g'ayşe! Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevusbişda ıxha. **17** Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen: – Bınah

hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaşe hucoone hı'ı? Manbışil-alla zasiy yizde xızanı s caza hevle. **18** Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen: – Hark'in Yevusbişda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e. **19** Qadine cuvabıka, Davud, Rəbbe əmr hav'uyın xhinne maqa hayk'an. **20** Aravna avqa ilyakkımee, Davudiy cun insanar cusqa qöo g'ooce. Mana g'aqa qığevç'u, paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, **21** eyhen: – Nəxürkenane yizda xərna paççah zasqa arı? Davudee eyhen: – Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'asdemee zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletlin yı'q'ın ık'ar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alya'as. **22** Aravnee Davuduk'le eyhen: – Hasre yizde xəring'vee, paççahuee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigee mıgrabıyiy yatsbışde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. **23** Paççah, man gırgın zı vas hele. Aravnee meed eyhen: – Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecen. **24** Paççaheeme Aravnayk'le eyhen: – Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'ın, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'arəd gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəxə. Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al nuk'ra qele. **25** Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. Rəbbee ölkaynemee haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad İzrailee yı'q'ı'n ık'arby ç'əvedaxhenbı.

Daniyal

1 Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla haa'ane xhebid'esde sen, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalimisqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan. **2** Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbid alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı şınareeqa, Baabilıya eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe. **3** Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa əmr haa'a: «Paççahne nasilençenbiyiy qıvaats'ıyne İzrailıyne xizanbişeençen, **4** vuk'dyak'aran, micagin, ək'elikan, ats'alyndan, kar xət qıxhes əxəsin, sarayee paççahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsin mek'vunbı see'e. Manbışis ǵu Baabilyna miziy kitabbı xət qe'e». **5** Paççahee manbışis vucee otxhanne otxhuniykeiy çaxıreke yiǵısıysta pay curaa'a. Manbışed xhebillə senna qətqiylə qiyǵa, paççahıs xidmat haa'anıy giyǵalas. **6** Mang'vee sav'ıynbışika sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. **7** Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbışis medın dıbı giyxhe: Daniyalılqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego. **8** Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhanne otxhuniykayiy mang'vee ulyoǵane çaxıreka mı'q'ı' qıdy'aas». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdy'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaq. **9** Allahee həməxüid ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. **10** Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen: – Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuıyne yızde xəring'ule, paççahıle zı qəyq'ənnə. Paççahne ulesqa şı manesa mek'vunbışile zaişba qabee, manke mang'vee yızda vuk'ul g'ats'aak'vanas. **11** Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen: **12** – Qora ǵu, yits'ne yiǵna şı, yiǵın nukarar, siliys üvxə. Həşre şas, oxhanas saccu alyadıynçike alleccen, ulyoǵasıd xhyan helecen. **13** Nekke qiyǵab ilyaake, şıyee aq'vayle yugba deşxheene, paççahın kar otxhanan mek'vunbiyee. Mançile qiyǵa vas nəxiüdiy ikkan həməxüidud he'e. **14** Mana manbişe eyhençilqa qarı, manbı yits'ille yiǵna siliys üvxiyxə. **15** Yits'ne yiǵile manbı, paççahın otxhuniybı otxhunne, maane

menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. **16** Man g'acu, mane nukaree, manbışin paççahee helen otxhuniyiy çaxır, manbışise g'ayşu, alyadıynbı hele. **17** Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, i'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuymıd hucoo eyhenıyva eyhesid əxı'ıyn. **18** Paççah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiǵ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççahısqa abayle. **19** Paççah manbışde girging'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyǵa manbı paççahısqa işilqa alyabat'a. **20** Paççahee manbışike girgine ats'alybişdeyiy ək'elikane karbişde hək'ee qıdǵhın hı'mee, g'ecen, manbışik'le cune ölkeene girgine sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yoqqees geedid ats'a. **21** Daniyal Kir eyhene paççahee, paççahiyvalla haa'asde senilqamee maa axva.

2 Navuxodonosoree paççahiyvalla haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'bı g'eece. Mançile qiyǵa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva. **2** Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheıyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'bı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççahısqa sabıyng'a, **3** mang'vee manbışik'le eyhen: – Zak'le sa nyak' g'acu, mançimıd yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy. **4** Baabilıyne k'orane ək'elynanbişe, paççahıs Arami mizel alidǵhınıy qele: – Paççah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiǵne nukaraaşis, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy. **5** Paççahee manbışik'le eyhen: – De'eş! Zı inəxid ha'as: şı zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak'ıd nen eyhenıyva ittevhenee, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. **6** Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançil-alla şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şı zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe. **7** Manbışe meed alidǵhınıy qele: – Hasre paççahee şas, cune nukaraaşis, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'e, cene, şınad man nen eyhenıyva eyhes. **8** Manke paççahee eyhen: – Zak'le ats'an, şos vaxtcab xılıy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn yugda ats'an: **9** yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylecen, şı şoled-alqan karbı qıǵı'ı, zas horbı he'eene, zı qiyǵa mançil-alla fıkrı badal haa'as. Həşde şı zas nyak' yuşan he'e. Qiyǵa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva.

10 Baabilyne k'orane ək'elynanbişe paççahık'le inaxüd eyhe: – Ç'iylene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nimee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şeիրbazaşike, nyak'bi qa'as əxənbişike, Baabilyne k'orane ək'elynanbişike heqqiyn deşdiy. 11 Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççahık'le allahaaşile ğayrı şavusseced eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaaşile əq'əna vooxhe. 12 Man cuvab g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbi gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. 13 K'oran ək'elynanbi gyapt'eva əmr qıgəvç'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha. 14 Paççahne g'aravulyçeeşine o ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbi gyapt'asva i'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. 15 Mang'vee Arioxuke qiyghanan: – Paççahee nya'asdiyhan inəxiüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u? Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalıs haa'ana. 16 Manke Daniyal paççahısqa hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa. 17 Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadiyñçine hək'ee hambazaaşis: Xananyeys, Mişaelıs, Azaryeys yuşan ha'a. 18 Mang'vee manbişik'le eyhen: – Xəybişde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhi'm qabi, zı mançine sirrılıqa hixhare'ecen. Manke şi, Baabilyne k'orane ək'elynanbi gyapt'as deş. 19 Rəbbe, Daniyalıs xəmdə man sir gyagva'an. Mançil-allab Daniyalee xəybişde Allahıs inəxiüb şukur haa'a: 20 – K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-alla Allahın do hammaşee axtivalee ixhecen! 21 Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor! Paççahar taxtilqa gyaa'anar, g'a'anar meer Mana vor. Mang'vee ək'elynanbişis k'orana ək'el, kar ats'anbişisid ats'al hele. 22 K'oraaleedın, dyugulenid aaqana Mana vor, nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedınid g'ecenar meer Mana vor! 23 Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvil-alla zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah. Şi Vake heqqiyn kar, Ğu zak'le haguyın. Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn! 24 Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbi gyapt'ecenva paççahee gixhxhiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen: – Baabilin k'oran ək'elikanbi gimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ikkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as. 25 Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ikki eyhen: – Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbişda sa vorna. 26 Paççahee Daniyalike (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixhxhi) qiyghanan: – Vasse zak'le g'acuyın nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid

man nen eyheniyva eyhes əxəyee? 27 Daniyalee eyhen: – Nenecad k'orane ək'elynanğ'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, şeիրbazısse paççahık'le g'acuyne nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. 28 Xəə'dme, sirbi aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesimbid paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyın nyak'bi inəxdınbi ixha: 29 Paççah, ğu yiğne tyulee g'alirxhuyng'a, yiğne fikreñçe i'lğəə ixha, vuk'lelqa hucooniynxan qales, inçile qiyğa nenniyxan ixhes. Sirbi Aaqqang'veeyid vak'le hucooyiy ixhesva haguyın. 30 Zı mane sirrılıqa dyunyel gırging'ule ək'elikananava deş hirxhl. Zı man nyak' paççahılıqa hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe i'lğəənbı ats'axhxhēcenva, zas man nyak' aaqı. 31 Paççah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne ögee ulyobzur vuxha. 32 Mane haykalna vuk'ul məttinə k'inəəğəyke, t'ap'anbiyiy xileppı nuk'rayke, vuxhuniy umabid yezake ixha. 33 G'elybıd yivayke, mı'q'lebişınmee sık'ınin cigabi yivayke, sık'ıninbıd qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke ixha. 34 Ğu mançıqa ilyakkane gahıl, xıl sidet'ucab çileb alqa g'aye qorxu qabi, mançıne yivaykeyiy g'ı'bi'ne nyuq'vneke hi'iyne mı'q'lebişis qıpxhır manbi xüvə-xüvəna qa'a. 35 Mankecad yivayke, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'inəəğəyke xüvəbi ixha, g'ı'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a. Qabiyne mıt's'ınid man alixa'an, maa'ad mançike vuççud g'alyadaççe deş. Haykalıs qıpxhırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqda. 36 Vak'le g'acuyın nyak' məxdın ixha. Həşdə paççahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as. 37 Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybişde Allahee vas paççahıyvala, guc, xəbvalla, manimee xədn do huvu. 38 Mang'vee yiğne xılyaqə insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədn şit'yar quvu. Mane gırgınçına paççah, Mang'vee ğu hi'. Şəna k'inəəğəykena vuk'ul ğu vorna. 39 Qiyğa, vale avqana sa mebnə paççahıyvala vuxhes. Mançileb qiyğa yezakəna, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnəb paççahıyvala vuxhes. 40 Yoq'ub'esda paççahıyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahıyvallınid gırgın man paççahıyvallabi haq'var-hiyxvəra'asın. 41 Mı'q'lebişiniy g'elybişde t'ubaaşın sa sura qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ixhay vak'le g'acuyın. Həməxhbıb mana paççahıyvala sura-surana vuxhes. Mançıka yivayna it'umiyyavalla vuxheeyib, g'ı'bi'na nıyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyın. 42 Nəxüdiy g'elybişde t'ubaaşın sık'ınin ciga yivayke, sık'ıninid g'ı'bi'ne

nyuq'vneke ixha, həməxdid mane paççaahiyvalin sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. **43** Nəxdiy vak'le yival g'ı'bi'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbi ixhes. Manbişe sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbi sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'ı'bi'na nyaq'v sana-sançil itt'idiyq'anan xhinne. **44** Mane paççaahaaşine gahıl xəybışde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbişde xılyaqə ilğidevç'esda xhinne paççaahiyvalla alyaa'as. Mançin çile ögiylin gırgın paççaahiyvallabi alykyahasınbi, vucmee mısacab alykivxhas deş. **45** Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabi, yivayke, yezike, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'inəəğəyke xivəbi hı'ı. Məxiid xəne Allahee g'ıyniyke şaqə ixhesınbi paççaahılqa hixhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı. **46** Mankecar paççaah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçu, Daniyalis k'yorzul, mang'unemee paybi alleva, ətirbi gyoxhkan he'eva eyhe. **47** Paççahee Daniyalik'le eyhen: – Vasseke mane sirrilqa hixharas əxi'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşina Allahır, paççaahaaşinar Xərna vor, sirrilqa hixhar ha'ana Mana vor. **48** Mane yiğile paççahee Daniyal xəne işbişilqa giyxhe, mang'us geed xədin paybi hele. Mang'une xılyaqə Baabilyna şahariy mançine hiqiy-allan cigabi qele, Baabilyne k'orane ək'elynanbişdar xərna ha'a. **49** Daniyalee paççaahike heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa giviyxhe. Daniyal vucmee paççaahne sarayecar axva.

3 Paççaah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançina axtivalla yixhts'al, əq'vallah yixhille xilekkum ixha. Haykalib gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişee Dura eyhene çoleeqa. **2** Qiyğa paççaah Navuxodonosoree caanişinar, emirar, valibi, muşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, sa cuvabika, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzurıynbi vucee gyuvxhuynə haykalisqa, mana g'avсарas savalecenva xəbar g'uxoole. **3** Mane gahıl paççaah Navuxodonosoree gyuvxhiynə haykalne k'anyaqa, haykalis g'avsrcenva caanişinar, emirar, valibi, muşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbi savayle. **4** Xəbar hooleng'vee axtıda eyhen: – Menne milletbişin, xalq'bişin, menne-menne mizyaaşil yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: **5** şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne nənəyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiynə gahıl paççaah Navuxodonosoree gıvxiynə k'inəəğəynə haykalne ögee aq'vakkena qukkypok'ul mançis k'yoozre. **6** Vuşuyiy

aq'vakkena qukkypok'ul mançis k'idyorzul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. **7** Məxiid gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşil yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne nənəyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiynə gahıl ç'iyelqa gizerçu, paççaah Navuxodonosoree gyuvxhuynə k'inəəğəyke hav'uyne haykalis k'yobzur. **8** Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabi sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbi yuşan ha'a. **9** Manbişe paççaah Navuxodonosoruk'le eyhen: – Paççaah, geer qa'ana! **10** Çu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne nənəyiy i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhi, k'inəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gizerçu mançis k'yozrecen. **11** Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gizerçu mançis k'yudyorzul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. **12** Çu Baabilyne cigabişee ç'ak'ine işbişilqa gyuvxhuynə çühüty'aaşee Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişe yiğne allahaaşis i'bəədat ha'a deş, çu hav'uyne k'inəəğəynə haykalne ögee gizerçu mançis k'yoozar deş. **13** Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççaahısqa abaylenbi. **14** Navuxodonosoree manbişik'le eyhen: – Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşis i'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuynə k'inəəğəynə haykalne ögee gizerçu, mançis k'idyoozarva? **15** Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafin, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiynə gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee gizerçu mançis k'yobzuree. Mançine ögee gizerçu mançis k'idyobzuree, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. Mane gahıl nene allahene şu yizde xılənçe g'attıvxhan haa'as? **16** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççaahıs inəxdın alidğhıniy qele: – Ay Navuxodonosor, inə işee şıcab şı vake g'attıvxhan hav'iy nişisınne? **17** Şı xəbne gyopxhane peşteeqa hüvxəv'ee, şı i'bəədat ha'ane Allahıse şı peşteençe g'attıvxhan haa'as vəxəsinbi. Mang'vee şı yiğne xılənçe g'attıvxhan haa'asbi. **18** Şas, vak'le in ats'axhxa ıkkən, şı eyhencadid dexheene, meeb şı yiğne allahaaşis i'bəədat ha'as deş, çu gyuvxhiynə k'inəəğəynə haykalne ögee gizerçu mançis k'yoozaras deş. **19** Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoye qəl vooxhe. Mang'un qəlıke aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen. **20** Cune g'oşunne nekke guçukane eskeraaşilqa əmr haa'a Şadrakın,

Meşakın, Aved-Negoyın g'elyby-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peştteeqa dağee'ecenva. **21** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabi, şalvarbı ali'i ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanalinçıkacab g'elyby-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peştteeqa hiviyxə. **22** Paççah cune əmrəl oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Eskeraaş xhebiyre hambaz peştteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'ğəne yalavın eskerar gyabat'anbı. **24** Mane gahıl paççah Navuxodonosor peştteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'sləhətçeeşike qiyghanan: – Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ilna xhebiyre insan dişe ts'ayeeqa dağav'u? Manbişe paççahıs inaxdın cuvab qele: – Ay paççah, ğu hək'en eyhe! **25** Paççahee manbişik'le eyhen: – Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ilna yoq'uyre insan g'eece. Manbişda yoq'ur'esda allahaaşine duxaykır akar. **26** Navuxodonosor peştne k'anyaqa qarı, onu'u eyhen: – Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığeepp'e, inyaqa qudoora. Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeeñçe qığeebaç'enbı. **27** Hiqiy-alla sabıyne canişinaaşık'le, emraaşık'le, vaalibişik'le, paççahne mı'sləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud hı'ı deşud. Manbişde ç'ərbişikid, tanalqa ali'iyñçıkid ts'a set'u deşud, manbişike gyotxhuniyn evad qöö deşud. **28** Navuxodonosoree eyhen: – Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaiik g'axuvu, Culqa yı'q'bı qızırıyn g'ular g'attivxhan hav'u. Manbı paççahne əmirəñçe qığeepp'e hapt'ıyle qəpç'i'n deş. Manbişıs cone Allahile ğayrı menne allahaaşine k'yoozarasiy i'bədat ha'as ikkiykın deş. **29** Mançil-allab zı həşde əmr gırgıne xalq'bişıs, milletbişıs, menne-menne mizyaaşıl yuşan ha'anbişıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs kufr hı'ine insanike xüvəbi ha'as. Manbişın xaybıd yı'qq'ılqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-alla. **30** Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cıgabışee Şadrakıs, Meşakıs, Aved-Negonus sıkl'ıldad ç'ak'ın işbi hele.

4 Paççah Navuxodonosoree gırgıne dyunyelyne xalq'bişik'le, milletbişik'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen: «Vuşun barakat geed qixhen! **2** Zas ikkaniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'iyın əlaamatbiyyı mö'cuzabı şos yuşan ha'as. **3** Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbişee, Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabişee! Mang'una paççahıyvala gırgıne gahbişta paççahıyvala vobna, Mang'vee vuk'lek vukkıy nasılıle nasılılqa lığeç'es!» **4** «Zı,

Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana i'mı'rniy haa'a vob. **5** Yiğbişde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyın sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuıyne karbişda zı fikir opxhanmee, zı mane fikirbişee geer qəq'ən hı'ı. **6** Zı, mançil-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. **7** Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbişıs yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbişısse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxi' deş. **8** Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doılyuna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod). **9** Zı uvhıyn: – Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğnemee sırrılqa hirxhılıy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuıyn yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. **10** Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu. **11** Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançın q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabişile g'ooce vuxha. **12** Mançil uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgıne üç'üdünçincad mançile kar otxhan ıxha. **13** Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeeñçe muq'addasın malaaiik gəə g'acu. **14** Mane malaaiikee axtına sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bitağbid gyatxe, mançılına t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabid inyaqa-şaq dağ'e. Hasre mançik avudun həyvanarid, çilin şit'yarid hetxvecen. **15** Saccu mançın dunk kokbişika sacıgee yıvaykayiy yezaka alit'ır, çolee ələne ok'bişee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacıgeeyid ok'bişee ixhecen. **16** Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançıs həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yıghılle senna məxüid ixhecen. **17** Həşdiyne insanaaşık'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaaiikaşee əmr hav'u: insanaaşine paççahıyvalıs Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paççahıyvalab şavusqayiy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbişda xərna ha'as əxəna“. **18** Zak'le – paççah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuıyn nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paççahıyvaleene k'orane ək'elynanbişde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxi' deş. Vasse man ha'as əxəsin, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod». **19** «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal,

sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fıkrıbıñile qəyq'anna. Paççahee mang'uk'le eyhen: – Belyteşassar, nik'emır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen. Belyteşassaree eyhen: – Yızda xərna, ğu şavuk'leyiy g'ımece, man nyak' manbıñın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaasına vuk'lelqa qadınxhiy! 20 Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hıviyxharna, dyunyeyne ğırgıne surabıñile g'oocena, 21 çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, ğırgıng'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəne şit'yaaşe çil akvaabı ha'ana 22 yiv, paççah, ğu vorna. Ğu xər qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeeqa, yiğın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne ğırgıne surabıñılqa hitxhır. 23 Paççahık'le xəənçe ğıç'una muq'addasna malaak g'acu. Mang'vee eyhenid g'ıyxhen: «Mana yiv ğyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yıvaykayıy yezaka alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bışee g'aletçe. Hasre mançis xəne çiyin xhyan helecen, yıghıllı sen ilğeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen». 24 Paççah, haane zı vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yızde xəring'ıne, paççahne vuk'lelqa qalesin uvhu. 25 Ğu insanaasına yı'q'neençe g'e'eşsesda, ğu çolune həyvanaaşika sacıgee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəne çiyin əyxəra'as. Ğu məxür yıghıllı senna axvas. Allah Ta'aalee insanaasına paççahıyvallabıñıs xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xıyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. 26 Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacıgee kokbid havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paççahıyvalı vaşqa savaak'alasdava eyhen vodun. Valqa ğırgıncıs Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhıng'a, man ixhes. 27 Mançıl-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alıxhxhe: bınahbıñıke xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşınbıñıs rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yiğna yugvalyıbışee gah xiliy qooxhe». 28 Man ğırgın kar paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. 29 Ooğançe yits'ıq'vəble vaz ilğevç'uyle qıyğā, paççah Baabilıene sarayne daxal iykarang'a, 30 eyhen: – Hayna xəbna paççahaasına paytaxt Baabil, zı yızde xəne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u. 31 Cuvab paççahne ghalençe qıgeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeeñçe ses qaadayle: – Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahıyvalı xılençe g'avşesdava q'arar huvu. 32 Ğu insanaasına yı'q'neençe g'e'eşsesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yıghıllı senna axvas. Allah Ta'aalee insanaasına paççahıyvallabıñıs xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus

neng'uneyiy xıyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. 33 Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaasına yı'q'neençe g'e'eşsesna, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan ğıyğāl. Mang'un ç'ərbı q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybıñıde çiyin mana əyxər ha'a ıxha. 34 «Zı Navuxodonosor, man yiğbı çveedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yızda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, Ğırgıne gahbıñıl Vorung'un do axtı qı'ı. 35 Mang'unemee, dyunyeyn ğırgın insanar vuççud deşin kar vod. 36 Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paççahaasına xəbvalla, axtı do satk'ıl. Yızın mı'sləhətçeerayıy zas k'anebınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbıñı zı meer paççahıyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiyñçiler qıvaats'ına ıxha. 37 Xəybıñıde Paççahın ğırgın işbı yugunbı, yəqbid qotkuynbı ıxhal-alla, həşdiyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəxəñbı».

5 Paççah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədin otxhun-ulyodğiy hele, manbıñıka çaxır ulyoğā. 2 Belyşassaree çaxır ulyodğıyule qıyğā əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree İyerusalimeene Allahne xaançe qığ'ıyn k'ınəğğəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paççahıs, cune k'anebınbıñıka, cune yedaaşika, cune caariyebıñıka mançee çaxır ulyoğas ikkiykan. 3 Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qığ'ıyn k'ınəğğəyn g'abbı adayle. Paççahee vucee, cus k'anebınbıñı, cune yedaaşee, cune caariyebıñı mançee çaxır ulyoğā. 4 Manbıñı çaxır ulyoğā-ulyoğā k'ınəğğəyke, nuk'rayke, yezıke, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'ıyn allahar axtı qaa'a vuxha. 5 Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'eece ğıyğāl, paççahne sarayne xəne axıne şamdams k'anene cabırıl, mane t'ubaaşee hucoomecad oyk'anan. Paççahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'eece ıxha. 6 Man g'acu, paççahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxı'r qəyq'ən ğıyğāl, q'aratsabı çıçıs qıyxhar, iykaras dəxə axva. 7 Paççahee it'umna ts'ır hav'u eyhen: – Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e! Abıyne Baabilıne k'orane ək'elynanbıñık'le paççahee inəxüd eyhe: – Şavaayıy man otk'unin, nenvayıy uvhu mang'ulqa paççahaaşın karbı aly'a'as, gardanaqab k'ınəğğəyna tsep qaa'as, cuker paççahıyvalına xhebır'esda insan ha'as. 8 Paççahın ğırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepç'eeıyib, manbıñısse man qətqəsid əxə deş, paççahık'le maa nenvayıy otk'unva eyhesid əxə deş. 9 Manke paççah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anebınbıñı nyaqame vuxhesınbı aaxva. 10 Kralıçayk'le paççahıy cune

k'anenbişin sesbi g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa qiyeele. Kraliçee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe. **11** Yiğne paççahiyvalee, muq'addasne allahaaşin rı'hnana sa insan vor. Yiğne dekkine gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşina xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiğne dekkee, paççah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbişda, Baabilyne k'orane ək'elynanbişda, falçeeşına xərna gıxhxhı. **12** Mane insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'ı nen eyhenbiyiy eyhes əxəna, dağamne karbişde sırrılqa hıxharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığaaahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'leceen, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy otk'un eyhesin. **13** Manke paççahısqa Daniyal ayrı'a, paççahee mang'uke qiyghanan: – Yizde paççah dekkee, Yahudeençe ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dışde Daniyal ğu vor? **14** Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşin rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. **15** Zasqa k'oran ək'elynanbiyiy sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qətqı' eyhesva. Man nen eyhenenva manbişısse zak'le eyhes əxı' deş. **16** Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'unıyn qətqı', maa'ad nenvayiy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççahaaşin karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəğəyna tsep qaa'as. Yizde paççahiyvaleyr xhebır'esda insan ha'as. **17** Daniyalee paççahik'le eyhen: – Ğu helesın paybı vascad ıxhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'unıymıd zıcad qətqı' vak'le eyhesin. **18** Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paççahiyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu. **19** Allahee mang'us huvuyne xəbvalike gırgın xalq'ıbı, milletbı, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbişde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha. **20** Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'uee qı't'y keççumee, mana paççahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşena. **21** Mana insanaaşençer g'e'eşşena, mang'unə ək'elıb həyvanaaşına ək'el xhinneceb qooxhe. Mana əməleeşika axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'uee ok'ı opxan vuxha. Mang'un tamıd xəne çiyin hoyğıl ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşin paççahiyvallahıd vuk'lek ikkekka qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'uee, Cus ıkkınar

paççahiyvalına xərna ha'ana. **22** Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'ıl qıxhesde cıgee, **23** ğucar ğu xəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadin g'abbı vasqa allyı'ı ğınad, vas k'anebınbişed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebişed mançeençe çaxırbı ulıyodğu. Ğu k'ınəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşik'le g'ıyxhed deş, g'eced deş, manbişik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. **24** Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı. **25** Cabırıl invanıy otk'un vod: MENE, MENE, TEKEL, PARSİN. **26** Otk'unıncına mə'na ina vob: MENE (qətqəs) – Allahee ğu paççahnan yiğbı qətqı', manbı ç'əvı'ıynbı. **27** TEKEL (gyoorkas) – ğu terezyugul gyoorku geer sıbıkra qarı. **28** PARSİN (bit'al ha'as) – yiğna paççahiyvalla bit'al hav'u, Midiyabişisiy Farsbışıs huvu. **29** Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqa paççahaaşin tanalınbı alya'a, gardanaqa k'ınəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paççahiyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe. **30** Manecar xəmede Baabilyna paççah Belyşassar g'ek'ana. **31** Mang'une cıgee yıxhts'ale q'ölle sennana Midiyabişıkına Dara donana paççah eyxhe.

6 Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre xərna gıxhxhes ikkiyan. **2** Manbişılqar xərna xhinne xhebiyre vazir gıxhxhes ikkiyan. Mane xhebnə vazırna sayır Daniyal ıxhaniy ıkkıan. Mane vəşşe g'ayre ç'ak'ınbişe vazıraaşıs hı'sabniy qeles ıkkıan, paççahın vuççud imaykancenva. **3** Mana Daniyal, manısa vazıraaşılee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkayna cule qiyğıyna q'ör'esda insan ha'as. **4** Manke vazıraaşisiy ç'ak'ınbişıs Daniyalne gardanaqa taxsır gıxhxhes ikkiyan. Daniyal qorkuna, yı'q' qızarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'uee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy. **5** Nekke qiyğa mane insanaaşee eyhen: – Şasse saccu mang'uee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəəxə. **6** Manke vazırariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen: – Paççah Dara, geer qa'ana! **7** Ölkeebın gırgın vazırar, emırar, ç'ak'ınbı, mı'slähətçer, vaalibı mı'slähətılqa qabayle, paççahee sa əmr hevleceen: şavaayiy xhebt's'al yiğna, paççahıle ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şırarnane g'uyeeqa dağərçecen. **8** Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun gıvxhe. Çık avğançeb yiğna g'ol ts'its'ee'e. Mana

q'aanun Midiyanaaşinayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen. **9** Paççah Daree məxbına q'aanun giviyxhena, mançik avub g'olib ts'ts'aa'ana. **10** Daniyalık'le məxbine q'aanunus g'ol ts'ts'av'uva g'ayxhimee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppi aaqı ıxha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yiğis xhebne yəqqees q'arats'abişil gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. **11** Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacıgee abyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. **12** Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hidyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a: – Ay paççah, nya'a ğu dişdiy xhebts'al yiğna, vale ğayrı allahısee, insanısee düə hav'una ixheene, şırranane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu? Paççahee eyhen: – Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabişinayiy farsaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob. **13** Mane gahıl manbışe paççahık'le eyhen: – Ay paççah, ha'avku qabıyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmırıb qıvzar hidyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a. **14** Paççahık'le man g'ayxhimee aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'yıy i'lğəə. Paççahıs mana, ixheene verğ k'yooçassecar g'attixhan ha'as ikkiykan. **15** Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen: – Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyanaaşınıy farsaaşın q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanunıy q'adağa haa'ana əmır badal haa'as vooxhe deş. **16** Man g'ayxhimee paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şırranane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inaxüd eyhe: – Hasre ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen! **17** Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalılqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebinbışde t'ucvabişika mane g'ayelqa peçat giyxə. **18** Qiyğa paççah cune sareeqa sark'il, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qədəqqə deş. Mana nyak' hıxu axva. **19** Miç'eedi y qıxhamee, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şırranane g'uyusqa hayk'an. **20** Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan: – Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane Allahısse, ğu şıraaşıke g'attixhan ha'as əxı'nane? **21** Daniyalee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! **22** Yızde Allahee Cun malaaik g'axuvu, şıraaşın ghalıybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsır dexhaye, mançisse zak set'as əxı' deş. Zı, paççah, mısacad vas qələsın hı'ı deş. **23** Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal

g'uyeençe qığeheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qızır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhumee, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva ciga eyxhe deş. **24** Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxhes ikkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşına, yedaşısika sacıgee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharasscab şıraaşe manbı avqu, manbışın gırgın bark'vbı qıçaqvanbı. **25** Mane gahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bişılqa, millətbişılqa, menne-menne mızıyaaşıl yuşan haa'anbışılqa inəxüd oyk'an: Barakat vuşun geed qıxhen! **26** Zı fərman hoole yızde paççaahıyvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəpqr'ın i'bəədat he'ecen. **27** Mang'vee g'attıvxhanbı haa'anbı, havacənbıb. **28** Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşına paççahne Kirıne gahılıb yugna i'mı'r hav'u.

7 Baabılıne paççahee Belyşassaree paççaahıyvala haa'ane ts'eppiıne sen, Daniyal g'alırxhumee, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a: **2** – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışde yoq'ne mıtse xəbna deryah i'ğviykar haa'a g'avcu. **3** Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qığevç'u. **4** Ts'eppiıya həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acıru xhinne xılıbıyiy. Zı ilyakkamee, mançın xılıbı qodu, mana ç'iyele oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançın insanın xhinne ək'el huvu. **5** Qöb'esda həyvanmee, soyuykiy akar. Mana sa suraqqa axtıbayiy, mançine ghalene silibışde yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançık'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne». **6** Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əkıd şit'ençık akaran yoq'ulle xılıyiy. Mançine xılyaqə xəbna hökmun quvu vuxha. **7** Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geeb qələna, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yıvayn silibıyiy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuyımd g'elybışika k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yıts'ible qaçiy. **8** Zı qaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa qaçbışde yı'q'neençe sa mebna k'ınna qaç ələə g'avcu. Mançıs qığevç'esda ciga haa'asdeme, mançile ögil qığevç'una xheyible qaç ulqorxu dağərçı vuxha. Mane k'ınne qaçıqa insanıqa xhinne ghalıy ulepıyiy. Mançine ghalın yic geed xədıın kar xhinneyiy ikkeka. **9** Zak'le qiyğa in g'acu: Maqa paççaahaaşın taxtbı giyk'an, Avalacar Vorna qarı, mançine sançıl giy'ar. Mang'une tanal nyak xhinne qağvaran karbiyiy, vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne qağvaradayiy. Mang'una paççaahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə, Mang'une paççaahaşına

taxtın tekarbıd ts'ayeeiy. **10** Mang'une ögiyleb ts'ayına damayiy gyobatstse. Qəpəş-ələpəş devxheshemeene insanaaş Mang'vee uvhuynbiyyi ha'a. Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar. Kitabbı aaq, məhkama giyğal. **11** Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırınıy iliyxhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. **12** Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xılənçe g'ayşu, mançına ı'mı'r sabara gahıs xiliy qav'u. **13** Zak'le xəmdə nik'ek, İnsanə Duxayk akarana xəybışeene buludbışika sacıgee qöö g'acu. Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikəkkana Avalacar Vornang'usqa. **14** Mang'us xədin doyyi haakimiyyat, paççahiyvallaniy huvu, gırginə xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışe Mang'us k'ilyvalla he'ecenva. Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun. Mang'una paççahiyvalla mısacab hığəəkəras deş. **15** Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbışe zı qəq'ən hı'ı. **16** Zı maa'ar ulyorzulinbışde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qıdghın hı'iyın. Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn: **17** – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. **18** Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırginə gahbışiscab manbışde xile aaxvas. **19** Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşık idyakarne yivayn silibınane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvane hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançın yivayne silibışıkayiy yezane xhınt'aaşıkayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyn karıd g'elybışık avqa qı'ı k'öq'ə ıxha. **20** Zas ats'axhshesniy ıkkən, mançinə vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniyy vod. Sayid zas nekke qiyğa qığevç'uynə gaçinə hək'eeniy ats'axhshes ıkkən. Mana qığevç'umee, mançinə ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbışile xəppa g'oocena gaçniyy vod. **21** Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile gəmooxheniy g'ooce vod. **22** Sayır mane gahl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşinə xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaaşinə xılyaqə ılgooç'ena gah qabı hipxhır. **23** Mang'vee zak'le inəxüid uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisənçik akaraba vuxhes deş, mançın gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsın, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. **24** Yits'ible gaç, ine

paççahiyvaleençe qığevç'esda yits'iyre paççah vorna. Manbışile qiyğa, manbışik idyakarna sa merna paççah qığevç'u, mana xhebiyye paççah hığəəkəkar ha'asda. **25** Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyyi Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. **26** Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyyatcad xılənçe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda. **27** Paççahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırginə paççahiyvalybişda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaqə qevles. Mana paççahiyvalla gırginə gahbışıdacab paççahiyvalla vuxhes, gırginə hökumdaraaş Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as». **28** İncikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fıkrıbışilecar geer qarq'ı'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbımee, zı yik'el aqyınbı.

Yunus

1 Rəbbəe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın maabınbışılqə hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı. **3** Yunusumee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqə, Tarşışeeqa əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeqa giy'ar. **4** Rəbbemee mane gahıl deryahılqə məxübna it'umna mits g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. **5** Gameebınbı qəp'q'ın cone allahbışılqə ona'a gıviyğal. Gamı sıbık qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeqa dağ'a. Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alırxhu eyxhe. **6** Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen: – Ğu nya'a g'alırxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqə one'e. Sayid Mang'vee şas kumağ ha'a, hapt'ıyke g'attıvxhan haa'a. **7** Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqə in yiğbı i'qqə. Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqə g'e'exha. **8** Manbışe mang'uke qiyghanan: – Həşde ğu şak'le eyhelan, in şak qıtxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nənçene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor? **9** Mang'vee eyhen: – Zı cühüt' vorna. Zı ç'ıyeyiy deryah itxhınıng'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, i'bəədat ha'a. **10** Mang'vee manbışik'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəp'q'ın qiyghanan: – Ğu in hı'ıyn hucoone? **11** Deryaheena mits it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan: – Mana mits huvoracenva şı vak hucoone ha'as? **12** Yunusee manbışik'le eyhen: – Zı alıyart'u deryaheeqa huvoxhne. Manke mits ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mıtseeqa şu zal-alla gıyap'ı. **13** Gameebınbışis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykıneeıyib, geeb g'ooxhene mıtın əlyhəəs havaasar deş. **14** Manke manbı gıviyğalanbı Rəbbılqə ona'a: – Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan ileşşeva şı gımbat'a. Binah deşung'un hı'sab şake qımeeqa. Ğu, Rəbb, Vas ıkanəxüid hı'ı. **15** Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısb ulyoozarna. **16** Gameebınbı it'umba qəp'q'ın, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a. **17** Rəbbee geed xədin baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə axva.

2 Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a: **2** Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u, Ğunad alidğhıny

quvuyn. Zı ahaleençe ts'ir hav'u, Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna. (Sheol h7585) **3** Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul, Zı xhyanbışde yı'q'nee axu, Yiğın gırgın xhyanbıyiy dalğabı Zal ooğançe ilğeeç'u. **4** Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı, Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalımee g'acesıncad». **5** Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı, K'oralybışeeqa qıkkı, Vuk'lelqad xavsiy alıtk'ır. **6** Suvabışde avqamee zı giç'una, İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha. Ğumee yızda Rəbb Allah Yızın tan k'oralybışeençe g'attıvxhan hı'ıyn. **7** Yızda i'mı'r k'yabat'amee, Zı Rəbb yik'el qalı'ı, Yızda düə Valqa, Yiğne muq'addas xaalqa hipxhırna. **8** Şavaayıy nişiscad karai'dəəne bütbışis i'bəədat ha'a, Manbışe Ğu yik'el hıxan ha'a, Colqana rəhı'm avaa'k'an haa'a. **9** Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka Vas q'urbanbı allya'as. Zı huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın. G'attıvxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna! **10** Rəbbee baluğuk'le uvhuyn'g'a, mançin Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qığayhe.

3 Rəbbee Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqə hixhare'e. **3** Rəbbee uvhuynçıl k'ırı gıyayqı, Yunus Ninevalqə ayk'an. Nineva geeb xəbna şahar vuxha, mançe ilğeeç'esdemee xhebillə yiğniyxhe ikkiykanan. **4** Yunus giyğalna şaharvolle iykar. Ts'ettıyene yiğil i'qqəs əxənəməne cigabışeeqa hark'ın, mang'vee eyhen: – Yoq'ts'alyne yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda! **5** Ninevağançenbışe Allahılqə inyam hı'ı, sıv aqqeva ses qığayhe. Manbışe xəring'ule otçu k'ıning'ulqamee palanbı alyaa'a. **6** Mana xəbar Ninevayne paçcahılqə hipxhırmee, mana cune taxtıle giç'u, paçcahaaşın tanalınbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. **7** Paçcaheee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyuule Nineval inəxüid eyhecenva: «İnsanaaşə, həyvanaaşə, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxhancən, xhyanbı ulymoğacən, uxhiyxhanasıd himayk'ancən. **8** İnsanaaşılqə, həyvanaaşılqə palanbı ale'ecən. Gırgıng'vee Allahıs geeb düə he'e. Havaasre manbışe karai'dəəne işbışıkeyiy insanaaşis haa'ane pısvalıke xıl ts'ıts'ee'ecən. **9** Şavuk'lene ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqə savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attıvxhan haa'». **10** Allahık'le manbı karai'dəəne işbışile sapk'ıl g'avcumee, manbışılqə rəhı'm haa'a. Manbışılqə ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4 Yunus man diykın, qəlın qoxa eyxhe. **2** Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a: – Ya Rəbb, zı hamanva nya'a xaanang'acar dışdıy uvhu? Mançıl-allar zı Tarşışeeqanıy hixu. Zak'le ats'annıy

Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhı'mnana,
xədin sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as
devkanna Allah vor. **3** Rəbb, hucoone ixhes,
həşdiyle yızın can alişse, zas ı'mı'r haa'as vukkan
deş, qik'as ikkan. **4** Rəbbee mang'uk'le eyhen:
– Deşxhee, vas mançike geebne qəl vuxha?
5 Yunus qiğeç'u şaharne şargne sural giy'ar.
Ma'ad mang'vee cusun verığ qıdyoot'asın xhinnen
cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka
giy'arna. **6** Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenva,
maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus
man ala g'acu geer şadexhena. **7** Qinne yiğil
miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ıxoolee.
Mane mı'qən ala adğançe otxhunmee, ala qeqqvan.
8 Verığ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana
g'ümana mits g'ıxoole. Verığın mang'una vuk'ul
gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee,
mang'vee cus qik'uy heqqa: – Zas ı'mı'r haa'as
vukkan deş, qik'as ikkan! **9** Allahemee Yunusuk'le
eyhen: – Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha?
Yunusee eyhen: – Ho'o! Zas qik'asda xhinnena qəl
vuxha! **10** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Ğu idezuyn,
ğı ilydyakkıyn sa xəmnə əərə alyadı-qeqquyn ala
vas qiykkan! **11** Nəxübne Zas qıdivkvanas manimee
xəbna Nineva eyhena şahar, maadın vəşşe g'alle
aazır sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-
vəq'ə?

Malakiya

1 Rəbbəe Cun cuvab İzraililqə, Malakiya peyğambarilə ǵana hixhar ha'a. **2** Rəbbəe «Zas şu vukkiykininbıva» eyhe. Şossemeə «Şi nəxübnə vukkiykinıva?» qiyǵhanas əxə. Rəbbəeyid inva eyhe: – Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor? Zımeə, Yaaq'ub İkkanaalın şu, cuke g'abıynıbnı, g'əvxü. **3** Esaviy mang'uke g'abıynıbnımeə, Zı əq'əna qav'u. Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır, manbışde doıyulın cigabı çaq'alaşıs hıvu. **4** Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışısse eyhes əxə: – Şakın ıxheeyid, şı meed man hatq'ur-hıyxürin cigabı qa'asınbıcad. Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe inva vod eyhe: – Hasre, manbışe ale'ecencad, Zımeə meed hı'ǵəkkar ha'asın. Gırgıne gahbışıl manbışde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes, coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as. **5** Şok'le man vuşdecad uleppışıka g'acumee, şıcad eyhes: «İzrailikəd qaana, Rəbbin do axtıda vod!» **6** Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhen: – Ay Yızın do qızar hıdıya'an kaahınar! Duxee dekkıs, g'uleeyib cune İyesıys hı'rmat gıvıyxhe. Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas gıvıyxhena hı'rmat? Zı İyesıyxhee meeb nyavxha şu Zas gıvıyxhena hı'rmat? Şosse «Nəxüdnə şı Yıǵın do qızar hıdııva?» qiyǵhanas əxə. **7** – Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa kara İdyaesın Zasın otxhunıy adı gıyxhe. Mançıkad, «Şı Vas dekkanan nəxüdnə ha'ava?» qiyǵhan. Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an cıga qızar hıdı'ı, məxüd Mang'us dekkanan ha'a. **8** Şu bı'rq'ı'n həyvanar q'urbanna allı'iy yugunne vod? K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna abıyav'uy nya'a yugunne vod? Məxbına sa həyvan yıǵne ölkayne xəring'us hevle, İlekkə mang'us ǵu İkkiykanaseeva, mang'vee yıǵna haa'asee? Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Həşde Allahıs düə hee'e, Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen. Şu məxdın q'urbanbı allya'amee, Mana şoqa yugra eyxheye? Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **10** Vuşde sang'vee, Yızde q'urbanbı allya'ane cıgee, q'ərane cıgeeqa ts'a gıoxhxhan ha'asse, Yızde xaan akkabıcad qı'ıynxhiy yugda eyxheyyı! Yızın yik' şoka gıotxhan deş, şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **11** Verıǵ ıqəəne cıgeençə, k'yoocəne cıgeeqamee, Yızın do milletbışde yı'q'nee axtıda vod! Gırgınəəng'ə Yızde doıyule ətırıbı gıoxhxhan ha'a, məttın paybı adayle! Man Yızın do milletbışde yı'q'nee, axtıda ıxhayke ha'a! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **12** Şumee, «Rəbbıne q'urbanbı allya'ane cıgaylın otxhunıy muq'addasın deş vod, man qızar hıde'eyıd eyxheva» uvhu, mançına muq'addasıyvalla avaak'an haa'a. **13**

Ooǵançə «İnımeena əq'ıubavad!» uvhu, şu mançılqa yı'q' sak'al ha'a! Məxüd Xəyıbışde Xəring'vee Rəbbəe eyhe! Şu Zas q'urbanna abıyaa'asva q'ööq'ına, k'aana, vuk'arna həyvan abeene, Zı mana şoke alyabat'aye? Məxüd Rəbbəe eyhe! **14** Syuruneençə g'apsırne yugne g'argıne cıgee, Xudaavandays qı'ıbı'lyna həyvan abıyne horalays bed-düə vuxhena! Zı İnekkə xərna Paççahva, gırgıne milletbışe Yızın do axtı qa'a! Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe vod: – Kaahınar, İna əmr həşde vuşdemee vob: Yızde cuvabıl k'ırı İlydıyxheene, Yızın do yik'eençə axtı qıde'eene, şolqa bed-düə gıooǵav'u, vuşun xayır-düəbı bed-düəalqa sak'al ha'as. Şu Yızın do yik'eençə axtı qıdı'ıva, şu Yızda bed-düə alyapt'ımacab. **3** Zı şol-İlla şoke g'abıynbışıkınıd ha'asın. Bayrambışıl şu q'urbanna allı'ıyne həyvanaaşın xhıdbı Zı vuşde əq'vabışle k'ena l'əas, mançıka sacıgee şu daǵaa'as. **4** Manke şok'le ats'axhxhes, Zı mana əmr şoka, Levıyne nasılıka, hav'una mugaavıle aaxvecenva g'axuvu. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **5** Zı Levıyne nasılıka barakatnana l'mı'r hoolena mugaavılenıy hav'u. Zas hı'rmat gıvıyxhıva, Zı manbışıs man gırgın hıvıyın. Manbıb Zale qəpq'ı'nıbnı, Yızde doıyusub hı'rmat gıvıyxhına. **6** Manbışde mızle qıpkuna Q'aanun vuxha, ǵhaleençed horbı qıǵeeç'enbı deşdıy. Manbışe Yızde ögil yugınyıy qıpkuna l'mı'r hav'u. Geebınbı manbışe yəqqı'lqa sav'u. **7** Kaahınaaşıne ǵhalen ats'al havaces İkkan, İnsanaaşısse manbışde mızle Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva. Kaahınar Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe g'axuvıynbı vob. **8** Şumee, kaahınar, yəqqı'le qıǵeeç'ıynbı, şu helene ats'aalybışıka mansanbıb şoqab qıhna habǵı. Zı Levıyne nasılıka hav'una mugaavıle şu havakkal hav'una. Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş, Q'aanunıka g'acesde İşbışee, şu gırgıng'uqa sa uleka İlyaaı deş. Mançıl-İllab Zı şu milletnecab g'elıqqa hevles, k'ap'ık'ıle avqa qaa'as. **10** Yışda gırgıng'una Dek sa dışde vor? Şı sa Allahee dışde İpxhun? Nya'a manke şı dekkaaşıka hav'una mugaavıleyına muq'addasıyvalla avaakan haa'a, sana-sang'us horbı ha'a? **11** Yahudayne İlletın Allahıs xayaanat hı'ı. İzraıleeyıy İyerusalımeə həlyvəəq'ənasın İşbı hı'ı: Yahudabışee menne İllahbışıs l'bəədat ha'an yedar hav'u, Rəbbıs İkkananne, muq'addasne cıgayna muq'addasıyvalla avaakan hav'u. **12** Man hı'ına İnsan vuşu İxhay İxhecen, Xəəne G'oşunbışde Rəbbıs q'urban abıyaa'ana çıkana İxheeyır, Rəbbəe mana Yaaq'ubne çadırbışısse g'e'eşşecen. **13** Şu İn karıd ha'an: gıyaaşu-gıyaaxu, Rəbbın q'urbanbı allya'an cıgad ulene naǵıka gıyats'a'an. Məxüd,

şu adıyne q'urbanıqqa Rəbb sak'ı ilydaklava, manbı şoke ilydaat'ava ha'a. **14** Şosse «Nişil allavane?» qidghın ha'as əxə. Şu mek'vranang'a hey'iayne zəiyfayneyiy yığne yı'q'nee Şahad Rəbb vorna. Şu, mana yığna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakki, məng'ı's xayaanat hı'ı. **15** Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın? Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan? Mang'us Cunemee nasılniy vukkan. Mançil-allab şucab şu havaace. Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iayne xhunaşşeys xayaanat hıma'acen. **16** İzrailıyne Allahee, Rəbbe eyhen: – Xhunaşşeyka yugra dexhena, mana qıxeelena Zak'le g'ımece vor. Mançil-allad şucab şu havaace, xayaanat hıma'al Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **17** Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a. «Nəxürne şı Mana ozar ha'ava?» şosse qiyghanasid əxə. Şu eyhen: – Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö, Rəbbis manbı vukkananbı. Şucadid meed eyhen: – Qopkuvalin məhkama ağayhena Allah nyaane? Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3 Haane, Zı g'axuvuna i'qqə vor. Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as. Şu t'abal ha'ana Xudaavand sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales. Şos g'aces ikkana, muğaavileyn cuvab allesda qales. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **2** Vuşune öörxəs Rəbb qarına yığıl? Vuşune öörxəs Mana qarimee? Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy mətta'an sap'ın xhinne ixhes. **3** Rəbbe Levıyna nasıl mətta'as. Mang'vee man k'ınəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı, mətta'ane insanee xhinne ha'as. Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as. **4** Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee avaalıyne yığbışıl allya'an, ögiylyne senbışıl allya'an q'urbanbı xhinne Rəbbisqa yugda qales. **5** Zı vuşun məhkama ağahasdemee, şosqa ayres. Cadubı ha'anbı, zına ha'anbı, horbışıka k'ın g'ıysaranbı, işçıyn pıl qidelenbı, adamer hapt'ı avxuyın yedariy dek, yed dena avxuyın uşaxar t'yaats'axal haa'anbı, mənne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı, Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı Zı sik'imne gahıle aq'valqa qığahas! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **6** Zı Rəbb vorna, badaldexhena. Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe! **7** Yizde əmrbışılqa şu dekkaaşine gahıle gibğıl yı'q'ıbı sak'al ha'a. Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak'aldas! Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! Şossemeə «Nəhı'bna savk'alasva?» qidghınıd ha'as əxə. **8** İnsaneeyid Allahıke qöqəyee? Şumee Zake qöqən. «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə. Yıts'ınçına sa pay, sayıd Zas ikkekan. **9** Milletıncad Zake qöqənçil-alla, vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı. **10** Yıts'ınçına sa pay bıkırba able, Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen.

Şu mançıka Zı siliys i'xe! Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dişde, hexxalıka barakat hevles dişde? Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **11** Zı ts'ırtıyaaşısqa vuşun ezuyın kar oxhanas hassaras deş, vuşde tayangbışile t'imilid nyaqaad ixhes deş. Məxüid Xəənbışde Xəring've Rəbbe eyhe! **12** Vuşda ölka micagne cigalqa savk'uva, gırgıne milletbışecad şok'le baxtıvarva eyhes. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **13** «Şu Zak'le ıvdyaaq'asın cuvabı uvhuva?» Rəbbe eyhe. Şossemeə «Nya'a, şı Vak'le hucoone uvhuva?» qiyghanas əxə. **14** Şu uvhuyn: «Allahıs i'bəədat hı'iy, nişiscad karai'dəən kar vodun. Mang'vee eyhenbı hı'ı, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine ögil hapq'ır ıviykirıyke nya'a, şas hucoone ıxha? **15** Şı həşde cocab-co axtıba vukkekanbışik'le baxtıvararva eyhe. Qəlasın ha'anbışın işbıd yugda ayk'an, Allah siliys i'xı'yxənbıb cazaake g'ıttıviyxhananbı». **16** Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe. Manbışe yuşan ha'an Rəbbik'le g'ıyxhe ıxha, Mang'vee mançil yugda k'ırı ılıyxhe. Rəbbile qəpp'ı'n Mang'une doyus hı'rmat gıviyxhenbışdemee, Mang'une ögil manbışın işbı oyk'anan kitab aaqı eyxhe. **17** Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen: – Mane yığıl Zı manbışıke Zas gıranın insanar haa'as. Dekkıs vucee eyhen ha'ana dix nəxürıy qıyqkan, Zasıb manbı məxüb qıvıkkanasınbı. **18** Mane gahıl şosse qorkung'uke pısdı, Allahıs g'ıllux ha'ang'uke hıdy'a'ana meer curaa'as əxəsda.

4 Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen: – Peşt xhinne gyotxhanan yığ k'ane qexhe vod. Gırgın cocab co axtıba vukkekanbıyiy pısvalla haa'anbı, mane yığıl balybiy xhinne gyooxhanas. Mane k'ane qexhene yığın manbı gyooxhan haa'asınbı. Manbışıke kokbıd, bitağbıd axvas deş. **2** Zale qəvəyq'ənanbışdemee, Qopkuvalına verıg ılqevç'es. Mançine şü'ılee yug qav'iy ixhes. Ağılence g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas. **3** Pısınbı şü kööq'əsinbı. Zı man ha'asde yığıl, manbı vuşde g'elybışik avub yı'q xhinne vuxhes. Məxüid Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhe! **4** Yızda nukar Mısa Xorevne suvalıynang'a, Zı mang'us İzrailıyne milletnemeeccab huvuna Q'aanun, Yızın g'aydabıyiy əmrı şü yik'el aqqe. **5** İlyaake, Rəbbin xədı, dağamın yığ qalesse, Zı şosqa İlyas peyğambar g'axıles. **6** Zı qarı in cigabı kunfayakun huma'acenva, Mang'vee dekkaaşın yik'ı dıxışılqa, dıxışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matta

1 İbrihımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna nasıl: **2** İbrihımıke I'saq' g'arı. I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı. Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı. **3** Yahudukeb Tamaree vuxuy Peresiy Zarax g'avayle. Peresiker Xetsron g'arayle. Xetsronuker Ram g'arayle. **4** Ramiker Amminadav g'arayle. Amminadaviker Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **5** Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle. Boaziker Rutee uxuna Oved g'arayle. Ovediker Yessey g'arayle. **6** Yesseyker paççaah Davud g'arayle. Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sileyman g'arayle. **7** Sileymanıke Rexavam g'arayle. Rexavamıke Aviya g'arayle. Aviyadiker Asaf g'arayle. **8** Asafiker Yehoşafat g'arayle. Yehoşafatıke Yehoram g'arayle. Yehoramiker Uzziya g'arayle. **9** Uzziyeker Yotam g'arayle. Yotamiker Axaz g'arayle. Axaziker Xizqiya g'arayle. **10** Xizziyeker Menaşşe g'arayle. Menaşşeyker Amos g'arayle. Amosuker Yoşiya g'arayle. **11** İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşeme, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle. **12** Baabilee qabıyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle. **13** Zorubbabiliker Avihud g'arayle. Avihuduker Elyaqim g'arayle. Elyaqimiker Azor g'arayle. **14** Azoruker Tsadok g'arayle. Tsadokuker Axim g'arayle. Aximiker Elihud g'arayle. **15** Elihuduker Eleazar g'arayle. Eleazariker Mattan g'arayle. Mattaniker Yaaq'ub g'arayle. **16** Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle. Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa. **17** Gırgıda İbrihımılee Davudulqameen nasılı qədəqqaxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılıbdı qədəqqaxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasılı qədəqqaxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe. **18** I'sa Masixhin yedike İxhay İnəxüdü İxha: mang'una yed Mayram Yusufne doıyulıniy qey'i. Manbışe davatbı ha'assecad, mæng'ı'nı vuxhne yixhay aq'valqa qığeç'e. Mæng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. **19** Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşına k'ane tesser hıdee'sva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan. **20** Mang'ee man kar ək'leeqa k'eççume, mang'us nik'ek Rəbbin malaalik dyagu eyhen: – Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, mæng'ı'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. **21** Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (Rəbbe g'attixhan ha'a) gıxhxhe, Mang'ee Cun millet manbışde bınahbışıke g'attixhan ha'as. **22** İn gırgın kar,

Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **23** «Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes». (İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.) **24** Yusuf muğur qıxhamee, mang'ee Rəbbine malaalikee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. **25** Mayramee Dix uxasme, Yusuf mæng'ı'ka g'ilexha deş. Mæng'ee uxuyne Uşaxın doıyud, Yusufee I'sa gıyxhe.

2 I'sa Hirodee paççaıyvalı haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike İxha. I'sa yedike İxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alyınan insanar abı, **2** maane insanaaşıke qiyghanan: – Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike İxhana paççaah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı. **3** Man g'ayxhıme, paççaah Hirodiy İyerusalımeedın millet nyaqame İxhesın axva. **4** Hirodee cusqa gırgın kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'anunun mə'əllımar sav'u qiyghanan: – Nyaane Masıxh yedike İxhes? **5** Manbışe eyhen: – Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüdü peyğambaree otk'un: **6** «Yahudeyayne cigabışeeına Bet-Lexem, Ğu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbışda nekke k'ınna deş vob. Yıĝne arğançe Yızde millėtıs İzrailıs Çoban, Xərna qıĝeç'es». **7** Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışıke xəne qıĝevç'ıne qopkuna gah qıyiyghan. **8** Mang'ee manbı Bet-Lexemqa k'ıxooleme, eyhen: – Hapk'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykimeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yoozaras. **9** Manbışe paççahe uıvhuynçıl k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuıne xəneyınbı manbışık'le yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. **10** Geed ats'ane insanaaşık'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı. **11** Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gıyaybışıl gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qıyğad co adıyn xazınan balagbı aaqı, Mang'us k'ınəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətırbı hele. **12** Manbışık'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sıvımyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa sıvıykal. **13** Geed ats'an insanar apk'ınme, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaalik adı eyhen: – Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misırqa hıxvee. Hirodis Uşax t'abal hı'ı gık'asid İkkan, mançıl-allar zı vak'le eyhesme maa'ar axve. **14** Mane xəmdəcar Yusufee Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misırqa ayk'an. **15** Goone Hirod qik'asme, manbı ma'ab aaxva. Məxüdü Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix Misırğançe

qort'ul». **16** Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbi hı'ıva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hiqiy-allane cigabişeebin q'öne senilqameen girgin gadebi gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alyane insanaaşine cuvabike, ögilycab vats'a vooxhe. **17** Məxüü Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Raamee ses qadayle, Mana Raahileyna uşaxaşıqa geeşena, Uts'urna ts'ir vooxhe. Manbı devxhal-alla, Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş». **19** Hirod qik'uyile qiyğa, Yusuf Misirnamg'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaiik adı **20** eyhen: – Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailıyqa sak'le. Şen Uşax gil'as ikkananbı hapt'ıynbı. **21** Yusuf oza qixha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailıyqa siyk'al. **22** Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paçcahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'ənnə maqa sak'ılas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. **23** Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüü peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3 Mane yiğbişil Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana Yəhye giyg'alna Allahın cuvab insanaaşılqə hixhar ha'a. **2** Mang'vee eyhe ıxha: – İnsanar, bınahbişike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybişda Paçcahiyvalla k'ane quvxha! **3** İna Yeşaya peyğambareecadnıy Yəhyeyne hək'ee otk'un: «Sahreençe ses g'ıyxhe: Rəbbis yəqbi he'eva, Mana ilğec'esin cigabı qotku qe'eval!» **4** Yəhyee devayne xhayiken tanalinbı alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ıra iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irıyariy çolane t'ot'aaşe hı'ıyn itv ıxha. **5** Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha. **6** Manbişe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **7** Geeb fariseyariy saddukeyar mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı aleet'e'eeceva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbişik'le eyhe ıxha: – Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eçcu, Allahıke qəöñçile şosse heepxas vəxəsınbıva? **8** Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve. **9** Vuşde ək'leeqa qımaylecan «Nya'a, İbrıhımı yışda dek dişdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahışda ine g'ayebışikəb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsınbı. **10** Haane, yak'vud yıvaaşik avudcad vod. Yuğna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. **11** Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gıçərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilınbı haqqasır

kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gıçərxı'ybı alyaat'a'as. **12** Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çıke qığec'ıyn həpır-çüpırıd k'ıdbəqqəne ts'ayıyqa heles. **13** Mane gahlıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gıçərxı'y ale't'e'ecenva l'sa arayle. **14** Yəhyeys man hassaras diykın eyhen: – Ğu zasqa gıçərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gıçərxı'y alyaat'as? **15** l'see mang'us inəxdun alidghıniy qele: – Hasre həşdiys məxüü ixhecen. Şı Allahıs ikkanan ha'as ikkan. Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. **16** l'sa gıçərxı'y alyaat'u xhinençe qığec'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ee. **17** Sayid xəybişeençe ses qadayle: – İna Zas geer ikkana Dix vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole!

4 Qiyğa l'sa iblisın siliys i'xecenva Allahne Rı'h'ın mana sahreeqa ikekka. **2** l'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yiğnayiy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe. **3** Manke siliys i'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'lecan. **4** l'see mang'us inəxdun alidghıniy qele: – «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəne cuvabıkab çıkana i'mı'r haa'ava» otk'un. **5** Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axıne cigeeqa giyxhxı, **6** eyhen: – Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde: Allahəe «Yiğnemee malaaikaşılqə əmr haa'as, Ğu xilibişil qıkkecen, Yiğın g'elybı g'ayebışile k'ena qimiyxharcenva». **7** l'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad» otk'un vod. **8** Manke iblisın l'sa sa geed axıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn girgin paçcaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen: **9** – Ğu kyozul zas i'bəədət he'eene, in girgin Vak'le g'ecen zı Vas heles. **10** Manke l'see mang'uk'le eyhen: – Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde: «Rəbbis Allahıs k'ıyozre, saccu Mang'us i'bəədət he'e». **11** Mançile qiyğa iblisın Mana Culer-alqa g'alyarəççe. Mang'usqa malaaiakar g'ullux haa'as adayle. **12** l'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhınee, Mana Galileyeqa siyk'al. **13** Mana Nazaretğançe qığec'u, Zevulunıy Naftaliyne nasılbişde cigabişeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. **14** İnəxüü Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **15** «Zevulunneyiy Naftaliyne cigabişee, Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val, Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galileye, **16** Mıç'axıyvalee eyxhene milletik'le, Xədn işiğ g'ee. Hapt'asde

əqi'n avquynbışilqa Nur gyoğa». 17 Mane gahile l'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha: – Bınahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxha. 18 Yiğbışde sa yiğil l'sa Galileyayne golyusse l'lgəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbışe xhineeqa tor ayhe ıxha. 19 l'see manbışik'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeene Paççahiyvaleeqa insanan avqqaqqanbı haa'as. 20 Çocaaşe mankecad tor g'aleçcu, l'sayqab qihna qavayle. 21 l'sa sık'irra ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaxa. Manbışe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. l'see manbı Cusqa qoot'al. 22 Mang'vee qopt'uluykum, manbışe dekkır, lotk'ad g'aletcu, Mang'uqab qihna qavayle. 23 l'sa Galileyavolle iykir maane, manbışde sinagogabişee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hıvxhar haa'a vuxha, insanan gırgıne ık'arbişike, ç'ırvalybişike yug qaa'a vuxha. 24 Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axxhen. Mançile qiğğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbinanbı, cınaaşe avquynbı, cole əmbı, paralic l'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. 25 Galileyençe, Dekapolis eyhene cıgeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ıxha.

5 İnsanaaşın t'arat' g'acu, l'sa suvalqa ilqəç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, 2 Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal: 3 – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karaı'dəənbıva» eyhenbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. 4 Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı! Allahee manbışis yik'ıbı helesınbı. 5 Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı! Allahee manbışis cuvab huviyn cıga heles. 6 Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhunıleyiy ulyodğuyle geeb vukkananbı! Allahee manbışis cos ıkkanan helesın. 7 Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı! Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as. 8 Nimee baxtivarariy, yik' məttnbı! Manbışik'le Allah g'aces. 9 Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmanıyvalla ç'əv haa'anbı! Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes. 10 Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı l'k'əənbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes. 11 Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyapk'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı. 12 Şadepxhe, soqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdid şole ögee

vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı. 13 Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çına q'ızmalla avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiğğa saccu insanaaşine g'elybişeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş. 14 Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. 15 Neng'vecab qavhuna İyampa g'abık avqa gıviyxhe deş, mana axtıne cıgeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gıxhecenva gıviyxhe. 16 Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gıxhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen. 17 Vuşde ək'leeqa qımaylecen, Zı peyğambaraaşe uvhunıy Q'aanunee ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cıgeeqa qalya'as, nişisiy manbı ıkkanva hagvas qarı. 18 Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'ıye hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'inna hərfib, sa k'inin xət'ıd hakkalas deş. 19 Şavaayıy Q'aanunee opk'unna sa k'inna əmr xheeyib hıdyav'u, vucee hı'ıynıd mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına cıga avqas. 20 Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla farıseyaaşineyiy Q'aanunne ma'allımaaşine qopkuvallıe hexxaba devxheene şu Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş. 21 Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gımek'a», şavaayıy gık'u mang'uqad məhkama ilyakkas. 22 Zımee şok'le eyhen, şavaayıy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayıy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karaı'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas. (Geenna g1067) 23 Mançıl-allad, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, 24 pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiğğa sark'ıl yiğna pay hevle. 25 Vake borc qeqqang'uka yaqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee şu haakımısqa hıxhara'as, haakımeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeeıyir zındaneeqa arçes. 26 Zı vak'le hək'en eyhe, şu mançe borc bıkırda qıdeeqı g'aykkas deş. 27 Şok'le «Zına hıma'ava» uvhuyn g'ayxhiyn. 28 Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəıyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zına hı'ınacar xhinne eyxhe. 29 Yiğne sağne ulen şu karaı'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçee. Yiğneme tanan sa sura atk'ınıy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağepçuyile

yugda ixhes. (Geenna g1067) 30 Yiğne sağne xilen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğneme tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad chehnyameeqa atk'iniyle yugda ixhes. (Geenna g1067) 31 «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng'i's qaxiyvunava xılyaqa kağız heleva» uvhu. 32 Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe. 33 Şok'le, yişde dekkaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika k'ın g'imiyşar, nişinemeeyiy Rəbbilqa k'ın g'assır, manid he'e». 34 Zımee şok'le eyhen, nişilqacad k'ın g'imiyşar. Xəəlqan k'ın g'imiyşar, mana Allahna taxt vobna, 35 ç'iyelqan k'ın g'imiyşar man Allahın g'elik avudun cıga vodun, İyerusalımılqanıd k'ın g'imiyşar mana xənnə Paççahna şahar vobna. 36 Yiğne vuk'lelimid k'ın g'imiyşar, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş. 37 Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun. 38 Şok'le «Ulene cigee ul, siliyene cigee sili qeqqeva» uvhuyn g'ayxhiyn. 39 Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. 40 Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mançil oğançe alı'iyınıd hele. 41 Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrına haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. 42 Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a. 43 Şok'le «Vas k'anena ikkiykne, duşmanır g'imeece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. 44 Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanır vukkiykne, şoqa qılhna gyapk'ıynbışdemeeyib düə hee'e. 45 Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verığ yugunbışılqab, pısınbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'ıynbışılqab g'ahap'ıynbışılqad akaradacad gyoğa. 46 Şu vukkananbicab şos vukkanva, mançile şos nəxdun mukaafatne ixhes. Nya'a, məxiüd şene karai'dəəne nalok'ı sa'anbışed ha'a dişde? 47 Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaa'tanbışe həməxiüd ha'a dişee? 48 Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6 İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le Haagvasva hımaaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkıkə nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. 2 Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele.

Məxiüd aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeyiy şahrabişee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 3 Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağıncın hucoome ha'acad mats'axhxecen. 4 Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. 5 Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaaa'a. Məxbınbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 6 Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın. 7 Düə haa'amee, menne dinne milletbışe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbışisqa həməxiüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes. 8 Şu manbışik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ikkan, şu Cuke heqqassecad ats'a. 9 Mançıl-alla şu inəxüb düə hee'e: «Xəybışeena Dek yişda! Hasre ğirging've mizel Yiğın do axtıda aqqecen! 10 Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen, Xəybışee Nəxiübiy Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxi'd ixhecen! 11 Hucoone ixhes, g'iyniysın şas oxhanasın ğıney hele. 12 Şi qotkuda hidi'iyncile, Ğu ilyheç'e, Nəxiüdiy şi şak qotkuda hidi'iyın yik'el hixan ha'a. 13 Həməxiüd he'e, şi binahın hımoot'alcen, Şeyt'anike şi g'attivxhan hee'e». 14 Şu insanaaşee şok hı'ıynbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. 15 Şu insanaaşee şok hı'ıynbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş. 16 Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabışika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. 17 Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğə hadğve, aq'va hoğle. 18 İnsanaaşik'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxecen. Məxiür ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançıl-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles. 19 İne dyunyel kar sım'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sıxnareeşe xaybı q'əra qa'a. 20 Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasımıd aqqaqqa deş, sıxnareeşeb ikkeç'ı qöqə deş. 21 Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes. 22 Ulen tanış sıx hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. 23 Yiğne missıne ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axıyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axıyvala nimeenaniyxan vob! 24 Şavusseceb q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa

ikkiykanasda, manasame g'imece ixhes. Manbişde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkasdeş. Şosse sayangaba Allahısıb vardevletısıb g'ullux haa'as dæxæ. **25** Mançıl-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan alya'asva mançına humaa'a. Nya'a, i'mır' otxhuniyle, tanıd tanalinçile giranda dişde vod? **26** Xæne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezaddeş, gyoxaddeş, anbarbişeeqa sa'addeş. Vuşde Xæybişeeene Dekkemee manbı missıda g'alya'adeş. Nya'a şu şit'yaaşıle nimeexheyib ooqa dişde vob? **27** Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sæ'æt i'mrena hexxa'as væxæ? **28** Nişısne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybişıqa ilyaake næxüdiy læə: mançin işıb ha'adeş, uxarad ha'adeş. **29** Şenmeen karnane Sileymaneyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'ideş. **30** İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyına vobne, g'iyqab peşteeqa arçesde ok'alqa Allahee mæxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? **31** Mançıl-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan alya'asva?» mançına hımaa'a. **32** Mane karbişde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbiş haa'a. Şoqamee Xæybişee Dekvorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. **33** Şumee ts'eppa Allahna Paççahiyvallayıy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesin. **34** Mançıl-allab g'iyqiyına humaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğısiysta-yiğısiysta æq'üba vuxhesdacab.

7 Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva. **2** Şu næxübiy mering'ulena haa'a, şolenab hêmæxüb haa'as. Şu næxüdiy ulyoodakke, şosud hêmæxüd ulyootkes. **3** Nya'a, vak'le çocune uledin çöp g'eece, yiğne ulena ç'il g'udyooce? **4** Yiğne ulee ç'ilyng'a, næxüдне ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledin çöp qığahasva!» **5** Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehel! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesin, næxüdiy çocune uledin çöp qığahas eyxheva. **6** Muq'addasın xvaabişis himele,deşxhee mançin satk'ilid şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbişde ögiylqa k'ima'a,deşxhee mançin manbı k'öq'æsınbı. **7** Heqqee – şos helesin, t'abal he'ee – aveykesin, akka k'etvee – şos aqaşın. **8** Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe. **9** Vuşde yı'q'nee mæxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlecen? **10** Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? **11** Vuşun yik'ıbı nimee pısınbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles æxənbı, nya'a, vuşde Xæybişeeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hıdevune g'alyaa'as? **12** Gırgine karee şos insanar

şoka næxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika hêmæxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun. **13** Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yæqı'b, mançin akkabıd æq'ı'nıbı vod. Gellesinbı mane yæqqı'n avayk'an. **14** I'mrena yæqqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob. **15** Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. **16** Manbı şok'le cone işbışike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanil t'imıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? **17** Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenıb qööçena meyvaxhe hoolena. **18** Yugne yivel qööçena meyva aleylenadeşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. **19** Yugna meyva hudyooleña yivıb gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. **20** İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes. **21** Zak'le «Yişda Xærna, yişda Xærnav» eyhen gırgınbı Xæybişeeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'esdeş. Saccu Xæybişeeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. **22** Q'iyaaamatne yiğil gellenbişee Zak'le eyhesin: «Yişda Xærna, yişda Xærna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesin əlaamatbı hagva?» **23** Manke Zı manbişik'le eyhesin: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'adeş, Zake æq'əna qeepxhe!» **24** İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançıl k'ırı alixhxhına, it'umne cigee xav ali'iyne æk'elikane insanık akar. **25** Nimeen gyoğuybı gyoğeeeyid, nimee damabı qakkyatk'ıneeeyid, nimee mitsbı e'eeeyid man xav cigee ulyozuriyn. Man suval alyı'ıl-alla hı'ğətkırdeş. **26** İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançıl k'ırı ilydiyhxına insan, g'umul xav ali'iyne beyınavayk akar. **27** Gyoğuybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mitsbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavid qukk yok'alasın, mançike vuççud axvasdeş. **28** I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyınçile matxha axva. **29** Mang'vee Q'aanunne mæ'allımaaşe xhinnedeş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8 I'sa suvayle gıç'umee, Mang'uqab qıhna geeb insanar qavayle. **2** Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişee gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xærna, Vas zı mætti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. **3** I'see xil hotku mang'uk set'u eyhen: – Ho'o, Zas ikkanan, mætti qıxhe! Mana insan mankecar mætti qexhena. **4** I'see mang'uk'le eyhen: – Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahinisqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Mæxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesin. **5** I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa væşing'una

k'omandır qıxha, miz k'yaa'a: **6** – Yızda Xərna, yızde nukarıs paralic i'xı' xaa g'alırxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan. **7** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı arı mana yug qa'asda. **8** Vəşing'üne k'omandıree Mang'une cuvabıs eyhen: – Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yızde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yızda nukar qıxhesda. **9** Zaqa ç'ak'ınınbı vobunbı, yızdeb xılek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hooraval» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qoraval» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «ın he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın. **10** Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'öone milletik'le eyhen: – Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədin inyam neng'uqacad g'acu deş. **11** Zı şok'le eyhen, Xəybişee Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa suframıl savaales. **12** Co ine Paççahiyvalınıba eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes. **13** Qiyğa I'see vəşing'üne k'omandırik'le eyhen: – Hooral! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles. Mang'una nukar mankecar yug qexhena. **14** I'sa Pyoturne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. **15** I'sa məng'ı'ne xılek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us supra qa'a. **16** Exha qıxhameeyid I'saysqa cınaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cınaarıl qığ'a'anı, vuk'aranbı yug qaa'anı. **17** Məxüdü Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinnee eyxhe: «Mang'vee yışın ik'arbi ts'ts'ts'ı, Yişın ç'ırrıvılabı Culqa alyaat'u». **18** I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışik'le golyune şene suralqa ilğeeç'eva eyhe. **19** Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'allımaaşına sa qıxha eyhen: – Mə'allım, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales. **20** I'see mang'uk'le eyhen: – Süvəbişiqad, xəəd ileedaxvane şit'yaasıqad akvaa vodun. İnsanee Duxayqamee vuk'ıl apçesımd cıga deşın. **21** I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen: – Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas. **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen. **23** I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. **24** Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançın hı'ıyne mırıtbişın lotk'a gayats'en. Mane gahlı I'sa g'alırxhu eyxhe. **25** Telebabı Mang'usqa qeepxa Mana muğur qı'ı eyhen: – Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e! **26** I'see manbışik'le eyhen: – İnyam k'ıldanıbı, nya'a şu qəvəyç'ən? Mana oza

qıxha t'ufanık'leyiy mırıtbişik'le «ileezreval» eyhe. Manbıd ileezararı. **27** Mançile telebabı mattepıxha eyhen: – Mana nəxrına İnsanne? T'ufanımd, mırıtbişımd Mang'vee uvhuyn ha'a? **28** I'sa golyune şene aq'valqa ilğeeç'u, Gadarbışde cigabışeeqa qarımee, maane mağarabışee neyaq'vbişeençe, q'öyre cınaaşe aqquına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəpç'ı'niyvalın mane yəqq'ıle i'lğəə vuxha deş. **29** Manbışe ts'ir üvxü eyhen: – Allahna Dix, Vas şake hucoone ikkan? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidıpxhırcar qarı? **30** Manbışike sık'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyxhan eyxhe. **31** Cınaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha: – Ğu şı qığ'a'asxhe, vokbışde turuğeeqa g'e'eeş. **32** I'see mançik'le «Hideraval» eyhe. Manbıd insanaşına adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'üba aaxva deş. **33** Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepxı şahareeqa qabı, cınaaşe avq'ıyne insanaaşına vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. **34** Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeeç'u, Mang'uk'le eyhen: – Hucoone ixhes, yişde cigabışeençe qığeeç'e.

9 I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. **2** Mang'usqa paralic i'xı'na tyuleena sa insan ikkeka. I'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic i'xı'yng'uk'le eyhen: – Dix, qı'məyç'ən, yiğne bınahbışile ilyheepç'ıynbı. **3** Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'allımaaşee coled-alqa uvhuyn: – Mang'vee kufurud ha'a! **4** Manbışde fıkrıençe i'lğəən g'acu I'see eyhen: – Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı i'lğəə? **5** İncın neniyy eyhes dağamda: «Bınahbışile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhe, «Oza qıxha iykrevane»? **6** Şok'le imıd ats'axxhe, ç'ıyeyne aq'val İnsanne Dixısse bınahbışile ilyheç'es əxəna. Qiyğa Mana paralic i'xı'yng'ulqa sak'ı eyhen: – Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora. **7** Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. **8** Milletik'le man g'acu qətç'ı'n, insanaaşıs məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a. **9** I'sa mançe i'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen: – Zaqar qihna qora. Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. **10** I'sa suframılqa qarımee, nalok'bı sa'anbiyiy bınahnanbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacıgee kar otxhan ıxha. **11** Farıseyaaşık'le man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Mə'allımee nalok'bı sa'anbışikayiy bınahnanbışıka sacıgee kar oyxhan? **12** I'sayk'le man g'ayxhı eyhen: – Vuk'dyak'arne insanaaşıs doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışısxhe ikkiykkanna. **13** Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm

vukkan» eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnanbı qoot'alasva arı. **14** Mane gahıl Yəhyeyn telebabı l'saysqa abı qiyghanan: – Nya'a şiyiy fariseyaaşee geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa? **15** l'see manbışik'le eyhen: – Tsuma k'änenang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşee nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadimee, manke manbışed sivar aqqasınbı. **16** Neng'veecab yisseyne tanalınçılqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyñçik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sik'ilbab xəp quvxhes. **17** Ts'edin çaxırud yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxırud ehkkasın, tuluğbışikmıd ixhesin. Ts'edin çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxiid he'eene tuluğbıd, çaxırud axvasın. **18** l'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna xərna qarayle. Mana l'says k'yorzul eyhen: – Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Çu həşde arı məng'l'ıqa xil gixhxheene, mana eexvasda. **19** l'sa suğots'u, telebabışika sacıgee mang'uqar qihna ayk'an. **20** Mane gahıl yıts'ıq'vəlle senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşşee, l'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalınçine baağık seet'a. **21** Məng'ee celed-alqa eyheva: – Mang'une tanalınçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy. **22** l'sa sak'imee mana g'aycu eyhen: – Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın şu yug qey'i. Zəiyfa hamankecar yug qeexhena. **23** l'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'nıy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, **24** eyhen: – G'eeç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'i deşur, mana g'alırxhu vor. Manbışe l'sayne cuvabışeqənanı ha'a. **25** Cəmə'ət g'aqa qığavhu, l'sa aqua ikkeç'u, içiyne xileke aqımee içiy siğeets'ana. **26** Mana xabar, mane cigabışıde gırgine surabışılqa hiviyxharna. **27** l'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'l'na «Davudna Dix, şalqa rəhi'm hee'eval» ts'ir haa'a qöo vuxha. **28** Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'l'nı Mang'usqa qavayle. l'see manbışik'le eyhen: – Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne? Bı'rq'l'nıbışe Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna! **29** l'sa manbışide ulepışik qet'u eyhen: – Vuşde inyamış sik'lı helen. **30** Manbışın ulepı mankecad qeedaxhenbı. l'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. **31** Manbışemee mana xabar, mançe qığeeç'ı mane cıgayne gırgine surabışılqa hivxhar haa'ana. **32** Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, l'saysqa cinaaşee aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. **33** l'see cin qığavhumee, mana inyam yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen: – İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy! **34** Fariseyaaşemee eyhe ıxha: – Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une kumagıka qığ'a'a. **35** l'sa

gırgıne xıvaaşeeiy şaharbişee alycaxva maane sinagogbışee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışeene Paççahiyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ik'arbişikeb yug qaa'a vuxha. **36** Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, l'sayna manbışılqa rəhi'm qavayle: manbı çoban dena axuyın vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. **37** Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Şagav geedid, işçermee k'ilyba. **38** Mançıl-allab şagavne ıyesılqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10 l'see yıtsıq'vəyre teleba Cusqa sav'u, manbışis cinaaşis əmr haa'as vəxəsdə guc hoole. Manbı qığ'a'as, ik'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinne guc. **2** Mane yıts'ıq'vəne g'axuvuyngun dobi inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, **3** Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'ı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, **4** Kanançiy Şimoniy l'sa mering'une xilyaqa quvuna Kariotğançena Yahuda. **5** l'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole: – Menne milletbışisqa ımaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e. **6** Ts'eppa aguyne vəq'əbışisqa xhinne İzrailiyne milletsqa havak'ne. **7** Həp'ınne cigabışee «Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxhava» eyhe. **8** Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, l'xnabışe gyavts'ıynbı məttee'e, cinarid qığ'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. **9** Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'inəəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a. **10** Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbıniy, əsaaniy ilymaat'a. İşçiyş otxhanan kar gexha. **11** Nene xıveeqa, şahareeqa ikkeç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə aaxve. **12** Xaaqa ikkeç'ımeeyib gırging'us salam hevle. **13** Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayir-düə mançıl vuxhe, şos sik'in deşxhee, vuşda xayir-düəyib mançıl aaxvas deş. **14** Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe məxdıne xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybışilin tooz gikke. **15** Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yiğıl mane şaharış Sodomuliy Homorayle dağamda ıxhes. **16** Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışisqa g'ıxoole. Mançıl-allab xoçebı xhinne ək'elika, qı'nerkebı xhineyib ziyan hudyoolenbı vuxhe. **17** İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'ıts'aa'as, cone sinagogbışee çümqbışika g'ootas. **18** Şu Zal-alla ç'ak'ımbışisqayiy paççahaaşisqa vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbışis Yızde hək'ee yuşan haa'as. **19** Şu mebınbışde xilyaqa qoolemee, nəxiidne eyhes, hucoone eyhesva, mançına humaa'a. Hucooyiy eyhes ikkanva mane gahıl şok'le hagvasın. **20** Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene

Dekkin Rı'h yuşan ha'as. **21** Çocee çoc, dekkee dix mering'une xıyaqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxarıb dekkılqayıy yedılqa g'eılil qeepxa, manbı mering'une xıyaqa gyapt'ecenva qevles. **22** Şu gırgınbışik'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyıy k'anyaqqamee örxü g'attıxhanasda. **23** Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'ımee, manısa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailıne şaharbışee alycaaxu ç'ëveepxhesse, İnsanna Dix qalesda. **24** Teleba mə'allımıle, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. **25** Teleba cuna mə'allım xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva eyhexheene, mang'un xaabınbışik'le man cuvab nımeexheeyıd geed eyhes! **26** Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axhxhecen. Məxdınıd dyugulenın deşın, aq'valqa qıgmeç'ecen. **27** Zı şok'le miç'axıyvalee uvhuyn, şu yığniyığın eyhe, vuşde k'treeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. **28** Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. (Geenna g1067) **29** Q'öble maççarıy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybışee Dekkee ittevhu ç'ıyelqa g'a'avxhas deş. **30** Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. **31** Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareşıleb nımeexheyıb gıranba vob! **32** Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yızde Xəybışee Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. **33** Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdayaqqı, Zınad Yızde Xəybışee Dekkine ögiyl, məxring'un sura aqqas deş. **34** Vuşde fıkreeqa qımaylece, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ılinc allesva arı. **35** Zı dix dekkıke, Yış yedıke, Sosur abayke curaa'asva arı. **36** İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes. **37** Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor. **38** Cun çarmıx alyaat'u Zaqr qıhna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. **39** Şavusiy cuna ı'mı'r havaaces vukkan, mang'veen cuna ı'mı'r avaaq'an haa'asda. Şavaayıy cuna ı'mı'r Zal-alla huvu, mang'veen cuna ı'mı'r meeb alyapt'asda. **40** Şos akka aqaqang'veen, Zasid aqaqasın. Zas akka aqaqang'veen, Zı G'axuvuyng'usud aqaqasın. **41** Peyğambarıs, peyğambarva akka aqaqang'veen peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aqaqang'veen, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. **42** Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayıy Yızde qıvdyaats'ıyne telebays sa k'oleedin mik'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11 I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailıybişde şaharbışee xət qa'asvayıy maabınbışılqa Allahın cuvab hıxhara'as ayk'an. **2** Yəhye zındaneenang'a Masıxhee ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'veen cun telebabı Mang'usqa qıyghanas g'uxoole: – Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as? **4** I'see manbışıs inəxdun alıdgħıniy qele: – Hudoora, g'acug'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: 5 bı'rq'ı'nıbışik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranıbı, maşıkan ı'nıabınanıbı mətteeboxhenbı, g'ıdıyxhenbışik'le g'ıyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeeboxhe, kar deşınbışılqa yugna xabar hıvxhar haa'a. **6** Zalqa şak hıdı'ına nımee baxtıvıyari! **7** Yəhyeyn telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətıs Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a gıyğal: – Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışıqane, mıtsın ı'ğıykar ha'ane? **8** Nişıqanıy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, mıcağın tanalınbı alı'ıyne? Mıcağın tanalınbı alı'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. **9** Manke nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarıl ooqana vor. **10** Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna: «Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ıxele, Mang'veen Vas yöq haa'as». **11** Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşee vuxuyınbışde yı'q'nee məxrına xhıneeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışee Paççahıyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mang'ule xərna ıxhes. **12** Yəhyeyne yığbışile g'ıynıyne yığılqamee, Xəybışee Paççahıyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayıy maqa gıxhasva əq'üba opxhan manar gexhana. **13** Q'aanunud, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu. **14** Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldasda. Mana İlyas peyğambar vorna. **15** K'ırıbınang'veen k'ırı alıxhxhecen! **16** Şavukne Zı ine gahılın insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar: **17** «Şı şos dyutyak' hook'u, şumee mik'ar hı'dı deş! Şı şos ak'ına mə'nıy qəp'q'ı', şumee gyaaşu deş!» **18** Yəhye qarıyng'a, mang'veen kar udyotxhanva, çaxırıd ulydoğava, «Mana cınn aqqıva» eyhe ıxha. **19** İnsanna Dixmee qarıyng'a Mang'veen otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışikayıy bınahnanbışıka hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe. **20** Qıyğal I'see Vucee əlaamatbı haguıyne şaharbışee, bınahbışıke xıl ts'ıts'dı'ıynbışıs, Allahne yəqqı'lqa sıdıpk'ılıynbışıs güx haa'a: **21** – Şolqa ver ooxas, Xorazınıy Bet-Tsayda! Şok'le haguın əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışik'le Surıy Sıdonul haguınbıxhiy, maabınbışe noots'acabıny bınahbışıke xıl ts'ıts'aa'as, Allahne yəqqı'lqa

savk'alas, p'erk'iybid ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras. 22 Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yiğil şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. 23 Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga celhinnyamee vuxhes. Vak'le hağuyınmeen əlaamatbı Sodomil hağuyınbıxhiy, mana şahar g'ıyniye yiğılqamee aaxvasdaniy. (Hadēs g86) 24 Zı şok'le sayid eyhen, Q'ıyaamatne yiğil vas Sodomule dağamda ixhes. 25 Manke I'see eyhen: – Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışikeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaşıq'le hağuva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'ıyebışda Rəbb, axtı qa'a! 26 Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüid ikkiykin hı'ı. 27 Yizde Dekkee girgıncad Yizde xılyaq quvu. Dekkile Ğayrı, Dix şavuk'lecar ats'a deş. Dekkir Duxayle Ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hağvas ıkkın, manbışik'ler hağvana. 28 Obzurıynbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as. 29 Zıcar Zı axtırı ıkdekkana vor, Yızın yik'ıd gıvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. 30 Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12 Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğil suk qevhuıye çolbışile k'ena i'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı missıba vuxhal-alla, manbışe gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal. 2 Fariseyaasıq'le man g'acu, Mang'uk'le eyhen: – İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil hidya'asın işbı vod ha'a! 3 I'see manbışik'le inəxüid eyhe: – Nya'a şu qətqı' dışde, Davudıy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva? 4 Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışika sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaasıle Ğayrı şavuscad oxhanas ıkkın deşdıy. 5 Şu Q'aanune qətqı' dışde, kaahinaası Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbışıl taxsır axva deş? 6 Zı şok'le eyhen, Allahne Xaalər Doyukana inyaa vor. 7 Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» cuvab hucoo eyhen ıxhay atst'saxhanxhiy, şu taxsır deşınbışılqa bınah qaa'as deşdıy. 8 İnsanna Dix, Zı Şabbatne yiğınar Xərna vorna. 9 I'sa mançe sinagooeeqa qarayle. 10 Maa'arır xıl qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaası I'salqa taxsır qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a, Q'aanunı Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbıne? 11 I'see manbışıs inəxdun alıdğhıniy qele: – Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dışde? 12 İnsan vəq'əyle nımeexeyır granra vor! Mançıl-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna. 13 Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen: – Xıl hotkel!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. 14 Fariseyar sinagooeeqa qığeeç'ı, I'saykın nəxüidne ha'asva gaf haa'a. 15 I'sayk'le man ats'axhıxa mançe ayk'anna. Mang'ıuqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışın girgımbı yug qaa'anbı. 16 I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. 17 Məxüid Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: 18 «Haane Zı g'əyxı'na G'ull! Zas Mana geer ıkkın, Yizde yik'es ıkkınəxrına Mana vor. Zı Yızın Rı'h Mang'us heles. Mang'vee milletbışıs qotkuıne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as. 19 Mang'vee ts'ırıb haa'as deş, hı'ccatıd ha'as deş, Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş. 20 Mang'un qotkuıyn məhkama ğamdexha, Mang'vee hoççunin q'amışid haq'var ha'as deş, K'ətqəs qexhen pelyted k'ətq'əs deş. 21 Milletbışıda umud Mang'une doıyulqa vuxhes». 22 Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cınaaşe aqquına bı'rqı'na, mız avquına sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenıd, yuşanıır ha'ana. 23 Girgın insanar mançile mattepıxha sana-sang'uke qiyghanan: – Deşxhee, inane vor Davudna Dix, Masıxh? 24 Fariseyaasıq'le man g'ayxhı eyhen: – Mang'vee cınar, cınaasıne xəring'ıne Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'a. 25 Fariseyaasıne ək'leençe i'lğəən I'sayk'le ats'axhıxa, Mang'vee manbışik'le eyhen: – Sa ölka q'öne cıgeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cıgeeqa quvxhana şaharıb, xavıd geed aaxvas deş. 26 Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüidxeene, nəxüibne mançına paççahıyvalla aaxvas? 27 Zı cınar Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığ'a'a? Mançıl-allab manbı şos haakımara vuxhes. 28 De'eş, Zı cınar Allahne Rı'hı'ka qığ'a'axheene, Allahna Paççahıyvalla şolqa qabınava eyhen vodun. 29 Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'il sıxbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'ılas ıkkın, qiyğad sıxbı ha'as. 30 Yızın sura ıqıyaaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sıdya'ang'veeyid dağ'a'axhe. 31 Mançıl-allad Zı şok'le eyhen, insanaasıne girgıne bınahbışileyiy kufurıle ılyheepç'esımbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'ııyene kufurıle ılyhıdeepç'es. 32 Şavaayıy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ılyheepç'esımbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuıyng'unemee bınahıle ine dyuneyyılıb şene dyuneyyılıb ılyheepç'es deş. (aiön g165) 33 Yıvek'le yugnava eyhexhee, mançine şağavık'led yugnava eyhe. De'eş, yıvek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şağavık'led qüvçunava eyhe. Yıv çıne şağavıkehe vaats'a vooxhena. 34 Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ğhalyaqa yugun

qayleyee? İnsanne yik'eedin mizelyxhe eyxhen. 35 Yugne insanee yugvaline xazineeñçe yugun karbıxhe qıǵa'anbı, pısınǵ'veeyid pıse xazineeñçe pısınbıxhe qıǵa'anbı. 36 Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yiǵıl nişil-alla qadıy uvhuynе cuvabil-alla, insanaaşe cuvab qeles. 37 Ghaleeñçe qıǵeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsırıd gıxhxhesın! 38 Manke Q'aanunne mǝ'ǝllımaaşeyiy fariseyaaşe l'sayk'le eyhen: – Mǝ'ǝllım, şas Ğu ǝlaamat hagu ikkan. 39 l'see manbışis inǝxdun alıdǵhınıy qele: – Allahne yǝqqı'le kıkk'epç'ıyne, ine gahıne pıse insanaaşe ǝlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyǵambarne ǝlaamatıle ğayrı nencad ǝlaamat heles deş. 40 Nǝxüriy Yunus peyǵambar xhebillе yiǵnayıy xheyible xǝmna xǝnne baluǵne vuxhne axu, hǝmǝxürur İnsanna Dix, Zı xhebillе yiǵnayıy xheyible xǝmna ç'ıyene k'oralybışee axvas. 41 Ninevayne milletın Yunus peyǵambarne cuvabil k'ırı alıxhxhıva, bınahbışıke xıl ts'ıts'av'uva, Allahne yǝqqı'lqa satk'ılva, Q'ıyaamatne yiǵıl manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsır gıxhxhes. Hǝşdemee inyaa Yunusuler Xǝrna vor. 42 Canubne kralıçeyıd dyunyeyne şene q'omançe arı Sıleymanne k'orane ǝk'elil k'ırı alıxhxhıva, mǝng'eeyid Q'ıyaamatne yiǵıl oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsır gıxhxhes. Hǝşdemee inyaa Sıleymanıler Xǝrna vor. 43 Cın insanne adǵançe qıǵeç'ıyle qıyǵa xhyanbı deşde cıgabışee ılıyk'ar axva, çısın manzil haa'asın cıga t'abal ha'a, yıcıd iveeke deş. 44 Mane gahıl mançın eyhen: «Zı doralı, qıǵeç'ıy necar xaaqa sak'alas». Mane xaaqa sak'imee, mançık'le xav qatxhu, vuşucar dena, mottıda g'aces. 45 Manke man atk'in çıkasana yıghıllе çiled pısın cınar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Mǝxrune insams qıyǵa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısa qales. İne gahıne pıse insanaaşine vuk'lelqad man qales. 46 l'sa cǝmǝ'otıka yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. 47 Şavaamee Mang'uk'le eyhen: – Yiǵna yediy Yiǵın çocar g'abıb ulıyobur, Vakavub yuşan haa'as vukkan. 48 l'see mane insansın inǝxdun alıdǵhınıy qele: – Yızda yediy Yızın çocar vuşbine? 49 Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen: – Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob. 50 Şavaayıy Yızde Xǝybışee Dekkıs ikkanan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yıçu, Yızda yed yeexhe.

13 l'sa manecar yiǵıl xaançe qıǵeç'ıu, golyune k'ane giy'ar. 2 Mang'une hiqiy-alla manımeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıglekcad axva. 3 l'see manbışis misaalabı ts'ıts'a-ts'ıts'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qıǵeç'e. 4 Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yǝqqı'ne mıgleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. 5 Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nıyaq'v k'ılıbanane g'ayenane cıgeeqa. Nıyaq'v maa'ab k'ılıbava, manbı zaradacad aleylenbı. 6 Verıǵ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı. 7 Mançıke sassabıd ğı'ç'ıybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'ıyid axtı qıxha, manbı çık avud g'alya'a, aleyles haysar deş. 8 Yugne cıgeeqa g'a'atk'ıyne toxumbıšemee yugun şagav hele. Mançıne sassançın vǝş nǝqqees, sassançın yixhts'al, sassançımıd xhebt's'al nǝqqees ezuyñçile geed şagav hele. 9 K'ırıbınarıvve k'ırı alıxhxhecen! 10 Telebabı l'saysıqa qeepxha qıyghanan: – Nişil-allane cos misaalabı ts'ıts'a'a? 11 Mang'vee manbışis inǝxdun alıdǵhınıy qele: – Şos Xǝybışeeene Paççahıyvaleene dyugulene karbışın ats'axhxhay huvu, şenbışısımee huvu deş. 12 Şavuqayıy vod, mǝxrıng'us sık'ıldad geed heles, mǝxrıng'ıuqa gırın hexxaalika ıxhes. Şavuqayıy deş, mǝxrıng'ıune xılence vodumıd g'ayşesın. 13 Zı misaalabı ts'ıts'aa'a-ts'ıts'aa'a mançıl-alla manbışıka yuşan ha'a, manbışık'le ılıyaakamee g'ece deş, k'ırı ılıyxhemeeyid g'ıyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş. 14 Mǝxüid Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyǵambarıe otk'unın xhinne eyxhe: «G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hıxharas deş, İlyaakıylette ılıyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş. 15 İne milletın yik'ıbı g'ayelqa sak'ı, K'ırıbışık'led daǵamda g'ıyxhe, Manbışe uleppı gyatxıynbı, Uleppışık'led g'imececenıva, K'ırıbışık'led g'imıyıxhecenıva, Yık'ıbışık'led haymexhecenıva, Zalqab sıviyk'al deş, Zı co yug qeecenıva». 16 Şu nıme baxtıvararıy, vuşde uleppışık'led, k'ırıbışık'led g'ece-g'ıyxheval! 17 Zı şok'le hǝk'en eyhe, peyǵambaraaşine g'ellesınbışık'led, qopk'ıne insanaaşık'led, şok'le g'ecenbı g'acı ikkanıy, g'acesme manbışık'le ǝxı' deş, şok'le g'ıyxhenıd manbışık'le g'ayxhes ikkanıy, g'ayxhesıd ǝxı' deş. 18 Hǝşde şu k'ırı alıxhxhe mane ezang'ıne misaalayka hucooyıy eyhes ikkıykınva. 19 Şavuk'leyiy Xǝybışeeene Paççahıyvaline hǝk'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hıdıyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qǝqǝn. Yǝqqı'ne mıgleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. 20 G'ayenane cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. 21 Mǝxrıng'ıuqa kok deşva mana sık'ınna gahna axva. Daǵamın yiǵıbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'ıuqa qihna gyapk'imee, mana yǝqqıle qıǵeç'esda. 22 Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ıyxhene, yiǵıysıyn işbı ha'ava, var-devletın hoyt'alva, man g'ayxhiyn

cuvab cune adcad gek'ane insanik akar. Mançil-allad toxumen şagav hele deş. (aiõn g165) 23 Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanik akar. Mæxring'vee sassa yæqqees væş, sassa yæqqees yixhts'al, sassa yæqqeesid xhebts'al næqqees ezuyñçile geed şagavxhe helen. 24 I'see manbişis sa mebna misaala ts'its'a'a'a: – Xæybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. 25 İnsanar g'alyapk'lyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. 26 Suk ælæ gibğilme xarvak' g'ooce giviğğal. 27 Nukarar xaane iyeyisqa qabı eyhen: «Yişda xærna, nya'a gu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençeniyxan vuxha?» 28 Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hi'ı». Nukaraaşee mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'in mana ulyoodas?» 29 İyeseey eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu succab ulyooda. 30 Hasre qiyşalamee manbı sacigeecad aleylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbişik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes». 31 I'see manbişis sa mebnab misaala ts'its'a'a'a: – Xæybişda Paççahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. 32 Xardalna toxum girgine toxumbışda nekke k'inna vuxheeyib, mana alyabımee dirigeæ ælæne alabişde nekke axtınçılqa siviyl'al. Mançıke xæ ileedaxvane şit'yaaşee akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe. 33 I'see manbişis sa mebnab misaala ts'its'a'a'a: – Xæybişda Paççahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zayıfıee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen. 34 I'see man girgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş. 35 Mæxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas, Dyunye itxhiniyle inyaqa Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as». 36 I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabi Mang'usqa qabı eyhen: – Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e. 37 I'see manbişis inæxdun alidghıniy qele: – Yugna toxum oozana İnsanna Dix vorna. 38 Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. 39 Xarvak' oozuna duşmanır, İblis vorna. Qivişalna gahıb dyunyeın axır vodun, qivişalanbıb malaaiakar vobınbı. (aiõn g165) 40 Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, mæxüd dyunyeın axır qadiyng'a ixhes. (aiõn g165) 41 İnsanne Duxee Cun malaaiakar g'axuvles, mançınıd pisde yæqqı'lqa ts'its'a'a'an karbiyiy

pisvalla ha'an girgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as. 42 Manbı geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançil qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. 43 Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırıbmang'vee k'ırın alıxhxhecen! 44 Xæybişda Paççahiyvalla çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanik'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes æxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun girgıncad kar massa heles. 45 Xæybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagin mirvarıbı t'abal ha'a. 46 Mang'uk'le geeb giranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alivşes vææxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen girgın kar massa heles. 47 Sayıb Xæybişda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuayne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. 48 Tor gyatsts'imee, man hadğı deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'ayxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısınbıd dağaa'nı. 49 Dyunyeın axır hitxhiring'ad hæmæxüd ixhes. Malaaiakar adı pısınbı qopkuynbışde æreençe g'ævxü. (aiõn g165) 50 manbı geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançil qadaxan ses qööne gyopxhane peşteeqa dağaa'as. 51 I'see manbişik'e «İn eyhen girgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbişee «Ho'ova» eyhe. 52 I'see manbişik'le eyhen: – Xæybişeeene Paççahiyvaline hæk'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mæ'öllim, mançil-allar xaazineençe ts'ediniy yisseyın qığayhene xaane iyeseşik akar. 53 I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. 54 Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinageege cæmæ'æt xæt qa'a giyğal. Cæmæ'æt mançile mattıxha eyhen: – Nençeniyxan Mane İnsanıqa manimeena k'orana æk'el vuxha? Næxüdnıyhan Mang'usse man ælaamatbı hagvas æxæ? 55 İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? 56 Nya'a Mang'un girgın yiçubı inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyxan Mane İnsanıs man girgın ıxha? 57 Manbişee I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee manbişik'le eyhen: – Peyğambarıs Cune vatanleyiy Cune xaaleğayrı girgınæng'æ hı'rmat giviyxhena. 58 Manbişee inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed ælaamatbı hagva deş.

14 Mane gahıl I'sayne hæk'eedın xabarbı Galileyayne xæring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. 2 Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen: – Mana xhineeqa k'yooq'ana Yæhye vorna. Mana hapt'ıynbışde æreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse mæxdın ælaamatbı hagvas æxæ. 3 Hirodee vuceede ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne

Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppı ayt'ıl, zindaneeqanıy dağerçu. **4** Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». **5** Hirodus Yəhye gik'as ikkiykimeeyir, mana cəmə'ətılə qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətıd Yəhyeyqa peyğambarıqı xhinneniy ilyakkan. **6** Hirodin yedike ıxhayn yığnang'a, Hirodiadayna yış yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. **7** Mang'vee k'm g'ıysar, iče cuke heqqıyn helesınva. **8** İčeeyid yedee xət qı'yın eyhe: – Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale. **9** Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaşinee ögee k'ın g'assırvı iče heqqıyn «Alleva» eyhe. **10** Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. **11** Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içıys abayle. İčeeyib mana yedis vukkekka. **12** Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qıyğab mançına xabar ana l'saysqa abayle. **13** Man g'ayxhı, l'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cıgeeqa ayk'an. Şaharbişeeene insanaaşık'le Mana nyaqa ark'ınıy ats'axhxha, Mang'uqab qıhna ivıykar avayk'an. **14** l'sa lotk'eençe gıç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadiynmeenı millet g'acu, manbişis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı. **15** Exha qexheme, l'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen: – İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'm hiqiy-allane xıvaşeeñçe cosun oxhanasın kar alışşecen. **16** l'seeme manbişik'le eyhen: – İmaak'ancen manbı. Manbişısın otxhunıy şu hele. **17** Telebabışe l'sayk'le eyhen: – İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayıru vuççud deşin. **18** l'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. **19** Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. l'see Vuçe xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qıyğad man gıney hatq'ur telebabışısqa qele, telebabışed man milletıs bit'al ha'a. **20** Gırgınbı otxhun avts'uyle qıyğa, yıts'ıq'vəbleb xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyına saa'a. **21** Uşaxarıy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhunıy xhone aazırılqa ılqəəne insanee otxhun. **22** l'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ılğeeperç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəasmee maa axva. **23** l'sa cəmə'ət atk'ınıyile qıyğa, Vuccar axumee, exheeqana düa haa'asva suvalqa ılqerç'e. **24** Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbişde suralqa mıtıs aa'ava, lotk'ayle k'ənad mırtar qıyxhar ıxha. **25** Miç'eed qıxhesse, l'sa goleene xhinel iykar, manbişısqa qarayle. **26** Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbı

qəpqr'ın ts'ırbı ha'a: – Man rı'hı'd! **27** Mankecar l'sa manbişika yuşan ha'a gıyğal. Mang'vee manbişik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. **28** Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele: – Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe. **29** l'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığerç'u xhinel oo iykar l'saysqana ayk'an. **30** Mıtıs it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'ı'niyvalın xhinek avqa əə gıyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attıxhan he'eval» mang'vee ts'ir haa'a. **31** l'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. l'see mang'uk'le eyhen: – K'ılđa inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı? **32** Manbı lotk'eeqa ılqeeperç'imee mıtıs k'ıl qooxhe. **33** Lotk'eebinbişe «Ğu hək'erar Allahna Dixırvı» uvhu Mang'us k'yoozaranbı. **34** l'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genısaretne suralqa ılğeebaç'e. **35** Maa vooxhene insanaaşık'le l'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. **36** Vuk'aranbişe l'salqa mız k'ya'a: – Hucoone ixhes, Yığne tanalıñıne baağık xheeyib şı soot'as havaasre. Mang'une tanalıñıne baağık soot'uyın gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15 Mane gahıl l'saysqa İyerusalımğançe farıseyarıy Q'aanunın mə'əllımar abı eyhen: **2** – Nya'a Yığne telebabışe yışde baba-dıdeeeş uvhiyn hıdy'a'a? Nya'a manbişe gıney otxhanang'a xıleppı hudyoyğal? **3** l'see manbişik'le eyhen: – Nya'a şu manke baba-dıdeeeşın ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hıdy'a'a? **4** Nya'a Allahee dışde uvhu: «Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe», «Şavaayıy dekkıqayıy yedıqə hoku, məxrına gik'eva»? **5** Şumee eyhen: sa insanee «Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva» uvhee, **6** məxrıng'vee dekkısıy yedis hı'rmat gıdvıyxeeyib vooxhe. Şu məxüđ hı'ıyka Allahne Cuvabile heerpxı, baba-dıdeeeşın ədatbı ha'a. **7** Ay q'öbvalla haa'anbı! Nımee yugda dışee Rəbbıne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhınnenbışde hək'ee otk'un: **8** «Mane mıletın Zas ğhalekacab hı'rmat gıvıyxhe, Manbişın yik'bı Zaka deş vod. **9** Manbişın Yızde öğıyl k'yobzurıy nışıscağ karı'dəən kar vod, Co xət qa'anığ, insanaaşee cokecağ qığavhuyn karbı vod». **10** l'see mılet Cusqa sı'ı eyhen: – Yugda k'ırı alıxhxhe, vuk'leeqa k'eççe. **11** İnsan ğhalyaqa ikkekançın deş əq'əə'a, mang'une ğhaleençe qığəənçe əq'əə'a. **12** Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen: – Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı farıseyaaşık set'uyınbı. **13** l'see manbişik'le eyhen: – Yızde Xayışeeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ı'tıtğəsın. **14** Manbı colebalqa g'alee'e, manbişe cok akaran bı'rq'ı'nıbcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke

q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as. **15** Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe. **16** I'see eyhen: – Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? **17** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idə, ghalayaqa ikkiyn gırġın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ıxhay? **18** Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'ə'ənbi. **19** Pisin fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbişika aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırġın man kar insanne yik'ee eyxhe. **20** İnsan əq'ə'ən karbı manbı vod. Hidyodğılne xileppişika insanee kar otxhunva mana əq'ən kar deş vod. **21** I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. **22** Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha: – Yızda Xərna, Davudna Dix, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a! **23** I'see məng'ı's cuvabcağ qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Huccone ıxhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qöova» eyhe. **24** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Zı saccu İzrailıne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşısqa g'axuvu. **25** Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen: – Yızda Xərna, zas kumag he'e! **26** I'see məng'ı'k'le eyhen: – Uşaxaaşine xılənçe gıney g'aysu, xvaabişıs k'eçvee yugda dexhe. **27** Zəiyfee eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseeşine sufranile g'a'atk'uyın xivəbıxhe oyxhan. **28** Məng'ı'ne mane cuvabıs I'see eyhen: – Ay zəiyfa! Vaqa xəđın inyamığ, hasre vas ikkanəxüđ ıxhecen. Məng'ı'na yişir mankecar yug qeexhena. **29** I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mıglegkənçe ilğeç'u, maane suvabişde sançılqa ilqeç'u giy'arna. **30** Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabıynbişıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nbi, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbi, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybişısqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha. **31** Yuşan haa'as dəəxənbi – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'ı'nbişik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailına Allah axtı qa'a. **32** I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen: – Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxı, xhebillə yiğna manbı Zaka vuxha, manbişıqa oxhanasın karığ axu deş. Zas manbı kar udyotxhun vəqqı'l taq'atile g'a'apk'ı vukkan deş. **33** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Şi inimeene hiqiy-alla insanar deşde cıgee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney neñçene ha'as? **34** I'see manbişike qiyghanan: – Şoqa xhuleble gıneyne vob? Manbişe eyhen: – Yıghıble gıneyiy sık'ıninbid baluğar vod. **35** I'see cəmə'ətk'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. **36** Qiyğa Mang'ee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançil-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı

hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a. **37** Gırġınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. **38** Uşaxaaşileyiy yadaaşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan. **39** I'sa insanar mançer əlyhəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur loq'leeqa gyu'ur Magdan eyhene cıgeeqa ayk'an.

16 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar sabayle. I'sa siliys ı'xəsva manbişe Mang'uk'le xəənçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. **2** I'semee manbişik'le eyhen: – Exha qexheme, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». **3** Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'ıyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbişın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş. **4** Allahne vəqqı'le kıkk'epç'ıyne, ine gahıne pıse insanaaşə əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbişıs Yunus peyğambarne əlaamatile ğayrı medin əlaamat hagvas deş. I'see manbı g'alyav'u ayk'anna. **5** Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hıxan hıı. **6** I'see manbişik'le eyhen: – Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe. **7** Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha: – Mang'vee manva, şı gıney ılydyaat'uva eyhe. **8** I'sayk'le manbişe yuşan ha'an ats'axhxa eyhen: – Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscağ, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? **9** Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırıng'us xhoble gıney g'aypxırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'eniş hexxaba avxuyne gıneyına sav'u? **10** Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'ıyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyına hexxaba avxuy şos yik'el dişee? **11** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe. **12** Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşə xəđ qa'ane karbişike ooxhud eyhe ıxhay. **13** I'sa Filippne Keysariyayne cigabişeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan: – İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix vuşıyiy? **14** Telebabışe eyhen: – Sanbişe xhıneeqa k'yooq'ana Yəhyeva, mansanbişe İlyas peyğambarva, şənsanbişe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbişe peyğambaraşına nenameeva eyhe. **15** I'see manbişike qiyghanan: – Şosqa nəxüdiy qöo Zı vuşune vor? **16** Şimon-Pyoturee eyhen: – Ğu Vorne Allahna Dix, Masıxh vorna. **17** I'see mang'uk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, ğu nımee baxtıvıariy, man vak'le insanaaşə deş, Yızde Xəybışeeene Dekkee haguva! **18** Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (ganz) vorva, Zınab Yızda ummat mane

ganzil oab alyaa'as. Mane ganzil alyav'uyne Yizde ummatile, cehinnyamn gucbid ğameedxhes deş. (Hadēs 986) **19** Xəybışeene Paçcahiyvalin mik'eybi Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karid, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. **20** Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva. **21** Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalimqa əlyhəəs ıkkanna, maane ağsaqqalaşsine, kaahinaaşsine ç'ak'ımbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşsine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yiğilir Vuc üç'ür qa'asda. **22** Pyoturee I'sa sik'ırra şaqana qıkkı eyhen: – Yızda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylecn! **23** I'semee Pyoturuk'le eyhen: – Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yızda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'al! **24** Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen: – Şavusiy Yızda teleba ixhes ıkkann, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqr qıhna qoracen. **25** Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaa'ın haa'as. Yızdemee i'mı'r avaa'ın hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda. **26** İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanisse hucoo heles əxəyee? **27** İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaikaaşsıka qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'ınçıl-alla gexhan qeles. **28** Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışık'le, İnsanna Dix Paçcahiyvalıka qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17 Ooğançe yixhille yiğ ilğeç'uyle qiyğa, I'see Pyoturıy Yaaq'ubiy mang'tuna çoc Yəhyer qort'ul sa axtime insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e. **2** Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va verğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. **3** Mane gahıl manbışık'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. **4** Pyoturee eyhen: – Yızda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ıkkaxhee, zı inyaa xhebillə paga alyaa'as, sa Vas, sa Mısayı, sayıd İlyası. **5** Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle: – İna Zas geer ıkkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alixhxhe! **6** Telebabışık'le man g'ayxhı it'umba qəp'ı'n, aq'ıvakkəna ç'iyelqa dizabatç'e. **7** I'sa manbışısqana qarı, manbışık xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənvə» eyhe. **8** Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle ğayrı

vuşucar g'ece deş. **9** Suvayle g'əəmee I'see telebabışık'le eyhen: – İnsanna Dix qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acıyn şavuscad yuşan hıma'a. **10** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaşe, ts'erra İlyas peyğambar qales ıkkanna eyhe? **11** I'see manbışis inəxdın alıdğhıny qele: – Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ıkkann. **12** Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışık'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışide xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as. **13** Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhıneeqa k'ıyoq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva. **14** Manbı insanar sabıyne cıgeeqa qabımee, I'saysqa sa adamıy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gıy'ur **15** eyhen: – Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhıneeqa huvoyxhar. **16** Zı mana Yiğne telebabışısqanıy arı, manbışısse mana yug qa'as əxı' deş. **17** I'see eyhen: – Yəqqı'le qıkkeepç'ıyn, inyam deşin ine gahılıyn insanar, Zı mısılqameene şokanacar ixhes? Zı mısılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yızde k'anyaqa qale. **18** I'see cinik'le gadeyne adğançe qiğeç'eva əmr haa'a. Manıd qiğeç'en. Gader mankecar yug qexhena. **19** Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan: – Nya'a şasse man qığahas dəxı'? **20** I'see manbışık'le eyhen: – Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ılna xardalna toxumee inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar avxas deş. **22** Manbı Galıleyeenang'a I'see telebabışık'le eyhen: – İnsanna Dix insanaaşsine xılyaqə qelesda gah k'ane qooxhe. **23** Manbışer Mana gik'asda. Xhebıd'esde yiğısmeə Mana üç'ür qa'as. Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a. **24** Manbı sapk'ıl Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan: – Vuşde Mə'əllimee nalok'bı qelenbı dışde? **25** Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqı ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan: – Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunıyeyne paçcahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dıxbışıkene, deşxhee, menne cigaynbışıkene? **26** Pyoturee «Menne cigaynbışıkəva» uvhumee, I'see mang'uk'le eyhen: – Yiğne uvhuyn məxdud qiğəə, manbışde dıxbışe nalok'bı qele deşud. **27** İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecənvə, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18 Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan: – Xəybışeene Paçcahiyvalee

nekke xərna vuşune vor? 2 I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a. 3 I'see manbışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxa in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa mısacab ikkepç'es vəxəş deş. 4 Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ikdekka, Xəybışeene Paçcahiyvalee nekke xərna mana ixhes. 5 Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aqaşın. 6 Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe. 7 İne dyunyel pıse yəqqı'lqa hoot'alne karbışıl-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın ögü i'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'yıng'ulqame ver ooxas. 8 Yiğne xılen, g'elin ğu pıse yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gvatxı dağətçe. Qık'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ixhay, q'öne xilekayiy q'öne g'elika gırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhulıyle nımeexheeyid yugda eyxhe. (aiōnios g166) 9 Ğu, yiğne ulen pıse yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçe. Qık'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ixhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırgıne gahbışıs huvorxhulıyle nımeexheeyid yugda eyxhe. (Geenna g1067) 10 İne k'ininbışıqa nenacar ooğançe avqa ilymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaakaaşık'le xəybışee Yızde Dekkin aq'va gırgıne gahbışıl g'ecen. 12 Şosqa nəxüdiy qöo? Şavuaqamec vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'ıvee mana yüç'əle yüç'üb suval g'alepçı mana apk'ınna t'abal haa'as i'qqəs dışde? 13 Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'ınıyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. 14 Məxdıd vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ininbışda sacar ağı ikkan deş. 15 Yiğne çöcee vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'ıvee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'ıvee val k'ırı alıxhxheene, ğu çoc agval ha'a deş. 16 De'eş, mang'ıvee val k'ırı ilydiyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ğu uvhiyn gırgın kar, q'öng'ıvee, xhebing'ıvee tastiql' he'ecen. 17 Mang'ıvee mane insanaaşılıd k'ırı ilydiyxheene, Yızde ummatik'le eyhe. De'eş, mang'ıvee ummatılıd k'ırı ilydiyxheene, hasre mana yiğnemeə nalok'ı sa'anayiy Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen. 18 Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş. 19 Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad

sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yızde Xəybışeene Dekkee manbışıs ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. 20 Q'öyre xhebiyre insan Yızde doyuule nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda. 21 Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen: – Yızda Xərna, çöcee zas qəlasın hı'ıxhee, zı xhulene nəqqeesne mang'ıne bınahile ılığç'es ikkan? Yiğhne nəqqeesmeene? 22 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le eyhen, yiğhne yəqee deş, yiğhne nəqees yights'alyna (7x70). 23 Mançıl-ıllab, Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, paçcahee cune nukaraaşike hı'sab qeqqa. 24 Paçcahee hı'sab qeqqa gırgılymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant borcnana arayle. 25 Mang'ıuqa qelesin kar dexhal-ılla, paçcahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun gırgın karıd massa huvu borc qelecen. 26 Man g'ayxı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı gırgın sak'al ha'asın». 27 Paçcahna nukarılqa rahi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe. 28 Mana nukar g'aqa qığç'umee, mang'usqa cus nuk'ırayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'ıvee mana gardanıke aqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. 29 Borcnana mang'ıne g'elybışeeqa qukkıyork'ul mız k'ıya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, gırgın zı sak'al ha'asın». 30 Mang'ıus məxüdü ha'as ikkiykan deş. Mançıl-ıllar mang'ıvee «Borc qelesmee, mana insan zındaneeqa arçeva» eyhe. 31 Menne nukaraaşık'le mang'ıvee ha'anbı g'acı aq'ıvabı qa'a. Qiyğab apk'ın cok'le g'acıynbı paçcahıs yuşan ha'a. 32 Paçcahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karai'dəəna nukar, nya'a ğu zas mız k'yav'u, zı yiğın borc həkhal hı'ı dışde? 33 Nya'a vasse, zı vas rahi'm hav'una xhinne, ğunab yiğne hambazıs rahi'm haa'as vəxəş dışdiy?» 34 Mançıke paçcahıs qəl vuxha, gırgın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqə qele. 35 Vuşde gırgıng'ıve vuşde çocaaşe hı'ıynbı yik'eençe yik'el hıxan hide'eene, Yızde Xəybışeene Dekkeyid şok man ha'as.

19 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galıleyeence qığç'u İordan damayne şarılyne Yahudeyeeqa ayk'an. 2 Mang'ıuqab qıhna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı. 3 I'saysqa farıseyar qeepxa Mana siliys i'xəsva qıyghanan: – Nişıl-ılla qarıy adamiys cuna xhunaşşe qaxıyles yeexheye? 4 I'see manbışıs inəxdun alıdğhınıy qele: – Nya'a, şu qəttı' dışde, İpxhıning'ıvee ts'epıykecab «adamiyiy zəiyfa İpxhın». 5 «Mançıl-ılla insanee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva». 6 Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-ıllad hasre Allahee at'ıq'an

hı'ıyn insanaaşe curma'acen. 7 Fariseyaaşe l'sayk'le eyhen: – Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqa qaxıyvunava kağız huvu, qaxıyle yeexhe»? 8 l'see manbışik'le eyhen: – Vuşun yik'ıbı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüid deşdıy vod. 9 Zımee şok'le eyhen, şavaayıy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxıyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına hı'ına xhinnevar eyxhe. 10 Telebabışe l'sayk'le eyhen: – Adamiynemee xhunaşşe hiveeci manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hidey'ıycad mançile yugda eyxhe. 11 l'see manbışik'le eyhen: – Zı man uvhuyn ğırgın'usse ha'as əxəs deş. Şavusıy man Allahə huvu, mang'usse ha'as əxəs. 12 Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşə məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışee Paçcahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseıy əxə, mang'veeyid he'ecen. 13 Mane ğahıl insanaaşə l'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışik'le qıxhıxı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabı eyhe ıxha. 14 l'seemee manbışik'le eyhen: – Uşaxar Zasaq qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqqa! Xəybışee Paçcahiyvalla məxbınbışda vob. 15 l'see manbışik'le qıxhıxı, düə hav'u, mançe ayk'anna. 16 Sa insan l'saysqa arı qıyghanan: – Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva? (aıñıos 9166) 17 l'see mang'uk'le eyhen: – Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qıdĝın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmrıbışıl k'ırı alıxhıxı, Mang'vee eyhen he'e. 18 Mane insanee l'sayke «Nene əmrıbışılneva?» qıdĝın ha'a. l'see mang'uk'le eyhen: – Gıme'ka, zına hıma'a, sıxbı hıma'a, hıdı'ıyn karal'dəən kar insanne ğardanaqa ğımıyxhe, 19 dekkısey yedis hı'rmat ğyuvxhe, yıĝne k'anena ikkiykne, nəxürıy vas ğu ikkan. 20 «Zı man ğırgın ha'anva, medın zas hucooyıy ğ'ıdıyxharva?» mane mek'vne insanee l'sayke qıyghan. 21 l'see eyhen: – Vas yıĝın ğırgın işbı yugunbı ıxha ikkanxhee, hək'ın yıĝın ğırgın kar massa hele. Qıyĝad çıke ıxhayn pıl kar deşınbışıs bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qıyĝa Zasaq sak'le, Zaqr qıhna qora. 22 Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, l'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna. 23 Mançile qıyĝa l'see telebabışik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışee Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod. 24 Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'aç'eençe ilĝevç'uy, karnane insanın Allahne Paçcahiyvaleeqa ikk'eç'uy le rəhətəda ixhes. 25 Man l'see eyhen g'ayxı,

telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qıyghanan: – Şavussene manke g'attıxhanas əxəs? 26 l'sa manbışıqa ılyakı eyhen: – Man insanıse ha'as əxəs deş, Allahıseemee ha'as dəxən kar deşın. 27 Pyoturee l'sayk'le eyhen: – Haane, şı ğırgın g'aletçı Vaqab qıhna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes? 28 l'see manbışıs inəxdun alıdĝınıy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix Cune nurune taxıl ğyuv'mee, şu, Zaqr qıhna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxıl ğyuv'aras. 29 Şavaayıy Yızdemee xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con ğıgabı g'alı'ı məxrıng'us vəş nəəqes mançile geed heş, ğırgıne ğahbışıda i'mı'rıb mang'una vuxhes. (aıñıos 9166) 30 Tseppıynbışın ğellesınbı, nekke qıyĝıynbı vuxhes, nekke qıyĝıynbı tseppıynbı vuxhes.

20 Xəybışda Paçcahiyvalla nişkiy akar? Haane, iyesyıy mıç'eeqana cune t'ımillıĝeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna. 2 Mana işçeeşıka yıĝısyı sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'ımillıĝeeqa g'uxoole. 3 Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qıĝeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyın insanar g'ooce. 4 Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab yızde t'ımlıyne baĝeeqa işlemeşepxhes havak'ne. Şolqa ğyooxhana hək'ıb zı qopkuba qevlesda». 5 Manbı avayk'ananbı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayıy sə'ət xheyıble vooxheng'a, mana meer qıĝeç'u man kar ha'an. 6 Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qıĝeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışıke qıyghanan: «Nya'a şu yıĝ iş dena ulyobzur exha qa'a?» 7 Manbışe «Şavacab şas iş hıdevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yızde t'ımlıyne baĝeeqa işlemeşepxhes havak'neva» eyhe. 8 Exha qexheme, baĝıne iyeseer cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Ĝırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qıyĝa abıynbışıle ğıĝle. Nekte qıyĝab mıç'eeb abıynbışda qevle». 9 Sə'ət xhonçıl abıyne işçeeşıs sa nuk'rayn pıl hele. 10 Ts'eppa abıynbışısqa həməxüid qadayle cos geedme heles. Manbışısda sa nuk'rayke pıl qele. 11 Manbışe colqa ğyooxhana hək' alyapt'ımee, iyesyıləna haa'a ğıvıyĝal. Manbışe eyhe ıxha: 12 «Nekte qıyĝa abıynbışıs sa sə'ətna iş hav'u, ğu verıĝık avub nekke daĝamne ğahıl işlemeşepxhayn şınayıy manbı sa avqu». 13 İyeseer manbışde sang'us inəxdun alıdĝınıy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ĝu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdıy yuşanxha? 14 Vas quvuna hək'ıb alyapt'ı hoorə. Zasmee nekke qıyĝa arıyng'usub vas xhınnenacab hək' qevles vukkan. 15 Nya'a zasse yızde pılıke, yik'es ikkanan

ha'as dæxæye? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviykkan?» **16** Həməxübb nekke qiyğiyıbnı tseppiyıbnı vuxhes, tseppiyıbnı nekke qiyğiyıbnı vuxhes. **17** I'see İyerusalımqa əlyhəəmee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen: **18** – Həşde şı İyerusalımqa ılıqəə, maa'ar İnsanna Dix, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xılyaqə qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ıkkanva yuşaneepxhes. **19** Manbışe Mana menne milletbışde xılyaqə demalqa gıxhxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebıd'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as. **20** Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışika sacıge İ'saysqa qexxe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. **21** I'see zəiyfayke «Vas hucoone ıkkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: – Hasre ina yizda q'öyre dix Yiğne Paççahıyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen. **22** I'see eyhen: – Şos hucoome ıkkən, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee? Manbışe «Şasse əxəsınva» eyhe. **23** I'see manbışik'le eyhen: – Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavumbıyayiy uvhu, manbı gyuv'arasınbı. **24** Man g'ayxhiyene yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. **25** I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen: – Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ıkkeka, xəbvallab milletbışıs conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. **26** Şu məxüdü hidya'as ıkkən. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ıkkənang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **27** Vuşde yı'q'nee ts'erriyına ixhes ıkkənnav vuşdacar nukar ixhecen. **28** İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee mebinbışıs k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattıvxhan ha'asva qarı. **29** I'sayıy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbışiqab qihna geeb insanar qavayle. **30** Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa l'lgəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eval» ts'ırbı ha'a. **31** Cəmə'ətın manbışik'le nımee mıq'ıbı aqəeva vheeyıd, manbışe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eval!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. **32** I'sa ulyorzul, manbı Cusqa qopt'ul qiyghanan: – Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ıkkən? **33** Manbışe eyhen: – Yızda Xərna, şas ıkkənən yişde ulepşik'le g'acecen. **34** I'sayna manbışılqa rəhı'm qabı, manbışde ulepşik'le xıl set'a. Mankecad bı'rq'ınbışde ulepşik'le qıx qayle. Manbı İ'sayqa qihna avayk'an.

21 Manbı İyerusalımısqa hıvıyxhəne cigəe, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xıveeqa

qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu, **2** eyhen: – Ögilyne xıveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. **3** Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ıkkənva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı. **4** Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **5** «İyerusalımeene milletik'le eyhe: Şosqa vuşda Paççah qöü vor. Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş, Mana xəv ıxı'yxəne əmələ, əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle». **6** Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. **7** Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalınbı adaçxe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. **8** Maqa sabıyne gellesınbışe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gıyadaççe, avxıynbışed yıvaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. **9** I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbişe ts'ırbı ha'a inəxüdü eyhe ıxha: – Hosanna Davudne Dixes! Rəbbıne doyuqa Qarıyng'us şukur vuxhəna! Nekke axtıne xəybışe hosanna! **10** I'sa İyerusalımqa ikkeç'ımee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. **11** Cəmə'ətınıdı eyhe ıxha: – İna Galıleyayne Nazaret Şahareençəna I'sa Peyğambar vor. **12** I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'ı, maa kar alışşu-massa helen gırgımbı g'e'eebaşənbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışın ıstolbı, qı'nerker massa helenbışın rıyadıbı alyt'ik'al hı'ı, **13** eyhen: – «Yızde xaən do düəyn xəv ixhesva» otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı. **14** Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ınbı yug qaa'anbı. **15** Uşaxaaş Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosəna!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'ıyn əlaamatbıyiy uşaxaaş ha'an man ts'ırbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa. **16** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Manbışe eyhen Vak'le g'ıyxheye? I'seeyıd manbışik'le eyhen: – Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as»? **17** Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qıgeç'u Bet-Anya eyhene cigəeqa ayk'an. Xəmdər maa axva. **18** Qınne yiğıl mıç'er, I'sa şahareeqa sıyk'almee, mısniy qıxha vor. **19** Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyına yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yıvel t'eyleye ğayrı vuççud ivdeekə g'acumee, I'see yıvek'le eyhen: – Hasre val sayıb meyvə ılımaalecen! İnciliyına yiv mankecad qooqqana. (aıñ g165) **20** Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepsha eyhen: – Nımee zaarabane inciliyına yiv qooqqı? **21** I'see manbışıs inəxdun alıdğhıniy qele: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idıyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyene yıvene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı

şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, haməxüüd ixhesin. **22** Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düa haa'amee hucooyiy heqqi man gırgın ixhesin. **23** I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşin ç'ak'ınbiyyi ağsaqqalar qeepxha eyhen: – Şavaane Vasqa man işbi ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı? **24** I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: – Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghiniy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes. **25** Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybi alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy insanaaşeni? Manbişe sana-sang'uk'le eyhe ixha: – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «insanaaşeva» ulvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbişde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe. **27** Manbişe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbişik'le eyhen: – Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova eyheyyi: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ıkkən deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana insan q'ör'esde dicesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qənavə» uvhu hayk'an deş. **31** Mane q'öng'üne neng'veene dekkis ıkkənən ha'a? Manbişe «Ts'errinyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bi sa'anbiyyi gocebı şole ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəvə. **32** Yəhye şosqa qopkuna yəğ Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bi sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş. **33** Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyese t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anən ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecənva talvar aly'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeesisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah hipxırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeesisqa g'ıxoole. **35** Mane işçeesemee maqa abiyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbi exa. Manbişin sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabı g'ayeçqa hoole. **36** Manesa nəqçee xaane iyesee sik'ılbaab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeesemee manbişikid, cole ögiyl abiyne nukaraaşik hı'ıyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. **38** İşçeesik'le dix g'acumee, manbişe sana-

sang'uk'le eyhen: «Dekkin in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». **39** Manbişe mana aqqı t'imilene bağeeñçe qığavhu gek'ana. **40** Bağına iyeyi arıyng'a, mang'vee mane işçeesik hucoonyıxan ha'as? **41** Manbişe I'sayk'le eyhen: – Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbişisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahıl culqa gyooxhana pay manbişe qevlecənva. **42** I'see manbişik'le eyhen: – Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'l' dişde: «Ustadaşe dağepçına g'aye Nekke kara əne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl. Mana Rəbbına iş vuxha, Şi mançile matteepxhaynbı.» **43** Zı mançil- – Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «insanaaşeva» ulvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbişde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe. **27** Manbişe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbişik'le eyhen: – Zınad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: – Şu inçik'le hucoova eyheyyi: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ıkkən deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana insan q'ör'esde dicesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qənavə» uvhu hayk'an deş. **31** Mane q'öng'üne neng'veene dekkis ıkkənən ha'a? Manbişe «Ts'errinyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bi sa'anbiyyi gocebı şole ögiyl Allahne Paççahiyvaleeqa əlyhəvə. **32** Yəhye şosqa qopkuna yəğ Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bi sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş. **33** Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyese t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anən ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecənva talvar aly'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeesisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah hipxırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeesisqa g'ıxoole. **35** Mane işçeesemee maqa abiyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbi exa. Manbişin sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabı g'ayeçqa hoole. **36** Manesa nəqçee xaane iyesee sik'ılbaab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeesemee manbişikid, cole ögiyl abiyne nukaraaşik hı'ıyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. **38** İşçeesik'le dix g'acumee, manbişe sana-

22 I'see manbişik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ixha: **2** – Xəybişda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, paççahee dices davatbı ha'a. **3** Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ıxoole. Qopt'uluynbişismee ables vukkiykan deş. **4** Manke paççahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbişik'le eyhe, sufranılaq otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, congariy medın koki'ıyn həyvanarid gyatt'uynbı, gırgın hı'ıyn, davatbışeeqa able». **5** Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'anən cone işbişqab qılma. Manbişin sassabı avayk'anən cone çolbışeeqa, mansənbi avayk'anənbi kar alişşu massa heles. **6** Avxuynbişemee qələs xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. **7** Paççahıs mançike qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbişda şaharib gyooxhan ha'as ulyookka. **8** Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılaq otxhun-ulyodğuy gıxhxı vod, zı maqa qopt'uluynbimee mançis avak'ıynbı devxhaynbı. **9** Həşde şu yəq'bi ilekkən cigabışeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbışeeqa qoot'le». **10** Nukararib havayk'anənbi. Manbişisqa yəq'ı'l-q'ı't'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pisda gırgına qoyt'alna. Məxüüd davatbı ilğeeç'esın ciga mihmanaaşe gyayts'en. **11** Paççahı mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbışis sik'ıyn tanalınbı ilydy'ıma sa insan g'eece. **12** Paççahee mang'uk'le eyhen:

«Hambaz, ğu naxürne inyaqa davatbışın karbı ilydyı'ı iç'ü?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. **13** Paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybiyiy xıleppı ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arık silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». **14** Mançıl-allab qopt'ulunybi geebbi vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılabı. **15** Mançile qiyğa fariseyar avayk'ananbı mı'slähätbı ha'as, naxürne l'sa cuvabil aqasva. **16** Manbışe irodianaaşıka sacıgee l'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen: – Mə'allım, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba Haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu ğırġıng'ıuqacar akarara eyxhe. **17** Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa naxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ikkanee, deşxhee dişee? **18** l'sayk'le manbışıqa karı'dəən fıkrırbı ıxhay ats'axhxha eyhen: – Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı silıys l'xiyxə? **19** Zak'le hağvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele. Manbışed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. **20** l'see manbışıke qiyghanan: – Vuşuyiy çil ts'ts'ı'ı, şavuniy mançıl do otk'un? **21** Manbışe «İmperatorunva» eyhe. Manke l'see manbışik'le eyhen: – İmperatorun imperatorusqa, Allahımd Allahısqa qele. **22** l'see uvhiynçile manbı mattebahxa, Vucur g'alerçı avayk'ananbı. **23** Manecab yiğil l'saysqa saddukeyar abayle. Manbışe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvanıy eyhe. Saddukeyaşee l'sayke qiyghanan: **24** – Mə'allım, Mısee inaxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl haa'as vukkan». **25** Yıghıyre çocniy vob. Ts'erriyng'ıvee xhunaşşe hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'ı. **26** Man kar mang'une q'öd'esda, xhebıd'esda ğırġıncad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. **27** Ğırġıng'ıule qiyğa mana zayıfar qeek'ana. **28** Hapt'ıynbı üç'üb qeebahemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man ğırġın çocar məng'ı'n adamer vuxha. **29** l'see manbışis inəxdun alidğhıniy qele: – Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna ğuc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba uşan haa'a deş. **30** İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamıysıb vüqqəs vuxhes deş. Ğırġınbı Xəybışeen malaaıkar xhinne vuxhes. **31** Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine hək'ee şu qəttı' dişde: **32** «Zı İbrıhmna, l'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?» Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übmıbışda Allah vorna. **33** Mang'vee xətt q'a'ançile cəmə'ət mattexhen. **34** Fariseyaaşik'le l'see saddukeyar ghalıybı sa'as alıvkuba g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle. **35** Mane Q'aanunne mə'allımaaşine sang'vee l'sa silıys l'xəsva Mang'ıke inəxdun kar qiyghan: **36** –

Mə'allım, Q'aanuneena nekke xəbnə əmr nenane? **37** l'see mang'uk'le eyhen: – «Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, ğırġıne ək'elika ikkiykne.» **38** Mana nekke xəbnə ts'eppiyna əmr vob. **39** Mançık akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas ğu naxürıy ikkan həməxür ikkiykne». **40** Ğırġına Q'aanuniy peyğambaraaşın uvhiybi mane q'öne əmıreke ğiyğal. **41** Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a l'see manbışıke qiyghanan: **42** – Şosqa naxüdiy qöö Masıxh vuşune vor? Mana Şavna Dixne? Manbışe «Mana Davudna Dixva» eyhe. **43** l'see manbışik'le eyhen: – Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masıxhık'le «Yızda Xərnava» eyhe: **44** «Rəbbe yizde Xəring'uk'le eyhen: Yızde sağıl ğyu're, Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»? **45** Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana naxürna Davudna Dix eyxhe? **46** Mançın alidğhıniy l'says şavussecad qeles əxə deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'ıke sa kar qiyghan deş.

23 l'see cəmə'ətık'leyiy Cune telebabışik'le eyhen: **2** – Q'aanunne mə'allımaaşeyiy fariseyaşee Mısayne doıyle xətt q'a'a ıxha. **3** Şu mançıl-allad manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxı, şok'le uvhuyn ğırġın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hıma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. **4** Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa ilıyxhe. Come man xev cigeeçne l'ğiykar ha'asvaxheyıb, t'ub l'ğıvyıkar haa'a deş. **5** Ğırġıncad manbışe insanaaşik'le g'acacenva ha'a. Mançınemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalıncılın bağar xılıy qa'a. **6** Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeyiy sinagobışee nekke qoma ğyuv'aras, **7** maydambışee salam alyapt'as, insanaaşee cök'le «Mə'allımva» uvhiy geedxe ikkiykan. **8** Vuşun ğırġınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'allım vor. Mançıl-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'allımva» on hıma'acen. **9** Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançıl-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe. **10** Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masıxh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. **11** Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. **12** Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as. **13** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanun mə'allımarıy fariseyar! Şu Xəybışee Paççaıyıyalın akkabı insanaaşine aq'vabışeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş. **15** Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'allımarıy fariseyar! Şu çıyebi-deryahı ğıts'idaxhva dınlıqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dınlıqa sak'al hı'mıeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs

avak'ı ha'a. (Geenna g1067) 16 Şolqa ver ooxas, b'ı'rq'ı'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'ıysar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen». 17 Ay ək'el deşin b'ı'rq'ı'nbi! Allahne xaadin k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəəğə muq'addasın ha'an? 18 Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablyaa'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». 19 Ay b'ı'rq'ı'nbi, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? 20 Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'ıysarang'vee, mançılqayı mançilyne gırgıne karalqacad k'in g'ıysar xhinne eyxhe. 21 Allahne xaalqa k'in g'ıysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'in g'ıysaran xhinne eyxhe. 22 Xəybişilen k'in g'ıysarang'veeyid Allahne taxtilqanıy mançıl Gyu'uring'ulqad k'in g'ıysaran xhinne eyxhe. 23 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işbi ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhi'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacıgee imid ha'askanniy. 24 Ay b'ı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkırbacab k'öögə. 25 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'ıyvalıka, missıne uleka sı'ıyne karaka gyatsts'ı vod. 26 B'ı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayıy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed mətti qeetxhesinbi. 27 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayıy nəxdıne ixheeyid mı'q'ı'ne karbışika gyavts'u vooxhe. 28 Şunab həməxüb insanaaşik'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pisin işbi g'eece. 29 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alyaa'a, qopkuyınbışınbıd gutsybı uftan qa'a. 30 Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışika sacıgee peyğambaraaşına eb k'ıyaa'as deşdiy». 31 Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. 32 Məxüdxheene, baba-dideeş gıbğılna iş şu g'attıvxhan hee'el! 33 Şu xoçeşişike g'adıyn xoçebi vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attıvxhanas? (Geenna g1067) 34 Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan

insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'ıts'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eeşşes. 35 Mançıl-allab ç'ıyeyne əq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuyne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habılıle gıbğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyın insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u. 36 Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas. 37 Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışıl avqa saa'anbı xhinne Zas yiğın insanar sa'as vukkiykin! Şosmee man ikkiykin deş! 38 Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. 39 Zımee şok'l'e eyhen: «Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24 I'sa Allahne Xaane məhleence qiğeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışıs Allahne Xaana binaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. 2 I'see manbışik'le eyhen: – Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın. 3 I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan: – Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı misane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exir hiyxharang'a? (aiön g165) 4 I'see manbışıs inəxdun alidghıniy qele: – Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen. 5 «Zı Masıxhva» geed insanaaşee qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as. 6 Şok'le muharıba əəva, muharıba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ıkkın. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exir k'ane qıxhava eyhen vodun. 7 Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil qıxhes. Sassa cigabışee mısvalybı ixhes, ç'ıyebı i'ğiykaras. 8 Man gırgın «k'oybı giyğalanbıva» eyhen vodun. 9 Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes. 10 Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaaşine xılyaqqa qevles. 11 Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as. 12 Pısvalla geeb quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykinıy k'il qıxhes. 13 Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attıxhanasda. 14 Mana Xəybişde Paççahiyvaline hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışılqa mana xabar hipxhırmee, dyunyeyn exir ixhes. 15 Şok'le Daniyal

peyğambaree uvhuna xhinnena, «Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla» g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen), 16 yahudeebnı manke suvabışılqa heepxecen. 17 Hasre mane gahıl, daxalyna xaadin karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, 18 çoleenar tanalınçılqava xaaqa simiyk'alcen. 19 Vuxhne avxuybnışeyiy uşax gyoqa'anbişe mane yiğbişıl aq'üba ts'its'a'as. 20 Düə hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayıy Şabbatne yiğılqa gimexhacen. 21 Mane yiğbişıl məxdın divan qixhas, dyunye itxhniyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. 22 Man yiğbi cit'a qidi'iybnixhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'avxiybnışıl-alla man yiğbi cit'a qa'as. 23 Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebaxhe. 24 Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbişe ç'ak'ın əlaamatbiyiy gorsatmabı hagvas. Manbişis g'avxiybnıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. 25 İlyaaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. 26 Mançıl-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. 27 Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl 'ıxı'mee garbıl g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix, Zı, siyk'almeee ixhes. 28 Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı. 29 Mane yiğbişıl qitxhuayne divanile qiyğa, «Veriğ avqas, Vaz k'yooces, Xənebi k'yoharas, Xəybişeedin gucbı i'ğiykaras». 30 Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybişee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'ırbı ha'a geşşes. Manbişik'le İnsanna Dix xəybişeeene buludbişıl xəne gucukayıy nuruka qöö g'aces. 31 Mang'vee Cun malaaiakar g'axuvles, malaaiakaşed gaçeençe qığəəne it'umne syuttyuka Mang'un g'avxiybnı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı. 32 İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'ı'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. 33 Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. 34 Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılın insanar əlyhəəssecad man gırgın kar ixhes. 35 Xəybiyiy ç'iyey əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş. 36 Man yiğ mısayıy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybişeeene malaaiakaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a' deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. 37 Nüh peyğambarıne gahıl nəxüdiy ixha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. 38 Q'ıfrımile ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaş otxhan-ulyoğa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha. 39 Q'ıfrım qabı manbişin gırgınbı vukkeesmee,

manbişik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alanang'a ixhes. 40 Mane gahıl çolee iş haa'anbişda sa alyart'u, sa g'alerçesda. 41 Yöxxee suk g'iviyxərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda. 42 Mançıl-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş. 43 Şok'le innid ats'axhxhe, xaane iyeyiyk'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. 44 Mançıl-allab yugba ilyaaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş. 45 Nukaraaşis cine gahıl otxhunıy helecenva, manbişıl ooqa iyesee gixhxhına qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? 46 İyeyiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'ooceena nukar nimee baxtivarıy! 47 Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. 48 Hucooniyxan ixhes manacar nukar pısa ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebişee qales deşva» uvhu, 49 giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'iyanınbşıka otxhun-ulyoğa. 50 Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğıl, sə'ətıl qarı, 51 mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbşıka sacıgeeni havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25 Mane gahıl Xəybişda Paçcahiyvalla nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'iyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'ı. 2 Mane içeeşına xhoyre ək'elikana, xhoयर bəç'ər kar yeexhe. 3 Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yıcbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. 4 Ək'elikanbişemee bazırbşıka sacıgee, q'ışıl alyaat'an. 5 Tsuma qarı hidiyxharva, manbişin gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı. 6 Xəmnə yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva» ts'ir qavayle. 7 Mane gahıl, mane içerşin gırgınbı oza qeepxha con bazırbı qa'a gıviyğal. 8 Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbişik'le eyhen: «Vuşde q'ışike şasid hele, yişin bazırbı k'ədəqqə vod». 9 Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışike şosud huvee, şasid şosud g'ayxharas deş. Mançin nekke yugun, şu şosun hapk'ın massa helenbşıke alişşee». 10 Manbı q'ış alişşes hapk'ınne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı. 11 Qiyğa bəç'ər içer qabı «Yızda xərna! Yızda xərna! Şasid akka eeqeva!» eyhe. 12 Tsumee manbişik'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş». 13 Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətıl ats'a deş. 14 Mane gahıl eyxhenbı yəqqı'lqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqqı'lqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbişılqa amaanatna g'alyadaççe. 15

Mang'vee manbışis sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant pılın huvu ayk'an. **16** Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gixhxı, mançılqa xhobled hexxa'an. **17** Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd hı'l, mançılqa q'ölled hexxa'an. **18** Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a. **19** Xilece gah ilğevç'uyle qiyğa, mane nukaraaşına iyeyis sak'ı, vucee manbışisqa amaanat xhinne huvuynə pılne hək'ee qiyghan. **20** Xholle talant pılın amaanatna alyaat'ıyng'vee, xholləd hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınıny g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholləd hexxı'ıyn». **21** İyeseey eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbışılqa gixhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhel!» **22** Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınıny amaanatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantıd hexxı'ıyn». **23** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhel!» **24** Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'annıy, ğu üvxüdivxı'ıyne cıgeençe qıvıyşalna, udyoozuynə cıgeençeb saa'anaxhe. **25** Zı mançile qərq'ı'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'l. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'ələq aleet'e». **26** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pısdə nukarır! Ho'ne vak'le ats'annıy, zı üvxüdivxı'ıyne cıgeençə qıvıyşalna, udyoozuynə cıgeençeb saa'anava? **27** Manke ğu, zı huvuyn pıl faızısxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'askannıy! **28** Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ıble talantnang'usqa qevle! **29** Şavuqayıy vod, məxrıng'us sıklıddad geed heles, məxrıng'uqa ğırgın hexxalıka ıxhes. Şavuqayıy deş, məxrıng'une xılənçə vodunıd g'ayşesın. **30** Mana nışıscar karar'dəəna nukar, xaançə qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağərçə. Mançə geşşuybıyiy ık'arıke sılıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ıxhes». **31** İnsanna Dix Cune ğırgıne malaaıkaaşıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıł gyuaras. **32** Ğırgın mıletbı Mang'une öğıylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışıke curaa'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. **33** Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as. **34** Mane gahl Paççahee Cune sağne suralınbışık'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayır-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınınyng'acad şosva hav'unə

Paççaııyvalla ğırgıne gahbışıscab şos alept'e. **35** Zı mısıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenayıy vor, Şu Zake vuşda hı'l. **36** Zı ts'elernıy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ık'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». **37** Manke qəpkuynbışe Mang'uke qıyghanasın: «Yızda Xərna, Ğu mısane mısıra axu, şı mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yığın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a, şı Vas xhyan huvu? **38** Mısane şak'le Ğu menne cıgeençəna xhinne g'acu yızda hı'l? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? **39** Mısane şak'le Ğu ık'ar, zındanee g'acu Vasqa abı?» **40** Paççaheemee manbışık'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'ınne çocaaşına sang'us hı'ıyn, Zas hı'ıyn xhinne eyxhe». **41** Manke Mang'vee Cune solne suralınbışık'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yızde öğıyle ts'ıts'eepxhe! İblısısy çıne malaaıkaaşıs qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudoora. (aiōnios g166) **42** Manıd Zı mısıranang'a, şu Zas oxhanasın kar hıdevuva, Yızın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hıdevuva, **43** Zı menne cıgeençəna xhinne g'acu, vuşda hıdıy'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hıdevuva, Zı ık'arang'a, zındaneenang'a Zasqa ityabıva». **44** Manbışəd qıdğhın ha'asın: «Yızda Xərna, mısane şak'le Ğu mısıra, ghal-mız xhyanika gyotxhan, menne cıgeençəna xhinne, ts'eler, ık'ar, zındanee g'acu, Vas ıkkanan hıdı'ı?» **45** Mane gahl Mang'vee manbışıs ınəxdun alıdğhınıy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'ınne çocaaşına sang'us man hıdıy'ıva, Zak hı'ıyn xhinneead eyxhe». **46** Manbışıs ğırgıne gahbışısdə cazaə hevles, qəpkuynbışısmeə ğırgıne gahbışısdə ı'mı'r hevles. (aiōnios g166)

26 I'sa yuşan hı'l ç'əvxhamee, telebabışık'le eyhen: **2** – Şok'le q'öne yiğile Peesax ıxhesva ats'an. İnsanna Dixır çarmıxılqa ts'ıts'e'ecenva mebinbışıde xılyaqə qeles. **3** Mane gahl kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy mıletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahınne məhleeqa savayle. **4** Manbışe fı'l'ı hav'u I'sa aqqı, gık'asva yuşaneepxha. **5** Manbışe eyhe ıxha: – Man saccu bayramnang'a hıdıya'as, sayıd mılet g'elıl qexhe. **6** I'sa Bet-Anyee maşnan ı'xnabınane Şımonee xaanang'a, **7** Mang'usqa sa zəıyfa ayreele. Mane zəıyfaıne xılyad geed ğıranın ətırnən marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəıyfee man ətır I'sayne vuk'lelqa qadağva. **8** Telebabışıs mançıke qal vuxha eyhen: – Hexxan kar nışısne ha'a? **9** Nya'a, man ətır ğırandə massa huvu, çıke ıxhayn pılıd kar deşınbışıs heles ıxhesınnıy. **10** I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a,

manbişik'le eyhen: – Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. **11** Kar deşinbı gırgıne gahbişik şoka vuxhes, Zimee gırgıne gahbişik şoka ixhes deş. **12** Məng'ee Zalqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesin xhinne q'ı. **13** Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cıgee ina yugna xəbar mısa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'yımd. **14** Mane gahıl yits'ıq'vəne telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbişiksa arı eyhen: **15** – Zı Mana vuşde xılyaqa quvee, şu zas hucoona heles? Manbişed mang'us xhebts'al nuk'rayn pıl hele. **16** Mane yiğile Yahudee I'sa manbişed xılyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal. **17** İlydyadiyne gıneybişde bayramne ts'ettıyne yiğıl, telebabışe I'sayke qiyghanan: – Vasın exhaliysın Peesaxın otxhuniy nyaane he'e? **18** I'see manbişik'le eyhen: – Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxhırna, Vucee Cune telebabışik'a sacıgee Peesax yiğne xaa alğahas». **19** Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'ıyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a. **20** Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranılıq savayle. **21** Manbişe kar otxhanmee, I'see eyhen: – Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles. **22** Telebabışe aq'vabı q'ı, Mang'uke sana-sang'ıuqad qihna qiyghanan: – Yızda Xərna, zı deş ho'öçee? **23** I'see eyhen: – Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqa qeles. **24** İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'unınçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes. **25** Manke I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkanne Yahudeeyid qiyghanan: – Mə'əllim, zı deş ho'öçee? I'see mang'uk'le eyhen: – Manva gıcad uvhu! **26** Manbişe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışik hıvu eyhen: – Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod. **27** Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışiksa quvu eyhen: – Mançeençee gırgıng'vee ulyoğe! **28** İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne bınahbişile ılıhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yap'ın. **29** Zı şok'le eyhen, Dekkına Paççahıyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yiğılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'ıynçike ulyoğas deş. **30** Manbişe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an. **31** Qiyğa I'see manbişik'le eyhen: – G'ıyna xəmdə vuşde gırgıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un: «Zı Çobanıis I'xəs, Syuruneedın vəq'əbid heetxvasınbı». **32** Zı üç'ür q'ıimeeme, Galıleyeeqa

əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as. **33** Pyoturee Mang'us inəxdın alidğhıniy qele: – Gırgıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş! **34** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'ıyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqpees eyhes. **35** Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş! Telebabışde gırgıng'veecad manva eyhe. **36** I'sa manbişik'a Getsemaniye eyhene cıgeeqa qarı, telebabışik'le eyhen: – Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're. **37** Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. **38** Manke I'see manbişik'le eyhen: – Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'tı. İnyaa axve, Zakasana muğurba gyuv're. **39** Mana sik'ırna şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alırxhu, düə haa'a: – Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençee ulydoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen! **40** I'sa telebabışiksa sak'imee, g'ecen manbı g'alyap'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen: – Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? **41** Qopkune yəqqı'le sıvımyk'alcenva muğurba avxu düəbi he'e. Rı'h it'umda, canmee gıç deşin vodun. **42** I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a: – Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençee ulydoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen. **43** I'sa sark'ıllıng'a manbı meeb g'alyap'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppe aqaas əxə ixha deş. **44** Mang'vee manbı g'alyav'u xhebı'es manacab düə ha'as ayk'an. **45** Qiyğa I'sa telebabışiksa sak'ı eyhen: – Vuşun gırgınbı g'alyap'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbişde xılyaqa qele. **46** Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xılyaqa qelesda qöü vor. **47** Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ılncınanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşee g'axuvuyndı vuxha. **48** I'sa manbişde xılyaqa qelesde Yahudee işaara hıvu uvhunniy: – Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe. **49** Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. **50** I'see mang'uk'le eyhen: – Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e. Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. **51** Manke I'saykane sang'vee g'ılnc hı'tdidxi', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena 'ıxı', mang'un k'ırı g'a'adaççen. **52** I'see mang'uk'le eyhen: – G'ılnc cıgeeqa gıxhxhe. G'ılnc xılyaqa alyaat'ıyn gırgınbı g'ılncıkecab hapt'as. **53** Deşxhee, vasqa həməxüde qöü Zasse Dekkikee kumag heqqas əxəs dışdıyxan? Zı

uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'iq'vəne legionile geed malaaikarniy g'axiles. **54** İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxiüdniy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'unıynbı ixhes? **55** Mane gahlı I'see cəmə'ətik'le eyhen: – Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ılınçbışıkayiy dalbışıka Zı aqqas abı? Zı yiğış Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. **56** İn gırgın karbı peyğambaraaşine otk'unıybişee, otk'unıynbı ixhecəna eyxhe. Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alərçı, heepı avayk'ananbı. **57** I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'allimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. **58** Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qıhna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşıka giyar. **59** Kaahinaaşin ç'ak'ınbiyiy Aali Şuureene gırging'vee I'sa gik'asdemee horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. **60** Horbışıka aq'val ulyoozarasınbı geəbbı abeyib, manbışis ıkkənəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qığeç'u **61** eyhen: – Mang'vee «Zasse Allahın xav qukyok'al hı', xhebne yiğee aly'a'as əxəna» uvhu. **62** Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen: – Manbışe Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcd qidele? **63** I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan: – Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masıx Ğune? **64** I'see mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışi qöçar g'aces. **65** Manke xərne kaahinee culyun tanalınbı qıtaxı'ı eyhen: – Mang'vee kufur hı'! İncile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbine? Mang'vee hı'ıyn kufur şok'led g'ayxhiyn! **66** Şu mançik'le hucoovane eyhe? Manbışed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. **67** Mankecabıb gıviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı ı'xiyxə. Səssanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı ı'xiyxə **68** eyhe ıxha: – Ay Masıxh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas ı'xiyxə? **69** Mane gahlı məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen: – Ğunar Galileeyençene I'sayka sacıgeeni yor. **70** Gırging'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen: – Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş! **71** Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen: – İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacıgeeni yor. **72** Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'ın g'assır eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'acar deş! **73** Sahavule, şaqana ulyobzurıyn insanar mang'usqa qabı eyhen: – Hək'erar Ğu şenbışıda yor. Manva

yiğne yuşan hı'ıyincadı eyhe. **74** Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'ınyıd g'assır, eyhen: – Zak'le mana İnsan ats'a deş! Mane gahilyıb dadal hook'a. **75** Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava Ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığeç'u, hülöörəxə geşşee giyğal.

27 Miç'eed qıxhamee, gırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşee I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkəna eyhe. **2** Manbışe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvıyne Pilatne xılyaqə qele. **3** I'sa mering'une xılyaqə quvıyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkən g'acumee, mang'us vucee hı'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy ağsaqqalaaşısqa qadı, **4** «Zı bınah hav'u, taxsır deşda İnsan gik'asva vuşde xılyaqə quvıya» eyhe. Manbışemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe. **5** Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağ'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc gıvayxanna. **6** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişee mang'vee dağ'ıyn pıl sı'ı eyhen: – İna ebake quvuna q'iyimat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş. **7** Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cıgeençe qabıynbı k'eepxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşee. **8** Mançıl-allad, mane cigayk'le g'ıyiniyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. **9** İnəxiü Yeremiya peyğambaree otk'unın xhinne eyxhe: «İzrailıyışe Mang'us gyuvxhuna q'iyimat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı **10** mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşee. Manva zak'le Rəbbeeni yuvhu». **11** I'sa Pilatısqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yahudeeşına Paçcah Ğune? I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxiü eyheva» eyhe. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşee Mang'une gardanaqa taxsır giyxhemeə, I'see nıq'cad qığayhe deş. **13** Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan: – Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'ıyxhe dişee? **14** I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena. **15** Gırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətinıy g'əxəna. **16** Mane yiğbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. **17** Mançıl-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan: – Şos zı vuşu g'aykkıne ıkkən? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane? **18** Mang'uk'le ats'annıy, manbışe I'sa paxılıyalın cune xılyaqə quvıya. **19** Pilat cune taxtıl gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xəbar ana insan g'ixele: – Mane qorkune İnsankana vaqa iş

mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun. **20** Kaahinaaşine ç'ak'ımbıseyiy ağsaqqalaaşē millet mizel aqqı, manbıše Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. **21** Pilatee manbıške qiyghanan: – Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke? Manbışed «Barabbava!» eyhe. **22** Pilatee manbıške «Masixhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan. Manbışde girging'vee «Çarmıxılqə ts'its'e'eva!» eyhe. **23** Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qələsın hı'ıva?» qiyghan. Milletinmee «Çarmıxılqə ts'its'e'eva!» sıkl'ılbab xəbna ts'ir haa'a. **24** Pilatik'le cune xılənçe vuçud qüdüö, millet sıkl'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppı hodğıl eyhen: – Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yap'ıyine ebal-alla zalqa taxsir deşin. **25** Milletinmad mang'us inəxdın alidğınıy qele: – Mang'uke k'yap'ınne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşē cuvab qeles! **26** Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqbı ı'xı', çarmıxılqə ts'its'a'as qeleva eyhe. **27** Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkəkka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqə legioncad sadayle. **28** Manbış Mang'une tanalınbı çakkıy'ı, Mang'ulqə ç'əran p'laş alyaa'a. **29** Zazalxumbıške tac hootxur vuk'lelqə gyavhu, sağne xılyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabışıl gyuv'ur «Yahudeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqə giyxhe. **30** Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. **31** Mana demalqə gıxhxıyile qiyğə, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqə Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqə ts'its'a'asva g'aqa qığayhe. **32** Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşē mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. **33** Golgota donane cıgeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. **34** Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş. **35** Eskeraaşē Mana çarmıxılqə ts'its'i'ıyile qiyğə, çöp k'eççu Mang'un tanalınbı cone əree qa'a. **36** Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. **37** Vuk'lel ooqad «Yahudeşine Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqə ts'its'i'ıva otk'un gıxhxı ıxha. **38** Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağılıy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqə ts'its'aa'a. **39** K'anençe I'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbi eyhe ıxha. **40** «Allahın xav qottul, xhebne yiğēe alyaa'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha. **41** Kaahinaaşine ç'ak'ımbışer, Q'aanunne mə'allımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqə gıxhxı eyhe ıxha: **42** – Mebınbı g'attıvıxhan haa'ınbınıy, Cusse Vucme g'attıvıxhan ha'as əxə deş! İzrailıyna

Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. **43** Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qizzır, Allahısır Mana ikkanxhee, hasre g'attıxhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen! **44** I'sayka sacıgee çarmıxılqə ts'its'av'ıyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbi uvhu. **45** Yı'q'ı'lı'le sət'ət xhebınçılqamee ç'ıeyen aq'va miç'ax qexhe. **46** Sət'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'irıka eyhen: – Eli, Eli, lema savxtanı? (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?» eyhen vodun.) **47** Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxı eyhen: – İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al. **48** Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gup'ka alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, ç'amuşılqə qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. **49** Mansanbışemee eyhe ıxha: – Mana Culer-alqa g'alərçē, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attıxhan ha'asee? **50** I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığēç'een. **51** Mane gahıl Allahne xaab gyuvapınnıa örtıyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cıgeeqa qooxhe. Ç'ıyebı I'ğiykar, ganzbı q'öne cıgeeqa qeedaxhe. **52** Nyaq'vbı süled-alqa aaxı, maabın gellesin qopkuyn insanar çıgoots'anbı. **53** Manbı I'sa üç'ür qıxhıyile qiyğə, nyaq'vbışēençe qıgeepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalımeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaşık'le g'ooce. **54** I'sayne vuk'lel oğə ulyorzulyne k'omandırk'leyiy eskeraaşık'le ç'ıyebı I'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba çəp'q'ın, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe. **55** Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galıleyeənçebac I'sayqab qıhna, Mang'us g'ullux haa'as qəönbı vuxha. **56** Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dıxıbışda yedir vuxhaynbı. **57** Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. **58** Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayıt qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayıt mang'usqa qeleva əmr haa'a. **59** Yusufee I'sayn mayıt alyaat'u, məttıne kafaneeqa hıyk'ar. **60** Qıyğar Mana ganzıne ab hıpk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gıxhxı, mançeeqa ikkəəne cıgeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. **61** Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe. **62** Qınne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ımbıyiy farıseyar Pilatne k'anyaqa sabı **63** eyhen: – Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qıxhes». **64** Mançıl-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneeqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletk'le «Mana hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes.

Man qiyğiyın hor, ts'ettiyınçile pisin ixhes. **65** gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyın axır
Pilatee manbışık'le eyhen: - G'aravulyçerib alyapt'ı qalesmee, gırgıne gahbışıl şoka ixhes. (aiön g165)
havak'ne, şos naxüdiy ıkan, he'e. **66** Manbıb
hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəne cigeene g'ayelqa
peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28 Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne
ts'ettiyne yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena
Mayramiy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v
g'avces. **2** Sayid sayangada, it'umda ç'iyebi
ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xəənçe giç'u
nyuq'vneeqa ikkəne cigeena g'aye qavaak'an
hav'u, çil gyu'urva ıxha. **3** Malaaiik yic ts'ayilpanik,
çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha. **4**
Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpq'ı'niyvalın
zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne
aaxva. **5** Malaaikee zəiyfeeşik'le eyhen: -
Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'itsı'ına
I'sa t'abal ha'a ıxhay. **6** Mana inyaa deşda,
Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led
Mana g'alirxhuyn ciga g'ace. **7** Zaraba apk'ın
Mang'une telebabışık'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde
yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'ın.
Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le
eyhen. **8** Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne
telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha
g'adaaxvananbı. **9** Sayır manbışde ögeeqa I'sa
Vuccar qiğeç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb
Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhilibışeeqa
sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı. **10** I'see manbışık'le
eyhen: - Qı'məəq'ən! Hapk'ın Yizde çocaaşik'le
eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışık'le ma'ar
Zı g'acesda. **11** Yadar telebabışisqa vüqqəmee,
g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le
g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan
ha'a. **12** Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaasıka
gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı
huvu **13** eyhen: - Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'ımee
Mang'une telebabışe abı Mana qəqına». **14** Mana
gaf Pilatne k'ırıysqa hipxhireene, şi mang'uqa gaf
hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan
haa'asınbı. **15** G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u,
gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyiniyne
yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.
16 Yits'issar teleba Galileyeeqa, I'see manbışık'le
uvhuynə suvalqa avayk'an. **17** Manbışık'le maa'ar
I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabıb
şakkalycab aaxva. **18** Manke I'sa manbışisqa qıxha
eyhen: - Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına
xəbvalla Yizde xılyaqə quvu. **19** Mançil-allab
hapk'ın gırgıne milletbışike Yızın telebabı hee'e,
manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne
Rı'hı'ne doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı
aleet'e'e. **20** Manbışis Zı şos əmr hav'uyın xhinne,

Yəhye

1 Ts'etta Cuvab ıxha. Cuvab Allahıka sacıgee ıxha. Cuvabcad Allah ıxha. **2** Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha. **3** Gırgın kar Mançile ǵana itxhın, itxhınne karbışın nencad Man dena itxhın deş. **4** I'mı'r Mançeeniy vob, mane i'mı'rınıb insanaaşıs Nurniy hele. **5** Nurun miç'axiyvalee işixniy gıyayhe, man miç'axiyvalisse höǵəs əxə deş. **6** Allahəe Yəhye donana insan g'ıxele. **7** Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırging'veeyib mang'ule ǵana inyam he'ecenva. **8** Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı. **9** Hək'en Nur dyunyelqa qadı. Mane Nuren gırgine insanaaşılqa işixniy gıyayhe. **10** Nurun in dyunye itxhın. Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid, ine dyunyeik'le Man qıvaats'a deş. **11** Mana Cunbışıs qarəene, manbışe Mana k'ane qı'ı deş. **12** Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışıs, Mang'une doylulqa inyam hı'ıynbışıs, Manbışıs Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu. **13** Manbı insanıke, insanne xuruşuke vuxhaynıbı deş vob. Manbı Allahıke vuxhaynıbı vob. **14** Cuvabıke İnsan qıxha, Mang'un xav yışde yı'q'nee ıxha. Şak'le Mang'un Nur g'acuyn, Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu. Mana Dix hək'ene yugvalın gıyatsts'ı ıxha. **15** Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha: – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyǵa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor». **16** Yışde gırging'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalıl-alla çıçıqad qıhna xayır-düəbı alyaat'u. **17** Q'aanun Mısayle ǵana huvu, hək'ena yugvallab I'sa Masıxhıle ǵana qabı. **18** Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş. Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu. Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor. **19** İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qıdǵhın ha'asdemeəe İyerusalımǵançe kaahınariy Levıyke g'abıynıbı mang'une k'anyaqa g'uxoole. **20** Mane gahlı Yəhyee manbışıke dyugul hıdı'ı, qotkun uvhuyn: – Zı Masıxh deş vorna. **21** Manbışe Yəhyeyke qiyǵhının: – Manke ǵu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyǵambarne? Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe. – Manke ǵu Mısee eyhena peyǵambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe. **22** – Manke ǵu vuşune? Şı g'axuvıynbışık'le şı hucoovana eyhe? Ğu yıǵne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as? **23** Yəhyee manbışıs alıdǵhınıy qele: – Yeşaya peyǵambareəe in yızde hək'ee uvhu: «„Rəbbıs yəq qopku qee'eva“Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.» **24** G'axuvıynıbı farıseyaaşınıbı vuxha. **25** Manbışe Yəhyeyke qiyǵhanan: – Ğu Masıxhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyǵambarır deşxhee,

nya'a ǵu xhıneeqa k'yooq'u, gıcarxı'ybı alyaat'a'a? **26** Yəhyee manbışıs inaxdın alıdǵhınıy qele: – Zı xhınekacad gıcarxı'yıy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, **27** Mana zale qiyǵa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxışın baaǵarid aaqas kara idyayle. **28** İn yuşan ha'an gırgın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhıneeqa k'yooq'u, gıcarxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **29** Qınne yıǵıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg haane! **30** Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyǵa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». **31** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdıy. Mana İzrailıne mıletık'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhıneeqa k'yooq'u gıcarxı'ybınıy alyaat'a'as qarı. **32** Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen: – Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gıxu, axva g'acuyn. **33** Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdıy. Zı xhıneeqa k'yooq'u gıcarxı'ybı alyaat'as G'axuvıyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gıcarxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor». **34** Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u. **35** Qınne yıǵıl Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzulıy. **36** I'sa yəqqı'le I'ǵəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakkı, eyhen: – Allahna Urg haane! **37** Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qıhna avayk'an. **38** I'sayk'le manbı Cuqab qıhna qöö g'avcu, qiyǵhanan: – Şos hucoona ikkan? Manbışe I'sayke qiyǵhanan: – Ravvi, Ğu nyaane axva? (Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) **39** I'see manbışık'le eyhen: – Zaqab qıhna qudoora, şok'lecad g'acesın. Manbıb hapk'ın Mana nyaayıy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yıǵıl manbı exhalqameəe Mang'usne gıvıy'ar. **40** Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qıhna apk'ınne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şımon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. **41** Qiyǵa mang'vee cuna çoc Şımon t'abal hı'ı, «Şak'le Masıxh avaykına» eyhe. (Masıxh g'əyxı'nava, qı'ş qadǵunava eyhen vodun.) **42** Andreyee Şımon I'sayne k'anyaqa ikkekka. I'sa Şımonuqa ilyakkı, eyhen: – Ğu Yuhanna dix Şımonur, yic vak'le g'ıynıyke şaqı Kefa eyhes. (Kefa ganz eyhen vodun. Ganzıd yunanne mızel Pyotur eyhen vodun.) **43** Qınne yıǵıl I'says Galıleyeeqa r'ıqqəs ikkıykan. Mang'vee Filıpp t'abal hı'ı, «Zaqar qıhna qorava» eyhe. **44** Filıppır Andreyıy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe. **45** Filıppeeyir Natanael t'abal hı'ı, man'uk'le uvhuyn: – Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyǵambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretǵançena I'sa

aveyki. **46** Natanaelee eyhen: – Nazaretğançe yugun kar qığeç'eye? Filippeeme mang'uk'le eyhen: – Arı ğucar ilekke. **47** I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöo g'acu, eyhen: – İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailiyçenavur. **48** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Vak'le zi neçena ats'a? I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele: – Filippee ğu qot'allassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu. **49** Natanaelee Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixir, İzrailynar Paççahir! **50** I'see eyhen: – Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. **51** Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaiکار insanne Dicesqa gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2 Mançine xhebıd'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. **2** I'sayka sacıgee Cun telebabib davatbışeeqa qopt'ul vooxhe. **3** Məxüdü eyxhe otxhan-ulyoğane gahil çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen: – Manbışıqa çaxır axu deş. **4** I'see eyhen: – Yed, mançıke şas hucoone? Yızda gah qabı deş. **5** I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen: – Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e. **6** K'anya'ad Yahudeeşe ğıçəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'ıyn yixhille xədn g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle litra xhyanın əə eyxhe. **7** I'see nukaraaşik'le eyhen: – Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e. Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. **8** Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen: – Həşdiyle sık'mın alyaat'u, tamadaysqa ikkee. Manbışed ikkekkan. **9** Tamadar çaxırelqa sak'al hı'ıyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man neçə advacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen: **10** – Ğirgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğə mihmanar yugba qeepxhamee, pısınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn. **11** I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettıyn əlaamat hagu, Cuna axıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. **12** Mançile qiyğə Mana yedikayiy çocaaşıka, telebabışıka sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva. **13** Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qexheme, I'sa İyerusalımqa ayk'an. **14** Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbiqiy pılba badal haa'anbı g'ooce. **15** Mang'vee bağaaşıke çümky hav'u, maabın ğırğınbı cone vəq'əbışıkayiy boğabışıka sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılba badal ha'anbışınd iskambı alytik'al hı'ı, pılba ç'i'yelqa ot'al ha'a. **16** Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen: – Manbı inençe aleet'e,

Yızde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a. **17** Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabe otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykinıyn Zı gyoxhxhan ha'a». **18** Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan: – Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee? **19** I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele: – Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe aly'a'asın. **20** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen: – İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee aly'a'asvane eyhe? **21** I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. **22** Qiyğə, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışıs Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuıne cuvabıs inyam ha'a. **23** I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalım haguın əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a. **24** I'sayk'le ğırğınca bınsanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qıyzaran deşdiy. **25** Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikkanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ıxha.

3 Fariseyaaşine yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe. **2** Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen: – Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy. **3** I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeeleqa meer qıdyareene, Allahna Paççahıyvalla g'avces vəxəs deş. **4** Nikodimee Mang'uke qiyghanan: – Q'əs qıxhane insanısse nəxı'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vıxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee? **5** I'see inəxdın alidghınıy qele: – Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paççahıyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. **6** Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. **7** Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeeleqa qavales vukkan. **8** Mıts çıs vukkanne cıgee aa'a. Vak'le mançın ses g'ayxheeyid, neçə qabı nyaqa apk'ınıy ats'a deş. Həməxürür Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe. **9** Nikodimee qiyghan: – Man karbı nəxüdüne ixhes? **10** I'see mang'us inəxdın cuvab qele: – Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dışde? **11** Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyıncısub şahaadat haa'a, şume yışda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. **12** Zı şos ç'i'yelyne karbışıke yuşan ha'amee, şu

mançilqa inyam ha'a deş, xəybışeene karbışike yuşan ha'axhee, su inyam ha'ayee? **13** İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ilqeq'u deş. Xəənçer ğiç'una Mana vor. **14** Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne, İnsanna Dixır məxır ooqa qa'as ikkan. **15** Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane ğirginbışis ğirgine ğahbışısa i'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) **16** Allahıs dyunye manımee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab hımabat'acenva, manbışıqa ğirgine ğahbışısa i'mı'r vuxhecenva. (aiōnios g166) **17** Allahee dyunye muhaakıma ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attıxhan ha'asva g'axuvu. **18** Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakıma ha'as deş. İnyam hıdıy'ınar muhaakıma hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hıdı'ınçıl-alla. **19** Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbışıs mıç'axıyvalıa Nurule ğeeb vukkiykan. Mançıl-ıllab manbı muhaakıma haa'as. **20** Pısın ha'ane ğirging'uk'le Nur g'ımece eyxhe. Vuce hı'ınbı aq'valqa qığmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. **21** Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'ınbı aq'valqa qığmeç'ecenva Allahnemee hı'ıva. **22** Mançile qiyğa l'sayıy Cun telebabı Yahudayne cigabışeeqa qabayle. l'sa manbışıka maa'ar sabara ğahna axu, maabınbışıs xhıneeqa k'yooq'u ğicəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha. **23** Yəhyeyib Salım eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, ğicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. **24** Yəhye manke zındaneeqa arçu deşdıy. **25** Mane ğahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudıyne əree, ğicəpxı'ıne hək'eena ğaf ğyooxha. **26** Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen: – Mə'əllım, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacıgeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee ğicəpxı'ybı alyaat'a'a. Ġirginbıb Mang'usqavub abayle! **27** Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen: – İnsanısq Xəənçe hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. **28** Şu zı uvhıyne cuvabın şahadar vobınrı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule öğıyl g'axuvu». **29** İstəğ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxırır zı şadexhe. **30** Həşdıyle Mana axtı qıxhes ikkan, zıme k'ıl. **31** Ooğançe Qarına ğirging'ule xərna vor. Ç'ıyene aq'valyna ç'ıyena vorna, mana ç'ıyene karbışde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarıname ğirging'ule xərna vor. **32** Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançıs şahaadat haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. **33** Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat ğıyxən. **34** Allahee

G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hıxhar ha'an. Allahee Məxring'us Cun Rı'h qıdıykkın hele. **35** Dekkis Dix ikkanva, ğırgın kar Mang'une xılyaqə quvu. **36** Duxalqa inyam hı'ına ğirgine ğahbışısa i'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydıyxhing'uk'leme i'mı'r g'aves deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes. (aiōnios g166)

4 Farıseyaaşık'le l'see, Cus Yəhyeyle ğeeb telebabı sav'u, ğicərxı'ybı alyat'a'ava g'ayxhıyn. **2** Yıç ğicərxı'ybı l'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. **3** l'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeeneç qığeç'u Galıleyeeqa meer ayk'an. **4** Mang'una yəq Samarıyeeneç l'İğəə vuxha. **5** Mana, Yaaq'ubee cune dıxes Yusufus huvıyne cigabışıs k'anene Samarıyeyne Sıxar eyhene şahareeqa qarayle. **6** Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabışe vob. Yəqq'ın l'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne ğıy'ar. Mana yı'q'l'hıyna ğah vuxha. **7** Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samarıyeeneçəna xhunaşşe ayreele. l'see məng'ı'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe. **8** Mane ğahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alışşesva şahareeqa apk'ın vooxhe. **9** Samarıyeeğançəna xhunaşşee Mang'uke qıyğhanan: – Ğu Yahudıy vorna, zımee Samarıyeeneçəna zəıyfa. Nəxıüd Ğu zake xhyan heqqayıy? (Yahudeeşeyiy Samarıyeebışe sana-sang'luka işbı g'eece ıxha deş.) **10** l'see məng'l's inəxdın alıdğhınyı qele: – Vak'le Allahna payıy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhıy, ğucadnıy Zake xhyan heqqas. Zınad vas i'mı'r hoolen xhyannıy heles. **11** Zəıyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşın, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene i'mı'r hoolen xhyan ixhes? **12** Ny'a Ğu, ına kahrız şas g'alepçıyne yışde dekkaaşıyın eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyıd cune dıxbışed, cune çavra-vəq'əynıd inenç xhyan ulyodğu. **13** l'see məng'l's inəxdın alıdğhınyı qele: – İne xhıneke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. **14** Zıme helesde xhıneke şavaa ulyodğveene, mang'us sayıd xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvıyn xhyan mang'une ad ğirgine ğahbışıs i'mı'r hoolene xhyan l'lqəəne cığalqa sak'ılas. (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Zəıyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayıd xhyan ikmiykançen, zınar xhyan alqahasva inyaqa kryme ğımeexhacen. **16** l'see zəıyfaıy'le eyhen: – Yeera, adamıyır qort'ul, inyaqa qeera. **17** Zəıyfee Mang'uk'le eyhen: – Zaqa adamıy deşda. l'see məng'ı'k'le eyhen: – «Adamıy deşdava» ğu qotkuda eyhe. **18** Vaqa xhoyre adamıy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yığna adamıy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe. **19** Zəıyfee Mang'uk'le

eyhen: – Xærna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarı. 20 Yişde dekkaşe ine suval i'bədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, i'bədat ha'asın ciga İyerusalim vodun. 21 I'see mæng'i'k'le eyhen: – Ziyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis i'bədat ine suvaylid İyerusalimid ha'as deş. 22 Şu, Samariyeebişe nişismecad i'bədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy i'bədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attipxhınıyd şaken, Yahudeeşiken vod. 23 Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe i'bədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı i'bədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüid i'bədat ha'anbı t'abal haa'a. 24 Allah Rı'h vorna. Mang'us i'bədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'ı i'bədat ha'as ikkan. 25 Zəyiffee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'uee şas gırgın yuşan ha'asın. 26 I'see mæng'i'k'le eyhen: – Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana. 27 Mane gahlı I'sayn telebabı siviyy'al. Manbışik'le Mana zəyifayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vuş mæng'i'ke ikkan?» «Nya'a mane zəyifayka yan ha'ava?» qiyghan deş. 28 Manke zəyiffee xiledın parç'iyelqa gıxhxhı, şahareeqa qarı, insanaşik'le eyhen: 29 – Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor? 30 İnsanar şahareeñçe qığeepç'ı I'saysqa qavayle. 31 Mane gahlı Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'allim, sik'inin kar oxhneva» eyhe. 32 I'seeme manbışik'le eyhen: – Zəqa məxdın otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş. 33 Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'otxhan adıynıyxanva?» qiyghan. 34 I'see manbışik'le eyhen: – Yızın otxhuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. 35 Şu «Yoq'ne vuzale qişşalasnıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırd, qişşalasnı xhinnevud qeetxha! 36 Qıvişşalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgine gahbışıda i'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qıvişşalnar sacıgee şadepxhesınbı. (aiōnios g166) 37 Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qıvişşalnaxheva» qotkun vodun. 38 Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyın, şagav qişşalas g'axuvu. Məbinbişe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyınçın şagav alyaat'u. 39 Mane zəyiffee «Mang'vee, zı hı'ıyn gırgın işbı zak'le uvhuynıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaşe I'salqa inyam ha'a. 40 Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırna cone k'ane axveceva.

Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. 41 I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geep qeepxha. 42 Samariyebışe zəyifayk'le eyhe ıxha: – Şı saccu ğu uvhuynə cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaymıd hək'erar İna dunyə g'attixhan ha'asda vor. 43 Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. 44 Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. 45 I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbişe Mana q'abil ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'ıyn gırgın kar g'acuyn. 46 I'sa xhyan çaxirelqa sak'al hı'ıyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır arylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. 47 Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeeñçe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva. 48 I'see mang'uk'le eyhen: – Şok'le əlaamatbiyyı gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş. 49 Paççahne insane Mang'uk'le eyhen: – Xærna, yızda dix qik'asse ayre! 50 I'see mang'uk'le eyhen: – Hooru, yiğna dix axvasda. Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. 51 G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. 52 Mang'vee manbışike «Yızda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbışe eyhen: – Sanıxha sə'ət sançıl mang'un gyorxhuniy k'il qıxha. 53 Dekkilqa hiyxharan, I'see mane gahlınyı «Hooru, yiğna dix axvasdava» uvhu. Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbişeb I'salqa inyam ha'a. 54 Man I'see Yahudeyeeñçe Galileyeeqa arıyle qiyğa haguyn q'öd'esin əlaamatniy vod.

5 Sabara gah ilğevç'ıyle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalımqa hayk'an. 2 İyerusalimeene Vəq'əbışın akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin cıganiy vod. 3 Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nı, k'aanbiyyı paralic i'xı'yn geep insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbışe xhinen i'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. 4 [Rəbbin malaik gahile-gahlıqa avqa giç'u, xhyan i'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahlı xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ik'arbi yug qeedaxhe ıxha.] 5 Maa'ar manbışde k'ane xhebts'ale molyulle senna ik'arna insan ıxha. 6 I'sayk'le mana g'alırxhu g'acu ats'axhxhen, mana ik'arna geep gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan: – Yug qıxhes ikkannane? 7 İk'arang'vee Mang'us inəxdın alidghniy qele: – Xærna, yızde k'ane, xhyan i'ğı'yıkmee, zı xhineeqa

k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e. **8** I'see mang'uk'le eyhen: – Oza qıxhe, ğu galirxhuyn karid alyaat'u, hooral! **9** Mana insana mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karid alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ eyxhe. **10** Mançıl-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbişe yug qıxhayne insanik'le eyhen: – G'iyına Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyına haqqas ıkan deş. **11** Mane insanee eyhen: – Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karid alyaat'u hoorava» uvhu. **12** Manbişe qiyghanan: – Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyıy? **13** Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaşıl alıkkı ayk'anna. **14** Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen: – Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva. **15** Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbişik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe. **16** I'see man Şabbatne yiğil hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Mang'une vuk'lelqa yiğbi aly'a. **17** I'seeme manbişik'le eyhen: – Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana. **18** Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbişis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'ıve Şabbatne yiğil iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı. **19** I'seeme manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyıy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyıy ha'a, Dixeeyid man ha'a. **20** Dekkis Dix ıkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalyıbı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. **21** Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbişis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbişis i'mı'r hoole. **22** Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'ıve məhkama Dixelqa g'aleççu, **23** Dekkis hı'rmat gıviyxhena xhinne, Dıxesib hı'rmat gyuvxhecenva. Dıxes hı'rmat gıvdiyxheng'ıvee, Mana g'axuvıyne Dekkisib hı'rmat gıviyxhe deş. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alıxhxı, Zı G'axuvıyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbişisda i'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırhxın, üç'ür qıxha. **(aiōnios g166)** **25** Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dıxen ses hapt'ıynbişik'le g'ıyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhuynbı üç'üb qeepxhes. **26** Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dıxesib Cune ab i'mı'r Mang'ıvee hoole. **27** Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xılyaqqa quvu. **28** Mançile ghalyıbı aaqı imaaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'ınee g'alyapk'ıynbişde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. **29** Nyuq'ıneenç

qıgeepç'esınbı, yugvalla hav'ıynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pisvalla hav'ıynbımee Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. **30** Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı algavhuyn məhkamad qotkuıyn vod. Zı Zas ıkkanan deş ha'a, Zı G'axuvıyng'ıvee uvhuyn ha'a. **31** – Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. **32** Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. **33** Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'ıveeyib qopkuna şahaadat hav'u. **34** Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvıxhecenva Zı man şok'le eyhe. **35** Yəhye gyopxhannayıy işıx helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işıgee şadepxhes vukkiykın. **36** Yızde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışed Yızde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvıva. **37** Zı g'axuvıyne Dekkeeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'ıvad g'acı deş. **38** Mang'un cuvabıd vuşde yik'ıbışee axva deş, Mang'ıvee G'axuvıyng'ulqa şu inyam hıdıya'ava. **39** Şos Muq'addasın Otk'unıyıbı xət qeedaxhe. Şosqa həməxüid qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbişisde i'mrenbıme vuxhes. Yıç, Mançınıb Yızde hək'ee şahaadat haa'a. **(aiōnios g166)** **40** Şosmee gırgıne gahbişisde i'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş. **41** İnsanaşine axtı qı'ılqa, Zı axucar deş. **42** Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşın. **43** Zı Yızde Dekkine doıyle qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doıyle qareene, şos mana ikkiykanasda. **44** Şos sana-sang'ıvee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'ıy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüid, şosse nəxüid inyam ha'as əxayee? **45** Şosqa həməxüid qımaylece, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirınıyan gıxhxhes. Şolqa taxsir gıxhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna. **46** Şu Mısal inyam hı'ıynxhiy, Zalid ha'asınıy. Mang'ıveeyid Yızde hək'ee otk'unınnıy. **47** Şu Mısee otk'unıncılqad inyam hıdıya'axhee, Zı eyhençılqa nəxüid inyam ha'aye?

6 Mançile qiyğa I'sa Galıleyne (Tıberııyayne) eyhene golyune şene aq'ıvalqa ilğec'e. **2** Mang'ıvee vuk'aranbişik'le haguın əlaamatbı g'acı, Mang'ıuqab qıhna geeb insanar qöö vuxha. **3** I'sa suvalqa ilğec'u, Cune telebabışıka gıy'ar. **4** Yahudeeşın Peesax bayram k'ane qexhe ıxha. **5** I'see vuk'ul ooqa qav'ımee, Cusqa geeb insanar

qöö g'avcu, Filippik'le eyhen: – İne insanaaşe oxhanasın gıney, neçene şı alışes? **6** I'see manva Filipp siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha. **7** Filippée alidghınyı qele: – Manbışe girging'vee sa għaledın gıney oxhıneceva, q'öd vaş dinarısın gıneyıd alışvee, g'ıdıyxhar! **8** Telebabışde sang'vee Şımon-Pyoturıne çocıee Andreyee I'sayk'le eyhen: **9** – İnya'a'ar xhoble xhıt'ayne gıneyınanayıy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inımeene insanıs man gıyxharee? **10** I'see eyhen: – Millet gyu'ar he'e. Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çılıycab gıvıy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa ələəna adamiycar ıyxhe. **11** I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bıt'al ha'a. Girging'vee cus nımeeniy ıkkın manımeenıd alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. **12** Girgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışık'le eyhen: – Hexxada axuyn girgın se'e, vuçqud xarab mexhecen. **13** Manbışe, insanaaşıne ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'mıee, yıts'ıq'vəble għalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. **14** Mane gahıl I'see hagıyn əlaamat g'acuyıne insanaaşe eyhen: – Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor. **15** I'sayk'le insanar abı, Cuke gucuncar paççah ha'asva ats'axhıhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an. **16** Exha qıxhamee, I'sayın telebabı golyusqa geepç'ı, **17** lotk'eeqa gıvıy'ar. Manbı golıne şene aq'valıne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. **18** İt'umna mıt's aa vuxhayke, gıleedın xhyan i'ğiykar eyxhe. **19** Manbı lotk'ee yoq'ulle-xhıle kilometırımee apk'ınyıle qiyğa, g'ecen I'sa xhınel iykar-ıykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançıle telebabı qəvəyq'anınbı. **20** I'see manbışık'le eyhen: – Qı'məəq'ən, Zı vorna. **21** Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ıkkıykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhıneıne mıgıleqqa, cos ıkkanne cıgeeqa qabı hıpxhıryınbı. **22** Qıne yığıl golyıne şene surak axuıne mıletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbışık'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gınyuy'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'annıy. **23** Yışde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunıne cıgayıne k'anyaqa Tıberıya şahareıneç medın lotk'abı qadayle. **24** İnsanaaşık'le I'sayıy Cun telebabıb maa'ab g'ıdevcımee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. **25** Golyıne şene aq'val manbışık'le I'sa aveykımee, qıyghanan: – Mə'əllım, Ğu İnyaqa mısane qarı? **26** I'see manbışıs İnəđın alıdghınyı qele: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı hagıuva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a. **27** Sık'ıne gahıle qı'çı' əlyhəəsde otxhunıyına hımaa'a. Gırgıne gahbışıs

i'mı'r hevlesde otxhunıyına hee'e. Man şos İnsanne Dıxee heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod. (aıōnios g166) **28** Manbışe I'sayke qıyghanan: – Allahıs ıkkanan işbı g'acesdemee, şı hucoona ha'as? **29** I'see eyhen: – Allahıs vıkkanna iş İna vor: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa İnyam he'e. **30** Manbışe I'sayk'le eyhen: – Vasse nəđın əlaamat hagvas əxəyee, şı mançıqa İlyaakı Valqa İnyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? **31** Yışde dekkaaşe sahree manna opxhun, mançıne hək'ee Muq'addasne Otk'unee İnəđud otk'un vod: «Manbışıs oxhanas xəyбіşeeıneç gıney huvu». **32** I'see manbışık'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəııçe gıney huvu İna Mısa deşdıy vor. Xəııçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. **33** Xəııçe qadıyn Allahın gıney dyunyey's i'mı'r hoolen vod. **34** Manbışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele. **35** I'see manbışık'le eyhen: – I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa İnyam hı'yıng'unud mısacad għal qeqvas deş. **36** Zı şok'le ögee uvhıyn xhınee, şok'le Zı həşde g'acveeyır, şu İnyam ha'a deş. **37** Dekkee Zas huvuıyn girgın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş. **38** Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəııçe qarı. **39** Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvıyıne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qıyğıyıne yığılıyb Zı manbı üç'üb qee'ecen. **40** Yızde Dekkıs ıkkanan, Dıx g'acu İnyam hı'yıne girging'uqa gırgıne gahbışıısa i'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qıyğıyıne yığıl üç'üb qee'ecen. (aıōnios g166) **41** Maane Yahudeeşıne ç'ak'ınbışe I'sayıne cuvabıke «Zı xəııçe qadıyn gıney vodva» əəq'anbı. **42** Manbışe eyhen: – Nya'a, Mana Yusufna dıx I'sa dışee? Şak'le Mang'una dekkır yedır vaats'anbı! Nəđud mançıle qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəııçe qarına vorva»? **43** I'see manbışıs İnəđın alıdghınyı qele: – I'məəq'ə. **44** Zı g'axuvıyıne Dekkee, İnsan Zasqa ts'ıts'de'eene, mane İnsanıse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qıyğıyıne yığıl üç'ür qa'as. **45** Peyğambaraaşıne kıtabbışııne otk'un vod: «Manbışde girging'us Allahee xət qa'as». Dekkıke g'ayxhı, xət qəpxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle. **46** Allahıse Qarıyng'ule Ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. **47** Zı şok'le hək'en eyhe, İnyam hı'yıne İnsanıqa gırgıne gahbışıısa i'mı'r vuxhes. (aıōnios g166) **48** I'mren gıney Zı vorna. **49** Vuşde dekkaaşe sahree manna opxhıneyıyb, hapt'ıynbı. **50** İnmee xəııçe qadıyn məđın gıney vod, mançıke otxhunna İnsan mısacar qık'as deş. **51** Xəııçe qadıyn i'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad İne gıneyke otxhunee, gırgıne gahbışıısa i'mrena İxhes. Dyunyeyıne

i'mrenemee helesin gıney Yızın tan vodun. (aiōn g165) **52** Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabilqa abayle: – Şi oxh necenva, Mang'usse næxüid Cun tan şas heles əxəyee? **53** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanike idyotxhun, ebike ulydyodğvee, vuşde ab i'mi'r vuxhes deş. **54** Yızde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışıda i'mi'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as, (aiōnios g166) **55** Yızın tan hək'en otxhunıyva, Yızda ebib hək'en ulyodğuyva. **56** Yızde tanike otxhun, ebake ulyodğuna Yızde ar axva, Zınar mang'une ar axva. **57** Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas i'mi'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhunıyng'us i'mi'r hevles. **58** İn gıney xənce qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbışıda i'mi'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaaş otxhunıyn xhinnen deş vod. Manbişe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı. (aiōn g165) **59** Manva I'see, Kefernahumne sinagogee xət qa'amee uvhu. **60** Man eyhen g'ayxhume telebabışde sabaranbişe eyhen: – İn nimee dağamın cuvabıy. Şavusse mançil k'ırı alixhxhes əxəyee? **61** I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen: – Mane cuvabilnye şu qaçarpır? **62** Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cıgeeqə l'ıqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? **63** I'mi'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hıy i'mi'r vob. **64** Şoqa inyam hidya'انبıb vobunbı. I'sayk'le inyam hidya'asinbıb, Vuc mering'une xıyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a. **65** Mang'vee eyhen: – Zı mançil-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş. **66** Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxa, Mang'uka iviykar deş. **67** Manke I'see yits'ıq'vəne telebayk'le eyhen: – Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan? **68** Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele: – Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışıda i'mi'r hoolə. (aiōnios g166) **69** Şi inyamıd hı'ıyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muç'addas Ğu vorna. **70** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şu, yits'ıq'vəyre teleba, g'əvnxü. Vuşda same iblis vorna. **71** Mang'vee manva Karıotğaçene Şimonne dixıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xıyaqa qeles ikkiykan.

7 Mançile qiyğa I'sa Galileeye l'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışı I'sa gik'as ikkanva, Mana Yahudeeyeeqa hayk'an deş. **2** Yahudeeşin K'odiybışın bayram k'ane qıxha ıxha. **3** Çocaaşe I'sayk'le eyhen: – İnyaa imaxva, Yahudeeyeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen. **4** Vuc qıvaats'as ikkanne insanee

karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyuneyys qıvaats'e'e. **5** Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. **6** Manke I'see manbişik'le eyhen: – Yızda gah qabı deş, şosme mısə qadıy ha'as eyxhen. **7** Dyuneyys şu g'uməəce qəepxhes deş. Zime g'iməce qıxha, Zı mançin işbı pısnıbı ıxhay aq'val aqqaqqava. **8** Şu bayrameeqa havak'ne, Zime, Yızda gah qıdyabıncıl-alla, maqa l'qqəs deş. **9** I'see manıd uvhu, Galileeye axva. **10** Mang'un çocar bayrameeqa hapk'ınıyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecəsın xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. **11** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdğhın ha'a ıxha. **12** I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbişee «Yugna insan vorva», mansanbişed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha. **13** Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'əvna, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesin xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş. **14** Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. **15** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen: – Mang'vee nyaacad qətqı' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a? **16** I'see manbişis alidğhınıy qele: – Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. **17** Şavusiy Allahee eyhen ha'as ikkan, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axhxhesin. **18** Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ikkan. Vuc G'axuvunə axtı qa'as ikkana qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. **19** Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunın eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ikkan? **20** Milletın alidğhınıy qele: – Yiğne ad cımd. Şavusiy Ğu gik'as ikkan? **21** I'see manbişik'le eyhen: – Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu. **22** Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dıdeşecad gibğil. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a. **23** Mısayne Q'aanunın eyhen ixhecenəva, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-allane Zı Şabbatıl insan bıkırna yug q'ıva, şu Zalqa qəl haa'a? **24** Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakıma haa'a. Qopkuvalıka ilyaakı, muhaakıma hee'e. **25** Manke İyerusalımne milletin eyhen: – Gik'as ikkana mana dışde vor? **26** Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'ıyxhe-g'ıyxhe gırgın yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuçud eyhe deş. Mıts'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masıxh ıxhay şak'le ats'an. Masıxh qöömeene, Mana nənçə ıxhay şavuk'lecad ats'a ıxhes deş. **28** Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen: – Şok'le hək'erar Zı ats'anane, nənçə qarıyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor.

Şok'le Mana ats'a deş, **29** Zı Mang'usse qariyl-
 alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.
30 Manbışis l'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah
 qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xil g'oyt'al deş.
31 Milletikene geebinbişe Mang'ulqa inyam hı'ı,
 eyhen: – Masixh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed
 deş hagvas. **32** Fariseyaaşik'le milletın l'sayne
 hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy
 fariseyaaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.
33 l'see eyhen: – Zı şoka geer ixhes deş. Mançile
 qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs.
34 Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne
 cigeeqar şosse ables vəəxəs deş. **35** Maane
 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'ulqa qıdghın
 ha'a: – Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqanıyxan
 Mana l'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene
 cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan
 xət qa'as? **36** «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş.
 Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş»
 mane cuvabıka hucooniyxan eyhes ikkan? **37**
 Bayramne nekke qiyğiyne yiğil l'sa oza qıxha,
 axtıda eyhen: – Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı
 ulyoğecen. **38** Muq'addasne Otk'uniybişee otk'unin
 xhinnee, Zalqa inyam hı'iyng'une yik'eençe,
 l'mı'r hoolene xhinen damabı gyotsts. **39**
 Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbışe alyaat'asde
 Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee l'sayna
 xəbvalla mankilqame hıdyag'uynçıl-alla, inyam
 ha'anbışis man Rı'hı'ne hıvu ıxha deş. **40** Milletikene
 sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxhımee,
 «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva»
 eyhe. **41** Sabaranbışemee «İna Masixhır» eyhe,
 samebinbışemee eyhen: – Masixh Galileeyençe'e
 qales deş. **42** Nya'a Muq'addasne Otk'uniybişee
 otk'un dişde, Masixh Davudne nasilençena, Davud
 eyxhene Bet-Lexemne xiveençe qales? **43** İnsanar
 l'sayl-alla cuvabilqa abayle. **44** Sabaranbışis Mana
 aqqas ikkiykıneeıyir, nenacar Mang'uk set'a deş.
45 G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayıy
 fariseyaaşine k'anyaqa sapk'ılme, manbışe
 g'aravulyçeeşike qiyghanan: – Nya'a şı Mana
 qıdyarı? **46** G'aravulyçeeşe eyhen: – Həşdılyqamee
 sacar insan məxır yuşan hı'ı deş. **47** Fariseyaaşe
 manbışik'le eyhen: – Deşxhee Mang'vee şunabne
 yəqqı'le qığavhu? **48** Sa xəring'veexheyid sa
 fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? **49** İne
 milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a?
 Manbı gulyoptulıynbı! **50** Ögilycar l'sayne
 k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee
 manbışik'le eyhen: **51** – Yişde Q'aanunus sik'ı,
 insamil k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava
 dyats'axhxha, mana muhaakıma hı'iy qotkuda deş.
52 Manbışe Nikodimik'le eyhen: – Deşxhee, ğunar
 G'alileeyençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad

g'acesın, sacar peyğambar Galileeyençe qöo deş.
53 Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8 l'same Zeytunne suvalqa ayk'an. **2** Miç'eer
 Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle.
 Gırgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar
 gyu'ur milletis xət qa'a giyğal. **3** Q'aanunne
 mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe zına ha'ang'a ayqına
 zayıfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhı, **4**
 l'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, İna zayıfa zına ha'ane
 cigee ayqı. **5** Q'aanunnee Mısee şalqa əmr hav'u,
 məxınbı g'ayeçqa hevleva. Ğu mançik'le hucoona
 eyhe? **6** Man l'sa siliys l'xəsdemee eyhe ıxha,
 Mang'une gardanaqa taxsir gıxhesdemee ha'a
 ıxha. l'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. **7**
 Mang'uke meed qıdghın ha'amee, l'sa qorku qıxha,
 manbışik'le eyhen: – Vuşde neng'ukayıy bınah deş,
 hasre mang'vee ts'eppa zayıfalqa g'aye eehecen. **8**
 Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an. **9** Man eyhen
 g'ayxhımee, ç'ak'ınbışile otçu k'mınbışılqamee
 sassabna mançe qığeeç'ı avayk'anabı. Nekke
 qiyğa l'sayıy zayıfacab aaxva. **10** l'sa qorku qıxha,
 eyhen: – Zayıfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a
 şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?
11 Zayıfee eyhen: – Şavaacab, Xərna. Manke l'see
 eyhen: – Zınab yiğne gardanaqa bınah gıvıyxhe
 deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.] **12** Qiyğa l'see
 milletik'le eyhen: – Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqr
 qihna qöona mısacar miç'axıyvalee iykaras deş,
 mang'uqa l'mı'r hoolen Nur ixhes. **13** Fariseyaaşe
 Mang'uk'le eyhen: – Yiğne hək'ee Çucab şahaadat
 haa'a, mançıl-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş
 vob. **14** l'see manbışis alidghıniy qele: – Zı Yizde
 hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yızda şahaadat qopkuba
 vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayıy əlyhəəsva
 ats'ançıl-alla. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame
 əlyhəəs ats'a deş. **15** Şu aq'vale g'ecen xhinnee
 muhaakıma haa'a. Zıme vuşucar muhaakıma ha'a
 deş. **16** Zı muhaakıma haa'axhee, Zı Zaler-alqa
 deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançıl-
 allad Yızın məhkama qotkuyn vod. **17** Vuşde
 Q'aanuneeıyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat
 qopkuba vob. **18** Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a,
 Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat
 haa'a. **19** Manke l'sayke qiyghanan: – Yiğna Dek
 nyaane vor? l'see alidghıniy qele: – Şok'le Zınar,
 Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy,
 Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy. **20** l'see manva
 nezırna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xət
 qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidıpxhırva,
 şavaacarır Mana aqaçqa deş. **21** Qiyğa meed
 l'see manbışik'le eyhen: – Zı əlyhəəna, şı Zı
 t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse
 Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş. **22**
 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen: – Nya'a

Vuc əlyhəəsdə cigeeqa şasse qavaales vəxəs deşva eyhe? Mang'us Vuccar Vucne gik'as ikkan? **23** I'see manbişik'le eyhen: – Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. **24** Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbişee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençilqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbişee hapt'as. **25** Manbişe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan. I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyıyva. **26** Vuşde hək'ee eyhesimid, şu muhaakima haa'asım d geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeek'le eyhe. **27** I'see manbişik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbişik'le hiyxhar deş. **28** Manke I'see manbişik'le eyhen: – İnsanna Dix şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət q'ı, Zı man eyhe. **29** Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgine gahbişil Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alerçu deş. **30** I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbişe Mang'ulqa inyam ha'a. **31** Mane gahil I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşok'le eyhen: – Şu Yizde cuvabika gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. **32** Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinbı şu g'attivxhanaa'as. **33** Yahudeeşe I'says alidghiniy qele: – Şi İbrihimne nasileençe vob, misacabib neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe? **34** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. **35** Nukar xizanee gırgine gahbişil deş axva, dixme gırgine gahbişil axva. (aiōn g165) **36** Mançil-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasını. **37** Zak'le şu İbrihimne nasileençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdy'ava, şos Zı gik'as ikkan. **38** Zı Dekkine k'ane g'acuyın şok'le eyhe, şumee vuşde dekkike g'ayxhiyn ha'a. **39** Manbişe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrihımva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: – İbrihımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrihımee ha'anniy ha'as. **40** Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrihımee məxü d hı'ı deşdiy. **41** Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a. Manbişee Mang'uk'le eyhen: – Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor. **42** I'see manbişik'le eyhen: – Allah vuşda dek ıxhaynxıy, şos Zı ikkiykanasaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. **43** Şos Zı eyhençil k'ırı alıxhxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidıyxhar. **44** Şu vuşde dekkikenbı – İblisikenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ikkan. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilır mana ulıyızul deş.

Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. **45** Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. **46** Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? **47** Allahne insanee, Allahıke eyhençil k'ırıxhe ilıyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı ilıyxhe deş. **48** Yahudeeşe I'says inəxdın alidghiniy qele: – Ğu Samariyeğançena vor, Yiğne adid cinid. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe? **49** I'see alidghiniy qele: – Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a. **50** Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. **51** Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, misacar qik'as deş. (aiōn g165) **52** Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinid. İbrihımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, misacar qik'as deşva» eyhe. (aiōn g165) **53** Deşxhee, Ğu yışda dek eyxhena İbrihımılər xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö? **54** I'see alidghiniy qele: – Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yızda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yışda Allahvad» uvheene, **55** şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhemid ha'an. **56** Vuşda dek eyxhene İbrihımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhumee, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyın, şadxhanar. **57** Mançil-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen: – Vaqa xhots'al sen deşin, nəxürne vak'le İbrihım g'acu? **58** I'see manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, İbrihım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna». **59** Mane gahil I'sa g'ayeqqa helesva manbişe ç'iyee g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9 I'sa yəqıql'le k'ena əlyhəəmee, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa. **2** Telebabışe Mang'uke qiyghanan: – Mə'allim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene? **3** I'see alidghiniy qele: – Man, mang'uneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxü d ıxha. Allahın işı mang'une ı'mree g'acecenva məxü d ıxha. **4** Yiğne yiğın şı, Zı G'axuvuyng'un işı ha'as ikkan. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud ha'as əxə deş. **5** Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun. **6** Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttəğ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva. **7** Qiyğa mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre. (Şiloah «g'axuvuna»

eyhen vodun.) Bi'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. **8** Delesinbişeyi, mana kar sa'ana xhinne ats'anbişe eyhen: – Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee? **9** Sabaranbişe «Mana vor», mansanbişe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe. **10** Manbişee qiyghan: – Nəxüdnə yiğne ules işix qadı? **11** Mang'vee eyhen: – I'sava eyhene sang'vee bəttəğ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloh eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı. **12** Manke manbişe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe. **13** İnsanaaş uleppi yug qıxhana fariseyaaşine k'anyaqa arayle. **14** I'see bəttəğ hı'ı ulelqa qadğuyn yiğ Şabbatın yiğ ixha. **15** Fariseyaaşe mane insanke nəxüdi ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbişik'le eyhen: – Mang'vee yizde ulelqa bəttəğ qadğu, qiyğar zı əyxı'r ules işix qadı. **16** Manke fariseyaaşine sabaranbişe eyhen: – İna Allahike deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asınbı vod ha'a. Mebinbişe eyhen: – Bınahng'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee? Manbı məxüdü cuvabılqa abayle. **17** Manke manbişe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan: – Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppi qı'ı. Mang'vee alidghiniy qele: – Mana peyğambar vor. **18** Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bi'rq'ı'ra ixha qiyğar uleppi qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançıl-alla manbişe mang'un dekkiy-yed qoot'al. **19** Mang'une dekkıkeyiy-yedike qiyghanan: – Şos bi'rq'ı'ra ixhana dix inane vor? Nəxüdnə mang'uk'le həşde g'eece? **20** Dekkeeyiy-yedee eyhen: – Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bi'rq'ı'ra yedike ixha. **21** Həşde nəxüdnə mang'uk'le g'eece, şavaame mang'un uleppi qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsın. **22** Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'anva məxüdü uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'sa Masixhva gardanaqa alyaat'uyın gırgınbı sinagogeənçə g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha. **23** Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke qiyghneva» eyhe. **24** Fariseyaaşe uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen: – Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an. **25** Mang'vee alidghiniy qele: – Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bi'rq'ı'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen. **26** Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan: – Mang'vee vak hucoona hı'ı? Uleppi nəxüdnə qı'ı? **27** Mang'vee alidghiniy qele: – Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un

telebabı vuxhes vukkan? **28** Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen: – Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı. **29** Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ixhay ats'an, İname nençe qariy ats'a deş. **30** Mane insanee manbişik'le eyhen: – Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana nençe ixhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'yınbı. **31** Şak'le ats'an Allahee bınahnanbişıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus i'bədat ha'ang'uliy Cus ikkanan ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. **32** Yedike bi'rq'ı'ra ixhayng'un şavaame uleppi qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. (aiön q165) **33** Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy. **34** Manbişe mane insanıs alidghiniy qele: – Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbişın gyatsts'ı ğu yedike ixha. Həşde ğune şas xət qa'a? Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena. **35** Mana insan g'aqa g'e'eşşuyınçına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen: – Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne? **36** Mang'vee qiyghanan: – Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as? **37** I'see mang'uk'le eyhen: – Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor. **38** Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yooyzarna. **39** I'see eyhen: – Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbişik'le g'acacen, g'ecenbıb bi'rq'ı' qeepxhecen. **40** Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, şınabne bi'rq'ı'ba? **41** I'see manbişik'le eyhen: – Bi'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eeceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10 I'see meed eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. **2** Akkayle ikkeç'uname vəq'əbişda çoban vor. **3** G'aravulyceə mang'us akka aaxqa, vəq'əbişik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbi dobişka qott'ul g'aqa qığ'a'a. **4** Mang'vee cun vəq'əbi gırgınbı g'aqa qığ'ıyile qiyğar, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbid mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. **5** Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı. **6** I'see manbişis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbişılqa hiyxar deş. **7** I'see meed manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbişın akka Zı vorna. **8** Zale ögil qabıynbışın gırgınbı sixnareriyy g'uldurar vuxha, vəq'əbişe manbişıl k'ırı alixhxı deş. **9** Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esir, qiğəç'esir əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cıgad aveykesin. **10** Sixnariy saccu qöqəşiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zime qarına ı'mı'r hevles,

gyavts'u güvvhuna i'mı'r. **11** Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbişil-alla cun can q'urbanna hele. **12** Pılike aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbi. Mang'uk'le vəq'əbişilqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbi g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a. **13** Pılike aqqına çoban hexvana, pılike aqqı ixhayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş. **14** Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkik'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübib yizinbı vaats'a, yizinbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbişil-alla Yızın can q'urbanna hele. **16** Zaqa menne ağileençemid vəq'əbi vodınbı. Zas manbıd qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes. **17** Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ikkana. **18** Şavaacad Yızın can ileşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asid Zasse əxən. Zak'le məxüid he'eva Yizde Dekkee uvhu. **19** Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle. **20** Manbışde gellesing'vee eyhen: – Mang'une ad cımid, Mana baş'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe? **21** Məbınbışeme eyhen: – Cınaaşə aqqıyne insanee məxüid eyhes deşdiy. Nya'a cimisse bı'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee? **22** Q'ı'dim ixha. Mane gahil İyerusalıme Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram alğayhe ixha. **23** I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sıleymanne doyuulyne dirakbışil oab daxanane cigee iykar ixha. **24** Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen: – Mısilqameene Ğu yışın sabır siliyis i'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'i, eyhe. **25** I'see manbış alidghınıy qele: – Zı şok'le uvhuyn, şume mançilqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkime doyuule ha'anecad işbışe Zı vuşu ixhay eyhen. **26** Şume mançilqa hayeebaxhe deş, Yizde vəq'əbişınbı devxhal-alla. **27** Yizde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqaq qihna qöğ. **28** Zı mançis gırgıne gahbışıda i'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadid manbı Yizde xılənçe g'ayşes deş. (aiōn g165, aiōnios g166) **29** Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavusced Dekkime xılənçe g'ayşes əxəs deş. **30** Zınayiy Dek sa vobınbı. **31** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'ıyele g'ayebı alyaat'a. **32** I'see manbışik'le eyhen: – Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nənçil-allane Zı g'ayeqqa heles ikkan? **33** Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghınıy qele: – Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ikkan. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüid Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ikkan. **34** I'see manbışik'le eyhen: – Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb'»? **35** Allahee Cun cuvab g'axuvıyne insanaaşik'le «allaharıbva»

eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. **36** Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxi', dyunyelqa G'axuvu. **37** Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. **38** Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxesinniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ixhay. **39** Manbışis meer I'sa aqqas ikkiykan, I'same manbışde xılənçe iygvalyna. **40** Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gıçəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. **41** Mang'une k'anyaqa geed insanar abı eyhen: – Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'ıne hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığəç'u. **42** Geed insanaaşə maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11 Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xıveence ixha. **2** Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbişikə qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'ı'na çoc Lazar ik'ar ixha. **3** Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkana insan ik'ar vorva» I'salqa xəbar g'uxoole. **4** I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen: – Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvıllayiy Allahne Dixena axtıvılla mane ik'arile gəna geed qaa'as. **5** I'says Martar, cena yiçur Mayramı, Lazarı geed vukkan vuxha. **6** Lazar ik'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc ariyne cigee q'ölle yiğnar axvana. **7** Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen: – Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs. **8** Telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, şaane Yahudeeşin ç'ak'ınbışis Ğu sık'ırra ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan? **9** I'see alidghınıy qele: – Yiğ yits'ıq'vəble sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyin işix g'eece. **10** Xəmede iykarname, miç'axdava qaçayxarna. **11** Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen: – Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as i'ıqqə. **12** Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen: – Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda. **13** I'see mana qik'u ixhay uvheeyid, manbışisqa həməxüid qayle, mana nik'eeqa ark'ınvınyıxan uvhu. **14** I'see manbışikə vuçud dyugul hidi'i eyhen: – Lazar qik'una. **15** Vuşdemeeyiy, şu inyam hı'inyemee, Zı sadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs. **16** Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen: – Vüqqəs, şınab yişde Mə'əlimika hapt'as. **17** Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerin yoq'ulle yiğva ats'axhxhe. **18** (Bet-Anya İyerusalıms k'ane vuxha. Mane şaharıbıde

yı'q'nee xhebne kilometrılqa ələəna yəq vuxha.)
19 Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'uva baş-sağlıgıyvala hevles abayle. **20** Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımeə, Mang'une ögilqa qığeeç'e. Mayramme xaa eexva. **21** Martee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yızda çoc qik'as deşdiy. **22** Zak'le haşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın. **23** I'see mæng'ı'k'le eyhen: – Yiğna çoc üç'ür qixhesda. **24** Martee Mang'uk'le eyhen: – Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğıl manar üç'ür qixhesda. **25** I'see mæng'ı'k'le eyhen: – Üç'üb qeepxhayiy I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda. **26** Girgin üç'übinbı, Zalqa inyam ha'anbı misacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne?
(aiñon g165) **27** Martee Mang'us alidğhıniy qele: – Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masıxh Ğu vorna. **28** Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen: – Mə'əllim inyaa vor, Ğu vor qeet'al. **29** Mayramık'le man g'ayxhımeə, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qıyeele. **30** I'sa xıveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa arıyne cigee axva. **31** Mayramıka sacıgeene xaane mæng'ı's baş-sağlıgıyvala hoolene Yahudeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumeə, manbışik'le məxüdü ats'axhxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yı'qqa yixhes. Mançıl-allab manbı mæng'ı'qab qihna avayk'an. **32** Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybıseeqa qik'york'ul, eyhen: – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yızda çoc qik'as deşdiy. **33** I'sayk'le manayıy mæng'ı'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcumeə, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. **34** I'see manbışikə qiyghanan: – Qik'una nyaqane gıxhxı? Manbışe eyhen: – Xərna, qora ılekkə. **35** I'sa geşşena. **36** Manke Yahudeşe eyhen: – İlyaa kende, Mang'us mana nımeeyiy ikkan ıxha! **37** Manbışde sassang'vee eyhen: – Mang'vee bı'r'q'ı'ng'un uleppı qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee? **38** Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vne k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağəree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. **39** I'see eyhen: – G'aye g'avşe. Qik'uyng'üne yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'ıyn yoq'ulle yiğ vod. **40** I'see eyhen: – Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvala g'avcesda? **41** Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaaki, eyhen: – Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. **42** Zak'le ats'an, Vak'le girgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'ıyxhen. Zı man uvhuyn, Yızde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva. **43** Mamıd uvhu, I'see axtıda eyhen: – Lazar, g'aqa qığeç'e! **44** Qik'unar g'aqa qığeç'ena. Mang'une g'elybışıl xıleppışıl

kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe. I'see manbışik'le eyhen: – Mang'un g'elybı-xıleppı eeqe, hooracen. **45** Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuıne Yahudeşine geebinbışe Mang'ulqa inyam ha'a. **46** Manbışın sabarabı farıseyaaşısqa hapk'ın, I'see hı'yın manbışıs yuşan ha'a. **47** Manke kaahınaaşın ç'ak'ınbışeyiy farıseyaaş Aali Şuura sav'u, eyhen: – Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. **48** Şı Mang'usqa man ha'as hassıree, girgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yişde milletkın ha'asın. **49** Maane sang'vee, mane seniıne xərne kaahıneə Kayafee manbışik'le eyhen: – Şok'le vuççud ats'a deş. **50** Şolqa hiyxhar dişde? Girgıne ine milletkın ixhesse, sa İnsanın ine milletnemeə qik'uy, vuşdemee nımeexheeyid yugda eyxhe. **51** Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahın ıxhayke peyğambarıyvala hav'u eyhen, I'sa ine milletnemeə qik'as. **52** Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın girgıneəng'ə ehevkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdemee qik'as. **53** Mane yiğile manbışe fıkrı ooxhan gıviyğal I'sa nəxüriy gik'asva. **54** Mançıl-allar I'sa Yahudeşine yı'q'nee şenbışik'le g'acesın xhimne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayım eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışikə maa'ar axva. **55** Yahudeşın Peesax bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar məttəpxhesva Peesaxile ögil xıvaaşençe İyerusalımeeqa avayk'an. **56** Manbışe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy qəö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyhan? **57** Kaahınaaşın ç'ak'ınbışeyiy farıseyaaşə Mana aqqasva «Nyaə ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12 Peesaxile yixhıllə yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. **2** Maa'ad I'saynemee otxhunıy hele ıxha. Marteeıyd sufranıılqa otxhanan haqqa ıxha. Lazarı I'sayka sacıgee sufrayne hiqiy-allanbışde yı'q'nee eyxhe. **3** Mayramee mane gahıl sura litralqa ələən, geed granın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybışılqa k'ya'a. Qiyğa mæng'ee cene ç'ərbışikə Mang'un g'elybı məttə'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. **4** I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqə qelesde Kariotğançəna Yahudee eyhen: **5** – Nya'a man q'ış xhebıd vəş dinarıs massa huvu, kar deşınbışıs bit'al hidı'ı? **6** Mang'vee man cuvab kar deşınbışda haa'ava deş eyhe, sıxnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utyə quvu vooxhe, mang'veeyid cus ikkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha. **7** I'see

eyhen: – Mana l'gıykar himee'el Məng'ee man q'ış g'iyinyne yiğis havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ıxhesin xhinnee q'ı. **8** Kar deşinbı gırgine gahbışılıycab şoka vuxhes, Zımee gırgine gahbışıl şoka ıxhes deş. **9** Gellesde Yahudeşik'le l'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa l'sa g'acesvacar deş, Vuceed hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür q'ı'na Lazar g'aces abı. **10** Lazarır-alla gellesde Yahudeşe hapk'ın, l'says inyam h'ı'. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ıkkıykan. **12** Qinne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşik'le l'sa İyusalimeeqa ayresva g'ayxhı. **13** Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qıgeebaç'e. Manbışe eyhen: – Hosanna! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena! İzrailıne Paççahıs şukur vuxhena! **14** l'see q'ı'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüid otk'un: **15** «Sionna yiş, qimeeqən! İleee, yiğna Paççah sa q'ı'uduxul alıxı vor qööl!» **16** Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee l'sa axtı q'ı'ıyle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadny Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. **17** l'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür q'ı'ıyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletin mançına gaf haa'a. **18** Milletik'le l'see man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle. **19** Mançıl-alla Fariseyaaşe sanasang'uk'le eyhen: – Vuççud yişde xılənçe qööl deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəəl! **20** Bayramıs İyusalimqa l'bəədatısva abıynbışde yı'q'nee Yunarıb vuxhaynı. **21** Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filipne k'anyaqa hapk'ın, miz k'lyaa'a: – Xərna, şak'le l'sa g'aces ıkkın. **22** Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf l'says haa'a. **23** l'see alidghınıy qele: – İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'ıyelqa g'a'aypxhı qıdevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. **25** Cuna l'mı'r vukkanang'vee, mana avaa'ın haa'as. İne dyunyel cune l'mrena hıdyaa'ang'veeme, mana gırgine gahbışis havaces. (aİōnios g166) **26** Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqr qihna qoracen. Zı nyaa ıxhee, Yızda nukarır maa'ar ıxhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as. **27** Həşde Yızın yik' ulyoık'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attıxhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeecar qarı. **28** Dek, Yiğın do axtı qe'el Manke xəənçe ses qayle: – Yızın do axtı q'ı'ıyn, meedid axtı qa'asın! **29** Maa'ab ulyoızurne sabaranbışe eyhen: – Xəybı g'əhətqı'. Mansanbışde eyhen: – Mang'uka malaaik

yuşan h'ı'. **30** l'see manbışis alidghınıy qele: – Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadı. **31** İne dyunyeyıs məhkama alğahasda gah hipxhırna, in dyunye vuk'lek ıkkakkan iblis g'eheşşesda. **32** Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'ts'a'as. **33** l'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. **34** Milletin Mang'us alidghınıy qele: – Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masıxh gırgine gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune? (aİōnios g165) **35** Manke l'see manbışik'le eyhen: – Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ıxhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaaqa ark'ınıy ats'a eyxhen deş. **36** Nur vodnang'a Nur inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva. l'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena. **37** l'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. **38** Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe: «Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam h'ı'? Şavusne Rəbbına guc gyaagu?» **39** Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cıgee inəxüid uvhuva: **40** «Allahee manbışın ulepı bı'rq' q'ı, yik'bıd g'ayelqa sak'al h'ı', ulepışıka g'imecenva, yik'bışısıd haymeexhecenva, Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbı yug qee'eva». **41** Yeşayayk'le l'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan h'ı'. **42** Ç'ak'ınbışde geebınbışe l'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagogeençe g'e'eebaşe, manbı qəvəyq'an vooxhe. **43** Manbışis Allahee deş, insanaaşee cos q'ıymat huvu vukkiykan. **44** l'see axtıda eyhen: – Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. **45** Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'eece. **46** Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı. **47** Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hıd'ı', Zı mana muhaakıma ha'as deş. Zı dyunye muhaakıma ha'asva deş, man g'attıxhana'asva qarı. **48** Zı əq'əna q'ı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'ana sa karan muhaakıma ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yiğıl mana mançın muhaakıma ha'as. **49** Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. **50** Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgine gahbışısda l'mı'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen. (aİōnios g166)

13 Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. l'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkisqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeıyn Cın telebabı vukkiykininbı. Mang'us

manbı qik'asmee vukkiykananbı. 2 Exhalin otxhunıy oxhanasde gahlı, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqa qeleva Kariotğañçene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eçcu ıxha. 3 I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqa quvu ıxhay ats'annıy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa ǎlyhǎəs ıxhayid ats'annıy. 4 Mana sufranıle oza qıxha, tanalın kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al. 5 Qiyğa Mang'vee İyagameeqa xhyan ky'tı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mǎtta'a. 6 I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen: – Xǎrna, Ğıne yızın g'elybı hoğalas? 7 I'see mang'uk'le eyhen: – Zı hǎşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hıxharas. 8 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ğı yızın g'elybı mısacad hoğalas deş! I'see mang'us alidğhınıy qele: – Zı ğı hudyorguleene, vasse Yızde k'ane ixhes ǎxǎs deş. (aıōn g165) 9 Şimon-Pyoturee Mang'us alidğhınıy qele: – Xǎrna, saccu yızın g'elybicad deş, xıleppid, vuk'ulyub hoğğle. 10 I'see mang'us alidğhınıy qele: – ǎyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'ǎv, mana ooğañçe-avqamee mǎttıra vor. Şunab mǎttıba vob, saccu gırgınbı deş. 11 I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılyaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırgınbı mǎttıba deş vobunbıva» eyhe. 12 Manbışın g'elybı hodğulıyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen: – Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? 13 Şu Zalqa Mǎ'allım, Xǎrnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. 14 Zı Mǎ'allımıy Xǎrnanang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkın. 15 Zı şok'le şu ha'as ıkkanan hagıyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. 16 Zı şok'le hǎk'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvıyng'ule xǎrna deş vor. 17 Hǎşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtıvararıb. 18 Zı man vuşde gırgıng'une hǎk'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'ǎvxıynbı vaats'anbı. Hasre hǎşde Muq'addasne Otk'unee otk'unıyn ixhecen: «Yızın gıney otxhunıng'ıvee Zalqa g'el g'ott'ul». 19 Man karbı gırgınbı ǎgılycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axhhes. 20 Zı şok'le hǎk'en eyhe, Zı g'axuvıyn insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyır Zı G'axuvınar k'ane qa'asda. 21 Manıd vuhıyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen: – Zı şok'le hǎk'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqa qeles. 22 Telebabışık'le I'see şavne hǎk'eeıy eyheva dyats'axhxa, sana-sang'ıuqa ılyaaqa. 23 I'says telebabışıke sa geer ıkkanna teleba Mang'une k'ane g'ılexha. 24 Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğañçe-alla hagvan, qiyğhıneçenva şavne hǎk'eeıy I'see eyhe. 25

Mana teleba I'says inekke k'ane g'alırxhu ıxha. Mang'vee I'sayke qiyğhanan: – Yızda Xǎrna, mana vuşıne? 26 I'see alidğhınıy qele: – İn gıneyın tıka k'yooq'u şavusqa quvıy, mana vor. Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğañçene dıxesqa Yahudaysqa qele. 27 Yahudee gıneyın tıka alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen: – Hucooyıy ha'a, zarada he'e! 28 I'see man nya'asıy uvhuva sufranıle şavulqacad hiyxhar deş. 29 Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa mǎxıd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışşeva» eyhe ixhes. Sayıb manbışıqa inǎxıbnı fıkır vuxha: Mang'vee «Kar deşınbış pıl bit'al he'eva» eyhe. 30 Gıneyına xııve alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığç'e. Manke xǎmınıy vob. 31 Mana qığç'ıyule qiyğa, I'see eyhen: – Hǎşde İnsanna Dix axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha. 32 Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyır Cune arna Mana axtı qa'as. Xılıy qıdı'ı axtı qa'as. 33 Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırıra gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşın ç'ak'ınbışık'le «Zı ark'ınne cigeeqa, şosse qavaales vǎxǎs deş» uvhuyn xhinne, hǎşded şok'le manva eyhe. 34 Zı şolqa ts'ebna ǎmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. 35 Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axhhesın. 36 Şimon-Pyoturee I'sayke qiyğhanan: – Xǎrna, nyaqane I'qqǎ? I'see alidğhınıy qele: – Zı hǎşde ǎlyhǎəsde cigeeqa vasse Zaqr qılına qales ǎxǎs deş, qiyğamee ğı maqa qales. 37 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Xǎrna, nya'a zasse hǎşde Vaqr qılına qales dǎxǎ? Yığnemee, zı yızde canıle ılyheç'e. 38 I'see mang'uk'le eyhen: – Yızdemee, ğı canıle ılyheç'eye? Zı vak'le hǎk'en eyhe, g'ıyna dadal hook'asse, ğı xhebne yǎqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14 – Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. 2 Yızde Dekkına xaa geeb cıga vob. Cıga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınıy, Zı vuşdemee cıga qaa'as I'qqǎ. 3 Hark'ın şos cıga qav'ıyule qiyğa, meer arı, şu Yızde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yızde k'ane vuxhes. 4 Zı ǎlyhǎəsde cigeeqana yǎq şok'le vaats'ana. 5 Tomasee I'sayk'le eyhen: – Xǎrna, Ğı nyaqa ark'ınıycar şak'le dyats'a, neñçe maqana yǎq vaats'a vooxheyıy? 6 I'see mang'uk'le eyhen: – Hǎk'ena yǎq, I'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yǎqqı'n ǎlyhǎəs ǎxǎs deş. 7 Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Hǎşdıyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna. 8 Filıppee Mang'uk'le eyhen: – Xǎrna, Ğı Dek şak'le hagve, man yışdemee ç'ǎv. 9 I'see mang'uk'le eyhen: – Filıpp, hǎk'erar vak'le Zı ats'a dışde?

Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkir g'acuna. Vasse naxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? **10** Zı Dekkine ar, Dekkir Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'eece. **11** Zı Dekkine, Dekkir Yizde arva eyhençılqa şu inyam he'e. Yizde işbişil-allaxheeyid inyam he'e. **12** Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'inyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəva, mang'usse mançıl-allad sıkl'ıldad geed işbı g'aces əxəs. **13** Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucou heqqee, Zı man gırgın ha'asın. **14** Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın. **15** – Şos Zı ikkanxhee, Yızın əmirbı he'e. **16** Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axılece. Mana gırgıne gahbişil şoka ixhes. (aiön g165) **17** Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. **18** Zı şı dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. **19** Sa sıkl'imne gahile dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa i'mı'r vodva, şoqab vuxhesda. **20** Mane yiğil şok'le ats'axhxhesin Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. **21** Şavaayiy Yızın əmirbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda. **22** Kariotğançene deş, manisa Yahudee l'sayk'le eyhen: – Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeys deş, şak'lecar hagvas ikkan? **23** l'see mang'us alidğhniy qele: – Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şı mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. **24** Zı dekkang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod. **25** Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. **26** Dekkee Yizde doyuile g'axılesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. **27** Zı vuşde yik'bişeençə şu abğançə opxhanın fikırbı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpəq'ıniy deşin fikırbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ənl! **28** Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ixhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesinbiniy, Dek Zaler xərnava. **29** Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ixhamee, şu inyam he'ecenva. **30** Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. **31** Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek

ikkanna, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçə əlyhəəs, oza qeəpxhe.

15 – Zı hək'ena tayang vor, Yizda Dekkir bağban. **2** Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sıkl'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. **3** Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'vuybnı. **4** Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bitəğ tayangıl idyavveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş. **5** Tayang Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'üne ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. **6** Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağeççuyın bitağ xhinne qeəqvvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa sıyk'al. **7** Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanın heqqe, man şos helesin. **8** Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxtür Yizda Dekkir axtı qa'as. **9** Dekkıs Zı nəxiüriy ikkan, Zasıb şu həməxiüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. **10** Nəxiüdiy Zı Dekkın əmirbı ha'a, Mang'üne mühübee axva, şunad Yızın əmirbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas. **11** Yizda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxiüb şunab şadvalın gyavts'ecen. **12** Yizda əmr ina vob: Zas şu vukkanın xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne. **13** Cuna i'mı'r hambazaşınemee huvuyng'ule geeb, şavusseceb vukkiykanas vəəxəs deş. **14** Şu Yızın əmirbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. **15** Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalıkl'le cune iyesee hucou ha'a ixhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. **16** Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuile Dekkike hucou heqqee, Mang'vee şos helesin. **17** Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne. **18** – Dyunyeys şu g'imeebace qeəpxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava. **19** Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxhiy, dyunyeys şu çınbıva vukkiykanasınbiniy. Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeys şu g'imeebace qeəpxha. **20** Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı allı'ixhe, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'inyxhiy, şu uvhuymıd ha'asınbı. **21** Manbişik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. **22** Zı arı manbişik'le ittevhuynxhiy, manbişıl bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbişiqa bınahbişiqe heepxasın ghal deşin. **23** Şavuk'leyiy Zı g'imeece, mang'uk'le Yizda Dekkir g'imeece vor. **24** Zı, mankilqamee manbişde yı'q'nee hı'iyın əlaamatbı hidi'inyxhiy, manbişiqa bınah vuxhes

deşdiy. Həşdemee manbişik'le Zı hı'ıyn g'acu, Zınar, Yızda Dekkır manbişik'le g'imeebace qeepxha. **25** Məxüüd cone Q'aanune otk'un: «Manbişis Zı nişilycar-alla g'imeece qıxha». Məxüüdü ixhayn. **26** Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axiles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yızde hək'ee şahaadat haa'as. **27** Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16 – Yəqqı'le qıgmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe. **2** Şu sinagogbişeence g'eeşşesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbişisqa məxüüd qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a. **3** Zınar, Dekkır manbişik'le qıvdyaats'ıva, manbişe man ha'asın. **4** Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabimée, şosse yik'el himiyxacenva. Zı şoka ixhaynçıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhedeşdiy. **5** – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəna?» qiyghandeş. **6** Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı. **7** Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayresdeş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axilesın. **8** Man qadimée, insanaşına binah aq'valqa qığaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas. **9** Manbişda binah Zalqa inyam hidi'iy vob. **10** Mançin Yızda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayır g'acesdeş. **11** Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ikkekane iblisın məhkama ixhay. **12** Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharasdeş. **13** Hək'en xət qa'an Rı'h qadimée, Mançis şos bıkrına hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhesdeş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes. **14** Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. **15** Dekkıqa vodun, gırın Yızın vod. Mançıl-allad in Rı'hün Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu. **16** – Sık'inne gahile şok'le Zı g'acesdeş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda. **17** Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen: – «Sık'inne gahile şok'le Zı g'acesdeş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan? **18** Manbişe sana-sang'uke qiyghanan: – Mang'vee eyhen «sık'inna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hixxhardeş. **19** I'sayk'le manbişe qiyghanas ıkkanan ats'axhıxa, manbişik'le eyhen: – «Sık'inne gahile Zı g'acesdeş, sık'inne gahileme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? **20** Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as,

dyunyeme şadxhesin. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalılqa sak'alas. **21** Zəyfee uşax ixhesda gah qabimée, aq'va qa'a. Uşax ixhameeme ts'ıtsı'ıyn ık'ar məng'ısse yik'eliyxanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena. **22** Həməxüüd şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesinçıab, manke vuşun yik'bı şadxhesinbı. Şavaacabı vuşda şadvalla g'avşesdeş. **23** Mane yiğıl şu Zake vuççud qiyghanasdeş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yızde doyuile şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. **24** Həşdilqamee şu Yızde doyuile vuççud heqqıdeş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'bıd şadvalin gyats'esınbı. **25** – Ögiliycad Zı misaalabı ts'ıts'a'a-ts'ıts'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'ıts'a'a-ts'ıts'a'a yuşan ha'asdeş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'i yuşan ha'as. **26** Mane gahıl şu Yızde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasvadeş eyhe. **27** Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva. **28** Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyle meer Dekkine k'anyaqa əlyhəə. **29** Telebabışe eyhen: – Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'i yuşan hı'ı, misaalabı ts'ıts'ı'ıdeş. **30** Həşde şalqa hitxhır, Vak'le gırğincad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesin alidğınıy eyxhevud. Şı mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva. **31** I'see manbişike qiyghanan: – Həşde inyam ha'anne? **32** Vuşun gırğınbı vuşde xaybışeeqa ehəvkasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qöönə, hipxhırna. Zı Zıcardeş vor, Yızda Dekır Zaka vor. **33** İn gırğın Zı şok'le eyhen, şu Yızde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyele dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle gəmıxhana.

17 I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakki, eyhen: – Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeyir Ğu axtı qe'ecen. **2** Ğu gırğing'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuyınbişis gırğine gahbişisda i'mı'r hevlecenva. (aiōnios g166) **3** Gırğine gahbişisda i'mı'r mana vob: hasre ats'axhıxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ixhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masıx qıvaats'ecen. (aiōnios g166) **4** Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. **5** Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle. **6** Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaşıs Zı Ğu vuşu ixhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbişed Ğu eyhenbı hı'ı. **7** Manbişik'le həşde ats'an, Zas huvuyın gırğın kar Vaken vodun. **8** Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbişisid xət qı'ı, manbişed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ixhay,

manbişik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbişe inyam ha'an. 9 Zı dyunyeynemee deş, manbişik-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğıme Zas manbı huvu. 10 Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınd Yızın vod. Zı manbişile ğana axtı qıxha. 11 Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuka havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbı, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. 12 Zı manbişikanang'a, Zas huvuyınbı Yiğne doyukanıy Zı havaace. Zı manbişda nenacar aqval hı'ı deş. Manbişda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüid otk'un. 13 Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbişika vuxhecenva. 14 Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbişis xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbı ine dyunyeynı deş vobunbı, dyunyeyns manbı g'umooce qeepxha. 15 Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısınçike havaacecenva haa'a. 16 Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbı ine dyunyeynı deş vobınbı. 17 Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. 18 Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyın xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. 19 Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbişdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqqa qele. 20 Saccu manbişdemee deş, manbişde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbişdemeyib düə haa'a. 21 Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbı, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. 22 Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbişis huvu, Şı sanab xhinnee, manbı sa vuxhecenva. 23 Zı manbişde ar, Ğınar Yızde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan. 24 Dek, Zas ikkanan, Zas huvuyınbı Zınane cigee Zaka sacıgee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. 25 Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbişik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayın. 26 Ğu vuşu ıxhay Zı manbişik'le haguyn, meedid hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykınıy manbişiqad ixhecen, Zınar manbişde ar axvacen.

18 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacıgee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğec'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkebaç'e. 2 I'sa himva eyhesse telebabışika maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man cıga ats'annıy. 3 Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayıb kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy fariseyaaşe g'axuvuyne g'aravulyçeeşika arayle. Manbişde xile bazırıbı,

ts'abı, silahbı eyxhe. 4 I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qiğec'u, manbişike qiyghan: – Vuşune t'abala'a? 5 Mang'us alidghniy qele: – Nazaretğançena I'sa. I'see manbişik'le eyhen: – Zı vorna. Mana mering'une xılyaqqa qelena Yahudar manbişika ıxha. 6 I'see manbişik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gızyabaççe. 7 I'see meed manbişike qiyghanan: – Vuşune t'abal ha'a? Manbişe eyhen: – Nazaretğançena I'sa. 8 I'see alidghniy qele: – Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen. 9 I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuyınbişda nenacar agvalas harsıl deş». 10 Şimon-Pyoturuqa g'ılinc ıxha. Man qiğaysu xəne kaahinne nukarile k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'a'adaççen. Mane nukarın do Malx ıxha. 11 Manke I'see Pyoturık'le eyhen: – G'ılinc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyın əq'übayn k'ola ulymoğane? 12 Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacıgee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan. 13 Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkokka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xəna kaahiniy vor. 14 «Millemneme sa İnsanın qik'uy yugdav» Yahudeeşine ç'ak'ınbişik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor. 15 Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacıgee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. 16 Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'ıyqa qiğec'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkayyhe. 17 Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan: – Deşxhee, Ğınar mane İnsanne telebabışkenane vor? Pyoturee «De'eşva» eyhe. 18 Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbişde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. 19 Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbişde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. 20 I'see mang'us alidghniy qele: – Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbişeyiy Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. 21 Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbişik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı. 22 I'sa cuvab uvhu ç'avxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan: – Xərne kaahinis məxüidne cuvab qelen? 23 I'see mang'us alidghniy qele: – Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neni qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə? 24 Qiyğa Hannanee I'sa g'el-

xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixele. **25** Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, ğunar Mang'une telebabişdane vor? Mang'vee «De'eşva» alidghınyı qele. **26** Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee i'xı' k'ırı g'a'açcuıyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan: – Mang'uka sacıgee zak'le ğu dışdıy bağee g'acu? **27** Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a. **28** Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne sarayeeqa qıkkeka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxıne otxhınıyked oxhanas xəcenva, manbı co sarayeeqa ikkebaç'e deş. **29** Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen: – Nena bınahne İng'ulqa g'ıvıyxhe? **30** Manbışe Pilatıs alidghınyı qele: – Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdıy. **31** Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışıs sİK'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Pilatık'le eyhen: – Şaqa vuşumecar gik'asda ıcaaza deşda. **32** Məxiüd I'see Vuc nəxiüriy q'ik'asva uvhıyn ıxhıcenva eyxhe. **33** Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen: – Yahudeeşına Paççah Ğune? **34** I'see alidghınyı qele: – Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebmıbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu? **35** Pilatee eyhen: – Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xılyaqqa yığne millətiniy kaahinaaşine ç'ak'ınbişe quvu. Eyhe, Ğu hucooyıy hı'ı? **36** I'see mang'us alidghınyı qele: – Yızda Paççahıyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yızda Paççahıyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yızde yaqqı'lnıbı Yahudeeşine ç'ak'ınbişde xılyaqqa qımelecenva saç'ıvkasınbınyı. Yızda Paççahıyvallame inçena deş vob. **37** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Ğu manke Paççahne? I'see alidghınyı qele: – Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunelqa qarı. Vuşuyıy hək'ene sural Zal k'ırı alıxhxhesin. **38** Pilatee Mang'uke qiyghan: – Hək'en sura vodunne? Man qiyghınıyile qiyğa, mana meer Yahudeeşısqa qığeç'u, manbışik'le eyhen: – Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. **39** Şoqa ədət vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ıkkınxhee, vuşdemee «Yahudeeşına Paççah» g'aykkas? **40** Manbışe alidghınyı qeleng'a, ts'ırbı hı'ı eyhen: – Mana deş, Barabba g'aykke! Barabbamee g'uldur ıxha.

19 Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümquqqa heles ilekka. **2** Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahlıqa xhıneeıyd, tanalqa ç'əran tanalınbı aly'a. **3** Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşına Paççah, geer qa'ana!» uvhu

Mang'une aq'vays i'xıyxə ıxha. **4** Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen: – Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykıva sayıd şok'le g'acecınva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe. **5** Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalıne ç'ərane tanalınçıka g'aqa qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana İnsan haane! **6** Kaahinaaşine ç'ak'ınbişik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eval!» ts'ırbı ha'a. Pilatee manbışik'le eyhen: – Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş. **7** Yahudeeşine ç'ak'ınbişe mang'us alidghınyı qele: – Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sİK'ı Mana qık'as ıkkın, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva. **8** Pilatık'le man g'ayxhımee, mana sİK'ırar qəyq'ən giyğal. **9** Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan: – Ğu nençene vor? I'see mançıs alidghınyı qele deş. **10** Pilatee Mang'uk'le eyhen: – Zasnı alidghınyı qıdele? Vak'le ats'a dışde, Ğu g'aykkası, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə? **11** I'see mang'us alidghınyı qele: – Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuçud vasse ha'as əxəs deşdıy. Mançıl-allad Zı yığne xılyaqqa quvuıyğ'ulqa valeb geeb bınah gyooxha. **12** Mançile qiyğar Pilatıs Mana g'aykkas ıkkıykan, Yahudeeşeme ts'ırıka eyhen: – Ğu Mana g'aykkee, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayıy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe. **13** Pilatık'le manva g'ayxhımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cıgee giy'ar. (Mane yaqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) **14** Peesaxayle ögiylin man yığ ülycümən yığ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneval!» eyhe. **15** Manbışe ts'ırbı ha'a, eyhen: – De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e! Pilatee manbışike qiyghanan: – Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e? Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe alidghınyı qele: – İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda! **16** Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbışısqa qele. Eskeraaş I'sa aqqı, qıkkekkana. **17** I'see çarmıxı Vuceed alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhıne cıgeeqa ilqec'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.) **18** Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbışda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. **19** Pilatee q'ıval ooad «Yahudeeşına Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a. **20** I'sa çarmıxılqa ts'its'ııyn cıga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınışe man otk'unıynbı qətq'ı'ynbı. Q'ıval ooyud cühüt'yaaşine, latımne, yunanne mızyaaşıl otk'un ıxha. **21** Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbişe Pilatık'le eyhen: –

«Yahudeeşina Paççaħ» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççaħva, eyhenava» ok'ne. **22** Pilatee alidghiniy qele: – Zı ok'anasın otk'uniyn. **23** I'sa çarmıxılqa ts'its'iynə gahıl, Mang'un tanalınbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone y'i'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıkırne parçeykecad hı'iyn gurt ıxha. **24** Manbişe sana-sang'uk'le eyhen: – İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha. Məxiüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe: «Yızın tanalınbı cos bit'al ha'as, yizde tanalınçinemee çöp k'eççes». **25** I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. **26** I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen: – Yed, ina yiğna dix vor! **27** Qiyğa telebayk'led eyhen: – İna yiğna yed vor! Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka. **28** Qiyğa I'sayk'le, gırın bıkırxha g'acu, eyhen: – Xhyan ikkan! Məxiüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe. **29** Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooc'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'i'şılqa gupk'a q'i'xi', I'sayne ghalesqa qa'a. **30** I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalayaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qiğeç'en. **31** Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbişin g'elin barkv'bı haq'var hı'ı, qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqgeva» eyhe. Manbişis qüvxüynbı Şabbatne yiğil çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qöone Şabbatne yiğil xədin bayram ıxha. **32** Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşin ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. **33** I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. **34** Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'aç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse. **35** Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenava. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an. **36** Man gırın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş». **37** Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbişe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas». **38** Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatısqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəyq'ənvə, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. **39** Yusufukasana Nikodimir ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmdə arımanıy.

Nikodimee xhebts'al kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. **40** I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis sik'ı, ətirbışıka katanıke hı'iynə kafaneeqa hiyk'ar. **41** I'sa çarmıxılqa ts'its'iynə cıgee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankılqamee vuşucar k'ideyxhına sa mağara vuxha. **42** Ögiyle cühüt'yaaşin Şabbatın yiğ qöova, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20 Ülycümne ts'ettıynə yiğil, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce. **2** Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbişik'le eyhen: – Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş. **3** Pyoturiy manasa teleba g'aqa qiğepç'ı, mağaraysqana avayk'an. **4** Mana q'öyürsana sacıgee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırna zaara i'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar. **5** Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. **6** Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy **7** I'sayne vuk'lelqa gyuvxhına desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanıke curayba gyuvxhu vuxha. **8** Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. **9** Manbişe I'sa hapt'ıynbişde yı'q'neençe oza qıxhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. **10** Qiyğa telebabı xaybışeeqa siviyk'al. **11** Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. **12** Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaik g'eece. Manbişda sa I'sayn mayıt gıxhxhiyne cigayne vuk'ulynane cıgee, manasar g'elybımane cıgee gyu'ur ıxha. **13** Manbişe qiyghan: – Zəiyfa, nya'a geeşe? Mayrameeyid manbişik'le eyhen: – Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gıxhxhiyid ats'a deş. **14** Man uvhu yı'q'əlqa ileekıyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'eece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş. **15** I'see məng'ıke qiyghanan: – Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a? Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen: – Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayıy gıxhxhı zak'le eyhe, zınar hark'in Mana alyart'as. **16** I'see məng'ık'le eyhen: – Mayram! Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen: – Ravvuni! (Mə'əllimva eyhen vodun.) **17** I'see məng'ı'k'le eyhen: – Zı ıqmaqqa, Zas Dekkısqa ıqçeç'es ikkan. Yizde çocaaşısqa hark'in, manbişik'le eyhe: «Yızde Dekkine – vuşde Dekkine, Yızde Allahne –

vuşde Allahne k'anyaqa ilqəə». 18 Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen: – Zak'le yişda Xərna g'acu! Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man vuşan ha'an. 19 Ülyücmne ts'ettiyne yiğne, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvayq'ənvə, telebabımane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! 20 Mamıd uvhu, telebabışik'le Cun xileppiyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. 21 I'see manbışik'le meed eyhen: – Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyun xhinne, Zınab şu g'uxoole. 22 Mamıd uvhuyle qiyğə, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen: – Muq'addasin Rı'h aleet'! 23 Şavneyiy şu binahile ilğeepç'ı, manbışda binah havaakalasda, şavneyiy binahile şu ilyhıdeepç'ı, manbışda binah havaakalas deş. 24 Yıts'ıq'vəne telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ixha deş. 25 Manesa telebabışe Tomasik'le «Yişda Xərna g'acuva» uvhume, mang'vee eyhen: – G'adaxbışe Mang'une xilepbışik hı'iyin cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sidyoot'eene, ak'vaaykıl xıl qıdet'veene, şu eyhençılqə zı hayexhe deş. 26 Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqə sabımee, Tomasır manbışika eyxhe. Akkabı qı'ı ixheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen: – Şos salam vuxhena! 27 Mançile qiyğə Tomasik'le eyhen: – T'ub inyaqa hopke, Yızde xileppışıqa ilekke. Xılıd hotku, Yızde ak'vaalqa gıxhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe! 28 Tomasee Mang'us alidghınıy qele: – Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor! 29 I'see mang'uk'le eyhen: – Vak'le Zı g'acuyñçıl-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nımee baxtıvarıy! 30 I'see telebabışde ulene ögil meğin geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş. 31 İnyaa otk'unınbı, mançıl-alla otk'un, I'sa Masıxh ixhalqa, Allahna Dix ixhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doylulqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışısdə rı'mır vuxhes.

21 Sabara gahile I'sa Tiberıyayne (Galıleyne) golyune k'aneqa meer telebabışısqa arayle. Man inəxiüd ixha: 2 Şımon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galıleyayne Kana xıveeçena Natanael, Zavdayn dıxbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqə savayle. 3 Şımon-Pyoturee manbışik'le eyhen: – Zı baluğ aqqas ı'qqə. Mansanbışed mang'uk'le eyhen: – Şınab vaka vüqqə. Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıvıy'ar. Mane xəmdə manbışısse vuççud aqqas əxə deş. 4 Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ixhay ats'axhxhe deş. 5 I'see manbışik'le eyhen: – Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne? Mang'us alidghınıy qele:

– De'eş. 6 I'see meed eyhen: – Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın. Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manımeen baluğ qadayle, manbışısse yı'q'valike tor qığaççes dəxə aaxva. 7 Manke I'says geer ikkanne telebee Pyoturuk'le eyhen: – İna yişda Xərna vor. Şımon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ixhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyın tanalınbı culqa alitk'ır, xhıneeqa ayhe. 8 Mansa telebabımee, mang'uqab qıhna lotk'eecc baluğnan torud hadəğva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş xilekkumnacab xhıneeqa ikkeepç'ı vuxha. 9 Manbı lotk'eençə qığeepç'ımee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çılqa gıxhxhiyn baluğiy çine k'anedın gıney g'eece. 10 I'see manbışik'le eyhen: – Həşde şu aqqıyne baluğaasıke qale. 11 Şımon-Pyotur lotk'eeqa ılqəç'u, vəşşə xhots'ale xhebillə xəđın baluğnan tor ts'ıts'ı'ı, golyune mıgıleqqa qadayle. Baluğar geed ixheeyid, tor qıt'axxa deş. 12 I'see manbışik'le eyhen: – Qudoora, miç'eedıyn otxhunıy oxhne. Telebabışde neng'veeccad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdıy. Manbışik'le Mana yişda Xərna ixhay ats'annıy. 13 I'sa k'anyaqa qarı, manbışıs gıneyiy baluğ hele. 14 I'sa üç'ür qıxhayle qiyğə, xhebir'es telebabışısqa arayle. 15 Miç'eedıyne otxhunıy qiyğə, I'see Şımon-Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı, manbışıs Zı ıkkannançile, geerne ıkkannan? Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın urğbı uxhiyxhne. 16 Q'öd'ım meed Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı ıkkannane? Mang'veeyid I'sayk'le eyhen: – Ho'o, yızda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykınıy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Yızde vəq'əbışda hee'e. 17 Xhebid'es Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şımon, vas Zı ıkkannane? Pyoturee xhebid'es I'see cuke «Zı ıkkannaneva?» qiyghınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen: – Yızda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne. 18 Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalınbı alı'ı, vas ıkkanne cıgeeqə hayk'annanıy. Q'əs qıxhameeme, ğu xileppı hotk'es, mering'veeyid valqa tanalınbı aly'a's, vas dekkaneccar cıgeeqə ikkees. 19 Məxiüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ixha. Mamıd uvhuyle qiyğə, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen: – Zaqar qıhna qora. 20 Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkanne teleba coqar qıhna qöğ g'eece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inneke k'ane g'alırxhu «Yızda Xərna, Ğu mering'ıne xılyaqə qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana

ixha. **21** Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen: – Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınxhiy, mançike vas hucoona? Çu Zaqar qihna qora. **23** Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu. **24** Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob. **25** I'see hı'iyın geed medın karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hı'iyınmeen gırgın karbı sassadna otk'uniyınxhiy, otk'uniyınmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Yaaq'ub

1 Zı Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbişde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'iq'vəne Izrailyne nasılıs salam hoole! **2** Yızın çöcar, şu geedne dağamne karbişika siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. **3** Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xətxe. **4** Sabır vuşde ad manimee xətx qixhes ikkan, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbişilqa hivxharasınbı. **5** Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahike hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. **6** Şavaayiy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheye-dyooxheyeve eyhenar, mıtın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne murtık akar. **7** Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbe helesinniyxhanva. **8** Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş. **9** İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına cıga vaats'a vuxhes vukkan. **10** Karnang'uk'lemece cuna avqana cıga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'i'ğənasda. **11** Veriğ qiğevç'umee, mançine yissyaaxalin ok' qooqqa'a, ok'alin t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbişee k'eçe. **12** Siliys i'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxı'ıng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbişisda i'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ikkananbişde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. **13** Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pisde karbişika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pisde karaka siliys i'xı'yxənə deş. **14** Gırgın insanar cos ikkanne karbişincab siliys üvxi'yxə, mane karbişın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. **15** Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana. **16** Zas vukkanan çöcar, horan humoot'alcen! **17** Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvun vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. **18** Mang'vee şı çopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, şı g'əvxü, Vuce itxhinne karbişın ts'eppiynbı hav'u. **19** Zas vukkanan yızın çöcar, hasre gırgıne insanaşe k'ırı alixhhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılta eeqecen, qələsın eyhesnang'ab sabırıkı vuxhecen. **20** İnsan qəlikanang'a, mang'vee Allahıs

ikkanan qotkun karbı ha'a deş. **21** Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xətx qixhecen. Mançisse şu g'attıvxhan ha'as vəxə. **22** Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançın eyhenid ha'as ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. **23** Uvhuyn g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: **24** Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. **25** Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attıvxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hıxan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes. **26** Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qöoxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəxəxhee, mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'i'b nişısab kara abayle deş. **27** Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbışıs, adamer dena avxuynbışıs dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbişilqa ilydekkana.

2 Yızın çöcar, nureene I'sa Masixhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqaş ikkan deş. **2** Şu sabıyne cıgeeqa, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalınbiyiy t'ubelib k'ınəğəyına t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalınçee ixheene. **3** Şu gıranın tanalınbı ali'ıng'uqa ilyaaki: «Qora, ina yugna cıga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybişeeqar gyu'reva» uvheene, **4** şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karadəən fıkrınan haakımar xhinne qeebaxhe. **5** Zas vukkanan çöcar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşınbı g'əvxü, manbışıs geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahıyvalla Vuc ikkanne gırgıng'us hevlesva. Məxüid Mang'vee kar deşınbışıs ha'as. **6** Şumee kar deşda uleke alişşu. Nya'a, şu karnanbişe dişde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabişeeqa ts'its'aa'a? **7** Nya'a, manbişe dişde, vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele? **8** Allahne Paççahıvaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ğu nəxüriyi ikkan həməxür ikkiykne». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. **9** Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaşhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. **10** Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob. **11** «Zına hima'ava» Uvhuynge «Gimek'avad» uvhuynniy.

Ğu zina hidy'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnecar eyxhe. **12** Allahee insanar g'attıvıxhan haa'ane Q'aanunun sik'ı şu mähkameeqa ts'ıts'a'as. Mançıl-allad ghalençe qı'ğəənçılqab, şu ha'ançılqab yugba fıkrı hevle. **13** Rəhı'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıkaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan mähkama alğahas. **14** Yızın çocar, şavaameecad «Zaqa iman vodva» eyheme, çıs sik'ınud işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdine imanisse mana g'attıxhan ha'as əxəyee? **15** İlyaaqe, vuşde çocuqayee, yıçuyqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee, **16** şunad manbışıs ikkanne karbışın nencad hıdevu, manbışik'le «Nişınacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhıneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışıs hucoona hıyxhar? **17** İmanud həməxüdüd vod, şoqa mançıs sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'ıyn xhinne eyxhe. **18** Vuşde şavussemeccad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançıs sik'ıyn işbı». Vasse yığın iman mançıs sik'ıyn işbı dena hagvas əxasınne? Yızın imanud yızde işbıdcad hagvas. **19** Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cınaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançısıb zeze ooxhana. **20** Ək'el deşda insan, vak'le mançıs sik'ıyn işbı denan iman nişıscağ karar'dəvva ats'anne? **21** Yışda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dix l'saq' q'urbınbı allya'ane cıgalqa gıxhxhımee dışdıy, Allahee mana qorkunava uvhu? **22** Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançıke cureedaxhxhe deş. Mang'une işbışee, mang'un iman hək'en ıxhay hagu. **23** Məxüđ Muq'addasne Otk'ıneee otk'ıunin eyxhe: «İbrıhımee Allahee uvhuynçılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a». İbrıhımik'led Allahna hambazva eyhe. **24** Şok'leccad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'ıyne işbışık ar çıkana qorkuna eyxhe. **25** Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qıyelee'e. Məng'ee izrailybışe g'axuvıynbışıs aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u. Nya'a mana, mane yıce hav'ıyne işıl-alla dışdıy qorkuna hı'sab hey'ı? **26** Nəxdiy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çıs sik'ıyn işbı dena qek'a.

3 Yızın çocar, şoqa geeb mə'allımar mooxhecen. Şok'le ats'an, şı, mə'allımaaşee geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. **2** Yışde gırgıng'vee gellesde işbışee bınah haa'a. Şavaayıy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cusseccar vuc xıle aqqas əxəna insan vor. **3** Balkanaaşee şı eyhen he'ecenva, şı mançıne ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qıyğab şı mana şas vukkanne suralqa alıvk'ar haa'a. **4** İlyaaqe, nımee xəđın gamı ixheeyid, nımee ç'ak'ın mıtısbı e'eeyid, man ar ulıyozulyung'vee

k'ınne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka. **5** Mızınud həməxüdüd ha'a, tanan sa k'ınin sura ıxheeyid, çıncab vuc geeb xəbna xhinne Haagva. İlyaaqede, sa k'ınne ts'ünqün bıkırın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. **6** Mızıb ts'acab vobna. Mız canane əzaabışde əree nekke qopkuvalla deşın əzaa vod. Mançın insan bıkırra əqə'əna. Mana cehınyamıke g'ooxha, qıyğab mançın l'mı'rcab gyooxhan ha'a. (Geenna q1067) **7** Gırgıncad həyvanar, şıt'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşısse saq'vana'as əxənbı. **8** Mız saq'vana'asmeee insanaaşısne neng'ıussecab vəəxə deş. Mız avqas dyooxhena balyaa vod, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'ıy vob. **9** Şı mane mızeka yışda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısıb bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dışde ıpxhın? **10** Sa ghalençecab şukurub, bed-düəyib qığəəna. Yızın çocar, məxüdüd ixhes ıkkın deş. **11** Sa xhyan l'lqəəne cıgeençe, sayangada yugunıy q'ap'ın xhyan ılqəç'ennexhe? **12** Yızın çocar, incılıyve yıvesse zeytun, tayangısseb incılıy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxüdüd, sa xhyan l'lqəəne cıgeençe sayangada, yugunıy q'ap'ın xhyan l'lqəəne deşxhe. **13** Vuşde yı'q'ınee, k'orana ək'elynanayıy k'oran ats'ılynana vornane? Vuceedar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne l'mreeka, vucee hı'ıyn yugun işbı k'orane ək'elıka hı'ıva hagvecen. **14** De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüdüd hor ha'a. **15** Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ıne dyunyeyne, insanna, şeyt'amıkəna vob. **16** Nyaabıy insanaaşee conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pısvalıy eyxhe. **17** Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, sıç'dekvana, g'üvənana, mızelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. **18** İnsanaaşın uğoodıy bıyiy dışmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qıyğad qopkuvalın şagav sa'a.

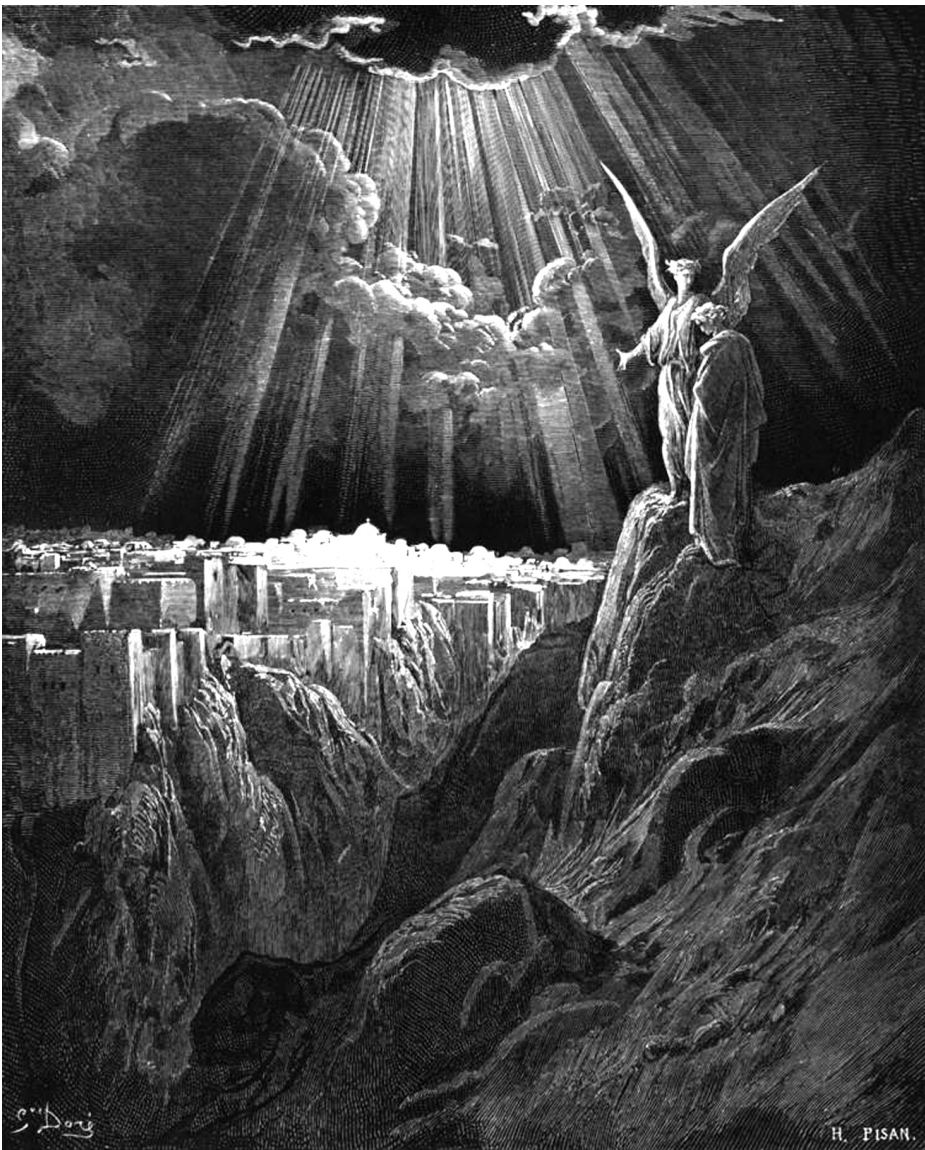
4 Nənçəne şos cuvabılqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıy bı eyxhe? Nya'a, man şu abğənçe oodane xuruşbışıke dışde vod? **2** Şos hucoomeccad ıkkınang'a, şosse man xıle qa'as dəxəmee, şu insan qek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomeccad ıkkınmee, man kar xıle qa'as dəxəmeeyid, uğoodanı. Şu Allahıke hıdeqqava, şoqa man kar deş. **3** Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pışde işbışıs heqqava hıdele. **4** Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dışde, ıne dyunyeykana hambazıyvalla, Allahıkana dışmanıyvalı vobna? İne dyunyeyka hambazıyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs

duşman ha'a. 5 Sayid şosqa h m x dmede q d, Muq'addasne Otk'unee h m x dcadme otk'un: «Nya'a Allahee d şde, şas r'ıh huvu? Mang'us şi vukkan vuxhal-alla, Mana  d r x  deş şi Cule şayrı mering'us i' b dat ha'amee». 6 Mang'vee şas man ile hexxanab yugvalla haa'ana. Man il-allad Muq'addasne Otk'unee in x d eyhe: «Allahee cocab co axtıba vukkekkanbışıda y q q'ats'aak'van, Cocab co axtıba vukdekanbışısmee Cuna yugvalla haagva». 7 Man il-allab Allahee eyhen iqa gyuv'ur-ozax qeepxhe, iblis iskanan hıma'a, manke iblisid şoke hixvasın. 8 Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qixhes. Binahnanbı, xıleppi hoğle, Allahne y qqı'l' it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik' bı m tte'e. 9 Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gya e! Hasre vuşun aq na gya suylqa, şadvallab derdılqa savk'lece. 10 R bbine  gil haaq'vre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as. 11  ocar, sana-sang'une h k'ee pısın immeyhe. şavaayıy  ocune h k'ee pısın eyhe, şavaayıy  oculena haa'a, m ring'vee Q'aanunub pıs haa'a.  nsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, man ına haakim eyxhe. 12 Q'aanun Huvunar, Haakimir sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attıvıxhan haa'asıb v  x na saccu Mana vor.  u vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ęucar vake haakim haa'a? 13 H şde m x d eyhenbışe k'ırı alıxhhece: «G'ıynayee, g'ıyqayee şi sa neneme şahareeq hapk'ın, maa sa senna avxu, kar alışşı massa huvu, pıl ha'as». 14 Man ılqa axvee, şok'le g'ıyqa vuk'lelqa hucocme qales ats'ad deş. Yişda i'mı'r hucoc eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyęad ayk'anne booğak akar. 15 Man ılesa şu eyhe: «R bbis ikkiykinnee, hıdyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». 16 H şdemee şu, ęırgın vuşde xıledın xhinne, ęırgın şosse  x n xhinne yuşan haa'a. M x b yuşan hav'uy qotkuda deş vod. 17 şavuk'leyiy vucee yugun ha'as iskanva ats'a, yicid hıdy'a, m ring'vee binah haa'a.

5 H şde, kar geednanbı şu zal k'ırı alıxhhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbışıl-alla h l b xa gya e. 2 Vuşun kar qı' ıyn, tanalqa aly'a'nıbdı guvayn otxhun. 3 Vuşun k'ın  ğ yiy nuk'ra pasın aqqı. Man ılın pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, man ın şu ts'ayın xhinne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yiğ qadı hıyxhar vod, şumee kar sı'ıyke aats'e deş. 4 şu vuşun cigabı qiyşalanbışıs h k' quvu deş. H şde man ın vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. X ybışde X ring'uk'le R bbik'le qıvıyşalanbı h l b xa gya uy g'ayxhiyn. 5 şu  ıyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos iskananbı ha'a ivıykrı. şu gyatt'asde h yvana e xhinne otxhuniy otxhun. 6 şu şok sidet'uyne qorkung'une, hıdi'yincad kar

gardanaqa ęıxhxhı, mana ęik'u. 7 Yızın  ocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabır bı he'e.  lyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manımee ęıranın şagav aleylesmee nımee sabırıkayiy eyxhe. Mana tsuvulıynıd yuxhxhaniynıd gyoğıy bı ixhesmee, sabırıle g'e' exhxha deş. 8 şunab sabırıkı, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qarıy k'ane qıxha vod. 9 Yızın  ocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hımaa'a. Yişda Haakim qalesın yiğd k'ane qıxha vod. 10 Yızın  ocar, R bbine doyuıle yuşan haa'ane peyęambaraařıke misaal aleet'e, aq' babışıs   px , sabır hı'ıy x t qıxhe. 11 şi baxtıvararva   px rıynbışık'le eyhe. şok'le  yı'b peyęambarne sabırıne h k'ee g'ayxhiyn. şok'le ats'an R bbe nekke qiyęa mang'us xayır-d a hoole. Xudaavanda ęeer r hı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla m x d ha'a. 12 Yızın  ocar, mısacad x lqan,  ıyılqan nışılycad-alla k'ın g'ımiysar. Hasre vuşun «ho' » ho'  ixhece, «de'eşıd de'eş ixhece. Deşxheene, şu man ıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as. 13 Vuşde neng'veemecab aq' ba opxhanxhe, d a hee'e. şadnar vorxhe, ılaahi q pqe. 14 şoqa ık'arna vorxhe, iman ha'anbışde ummatın ağsaqalar qoot'le. Hasre manbışde R bbine doyuıle d a q b qq -q b qq , mang'ulqa zeytunun q'ış qadęvece. 15  manıka hav'uyne d ayn mana yug qa'asda, R bbe mana g'elil qa'asda. ık'arang'vee binah hav'uxhe, Xudaavanda mang'une binahıler ılyhe esda. 16 Sana-sang'uk'le şu hı'ıyn binah bı eyhe, sana-sang'ul-allad d abı he'e yug qeepxhecena. Qorkung'une d aysse geed kar ha'as  x . 17 ılyas peyęambarır çına xhıneena insan ıxha. Mang'vee yik'een e gyoğıy mehxhecena d a haa'a. Man ıle qiyęa xhe bıle sennayıy yıxhıble vazna gyoğıy eyxhe deş. 18 Qiyęa meeb mang'veecab d a hav'umee, x ybışe gyoğıy gyoğa'a,  ıyeynıd kar aleyly'a. 19 Yızın  ocar, vuşda nenamecar Allahne y qqı'le sark'ılee, çunar mana qorkune y qqı'lqa sak'al he'ee, 20 manke şok'le ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attıxhan hı'ı, geedne binahbışıke havacı.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Τσ'αχνα miz at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsakhur---Tsakhur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

aidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
Yəhye 4:14
Yəhye 6:51
Yəhye 6:58
Yəhye 8:35
Yəhye 8:51
Yəhye 8:52
Yəhye 9:32
Yəhye 10:28
Yəhye 11:26
Yəhye 12:34
Yəhye 13:8
Yəhye 14:16

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
Yəhye 3:15
Yəhye 3:16
Yəhye 3:36
Yəhye 4:14
Yəhye 4:36
Yəhye 5:24
Yəhye 5:39
Yəhye 6:27
Yəhye 6:40
Yəhye 6:47
Yəhye 6:54
Yəhye 6:68

Yəhye 10:28
Yəhye 12:25
Yəhye 12:50
Yəhye 17:2
Yəhye 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēse

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
Yaaq'ub 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ts'etta ixhaynbı 37:35
Ts'etta ixhaynbı 42:38
Ts'etta ixhaynbı 44:29
Ts'etta ixhaynbı 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Şamuelin 2:6
2-Şamuelin 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6

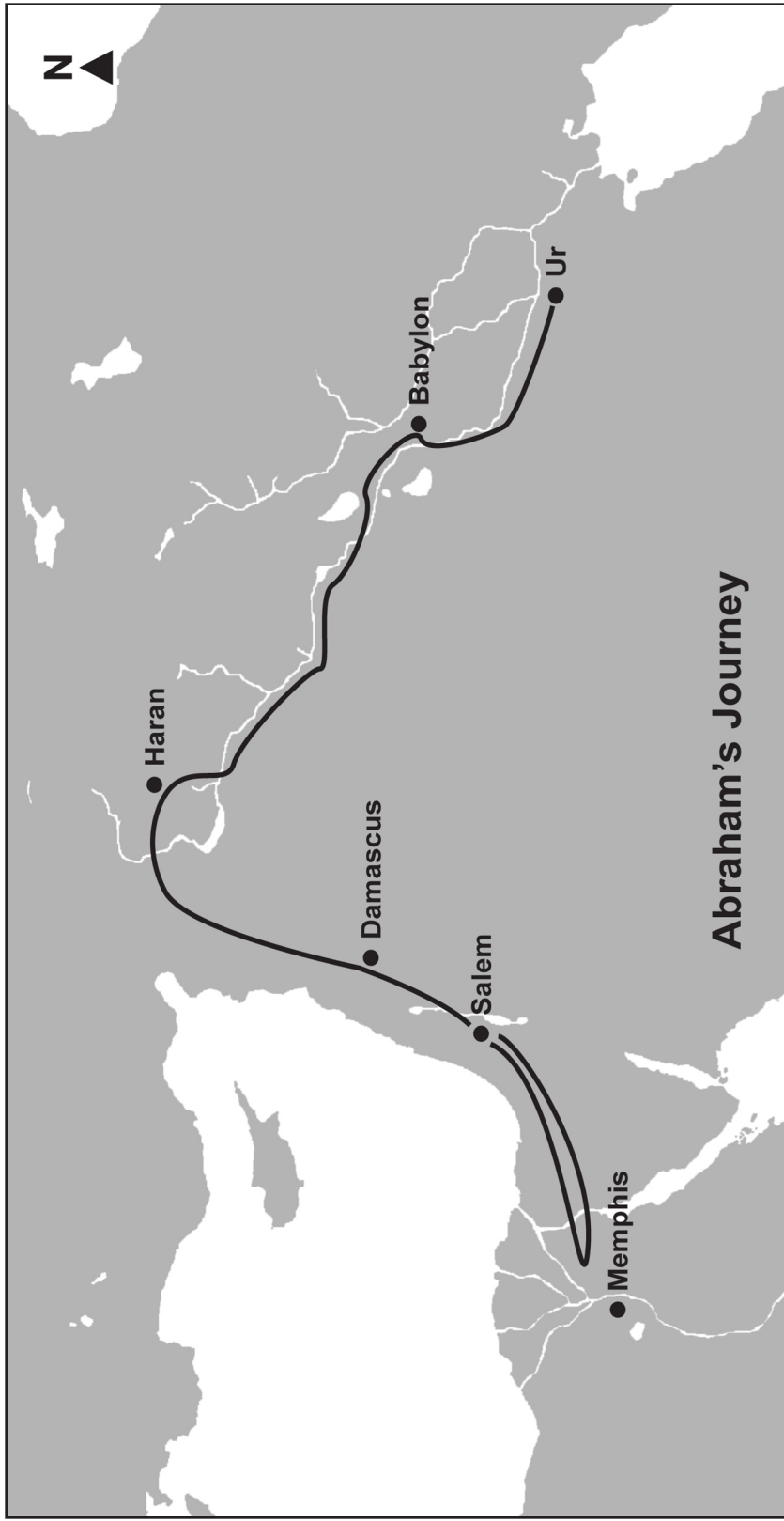
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

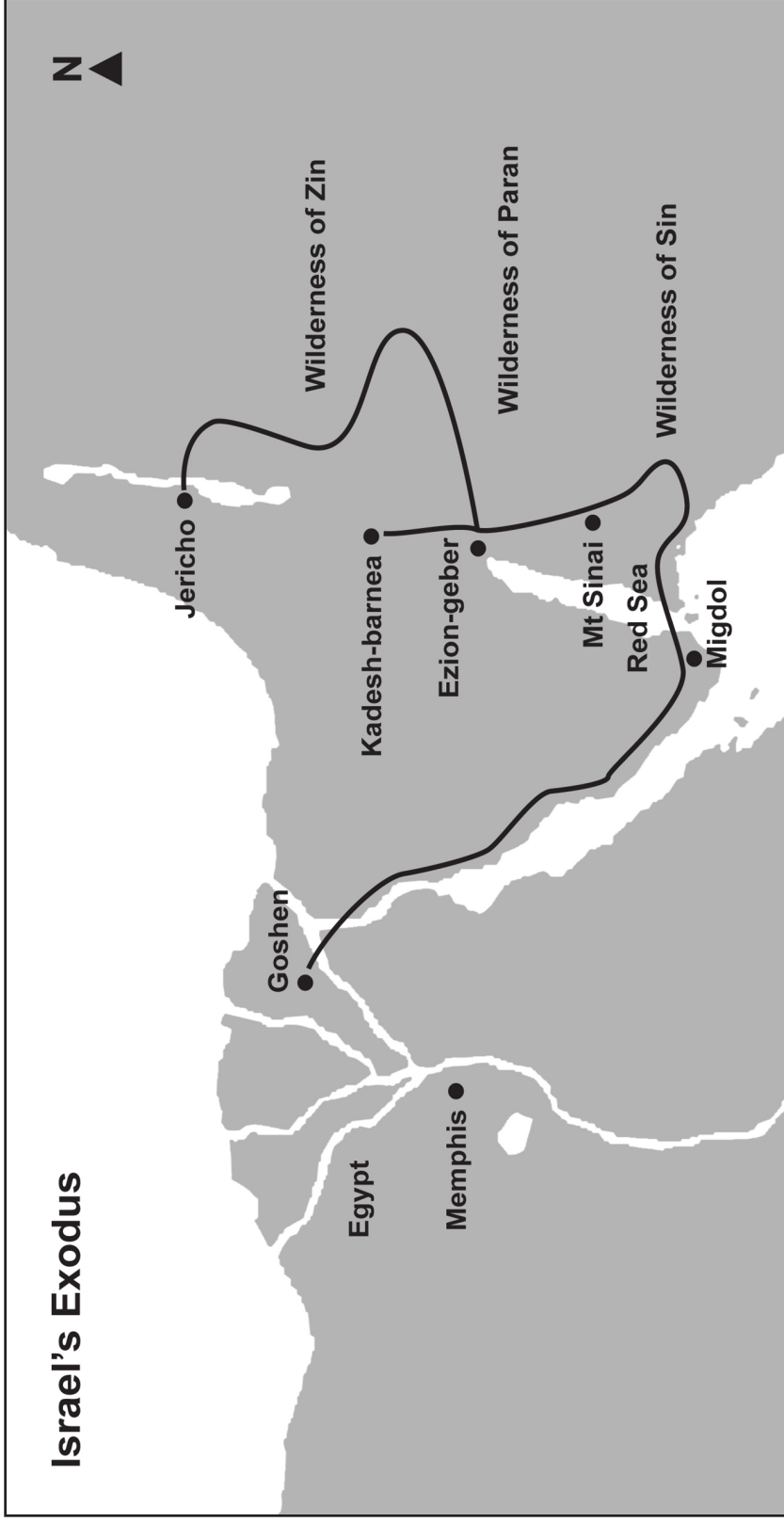
2 Peter 2:4

Questioned

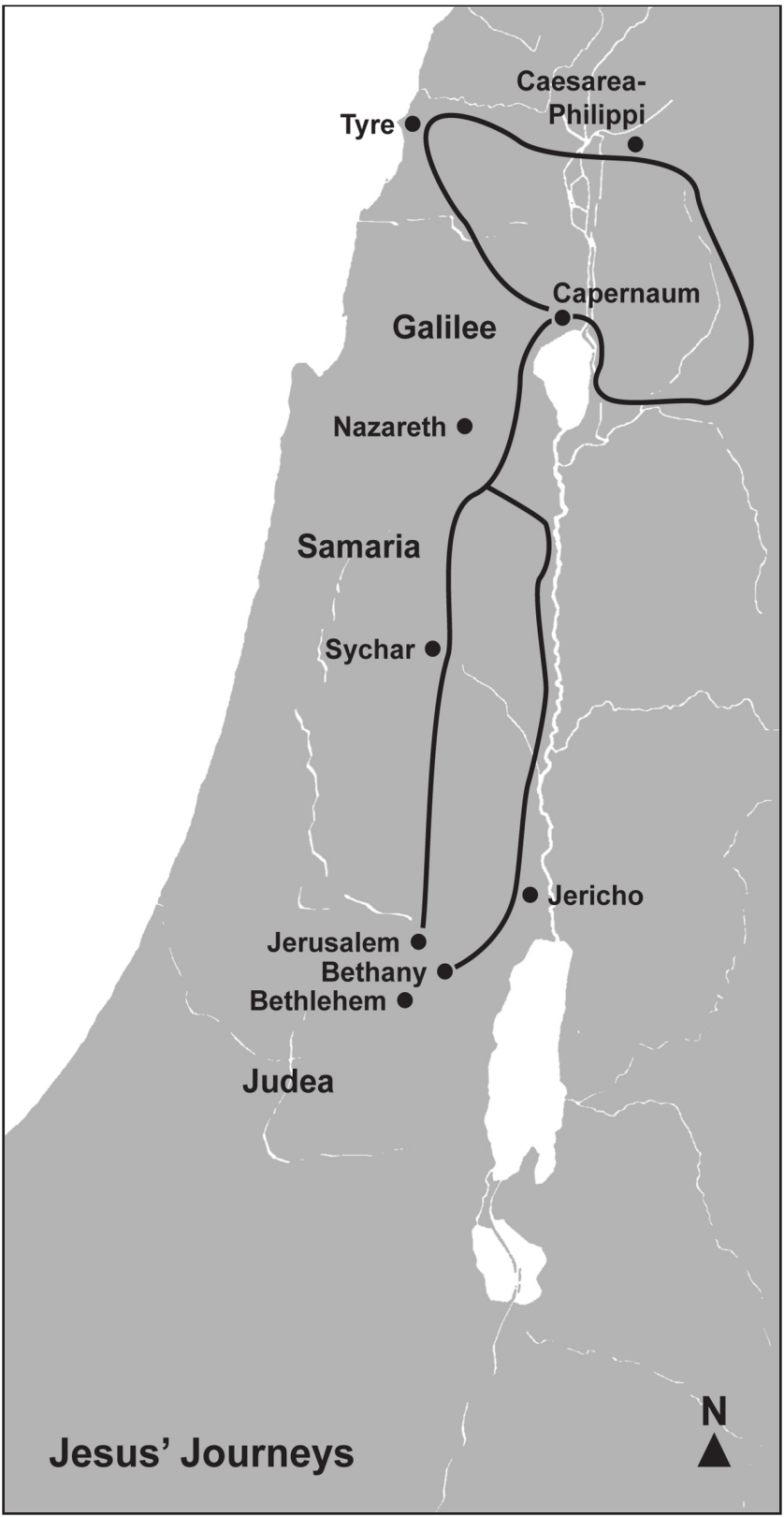
None yet noted

Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'iri alixixhi, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqavacar dya'ts'a yəqq'l'qa qığeç'e.
- Cühiüt'yaası 11:8

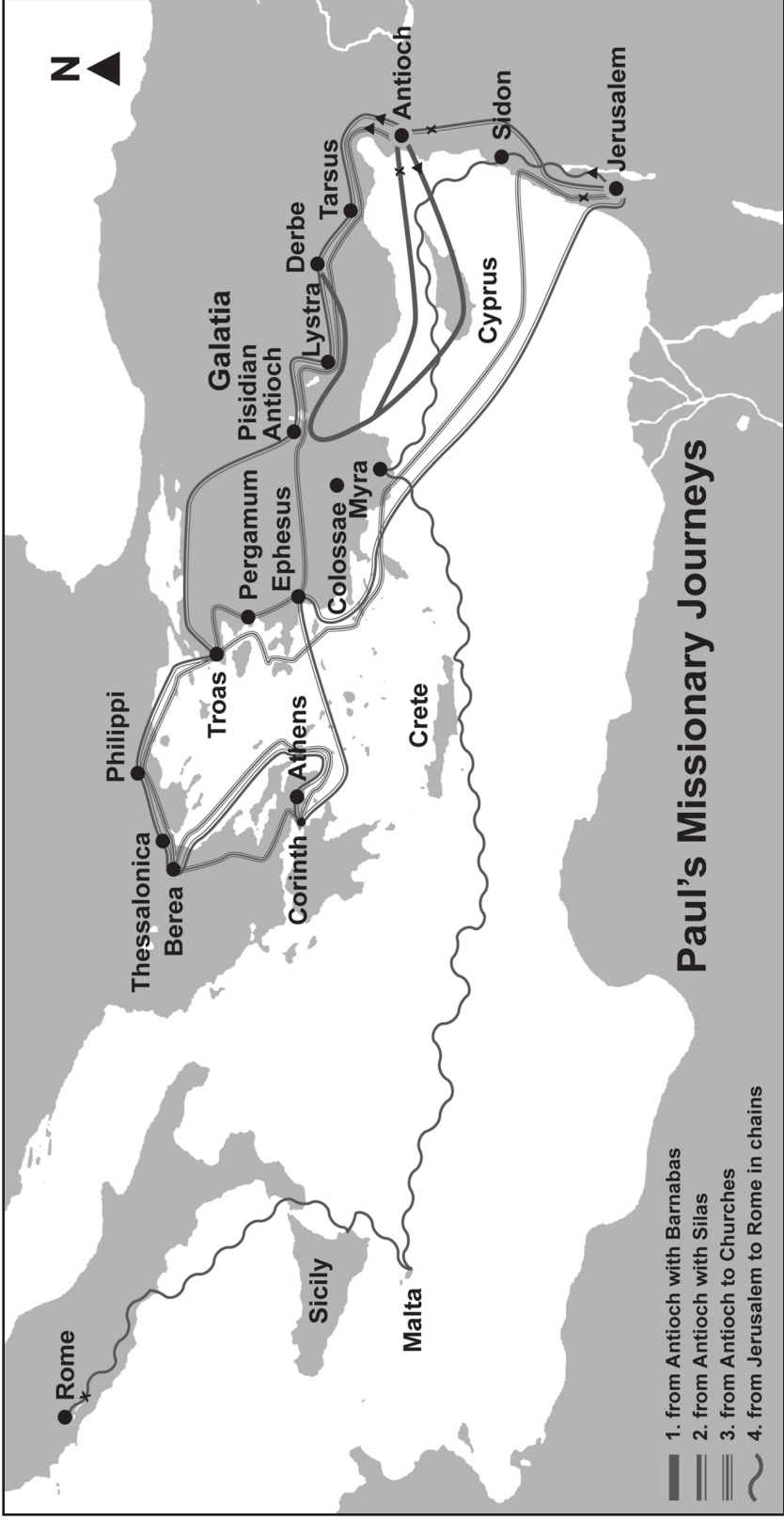
*Fironce millet g'ayqiyng'a, Allahaе manbı Fılıştınaaşine cigabışile k'ena yaq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahaе eyhteri:
Maa'ab manbışıka muhariba hav'eene, manbışe sayid fikrbı baddal hı'ı Misırqacab sıvıyk'al. - Qığeepç'iy 13:17*

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

Paul's Missionary Journeys

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- 1956 Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyr in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyr in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		
Where are we? ◀			Innocence		
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	
Who are we? ▶	God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son	God's perfect fellowship		
		Holy Spirit			
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people		Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing			
		Deceased unbelieving			
	Angels	Holy			
		Imprisoned			
		Fugitive			
		First Beast			
		False Prophet			
	Satan				
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				
			Revelation 20:13 Thalaasa	Matthew 25:41 Revelation 20:10
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Ts'axna miz at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Mançil-allab hapk'in gurgane milletbişike Yızın telebabi hee'e, manbı Dekkane, Duxayne, sayıb Muq'addasne Ri'hi'ne doyuka xhineeqa k'yoqoq'u gicəpxi'yi'bi aleet'e'e.

- Matta 28:19

